

การจัดทำรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมาย

ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจัดทำรายงานประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบการยุติธรรม ส่งภายในเวลาที่กำหนด จำนวน ๑๓ กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ ๑ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ “พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔”

บทที่ ๑

การทบทวนบทบัญญัติของกฎหมาย

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมการใช้เช็คในการทำธุรกรรมโดยกำหนดให้การใช้เช็คที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือในลักษณะที่เป็น การหลอกลวงเป็นการกระทำความผิดทางอาญา (โดยกำหนดให้มีโทษทางอาญา) ที่ร้ายแรงจนถึงขั้นถูกจำคุกได้ ทั้งนี้ เพื่อปกป้องความน่าเชื่อถือของเช็คในการทำธุรกรรม เนื่องจาก ในขณะนั้นเช็คเป็นช่องทางเดียวในการทำธุรกรรมที่มีมูลค่าสูง

๑.๒ สารสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้กำหนดลักษณะความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คและบทกำหนดโทษ รวมทั้งมาตรการที่เกี่ยวข้องกับความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ดังนี้

(๑) มาตรการกำหนดความผิดทางอาญาอันเกิดจากการใช้เช็ค

พระราชบัญญัติความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้กำหนดลักษณะความผิดและบทลงโทษไว้ตามมาตรา ๔ โดยกำหนดให้ ผู้ใดออกเช็คเพื่อการชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมายที่มี ลักษณะหรือมีการกระทำเจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น หรือในขณะที่ออกเช็คนั้นไม่มีเงินอยู่ในบัญชี อันจะพึงให้ใช้เงินได้ หรือให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออก เช็คนั้น หรือถอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินตามเช็คจนจำนวนเงินเหลือ ไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คนั้นได้ หรือห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คนั้นโดยเจตนาทุจริต เป็นผู้กระทำความผิด อันเกิดจากการใช้เช็คตามพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งมีกำหนดโทษปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

(๒) มาตรการสำหรับการดำเนินคดีเกี่ยวกับการใช้เช็คและกระบวนการที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้คดีความผิดตามพระราชบัญญัตินี้อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง กรณีการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยจะกระทำโดยไม่มีหลักประกันก็ได้ แต่ถ้าจะให้ มีหลักประกัน นั้นจะต้องไม่เกินหนึ่งในสามของจำนวนเงินตามเช็ค นอกจากนี้ยังกำหนดให้การฟ้องคดีแพ่งตามเช็คที่มี จำนวนเงินไม่เกินอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษาคนเดียวสามารถฟ้องรวมไปกับคดีส่วนอาญาได้ อีกทั้ง พระราชบัญญัติได้กำหนดให้ความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คเป็นความผิดอันยอมความได้ และหาก ผู้กระทำความผิดได้ใช้เงินตามเช็คแก่ผู้ทรงเช็คหรือแก่ธนาคารภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ออกเช็ค

ได้รับหนังสือบอกกล่าวจากผู้ทรงใช้ว่าธนาคารไม่ใช้เงินตามเช็คนั้น หรือหนี้นั้นได้ออกเช็คเพื่อใช้เงินได้ สิ้นผลผูกพันไปก่อนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุด ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๑.๓ มาตราการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมาย

เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติฯ ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อมุ่งคุ้มครองความเชื่อมั่นในการใช้เช็ค โดยการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเกี่ยวกับการใช้เช็คตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งมีการบังคับใช้กฎหมายโดยหน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย มีการบังคับใช้มาตรการในทางอาญาดังกล่าวมาโดยตลอด โดยชี้ให้เห็นจากสถิติในการใช้บังคับกฎหมาย สถิติการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติฯ ในกระบวนการยุติธรรมในชั้นต่าง ๆ ตั้งแต่ในชั้นสืบสวนสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ ชั้นพิจารณาในชั้นศาล เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันระบบการชำระเงินหลักของประเทศได้มีการพัฒนาเครื่องมือที่หลากหลาย สำหรับรองรับการทำธุรกรรมที่มีมูลค่าสูง เช่น เครดิตการ์ด บัตรเดบิต อีกทั้งระบบการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้พัฒนาจนแพร่หลายและมีต้นทุนที่ต่ำ (เมื่อเปรียบเทียบกับในการทำธุรกรรมโดยการใช้เช็ค) อันเป็นผลโดยตรงทำให้ความนิยมในการใช้เช็คลดลงอย่างต่อเนื่อง จนไม่เป็นวิธีการหลักในการทำธุรกรรมแล้ว นอกจากนี้ ที่ผ่านมายังมีการใช้พระราชบัญญัติฯ ในทางที่ไม่ชอบด้วยวัตถุประสงค์ของกฎหมายโดยมักมีการอาศัยโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการบีบคั้นกับลูกหนี้ทางแพ่งให้ชำระหนี้หรือใช้เป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งลูกหนี้ที่สุจริตแต่ขาดความสามารถในการชำระหนี้ได้ชั่วคราว ทั้งยังเป็นกรณีที่เป็นการกำหนดโทษทางอาญาในความสัมพันธ์หรือนิติสัมพันธ์ทางแพ่งโดยแท้จึงเป็นกรณีที่ไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน โดยสามารถปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายได้ ดังนี้

(๑) ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดโทษอาญา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กำหนดหลักการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายไว้ในมาตรา ๗๗ และพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย และการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้กำหนดหลักการทบทวนกฎหมายให้สอดคล้องกับมาตรา ๗๗ รัฐธรรมนูญดังกล่าว ซึ่งกำหนดไว้ในมาตรา ๕ ที่ส่งผลให้ภาครัฐต้องพิจารณาทบทวนกฎหมายที่ไม่สอดคล้องหรือไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะส่วนของการกำหนดบทลงโทษทางอาญาที่กำหนดให้รัฐพึงกำหนดโทษทางอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง เมื่อพิจารณาบทบัญญัติในพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งเป็นกฎหมายที่เป็นหลักประกันความน่าเชื่อถือของเช็ค และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการชำระหนี้ของเอกชน กำหนดลักษณะความผิดอาญาและบทลงโทษอันเกิดจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ จึงมีปัญหาคือจะต้องมีการทบทวนเกี่ยวกับการบังคับใช้โทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ ในประการว่า เป็นกรณีการกระทำที่เป็นความผิดร้ายแรงที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประเทศ ได้แก่ การกระทำที่อาจทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมืองการปกครอง หรือเป็นการกระทำที่อาจทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยของประเทศหรือประชาชน หรือเป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อย

ของประชาชน (Public Order) หรือกระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง (Good Morals) หรือมีผลกระทบต่อส่วนรวมในวงกว้าง หรือไม่

(๒) ปัญหาผู้ออกเช็คอาจต้องรับผิดชอบทางอาญาแม้ไม่มีเจตนาทุจริต

การออกเช็คโดยไม่มีเจตนาทุจริต ผู้ออกเช็คจำนวนไม่น้อยที่ออกเช็คโดยไม่มีเจตนาที่จะฉ้อฉลหรือต้องการใช้เป็นเครื่องมือในการหาประโยชน์อันมิควรได้จากอีกฝ่ายหนึ่ง แต่เนื่องจากไม่สามารถหาเงินมาชำระหนี้ได้ทันตามกำหนดไม่ว่าจะด้วยเหตุผลประการใด ๆ ตามข้อสันนิษฐานผู้ออกเช็คเหล่านี้ล้วนอยู่ในข่ายที่อาจต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย เนื่องจากพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า การไม่มีเงินในบัญชีหรือมีแต่ไม่เพียงพอที่จะชำระหนี้เพราะเหตุใด ทำให้บุคคลเหล่านี้อาจต้องรับโทษทางอาญาตามมาตรา ๔ ซึ่งทำให้เกิดประเด็นปัญหาความเหมาะสม ของการกำหนดความผิดอาญาเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดที่ไม่ได้มีเจตนาทุจริต

(๓) ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดทางอาญาไม่สอดคล้องกับหลักสากล

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้กำหนดหลักการปฏิรูปประเทศทางด้านกฎหมายไว้ในมาตรา ๒๕๘ (ค) ด้านกฎหมาย ที่กำหนดให้มีกลไกให้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา ๗๗ และพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสากล และพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ มาตรา ๓๐ (๒) ได้กำหนดหลักการประเมินผลสัมฤทธิ์ที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายที่ภาครัฐต้องดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายประการหนึ่ง คือ เพื่อให้มีการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ กรณีดังกล่าว ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีโดยการภาคยานุวัติในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) เมื่อวันที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๓๙ และมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๔๐ โดยข้อ ๑๑ ได้กำหนดให้ “บุคคลจะถูกจำคุกเพียงเพราะเหตุว่าไม่สามารถปฏิบัติตามการชำระหนี้ตามสัญญาไม่ได้” ดังนั้น ประเด็นปัญหาในเรื่องดังกล่าวตามบทบัญญัติในพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ ที่กำหนดให้การกระทำความผิดเกี่ยวกับการใช้เช็คเป็นการกระทำความผิดทางอาญาไว้ในมาตรา ๔ ประกอบกับการกำหนดให้การกระทำความผิดตามมาตรา ๔ ดังกล่าวเป็นความผิดอันยอมความได้ตามมาตรา ๕ อีกทั้งหากผู้กระทำความผิดได้มีการใช้เงินตามเช็คแก่ผู้ทรงเช็คหรือแก่ธนาคารภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ออกเช็คได้รับหนังสือบอกกล่าวจากผู้ทรงเช็คว่าธนาคารไม่ใช้เงินตามเช็คนั้น หรือหนี้ที่ผู้กระทำความผิดได้ออกเช็คเพื่อใช้เงินนั้นได้สิ้นผลผูกพันไปก่อนศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บทบัญญัตินี้ขัดหรือแย้งกับพันธกรณีตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) หรือไม่

(๔) ปัญหาเกี่ยวกับการเลือกดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับเช็คเพื่อไม่ต้อง เสียค่าธรรมเนียม และเพื่อการบีบบังคับให้ผู้ออกเช็คชำระหนี้ทางแพ่ง

เช็คซึ่งเป็นตัวเงินที่เป็นตราสารเปลี่ยนมือได้และเป็นสิ่งที่ผู้ประกอบการและธุรกิจการค้า ใช้เป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกในการชำระหนี้ค่าสินค้าและบริการ ซึ่งพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้นำประโยชน์ในเรื่องการบังคับชำระหนี้มากำหนดให้เป็นมาตรการลงโทษทางอาญาอันส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หากบุคคลผู้เป็นเจ้าของหนี้ได้ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนหรือฟ้องร้องต่อลูกหนี้ตามพระราชบัญญัตินี้ ลูกหนี้ที่ถูกฟ้องร้องดำเนินคดีก็ไม่อาจนิ่งเฉยได้ และยอมชำระหนี้แก่เจ้าหนี้โดยเร็ว เพื่อไม่ให้ตนต้องโทษทางอาญาซึ่งมีการกำหนดโทษจำคุกและปรับไว้โดยเฉพาะตามพระราชบัญญัตินี้ ในขณะที่การบังคับชำระหนี้ตามกระบวนการทางแพ่งก็มีกำหนดไว้เช่นกัน แต่เจ้าหนี้อาจเลือกใช้ช่องทางและวิธีการบังคับชำระหนี้ตามพระราชบัญญัตินี้ เพราะความรวดเร็วในการได้รับชำระหนี้และต้นทุนที่ต้องเสียไปในการดำเนินคดีเพื่อการชำระหนี้เงินตามเช็คนี้น้อยกว่าการเลือกช่องทางในการดำเนินคดีทางแพ่ง ซึ่งไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ในเรื่องการบังคับโทษทางอาญาเพื่อป้องกันปัญหาสำหรับสังคมโดยรวม แต่เป็นเรื่องระหว่างเจ้าหนี้และลูกหนี้เอง จึงเป็นประเด็นปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการเลือกดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับเช็คเพื่อไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมของเอกชน ว่าสมควรที่จะคงโทษทางอาญาไว้เช่นเดิมหรือยกเลิกไปเสียแล้วไปใช้มาตรการอย่างอื่นแทน

(๕) สถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔

(๕.๑) สถิติคดีในชั้นศาล (ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๘)

ปี (พุทธศักราช)	ปริมาณข้อหาที่ขึ้นสู่การพิจารณา (ข้อหา)		
	ศาลฎีกา	ศาลอุทธรณ์	ศาลชั้นต้น
พ.ศ. ๒๕๕๕	๒๑๒	๓๒๘	๘,๓๕๕
พ.ศ. ๒๕๕๖	๑๗๗	๓๒๔	๙,๕๓๐
พ.ศ. ๒๕๕๗	๑๖๔	๓๔๕	๑๐,๓๖๕
พ.ศ. ๒๕๕๘	๑๑๒	๓๗๔	๑๑,๖๐๙

หมายเหตุ : ๑ ส่วนวน/คดี มีเท่ากับและมากกว่า ๑ ข้อหา

แหล่งที่มา : เว็บไซต์สำนักงานศาลยุติธรรม <https://www.coj.go.th/>

(๕.๒) สถิติคดีในชั้นอัยการ (ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๖๓)

ปี (พุทธศักราช)	จำนวนคดีอาญาที่เข้าสู่การพิจารณาชั้นอัยการ (คดี / ไม่รวมคดีเปรียบเทียบ)		
	ปรากฏตัวผู้ต้องหาที่ส่งตัวมา	ปรากฏตัวผู้ต้องหาที่ไม่ได้ส่งตัวมา	รวม
พ.ศ. ๒๕๖๐	๒,๔๕๓	๒,๔๓๕	๔,๘๘๘
พ.ศ. ๒๕๖๑	๓,๗๙๙	๓,๗๗๗	๗,๕๗๖
พ.ศ. ๒๕๖๒	๓,๖๑๓	๒,๙๗๔	๖,๕๘๗
พ.ศ. ๒๕๖๓	๓,๕๔๔	๒,๕๙๗	๖,๑๔๑

แหล่งที่มา : เว็บไซต์สำนักงานวิชาการ สำนักงานอัยการสูงสุด <https://www.tech.ago.go.th/>

(๕.๓) สถิติในชั้นตำรวจ (ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๙)

ปี (พุทธศักราช)	๒๕๕๕	๒๕๕๖	๒๕๕๗	๒๕๕๘	๒๕๕๙
จำนวนคดี	๘,๒๐๒	๗,๙๑๐	๘,๕๐๑	๙,๕๗๑	๙,๗๐๙

แหล่งที่มา : เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง “หลักเกณฑ์การกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมาย”

เมื่อวันพุธที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๖๐ ณ โรงแรม เดอะ เบอร์เคลีย์ ประตูน้ำ ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

บทที่ ๒

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย
(Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๒.๑ สรุปผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

ค่าคะแนนที่ได้ คือ ๒๑.๗๖๐ (FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ
ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก

๒.๒ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

(๑) หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

(๒) หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย

หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ในชั้นพนักงานสอบสวน)
สำนักงานอัยการสูงสุด (ในชั้นพนักงานอัยการ) ศาลยุติธรรม (ในชั้นการพิจารณาคดี) ในชั้นการพัฒนาพฤตินัย
โดยกรมราชทัณฑ์ และกรมคุมประพฤติ เป็นต้น

(๓) ผู้รักษาการตามกฎหมาย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

(๔) เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

กระทรวงยุติธรรม โดยสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ได้รับข้อเสนอจากคณะกรรมการกำกับ
การแก้ไขหนี้สินของประชาชนรายย่อย โดยสำนักงาน ก.พ.ร. ในฐานะฝ่ายเลขานุการฯ ตามหนังสือ
ที่ นร ๑๒๑๕/๑๐ ลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ เรื่อง การทบทวนความเหมาะสมของพระราชบัญญัติ
ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อขอให้กระทรวงยุติธรรมได้พิจารณาทบทวนความ
เหมาะสมของพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔

(๕) วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

ตามที่กระทรวงยุติธรรม โดยสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ได้รับข้อเสนอจาก คณะกรรมการ
กำกับการแก้ไขหนี้สินของประชาชนรายย่อย ตามข้อ ๔ จึงเป็นเหตุให้กรณีดังกล่าวถือเป็นวันที่มีเหตุแห่ง
การประเมินผลสัมฤทธิ์ (๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕)

(๖) รายชื่อกฎที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้

- ไม่มี -

(๗) รายชื่อกฎที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ)

- ไม่มี -

หมายเหตุ

๑. ประเภทของกฎหมาย/กฎ การบังคับ

๒. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องตามบทบัญญัติของกฎหมายตามลำดับ

๒.๑ ประชาชนหรือบุคคลทั่วไป ที่ใช้ "เช็ค" ในการทำธุรกรรมทางการเงิน
(ประชาชน/บุคคลทั่วไป)

๒.๒ หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม อาทิ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ในชั้นพนักงานสอบสวน)
สำนักงานอัยการสูงสุด (ในชั้นพนักงานอัยการ) ศาลยุติธรรม (ในชั้นการพิจารณาคดีในชั้น
ศาล) และในชั้นการพัฒนาพยานิสัยโดยกรมราชทัณฑ์ และกรมคุมประพฤติ เป็นต้น
(หน่วยงานภาครัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์กรมหาชน)

๒.๓ บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐที่ใช้บังคับกฎหมาย อาทิ ตำรวจ / พนักงานอัยการ/
ศาล/เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ /และคุมประพฤติ เป็นต้น

๒.๔ สถาบันการเงินผู้จ่ายเงินตาม "เช็ค" (หน่วยงานภาคเอกชน/NGO)

ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

(๘) กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด

พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ มีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมการใช้เช็คในการทำธุรกรรม โดยกำหนดให้การใช้เช็คที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (ตามพระราชบัญญัติฯ) หรือในลักษณะที่เป็นการหลอกลวงเป็นการกระทำความผิดทางอาญาที่ร้ายแรงจนถึงขั้นถูกจำคุกได้ ทั้งนี้ เพื่อปกป้องความน่าเชื่อถือของเช็คในการทำธุรกรรม เนื่องจากในขณะนั้น เช็คเป็นช่องทางเดียวในการทำธุรกรรมที่มีมูลค่าสูง อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันระบบการชำระเงินหลักของประเทศได้มีการพัฒนาเครื่องมือที่หลากหลายสำหรับรองรับการทำธุรกรรมที่มีมูลค่าสูง เช่น เครดิตการ์ด บัตรเดบิต อีกทั้งระบบการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ได้พัฒนาจนแพร่หลายและมีต้นทุนที่ต่ำ (เมื่อเปรียบเทียบกับในการทำธุรกรรมโดยการใช้เช็ค)

อันเป็นผลโดยตรงทำให้ความนิยม ในการใช้เช็คลดลงอย่างต่อเนื่อง จนไม่เป็นวิธีการหลักในการทำธุรกรรมแล้ว นอกจากนี้ ที่ผ่านมายังมีการใช้พระราชบัญญัติฯ ในทางที่ไม่ชอบด้วยวัตถุประสงค์ของกฎหมายโดยมักมีการอาศัยโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการบีบคั้นกับลูกหนี้ทางแพ่งให้ชำระหนี้ หรือใช้เป็นเครื่องมือในการกลั่นแกล้งลูกหนี้ที่สุจริตแต่ขาดความสามารถในการชำระหนี้ได้ชั่วคราว ทั้งยังเป็นกรณีที่เป็นการกำหนดโทษทางอาญา ในความสัมพันธ์หรือนิติสัมพันธ์ทางแพ่งโดยแท้จึงเป็นกรณีที่ไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

กระทรวงยุติธรรม โดยสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม มีการศึกษาวิเคราะห์หลักการและเหตุผล ในการบัญญัติกฎหมาย พบว่า ไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ในยุทธศาสตร์ที่ ๖ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเฉพาะในประเด็นการปรับเปลี่ยนภาครัฐ ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์หลัก ในการที่จะต้องมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ มีกฎหมายเท่าที่จำเป็น และมีการบังคับใช้กฎหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่สอดคล้องไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๗๗ ที่วางแนวทางให้รัฐพึงให้มีกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายที่มีโทษในทางอาญาเท่าที่จำเป็น ขัดต่อหลักความได้ สดส่วนและหลักความเสมอภาคอันเป็นหลักการในทางกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิให้กับประชาชนที่มีสถานะ หรือการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญฯ และยังเป็นกรณีที่ไม่เป็นไปตามหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะ ICCPR (International Covenant on Civil and Political Rights) หรือกติการะหว่างประเทศว่า ด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ใน ข้อ ๑๑ ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าไม่ควรมีใครต้องโทษจำคุกเพราะ เหตุไม่สามารถชำระหนี้ได้ ทั้งยังเป็นเรื่องที่รัฐใช้ทรัพยากรของรัฐในการบังคับชำระหนี้ให้กับเอกชนอันเป็น เรื่องที่ไม่เหมาะสม

หน่วยงานได้มีการนำประเด็นตามที่กล่าวไปในข้างต้นเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไปผ่านหลายช่องทาง เช่น ระบบกลางทางกฎหมาย และสื่อโซเชียลมีเดียของกระทรวงยุติธรรม โดยผู้ให้ความเห็นส่วนใหญ่ เห็นว่า การกำหนดโทษทางอาญาในกรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม และเห็นควรยกเลิกกฎหมายดังกล่าว

(๙) มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้

เมื่อพิจารณาตามพระราชบัญญัติฯ ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อมุ่งคุ้มครองความเชื่อมั่นในการใช้เช็ค โดยการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับความผิดเกี่ยวกับการใช้เช็คตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติ ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งมีการบังคับใช้กฎหมายโดยหน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย มีการบังคับใช้มาตรการในทางอาญาดังกล่าวมาโดยตลอด โดยชี้ให้เห็นจากสถิติในการใช้บังคับกฎหมาย สถิติการดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติฯ ในกระบวนการยุติธรรมในชั้นต่าง ๆ ตั้งแต่ในชั้นสืบสวนสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ ชั้นพิจารณาในชั้นศาล เป็นต้น อย่างไรก็ดี แม้มีการทบทวนมาตรการดังกล่าวอยู่หลายครั้ง ผ่านการศึกษาวิจัยโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บทความทางวิชาการ หรือการดำเนินการอื่น ๆ ซึ่งผลการศึกษา ทบทวนพบถึงปัญหาจากการกำหนดโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว แต่ก็ไม่ได้มีการนำผล

การทบทวนมาปรับหรือมาใช้บังคับได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่ว่าจะเป็น ๑) การปรับแก้กฎหมาย ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น หรือ ๒) การยกเลิกกฎหมายดังกล่าวตามที่ได้อภิปรายทบทวน

(๑๐) กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

กฎหมายดังกล่าวก่อให้เกิดการบังคับใช้โทษทางอาญากับกรณีที่เป็นเรื่องทางแพ่งหรือนิติสัมพันธ์ในทางแพ่งโดยแท้ ซึ่งการบังคับใช้โทษทางอาญาโดยรัฐกับกรณิดังกล่าวเป็นผลโดยตรง ให้ประชาชนผู้อยู่ใต้บังคับกฎหมายนี้ถูกจำกัดสิทธิการดำเนินการบางประเภทที่ถูกบัญญัติให้เป็นโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติฯ ซึ่งกรณีนี้ ส่งผลกระทบในทางลบซึ่งกระทบซึ่งสิทธิของประชาชนที่เกินสมควรแก่เหตุและไม่เสมอภาค

(๑๑) กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด

พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับมากกว่า ๓๐ ปี อันมีวัตถุประสงค์หลักในการส่งเสริมการใช้เช็คในการทำธุรกรรมโดยกำหนดให้การใช้เช็คที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือในลักษณะที่เป็นการหลอกลวงเป็นการกระทำความผิดทางอาญา เพื่อปกป้องความน่าเชื่อถือของเช็คในการทำธุรกรรม เนื่องจากในขณะนั้นเช็คเป็นช่องทางเลือกเดียวในการทำธุรกรรมที่มีมูลค่าสูง อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไประบบการชำระเงินของประเทศได้มีการพัฒนาเครื่องมือที่หลากหลายสำหรับการทำธุรกรรมที่มีมูลค่าสูง เช่น เครดิตการ์ด บัตรเดบิต อีกทั้งระบบโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ได้พัฒนาจนแพร่หลายและมีต้นทุนที่ต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับในการทำธุรกรรมโดยการใช้เช็คทำให้ความนิยมในการใช้เช็คจึงลดลงอย่างต่อเนื่องจนไม่เป็นวิธีการหลักในการทำธุรกรรมแล้ว ทั้งยังไม่มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแนวทางปฏิรูปของประเทศโดยไม่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติในยุทธศาสตร์ที่ ๖ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐการปรับเปลี่ยนภาครัฐ ซึ่งมีประเด็นยุทธศาสตร์หลักในด้านกฎหมาย ที่มุ่งหวังให้มีกฎหมายเท่าที่จำเป็น ซึ่งพระราชบัญญัติฯ ดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มีการกำหนดโทษในทางอาญาเกินจำเป็น กระทบต่อสิทธิของประชาชนเกินสมควร และก่อให้เกิดภาระในการใช้ทรัพยากรของรัฐเพื่อบังคับชำระหนี้ให้กับเอกชนอย่างไม่ได้สัดส่วน

(๑๒) ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ

แม้ว่าพระราชบัญญัติฯ ได้มีการกำหนดโทษทางอาญาต่อการใช้เช็คที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย จะถือเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เสียหายหรือโจทก์ที่สามารถใช้ช่องทางในทางอาญา เพื่อจะบังคับชำระหนี้เอาากับลูกหนี้ อย่างไรก็ดี กรณิดังกล่าวเป็นมาตรการบังคับทางกฎหมายซึ่งกระทบซึ่งสิทธิของประชาชนที่เกินสมควรกว่าเหตุ โดยเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรการบังคับของนิติสัมพันธ์ในทางแพ่ง ลักษณะอื่น ๆ แล้ว ไม่มีการกำหนดโทษทางอาญาเอาไว้ทั้งยังเป็นเรื่องให้ผู้เสียหายหรือโจทก์สามารถเลือกที่จะใช้ มาตรการในทางแพ่งในการบังคับชำระหนี้ได้เช่นเดียวกับนิติสัมพันธ์ในทางแพ่งอื่น ๆ จึงทำให้เมื่อพิจารณา ในมุมของจำเลยหรือผู้ที่

ต้องมีความผิดตามพระราชบัญญัติฯ นี้แล้ว กรณีดังกล่าวเป็นเรื่องที่ไม่มีความได้สัดส่วน และขัดต่อหลักความเสมอภาคโดยสิ้นเชิง โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

มีการประเมินความพึงพอใจของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ ผู้เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายผ่านการรับฟังความคิดเห็นในช่องทางต่าง ๆ เช่น ระบบกลางทางกฎหมาย หรือสื่อออนไลน์ของกระทรวงยุติธรรม พบว่า หน่วยงานหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเห็นควรปรับปรุง แก้ไขหรือยกเลิกกฎหมายดังกล่าวอย่างเร่งด่วน

มีผลการศึกษา/วิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งชี้ให้เห็นว่าการที่รัฐเลือกนิตินโยบายในการกำหนดโทษทางอาญาในเรื่องดังกล่าว ทำให้พฤติกรรมของผู้ที่เป็นโจทก์หรือผู้เสียหายเลือกจะใช้ช่องทางในทางอาญา แทนที่จะใช้สิทธิเรียกร้องเอาในทางแพ่งตามที่ควรจะเป็น ซึ่งการใช้มาตรการในทางอาญาเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมในคดีเช็ก (ที่เป็นเรื่องของเอกชนโดยแท้) ทั้งยังเป็นการใช้ทรัพยากรของรัฐ เพื่อบังคับชำระหนี้ ให้กับเอกชน ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม

มีการประเมินความพึงพอใจของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ผู้เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายผ่านการรับฟังความคิดเห็นในช่องทางต่าง ๆ พบว่า ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องรวมถึงประชาชนเห็นควรปรับปรุงแก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายดังกล่าวอย่างเร่งด่วน

(๑๓) กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

ผลจากการใช้บังคับกฎหมายดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางบวกที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำไม่สร้างความเป็นธรรมในสังคมตามที่กล่าวไปข้างต้น ไม่สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศโดยเฉพาะ ICCPR (International Covenant on Civil and Political Rights) หรือกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ใน ข้อ ๑๑ ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ไม่ควรมีใครต้องโทษจำคุกเพราะเหตุไม่สามารถชำระหนี้ได้ ทั้งยังเป็นเรื่องที่รัฐใช้ทรัพยากรของรัฐในการบังคับชำระหนี้ให้กับเอกชนอันเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม

(๑๔) มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

มีข้อมูลเปรียบเทียบสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย โดยเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า มีการสถิติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

มีข้อมูลเปรียบเทียบสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย โดยเมื่อพิจารณาแล้วพบว่า มีการสถิติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

มีผู้ร้องเรียนและโต้แย้งเรื่องการกำหนดโทษในพระราชบัญญัติฯ เนื่องจากการเป็นการกำหนดโทษที่ไปละเมิดซึ่งสิทธิของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างไม่ได้สัดส่วน รวมทั้งไม่เสมอภาคเมื่อเทียบกับมาตรการบังคับอื่น ๆ ของเรื่องทางเอกชนโดยแท้ (อ้างอิงคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ)

(๑๕) มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

หน่วยงานหรือผู้บังคับใช้กฎหมายมีความสามารถในการเปลี่ยนเนื้อหาสาระของกฎหมายสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยสามารถพิจารณาได้จากสถิติการใช้อำนาจของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องที่ชี้ให้เห็นถึงการความต่อเนื่องในการใช้อำนาจกฎหมายมาอย่างสม่ำเสมอ

ส่วนที่ ๓

การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

(๑๖) กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

เป็นกรณีที่มีการกำหนดโทษทางอาญาอย่างไม่เหมาะสมและซ้ำซ้อนกับโทษในความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาที่สามารถปรับใช้กับกรณีที่มีการใช้เช็คโดยไม่สุจริตได้ ทั้งเป็นกรณีที่มีช่องทางตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่คู่สัญญาสามารถดำเนินการทางกฎหมายเพื่อขอบังคับชำระหนี้ได้

(๑๗) มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่องและในประเด็นใด

มีการนำสาระสำคัญเรื่องการกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติฯ เพื่อฟ้องร้องว่าเป็นกรณีที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญโดยยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา โดยมีผู้เห็นว่า เป็นกฎหมายที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มบุคคลโดยเฉพาะฝ่ายโจทก์และสถาบันการเงินที่มุ่งประสงค์ใช้มาตรการทางอาญาในการรับรองหรือบังคับชำระหนี้ อันเป็นเรื่องที่ไม่เสมอภาคเมื่อเทียบกับนิติสัมพันธ์ในทางแพ่งอื่น ๆ

(๑๘) การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ตลพนิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร

เรื่องดังกล่าวเป็นกรณีที่มีการกำหนดให้มีโทษทางอาญาเกินความจำเป็นและไม่สอดคล้องไปตามแนวทางในการกำหนดโทษทางอาญา และแม้ว่ามีการทบทวนความเหมาะสมของพระราชบัญญัติฯ มาโดยตลอด แต่ไม่มีการนำข้อเสนอจากการทบทวนมาปรับปรุงแก้ไข หรือยกเลิกกฎหมายแต่อย่างใด

ส่วนที่ ๔

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๑๙) การรับฟังความคิดเห็น

☀ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว ซึ่งปรากฏผลการรับฟังความคิดเห็นในทางลบ

☀ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลางทางกฎหมาย และผ่านสื่อโซเชียลมีเดียของกระทรวงยุติธรรมในทุกช่องทางซึ่งปรากฏผลการรับฟังความคิดเห็นในทางลบเช่นเดียวกัน

(๒๐) ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่

มีการนำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้ว ซึ่งปรากฏผลกระทบในทางลบ

(๒๑) หน่วยงานได้

(๒๑.๑) ออกกฎหมายหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

- ไม่มี -

(๒๑.๒) ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

- ไม่มี -

(๒๒) ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๒๒.๑) กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร

มีการใช้บังคับใช้กฎหมายอย่างชัดเจน โดยสามารถพิจารณาจากสถิติการใช้บังคับกฎหมายจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

(๒๒.๒) หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

เมื่อพิจารณาจากผลของการกำหนดโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติฯ พบว่า ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนโดยเฉพาะฝ่ายผู้ได้รับผลในทางบวกอย่างไม่เหมาะสม (การใช้โทษทางอาญาบีบบังคับลูกหนี้ที่สุจริตให้ชำระหนี้) และไม่ก่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกความยุติธรรม อย่างเสมอภาค

(๒๒.๓) ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

รัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายจากการที่รัฐต้องใช้ทรัพยากรของรัฐเพื่อใช้บังคับชำระหนี้ให้กับเอกชนในนิติสัมพันธ์ในทางเอกชนโดยแท้

(๒๒.๔) เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่

แม้ว่ามีการใช้บังคับกฎหมายดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอแต่ผลที่เกิดขึ้นจากการกำหนดโทษทางอาญา ในกรณีดังกล่าวเป็นกรณีที่ไม่สอดคล้องกับสาระสำคัญหรือสิ่งที่ควรจะเป็น หรือการใช้มาตรการทางอาญามาบีบบังคับให้คู่กรณีชำระหนี้ ทั้งรัฐยังต้องใช้ทรัพยากรในการใช้บังคับชำระหนี้ให้กับเอกชนซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม

(๒๓) กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าประสงค์หลักของกฎหมายประกอบกับการใช้บังคับแล้วพบว่ามีการใช้บังคับอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็น การกำหนดมาตรการที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เกินความจำเป็นและไม่ได้สัดส่วน และไม่เสมอภาค ประกอบกับผู้มีส่วนได้เสียโดยเฉพาะรัฐเสียทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อการบังคับชำระหนี้ให้กับเอกชนโดยไม่มี ความจำเป็น

(๒๔) สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิกโดยสามารถอธิบายแผนการในการยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ได้ว่าเมื่อพิจารณาจากเหตุผลประกอบ การพิจารณาข้างต้นชี้ให้เห็นว่า กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก

(๒๕) สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร

เสนอยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔

บทที่ ๓

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์หรือเป้าประสงค์หลักของกฎหมายประกอบกับการใช้บังคับแล้วพบว่า มีการใช้บังคับอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามผลกระทบที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นการกำหนดมาตรการที่กระทบต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชนที่เกินความจำเป็นและไม่ได้สัดส่วนและไม่เสมอภาค ประกอบกับผู้มีส่วนได้เสีย โดยเฉพาะรัฐเสียหายการใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อการบังคับชำระหนี้ให้กับเอกชน โดยไม่มีความจำเป็น ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากเหตุผลประกอบการศึกษาข้างต้นชี้ให้เห็นว่า กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ จึงเห็นควรเสนอยกเลิกพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔ อย่างเร่งด่วน

๓.๒ ข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

- ไม่มี -

กลุ่มที่ ๒ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ “พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘”

บทที่ ๑ การทบทวนบทบัญญัติของกฎหมาย

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ได้บัญญัติหลักการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายไว้ใน มาตรา ๗๗ วรรคหนึ่ง ซึ่งกำหนดให้ “รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมาย ที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน...” และมาตรา ๗๗ วรรคสอง ตอนท้าย ซึ่งกำหนดให้ “...เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้ มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยให้รับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับบริบทต่างๆที่เปลี่ยนแปลงไป” รวมถึงการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย มาตรา ๒๕๘ ค (๑) ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล ดังต่อไปนี้ ค. ด้านกฎหมายมีกลไกให้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่าง ๆ ที่ใช้บังคับอยู่ ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา ๗๗ และพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยให้มีการใช้ระบบอนุญาตและระบบการดำเนินการ โดยคณะกรรมการเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้การทำงานเกิดความคล่องตัว โดยมีผู้รับผิดชอบ ที่ชัดเจน และไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ ปัจจุบันการทบทวนกฎหมายหรือประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒

ในการอบรมหลักสูตรนี้ คณะผู้จัดทำได้นำพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อจัดทำกรประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ ตามประเด็นพิจารณา ดังนี้

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ บัญญัติขึ้นเพื่อแก้ไขข้อจำกัดระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓ เกี่ยวกับปัญหาการไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลที่จะเข้าทำสัญญา เกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนต่าง ๆ มีงบประมาณที่จำกัดรายได้มาจากงบประมาณของรัฐเพียงอย่างเดียว วัตถุประสงค์จำกัดไม่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล จึงได้ตราบทบัญญัติพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙ เพื่อให้กองทุนมีฐานะเป็นนิติบุคคล จัดตั้งอยู่ในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม โดยวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับช่วยเหลือประชาชน ในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลย การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และให้ความช่วยเหลือประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

๑.๒ สารสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ มีสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

๑.๒.๑ กำหนดนิยาม (มาตรา ๓) คำว่า

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนยุติธรรม

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนยุติธรรม

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

๑.๒.๒ กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา ๔)

๑.๒.๓ กำหนดให้ “กองทุนยุติธรรม” มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การอุทธรณ์คดีสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และให้กองทุนมีอำนาจกระทำกิจการต่าง ๆ ภายในขอบแห่งวัตถุประสงค์ดังกล่าว รวมถึงการถือกรรมสิทธิ์ มีสิทธิครอบครอง และมีทรัพย์สินต่าง ๆ ก่อตั้งสิทธิหรือกระทำนิติกรรมใด ๆ กระทำอื่นใดที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องในการจัดการให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกองทุน (มาตรา ๕ และมาตรา ๖)

๑.๒.๔ กำหนดให้กองทุนประกอบด้วยเงินและทรัพย์สิน ดังต่อไปนี้

(๑) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับโอนมาตามมาตรา ๔๐

(๒) เงินอุดหนุนที่ได้รับจากรัฐบาลหรือเงินที่ได้รับจากงบประมาณรายจ่ายประจำปี

(๓) เงินที่ได้รับตามมาตรา ๘

(๔) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้แก่กองทุน

(๕) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินของกองทุน

(๖) เงินหรือทรัพย์สินอื่นใดที่กองทุนได้รับไม่ว่ากรณีใด

โดยให้เงินและทรัพย์สินของกองทุนไม่ต้องส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดิน และเงินกองทุนนั้นให้ใช้จ่ายเพื่อกิจการดังต่อไปนี้

(๑) การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี

(๒) การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

(๓) การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

(๔) การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

(๕) การดำเนินงานกองทุนหรือการบริหารกองทุน และกิจการอื่นที่เกี่ยวข้องหรือเกี่ยวเนื่องกับการจัดกิจการของกองทุน

๑.๒.๕ กำหนดให้มีสำนักงานกองทุนยุติธรรมขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการให้กับกองทุน คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลที่คณะกรรมการแต่งตั้ง รวมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักงานกองทุนยุติธรรม (มาตรา ๑๑ และมาตรา ๑๒)

๑.๒.๖ กำหนดให้มีคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม และกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการดังกล่าว เพื่อกำหนดนโยบาย แผนงาน และแนวทางในการดำเนินงานของกองทุน ออกระเบียบต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัตินี้ แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย กำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน พิจารณาให้ความเห็นชอบรายงานประจำปี ออกประกาศเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน และปฏิบัติการ

อื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย รวมทั้งกำหนดกระบวนการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม (มาตรา ๑๓ ถึงมาตรา ๒๕)

๑.๒.๗ กำหนดให้คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมแต่งตั้งคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือคณะหนึ่งหรือหลายคณะ เพื่อมีอำนาจหน้าที่พิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอในทุกภารกิจของทุนทั่วราชอาณาจักร ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา ๒๐)

๑.๒.๘ ให้คณะกรรมการให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดขึ้นทุกจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร เพื่อมีอำนาจหน้าที่พิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอจากกองทุน เฉพาะกรณีการให้ค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือจำเลยตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา ๒๑)

๑.๒.๙ กำหนดการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุน เกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน (มาตรา ๒๖ ถึงมาตรา ๓๒)

(๑) กลไกในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี และการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๘)

(๒) กลไกในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย (มาตรา ๒๙)

(๓) กลไกการช่วยเหลือและพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน อาจขอรับเงินช่วยเหลือเพื่อความเสียหายที่ตนได้รับ (มาตรา ๓๑)

(๔) กลไกการสนับสนุนผู้เสนอโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ได้รับความรู้ทางกฎหมาย จากผู้เสนอโครงการ ฯ ที่ได้รับความช่วยเหลือในการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนของคณะอนุกรรมการ (มาตรา ๓๒)

๑.๒.๑๐ กำหนดระบบการเงิน การบัญชี และการตรวจสอบ เพื่อแสดงผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของกองทุน (มาตรา ๓๓ ถึงมาตรา ๓๙)

๑.๒.๑๑ กำหนดบทเฉพาะกาล โดยให้โอนบรรดาเงิน ทรัพย์สิน สิทธิ และหนี้สิน ที่เกี่ยวเนื่องกับกองทุนยุติธรรมในสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงยุติธรรม ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓ ไปเป็นของกองทุนยุติธรรมตามพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้คำขอใด ๆ ที่ได้ยื่นไว้ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๓ และยังอยู่ในระหว่างการพิจารณา ให้ถือว่าเป็นคำขอตามพระราชบัญญัตินี้โดยอนุโลม และถ้าคำขอดังกล่าวมีข้อความแตกต่างไปจากคำขอตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับคำขอส่งให้แก่ไขเพิ่มเติมคำขอเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ได้ (มาตรา ๔๐ ถึงมาตรา ๔๓)

๑.๓ มาตรการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมาย

๑.๓.๑ การจัดตั้งกองทุนยุติธรรม ให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีระบบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม คณะอนุกรรมการ ทำหน้าที่พิจารณาให้ความช่วยเหลือ

(๑) ให้จัดตั้งสำนักงานกองทุนยุติธรรมขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการให้กับกองทุน คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลที่คณะกรรมการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา ๑๑)

(๒) ให้มีคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้แทนสำนักงานประมาณ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสภานายความ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจำนวน หกคนเป็นกรรมการ (มาตรา ๑๓)

(๓) ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือคณะหนึ่งหรือหลายคณะ เพื่อมีอำนาจหน้าที่พิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอในทุกภารกิจของกองทุนทั่วราชอาณาจักรตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง)

(๔) ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดขึ้นทุกจังหวัด นอกจากกรุงเทพมหานคร เพื่อมีอำนาจหน้าที่พิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอจากกองทุนเฉพาะกรณี การให้ค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา ๒๑)

๑.๓.๒ มาตราการให้ความช่วยเหลือในฐานะเป็นแหล่งเงินทุนให้แก่ประชาชน ในกิจการที่กำหนด ไว้ตามมาตรา ๙ คือ (๑) การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี (๒) การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย (๓) การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (๔) การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และ (๕) การดำเนินงานกองทุนหรือการบริหารกองทุน และ กิจการอื่นที่เกี่ยวกับหรือเกี่ยวเนื่องกับการจัดกิจการของกองทุน

(๑) สำนักงานกองทุนยุติธรรมมีหน้าที่รับคำขอรับความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน หรือกิจการอื่นที่เกี่ยวกับหรือเกี่ยวเนื่องกับการ จัดกิจการของกองทุน (มาตรา ๑๑ (๑))

(๒) บุคคลอาจขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราว การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการสนับสนุนโครงการ ให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน (มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง)

(๓) หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำขอ แบบคำขอ การพิจารณาให้ความช่วยเหลือจาก กองทุนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราว การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการสนับสนุนโครงการ ให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนให้เป็นไปตามระเบียบ ที่คณะกรรมการกำหนด (มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒)

(๔) การพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี และการให้ความช่วยเหลือ ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะอนุกรรมการ ให้ความช่วยเหลือหรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ (มาตรา ๒๘)

(๑) พฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน

(๒) ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน

(๓) โอกาสที่ผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนจะได้รับการช่วยเหลือหรือบรรเทา ความเสียหาย ตามกฎหมายอื่น

(๔) การพิจารณาให้ความช่วยเหลือในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

ให้คำนึงถึงว่าหากได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการใดหรือไม่ (มาตรา ๒๙)

บทที่ ๒

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย
(Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๒.๑ สรุปผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1	ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น (ชื่อกฎหมายที่เข้ารับการประเมิน)	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558
LE+ 1.1	หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
LE+ 1.2	หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม
LE+ 1.3	ผู้รักษาการตามกฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
LE+ 1.4	เหตุแห่งการประเมินสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ครบรอบระยะเวลาที่กำหนด
LE+ 1.5	วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	เนื่องจากเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับก่อนวันที่ 27 พฤศจิกายน 2562 โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่ 24 เมษายน 2559 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2565 (1) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559 (2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 (3) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1.6	รายชื่อกฎที่เป็นส่วนหนึ่ง ของการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	(4) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ.2559 (5) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 (6) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือ ผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2559 (7) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือ ผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน
LE+ 1.7	รายชื่อกฎที่ดำเนินการ ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็น การเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็น รายฉบับตามแบบรายงาน การประเมินผลสัมฤทธิ์ ของกฎ)	NA	NA	NA	NA	NA	(1) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565 (2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2559 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2563 (3) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2559 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2564 (4) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการขอรับความช่วยเหลือและการให้การสนับสนุนการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. 2559

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 2	ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความจำเป็น และ ผล กระทบ ของ กฎหมาย	20.000	100.004	91.670	91.666		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ ในระดับดีมาก
LE+ 2.1	กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อแก้ปัญหาใด	3.000	12.501	12.501	100.000		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ ในระดับดีมาก
LE+ 2.2	มาตรการสำคัญที่ทำให้ บรรลุวัตถุประสงค์ของ กฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	12.501	100.000		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ ในระดับดีมาก
LE+ 2.3	กฎหมายนี้มีบทบัญญัติ กำหนดให้ประชาชน/ ผู้มีส่วนได้เสียต้องกระทำ การหรืองดเว้นกระทำการ อย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ ในระดับดีมาก
LE+ 2.4	กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็น และ สอด คล้อง กับ สภาพการณ์พัฒนาการ ของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ ผู้มีส่วนได้ เสียหรือไม่ เพียงใด	2.000	12.500	12.500	100.000		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ ในระดับดีมาก
LE+ 2.5	ประโยชน์ที่ประชาชน/ ผู้มีส่วนได้เสีย ได้รับจากการ มีกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	4.167	33.333		(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 2.6	กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผล ดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาตอบเฉพาะ ประเด็นสำคัญที่ตรงกับ วัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็น ก็ได้)	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ ในระดับดีมาก	
LE+ 2.7	มีสถิติการดำเนินคดีและ การลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตาม และการบังคับการให้เป็น ไปตามกฎหมายอย่างไร	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ ในระดับดีมาก	
LE+ 2.8	มีปัญหาและอุปสรรคในการ บังคับใช้ กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ ในระดับดีมาก	
LE+ 3	ส่วนที่ 3 การตรวจสอบ เนื้อหาของกฎหมาย	6.000	100.000	50.000	50.000	(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก	
LE+ 3.1	กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์ หรือใกล้เคียงกับกฎหมาย อื่นหรือไม่ อย่างไร	1	33.333	0.000	0.000	(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก	
LE+ 3.2	มีการฟ้องคดีต่อศาล รัฐธรรมนูญ หรือ ศาลปกครอง หรือร้องเรียน ต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิ มนุษยชนแห่งชาติ เกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่อง และในประเด็นใด	2	33.334	16.667	50.000	(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก	

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 3.3	การใช้ระบบอนุญาตระบบ คณะกรรมการตุลาการของ เจ้าหน้าที่ และโทษอาญาใน กฎหมายนี้ (ถ้ามีประเด็นยังมี ความเหมาะสมอยู่ หรือไม่) อย่างไร	3.000	33.333	33.333	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดีมาก	
LE+ 4	ส่วนที่ 4 การประเมิน ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	9.000	100.000	60.000	60.000	(F) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงหรือแก้ไข	
LE+ 4.1	มีการดำเนินการใน การรับฟังความคิดเห็น	1	20.000	20.000	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ ในระดับดีมาก	
LE+ 4.2	ได้นำรายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น จากกฎหมายของกฎหมาย ฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ 2.6 มาประกอบการ พิจารณาด้วยแล้วหรือไม่	1	20.000	0.000	0.000	(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก	
LE+ 4.3	การดำเนินการของ หน่วยงานเพื่อการประเมิน ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	2.000	20.000	10.000	50.000	(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก	
LE+ 4.4	ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	4.000	20.000	20.000	50.000	(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก	
LE+ 4.5	กฎหมายนี้มีความคุ้มค่าหรือ ได้สัดส่วนเมื่อเทียบกับประโยชน์ ที่ได้รับกับภาระ ของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย และทรัพยากรที่ใช้ใน การบังคับการให้เป็นไปตาม กฎหมาย	1	20.000	20.000	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดีมาก	

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 5	ส่วนที่ 5 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ	35	300.004	201.670	67.223	(C) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ	
LE+ 5.1	สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร	(C) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ					
LE+ 5.2	สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตาม และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร	NA					

๒.๒ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

(๑) หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

(๒) หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย

สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

(๓) ผู้รักษาการตามกฎหมาย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

(๔) เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

ครบรอบระยะเวลาที่กำหนด

(๕) วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

เนื่องจากเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับก่อนวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕

(๖) รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้

(๑) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๕๙

(๒) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓

(๓) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๕

(๔) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. ๒๕๕๙

(๕) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓

(๖) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๕๙

(๗) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔

(๘) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับความช่วยเหลือและการให้การสนับสนุนการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๙

(๙) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยการรับเงิน การจ่ายเงิน และการเก็บรักษาเงินของกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๙

(๑๐) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยการบริหารงานบุคคล พ.ศ. ๒๕๖๒

(๗) รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับ ตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ)

(๑) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๕๙ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๕

(๒) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. ๒๕๕๙ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓

(๓) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๕๙ และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔

(๔) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับความช่วยเหลือและการให้การสนับสนุนการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๙

หมายเหตุ

๑. ประเภทของกฎหมาย/กฎ การให้บริการ
๒. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องตามบทบัญญัติของกฎหมายตามลำดับ
 - ประชาชนหรือบุคคลทั่วไปที่ขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ประชาชน/บุคคลทั่วไป
 - หน่วยงานในกระบวนการพิจารณาและให้ความช่วยเหลือ เช่น สำนักงานกองทุนยุติธรรม กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมบังคับคดี หน่วยงานภาครัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน
 - บุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกยุติธรรม เจ้าหน้าที่รัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน
 - คณะทำงานในหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการกองทุนยุติธรรม และ คณะอนุกรรมการกองทุนยุติธรรม คณะกรรมการ/คณะทำงาน/คณะบุคคลเฉพาะตามที่กฎหมาย/กฎบัญญัติ

ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

(๘) กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด

จัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้น มีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยกองทุนยุติธรรม ทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับช่วยเหลือประชาชน ดังนี้

๑. การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี
๒. การขอลดปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย
๓. การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน
๔. การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้น มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างทั่วถึง เสมอภาค และเป็นธรรม ในภารกิจหลัก ๔ ด้าน คือ ๑. ช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี ๒. ช่วยเหลือประชาชนในการขอลดปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ๓. ช่วยเหลือประชาชนจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิ และ ๔. การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

หลักการและเหตุผลในการบัญญัติกฎหมายยังมีความสมเหตุ สมผล และเหมาะสมกับสถานการณ์การบังคับใช้ในปัจจุบัน ดังนี้

๑. คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมมีนโยบายมุ่งเน้นการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนยากไร้ ไม่ได้รับความเป็นธรรมมาก่อน

๒. คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมมีการกระจายอำนาจกองทุนยุติธรรมไปทุกจังหวัดตั้งแต่ต้นทาง รับคำขอ แสวงหาข้อเท็จจริง ทำความเห็นกลางทาง พิจารณออนุมัติ ไม่ออนุมัติ ยุติเรื่อง โดยยุติธรรมจังหวัด หรือคณะอนุกรรมการฯ ปลายทาง จ่ายเงิน ติดตาม เก็บสำนวน

๓. บุคลากรของกองทุนยุติธรรมมีศักยภาพและความรับผิดชอบต่องานภายใต้แรงกดดัน มีจิตบริการ เอาใจใส่ รับผิดชอบต่อผู้รับบริการเป็นอย่างดี มีทักษะการสื่อสารที่ดี

๔. คณะกรรมการกองทุนยุติธรรม และคณะอนุกรรมการฯ มีความรู้ ความสามารถในการบริหารงาน

๕. มีงบประมาณจากรัฐบาลเข้ากองทุนยุติธรรมเป็นหลัก

๖. การเข้าถึงการบริการของกองทุนยุติธรรมมีหลากหลายช่องทาง เช่น เว็บไซต์สำนักงานกองทุนยุติธรรม ศูนย์บริการร่วมกระทรวงยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ศูนย์ดำรงธรรม ไปรษณีย์ คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน หน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง สายด่วน ๑๑๑๑ กด ๗๗ Facebook Line

๗. มีมาตรฐานการดำเนินงานบริการของกองทุนยุติธรรม ๒๑ วัน ทำให้ประชาชนได้รับการบริการและการช่วยเหลือที่รวดเร็ว

๘. กองทุนยุติธรรมลงนาม (MOU) กับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้อง

๙. สอดคล้องกับ

(๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา ๖๘ และมาตรา ๗๖ หมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ มาตรา ๒๕๘ ง. (๑)

(๒) ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ยุทธศาสตร์ที่ ๖ ยุทธศาสตร์ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ประเด็นยุทธศาสตร์ ๔.๘ กระบวนการยุติธรรมเคารพสิทธิมนุษยชน และปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาค ส่งเสริมระบบยุติธรรมทางเลือก ระบบยุติธรรมชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม

(๓) ภายใต้อาณัติของยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๒๒ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แผนย่อยการพัฒนากฎหมาย แผนย่อยการพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรม

(๔) แผนการปฏิรูปประเทศ แผนการปฏิรูปประเทศด้านกฎหมาย แผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม

๔.๑ การให้ประชาชนสามารถติดตามความคืบหน้า ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม (คณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก)

๔.๒ ปฏิรูปกระบวนการปล่อยชั่วคราว (สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก)

(๕) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) ยุทธศาสตร์ที่ ๖ การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติดมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย แนวทางการพัฒนา ๓.๖ การปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้มีความทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ

(๖) แผนปฏิบัตินิติราชการ ระยะ ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๕) ของกระทรวงยุติธรรม ๑) พัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ๒) สร้างการรับรู้ด้านกฎหมายและเคารพสิทธิ ๓) อำนวยความยุติธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ

(๗) แผนปฏิบัตินิติราชการ ระยะ ๓ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๓ - ๒๕๖๕) ของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ๑) พัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการองค์กร ๒) เสริมสร้างการอำนวยความสะดวกยุติธรรมเพื่อประชาชน ๓) บูรณาการและประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่าย

หน่วยงานเปิดโอกาสให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ/หรือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมาย เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ ที่ผ่านมาได้ ดำเนินการผ่านการจัดโครงการจ้างที่ปรึกษาดำเนินงานและพัฒนาางกองทุนยุติธรรม เมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ประกอบด้วยผู้ถูกสัมภาษณ์จำนวน ๓๐ คน แบ่งเป็น ๕ กลุ่ม

ได้แก่ ๑. ผู้บริหารกองทุนยุติธรรม จำนวน ๒ คน ๒. คณะกรรมการและอนุกรรมการ จำนวน ๘ คน ๓. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจำนวน ๙ คน ๔. ผู้ใช้บริการกองทุนยุติธรรม จำนวน ๙ คน ๕. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒ คน มีข้อเสนอแนะจากการสัมภาษณ์ ดังนี้

ภารกิจในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี

๑. การพิจารณาฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ขอรับความช่วยเหลือควรใช้อ้างอิงฐานข้อมูลเชิงประจักษ์หรือฐานข้อมูลอื่น โดยไม่ควรนำทรัพย์สินที่ใช้ประกอบอาชีพขึ้นพื้นฐานจากรายได้
๒. จัดทำแนวทางการพิจารณาข้อเท็จจริงเบื้องต้นตามประเภทคดี
๓. ควรมีการพิจารณาให้ความช่วยเหลือโดยคำนึงถึงสิทธิในการเลือกขอรับความช่วยเหลือของประชาชน และ ประสิทธิภาพของการให้ความช่วยเหลือที่ประชาชนจะได้รับจากหน่วยงานอื่นเมื่อเทียบกับการให้ความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม
๔. ควรพิจารณาขยายขอบเขตการให้ความช่วยเหลือให้ครอบคลุมข้อพิพาทตั้งแต่ชั้นก่อนฟ้องคดี

ภารกิจในการให้ความช่วยเหลือการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

๑. พัฒนาระบบการประเมินความเสี่ยงของการหลบหนีที่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน โดยสามารถนำหลักเกณฑ์ของศาลหรืองานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับบริบทประเทศไทยมาพิจารณาประกอบ
๒. รวบรวมแนวการตีความที่ผ่านมาเป็นฐานข้อมูล เพื่อสร้างบรรทัดฐานในการพิจารณาพฤติการณ์และข้อเท็จจริง
๓. พัฒนาหลักเกณฑ์การดำเนินงานให้มีพิจารณาความช่วยเหลือแบบเร่งด่วนมากขึ้น

ภารกิจในการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือได้รับผลกระทบจากการ ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

๑. ทบทวนการกำหนดกรณีที่มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือและแนวทางการพิจารณากรณีเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามมติคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ในคราวการประชุมครั้งที่ ๗/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐ ที่กำหนดว่าต้องเป็นการกระทำโดยจงใจกลั่นแกล้งหรือเจ้าหน้าที่ดำเนินการโดยไม่มีอำนาจ (Abuse of power) เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนได้ตามวัตถุประสงค์ของภารกิจ หรือเปลี่ยนชื่อภารกิจเป็น “ภารกิจด้านการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม” หรือชื่ออื่นที่ใกล้เคียงเพื่อให้วัตถุประสงค์ของภารกิจมีความชัดเจนและไม่สร้างความสับสนในการตีความ
๒. การปรับกลไกการพิจารณาจากคณะอนุกรรมการมาเป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานเป็นผู้พิจารณาอนุมัติการจ่ายค่าทดแทนเมื่อผู้ขอรับความช่วยเหลือเข้าเงื่อนไขที่จะได้รับการเยียวยา เนื่องจากการพิจารณาให้ความช่วยเหลือด้วยการจ่ายค่าทดแทนนั้นเป็นปัญหาในทางข้อเท็จจริง ซึ่งใช้หลักฐานเชิงประจักษ์เป็นหลัก
๓. เพิ่มช่องทางในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น เพื่อให้ทราบถึงกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับค่าทดแทนตามแต่ละเงื่อนไข อาทิ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ภารกิจในการสนับสนุนการให้ความรู้แก่ประชาชน

๑. พิจารณาปรับปรุงคุณสมบัติของผู้เสนอโครงการจากการมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มาเป็นการพิจารณาความสามารถของผู้ยื่นคำขอในการจัดทำโครงการเป็นหลัก
๒. พัฒนาแนวทางการพิจารณาอนุมัติโครงการที่มีความหลากหลายทั้งทางรูปแบบและเนื้อหามากขึ้น

๓. พัฒนาหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายให้เหมาะสมกับรูปแบบของโครงการ

๔. พัฒนฐานข้อมูลเพื่อประเมินความต้องการทางกฎหมายเพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายในการอนุมัติโครงการความรู้ทางกฎหมายที่ตรงจุด โดยอาจร่วมมือกับหน่วยงานในท้องที่หรือภาคประชาสังคม รวมถึงเปิดเผยข้อมูลโครงการที่ผ่านมาเพื่อให้ผู้ยื่นโครงการทราบนโยบายที่กองทุนยุติธรรมต้องการส่งเสริม ต่อมาสำนักงานกองทุนยุติธรรมได้นำข้อสังเกตที่ได้รับจากโครงการฯ มากำหนดเป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ โดยจัดทำเป็นคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์กลางในการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือ ตามภารกิจของกองทุนยุติธรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔

(๙) มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ

๙.๑. ให้จัดตั้งสำนักงานกองทุนยุติธรรมขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการให้กับกองทุน คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลที่คณะกรรมการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ มาตรา ๑๑

๙.๒ ให้มีคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้แทนสำนักงานประมาณ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสภานายความ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความสามารถ และประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจำนวนหกคน เป็นกรรมการ มาตรา ๑๓

๙.๓ สำนักงานกองทุนยุติธรรมมีหน้าที่รับคำขอรับความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน หรือกิจการอื่นที่เกี่ยวกับหรือเกี่ยวเนื่องกับการจัดกิจการของกองทุน มาตรา ๑๑ (๑)

๙.๔ ในการดำเนินงานของกองทุนในจังหวัดอื่นที่มีใช้กรุงเทพมหานคร ให้ปลัดกระทรวงยุติธรรมมอบหมายให้หน่วยงานในจังหวัดที่สังกัดกระทรวงยุติธรรมทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการให้กับกองทุนสำหรับเขตจังหวัดนั้น มาตรา ๑๒

๙.๕ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือคณะหนึ่งหรือหลายคณะ เพื่อมีอำนาจหน้าที่พิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอในทุกภารกิจของกองทุนทั่วราชอาณาจักรตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด มาตรา ๒๐ วรรคหนึ่ง

๙.๖ ให้เลขานุการคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือรายงานผลการพิจารณาให้ความช่วยเหลือต่อคณะกรรมการทุกรอบสามเดือน มาตรา ๒๐ วรรคสอง

๙.๗ ให้คณะกรรมการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดขึ้นทุกจังหวัด นอกจากกรุงเทพมหานคร เพื่อมีอำนาจหน้าที่พิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอจากกองทุนเฉพาะกรณีการให้ค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด มาตรา ๒๑

๙.๘ ให้หัวหน้าหน่วยงานในจังหวัดที่สังกัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งได้รับมอบหมายตามมาตรา ๑๒ ทำหน้าที่เป็นอนุกรรมการและเลขานุการคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด มาตรา ๒๑ วรรคสอง

๙.๙ ให้เลขานุการคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดรายงานผลการพิจารณาให้ความช่วยเหลือต่อคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือ เพื่อรายงานต่อคณะกรรมการ ตามมาตรา ๒๐ วรรคสาม

๙.๑๐ บุคคลอาจขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราว การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน มาตรา ๒๖ วรรคหนึ่ง

๙.๑๑ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำขอ แบบคำขอ การพิจารณาให้ความช่วยเหลือจากกองทุนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราว การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ตลอดจนการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒

๙.๑๒ มาตรา ๒๘ ให้ฝ่ายเลขานุการจัดทำเสนอความเห็นประกอบคำขอรับความช่วยเหลือเพื่อเสนอให้คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องพิจารณา การพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี และการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ (๑) พฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน (๒) ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน (๓) โอกาสที่ผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน จะได้รับการช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหายตามกฎหมายอื่น

๙.๑๓ มาตรา ๒๙ ให้ฝ่ายเลขานุการจัดทำเสนอความเห็นประกอบคำขอรับความช่วยเหลือเพื่อเสนอให้คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องพิจารณา การพิจารณาให้ความช่วยเหลือในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้คำนึงถึงว่าหากได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการใดหรือไม่ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังต่อไปนี้

๑. มีคำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ที่ ๒๕๗/๒๕๕๙ เรื่อง มอบหมายและแต่งตั้งกรรมการและเลขานุการ และผู้ช่วยเลขานุการในคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม และต่อมามีคำสั่งยกเลิกคำสั่งที่ ๒๕๗/๒๕๕๙ ตามคำสั่งที่ ๑๔๓๕/๒๕๖๒ รวมถึงกำหนดไว้ในกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๑ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๒ ตามที่มาตรา ๑๑ ของพระราชบัญญัติกำหนดให้จัดตั้งสำนักงานกองทุนยุติธรรมขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการให้กับกองทุน คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลที่คณะกรรมการแต่งตั้ง และมีคำสั่งที่ ๒๕๒/๒๕๕๙ มอบหมายให้หน่วยงานยุติธรรมในแต่ละจังหวัดทำหน้าที่ยานธุรการให้กับกองทุนยุติธรรม

๒. ได้แต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ตามมาตรา ๑๓ เรียบร้อยแล้ว

๓. การดำเนินงานของสำนักงานกองทุนยุติธรรม ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจำนวน ๔ คณะขึ้น เพื่อทำหน้าที่พิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

๔. มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด เพื่อพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือในการดำเนินคดี และการขอลปล่อยชั่วคราว ในวงเงินไม่เกิน ๕๐๐,๐๐๐ บาทต่อราย เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในแต่ละจังหวัด ซึ่งการพิจารณาให้ความช่วยเหลือเป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และการออกประกาศคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม เกี่ยวกับการกำหนดอัตราการให้ความช่วยเหลือการดำเนินคดี และการละเมิด

สิทธิมนุษยชนฯ ตามที่พระราชบัญญัติกำหนด นอกจากนี้ ได้มีการจัดทำคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม เพื่อเป็นหลักเกณฑ์และแนวทางในการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ

๕. สำนักงานกองทุนยุติธรรมจัดทำแผนปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพ การดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมประจำปีบัญชี ๒๕๖๓ – ๒๕๖๔ โดยวิเคราะห์สภาพแวดล้อมการดำเนินงาน พร้อมระบุแนวทางการดำเนินงาน (Work Plan) ที่มีกิจกรรมและเป้าหมายชัดเจน และมีการรายงานผลการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมเป็นประจำทุกปี เพื่อแสดงให้เห็นถึงภาพรวมการขอรับความช่วยเหลือ ผลการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือ ความสำเร็จของการดำเนินงานตามมาตรฐานระยะเวลางานบริการ ผลการใช้จ่ายงบประมาณของกองทุนยุติธรรม นำไปสู่การพิจารณาการขับเคลื่อนงานกองทุนยุติธรรม

๖. ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ สำนักงานกองทุนยุติธรรมได้จัดทำโครงการจ้างที่ปรึกษาดำเนินงานและพัฒนางานกองทุนยุติธรรม เพื่อเป็นกลไกทบทวนความเหมาะสมของกฎหมาย มาตรการการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ

๗. มีคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔

(๑๐) กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ ไม่มีบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพหรือบทกำหนดโทษในกฎหมายแก่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย หรือบทกำหนดโทษในกฎหมาย โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

ตามที่พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ กำหนดให้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำขอ แบบคำขอ การพิจารณาให้ความช่วยเหลือจากกองทุนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราว และการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๓๑ ในกรณีที่ผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาอนุมัติให้ความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรมหรือผลการทบทวนผลการพิจารณาอนุมัติดังกล่าว ผู้ขอรับความช่วยเหลือสามารถใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ เนื่องจากมีลักษณะเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งการใช้สิทธิทางศาลเป็นกระบวนการในเชิงบวก เพื่อให้มีการพิจารณาทบทวนคำสั่งของคณะอนุกรรมการนั้น ๆ อีกชั้นหนึ่ง

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ ไม่มีบทบัญญัติที่เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือบทกำหนดโทษในกฎหมาย จึงไม่มีผลกระทบทางลบเกี่ยวกับการงดเว้นให้ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียต้องงดเว้นกระทำการ หรือบทกำหนดโทษ

(๑๑) กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ มีวัตถุประสงค์ ให้มีการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้น มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างทั่วถึง เสมอภาค และเป็นธรรม โดยกองทุนยุติธรรมทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ฯ และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน เมื่อพิจารณาจากภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทย ตามรายงานของ

ธนาคารแห่งประเทศไทยมีข้อมูลว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ เสถียรภาพภาคธุรกิจและครัวเรือนยังคงเปราะบาง โดยการแพร่ระบาดของโรคโควิดที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อรายได้และความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน ขณะที่ภาคธุรกิจยังคงได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดระลอกใหม่ โดยเฉพาะธุรกิจขนาดกลางและเล็ก (SMEs) ที่มีจำนวนธุรกิจที่ขาดสภาพคล่องเพิ่มมากขึ้น และในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ยังต้องติดตามความเสี่ยงสำคัญที่อาจกระทบต่อการฟื้นตัวของเศรษฐกิจไทย ได้แก่ (๑) พัฒนาการการระบาดของโควิด ๑๙ และความเข้มงวดของมาตรการควบคุมการระบาด (๒) ความต่อเนื่องของแรงสนับสนุนจากมาตรการภาครัฐ และ (๓) ภาวะการเงินโลกที่ตึงตัวและผันผวนจากการดำเนินนโยบายการเงินที่เข้มงวดของธนาคารกลางประเทศหลัก และข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า อัตราเฉลี่ยของหนี้สินครัวเรือนในแต่ละจังหวัด ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ เพิ่มสูงขึ้นจากปีที่ผ่านมา ประกอบกับเมื่อพิจารณาจำนวนคำขอรับความช่วยเหลือใน ปี พ.ศ. ๒๕๖๔ - ๒๕๖๕ มีคำขอรับความช่วยเหลือในปริมาณที่ใกล้เคียงกัน ตามสถิติรายงานกองทุนยุติธรรม ตามรายงานผลการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม ปี ๒๕๖๕ ดังนั้น กฎหมายฉบับนี้จึงยังมีความจำเป็น เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เนื่องจากฐานะทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ ในส่วนการยื่นคำขอรับความช่วยเหลือสามารถยื่นคำขอได้ที่สำนักงานกองทุนยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ศูนย์บริการร่วมกระทรวงยุติธรรม ศูนย์ยุติธรรมชุมชนทุกชุมชน รวมถึงสามารถยื่นคำขอผ่านระบบออนไลน์ทางเว็บไซต์ สำนักงานกองทุนยุติธรรม FACEBOOK กองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม และ Mobile application : justice care เพื่ออำนวยความสะดวก และลดภาระในการเดินทางของประชาชน และผู้มีส่วนได้เสีย โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

๑. การแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ กำหนดให้มี “คณะกรรมการกองทุนยุติธรรม” เพื่อทำหน้าที่และอำนาจในการกำหนดนโยบาย แผนงาน และแนวทางในการดำเนินงานของ กองทุน การออกระเบียบต่าง ๆ การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อปฏิบัติการตามที่คณะกรรมการมอบหมาย การกำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของ กองทุน การพิจารณาให้ความเห็นชอบรายงานประจำปี การออกประกาศเกี่ยวกับการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุน และการปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนด และกำหนดให้คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมแต่งตั้ง “คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือ” คณะหนึ่งหรือหลายคณะ เพื่อมีอำนาจหน้าที่พิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอในทุกภารกิจของกองทุนทั่วราชอาณาจักร ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

ปัจจุบันคณะกรรมการได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำกรุงเทพมหานครและที่เกินอำนาจของคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด จำนวน ๒ คณะ คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน จำนวน ๑ คณะ และคณะอนุกรรมการพิจารณาให้การสนับสนุนโครงการ ให้ความรู้ทางกฎหมาย จำนวน ๑ คณะ รวมทั้งให้คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมแต่งตั้ง “คณะอนุกรรมการ ให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด” ในทุกจังหวัดนอกจากกรุงเทพมหานคร เพื่อมีอำนาจหน้าที่พิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ยื่นคำขอจากกองทุน เฉพาะกรณีการให้ค่าใช้จ่ายในการช่วยเหลือประชาชน ในการดำเนินคดีและการขอลอยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด โดยการกำหนดให้คณะอนุกรรมการเป็นผู้พิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือยังคงเป็นกลไกสำคัญตามพระราชบัญญัตินี้ เพื่อให้คณะอนุกรรมการสามารถพิจารณาให้ความเห็นอันเป็นการตรวจสอบข้อเท็จจริง พฤติการณ์ ว่าคำขอรับความช่วยเหลือเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และหลักเกณฑ์ที่ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมกำหนดไว้

๒. การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ

๒.๑ มาตรา ๒๘ ให้ฝ่ายเลขานุการจัดทำเสนอความเห็นประกอบคำขอรับความช่วยเหลือเพื่อเสนอให้คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องพิจารณาการพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี และการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ (๑) พุทธกรรมและข้อเท็จจริงของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน (๒) ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน (๓) โอกาสที่ผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนจะได้รับการช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหายตามกฎหมายอื่น ซึ่งยังคงมีความเห็นของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย เห็นว่าการกำหนดหลักเกณฑ์พิจารณาให้ความช่วยเหลือทั้ง ๓ ข้อ นำไปสู่การจำกัดการเข้าถึงความช่วยเหลือเนื่องจากมีลักษณะเป็นการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่หรือคณะอนุกรรมการพิจารณาเกี่ยวกับพฤติการณ์ และข้อเท็จจริงของผู้ขอรับความช่วยเหลือเป็นกรณีไป และเกิดปัญหาการไม่ได้รับอนุมัติคำขอรับความช่วยเหลือ

๒.๒ มาตรา ๒๙ ให้ฝ่ายเลขานุการจัดทำเสนอความเห็นประกอบคำขอรับความช่วยเหลือเพื่อเสนอให้คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องพิจารณา การพิจารณาให้ความช่วยเหลือในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้คำนึงถึงว่าหากได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุร้ายอันตรายประการใดหรือไม่ บทบัญญัติในพระราชบัญญัติมีความเหมาะสมสอดคล้องกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๐๘

๒.๓ มาตรา ๒๗ การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี ประกอบด้วยค่าจ้างทนายความ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการให้ความช่วยเหลือ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด บทบัญญัติในพระราชบัญญัติมีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากหากมีการปรับปรุงแก้ไขสามารถแก้ไขเพียงระเบียบคณะกรรมการฯ ปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบคณะกรรมการฯ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๕ เกี่ยวกับนิยามคำว่า “คดี” และ “ผู้ขอรับความช่วยเหลือ” เพื่อให้ครอบคลุมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายก่อนยื่นฟ้องคดี การไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทที่มีกฎหมายบัญญัติรับรอง การประนอมหนี้และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย

๒.๔ มาตรา ๓๑ ผู้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน อาจขอรับเงินช่วยเหลือเพื่อความเสียหายที่ตนได้รับ ดังต่อไปนี้ (๑) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ (๒) เงินช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ในกรณีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนถึงแก่ความตาย (๓) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ (๔) เงินช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และการได้รับเงินช่วยเหลือ ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด บทบัญญัติในพระราชบัญญัติมีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากหากมีการปรับปรุงแก้ไขสามารถแก้ไขเพียงระเบียบคณะกรรมการฯ ปัจจุบันมีการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบคณะกรรมการฯ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยเพิ่มเติมกรณีที่เป็นผู้ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสรีภาพจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ หรือหน่วยงานของรัฐเป็นผู้มีสิทธิยื่นคำขอกรณีนี้ได้

๒.๕ มาตรา ๓๒ คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือมีอำนาจพิจารณาให้การสนับสนุนผู้เสนอโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอรับความช่วยเหลือ และการให้การสนับสนุน ให้เป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด พระราชบัญญัติมีความเหมาะสมแล้ว เนื่องจากหากมีการปรับปรุงแก้ไขสามารถแก้ไขเพียงระเบียบคณะกรรมการฯ

ทั้งนี้ สำนักงานกองทุนยุติธรรมได้พิจารณาปัญหาเกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือแล้ว จึงได้จัดทำคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้ดุลยพินิจพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่และคณะกรรมการให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน รวมทั้งการกำหนดขั้นตอนการพิจารณาตามมาตรฐานระยะเวลางานบริการของกองทุนยุติธรรม ๒๑ วัน โดยผู้ขอรับความช่วยเหลือสามารถตรวจสอบสถานะการดำเนินการได้ในเว็บไซต์ของสำนักงานกองทุนยุติธรรม

ตามมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ซึ่งกำหนดอำนาจหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมไว้ว่า “ให้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการกระบวนการยุติธรรม เสริมสร้างและอำนวยความสะดวกยุติธรรมในสังคม และราชการอื่นตามที่มิกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมหรือส่วนราชการที่สังกัดกระทรวงยุติธรรม” และกฎกระทรวงกฎแบ่งส่วนราชการสำนักงาน ปลัดกระทรวงกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๑๗ (๔) ให้สำนักงานกองทุนยุติธรรม มีหน้าที่และอำนาจรับคำขอรับความช่วยเหลือตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนยุติธรรมและเสนอความเห็นประกอบคำขอเพื่อเสนอให้คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องพิจารณา และ (๕) เสนอแนะหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเกี่ยวกับการขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมต่อคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องตามภารกิจของกระทรวงยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ช่วยเหลือและให้ความรู้แก่ประชาชนทางกฎหมาย สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม โดยการสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชนทุกกลุ่ม สอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศ เรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ ๒ การพัฒนาโลกช่วยเหลือและเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยเสมอภาคและมีหลักประกันคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

(๑๒) ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ

๑๒.๑ ได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนในการดำเนินคดี ประกอบด้วยค่าจ้างทนายความ ค่าฤชาธรรมเนียม และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี

๑๒.๒ ได้รับความช่วยเหลือการขอลดปล่อยชั่วคราวโดยใช้หนังสือรับรองของกองทุนเป็นหลักประกันการขอลดปล่อยชั่วคราว

๑๒.๓ การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ประกอบด้วย

(๑) ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ

(๒) เงินช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ในกรณีที่ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนถึงแก่ความตาย

(๓) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ

(๔) เงินช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

๑๒.๔ ได้รับเงินสนับสนุนในการจัดโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

(๑) มีการสำรวจทัศนคติและความพึงพอใจของประชาชนเป็นประจำทุกปี โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ประชาชนมีความพึงพอใจด้านกฎหมายและระเบียบของกองทุนยุติธรรม ร้อยละ ๙๒.๒๖

(๒) สำหรับการผลที่ได้รับจากโครงการจ้างที่ปรึกษาดำเนินงานและพัฒนาางกองทุนยุติธรรม เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ประกอบด้วยผู้ถูกสัมภาษณ์จำนวน ๓๐ คน แบ่งเป็น ๕ กลุ่ม ได้แก่ ๑. ผู้บริหารกองทุนยุติธรรม จำนวน ๒ คน ๒. คณะกรรมการและอนุกรรมการ จำนวน ๘ คน ๓. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจำนวน ๙ คน ๔. ผู้ใช้บริการกองทุนยุติธรรม จำนวน ๙ คน ๕. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒ คน

ซึ่งผู้ให้สัมภาษณ์ยังเห็นว่าแม้ว่าหลักการในการให้ความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน แต่ยังคงความชัดเจนในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือ ทำให้มีการใช้ดุลยพินิจเป็นสำคัญ จึงต้องมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และระเบียบเพิ่มเติม คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้น มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างทั่วถึง เสมอภาค และเป็นธรรม โดยกองทุนยุติธรรมทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นช่องทางอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน จึงไม่มีลักษณะของบทบัญญัติที่บังคับใช้และมีบทลงโทษให้ประชาชนต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จัดทำสถิติคำขอรับความช่วยเหลือและการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือตามภารกิจกองทุนยุติธรรม ๔ ภารกิจ ในผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณของแต่ละปี เพื่อนำมาวิเคราะห์ปัญหาและปรับปรุงแก้ไขรวมถึงการกำหนดแผนการปฏิบัติงานในปีต่อไปได้

(๑๓) กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

๑. ไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย

๒. ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ในฐานะเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับช่วยเหลือประชาชนโดยเฉพาะในการดำเนินคดี การปล่อยตัวชั่วคราว โดยการนำฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถทางเศรษฐกิจในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เช่น การจ้างทนายความดำเนินคดีทั้งในฐานะโจทก์ หรือจำเลย การเข้าถึงหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราว เป็นต้น เพื่อให้โอกาสในการดำเนินคดีหรือต่อสู้คดี

๓. สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๔. เป็นการพัฒนาการการให้ความช่วยเหลือประชาชนไปในทางเดียวกับหลักสากล โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังต่อไปนี้

๑. ไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย

๒. ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ในฐานะเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับช่วยเหลือประชาชนโดยเฉพาะในการดำเนินคดี การปล่อยตัวชั่วคราว โดยการนำฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน ซึ่งเป็นผู้ที่ไม่มีความสามารถทางเศรษฐกิจในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เช่น การจ้างทนายความดำเนินคดีทั้งในฐานะโจทก์ หรือจำเลย การเข้าถึงหลักประกันในการขอปล่อยชั่วคราว เป็นต้น เพื่อให้โอกาสในการดำเนินคดีหรือต่อสู้คดี

๓. เป็นการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ฯ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นิยามคำว่า “สิทธิมนุษยชน” หมายความว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล บรรดาที่ได้รับการรับรองหรือคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ ตามกฎหมาย หรือตามหนังสือสัญญาที่ประเทศไทยเป็นภาคี และมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตาม

๔. เป็นการพัฒนาการการให้ความช่วยเหลือประชาชนไปในทางเดียวกับหลักสากล

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้น มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างทั่วถึง เสมอภาค และเป็นธรรม โดยกองทุนยุติธรรมทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นช่องทางอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนจึงไม่มีลักษณะของบทบัญญัติที่สร้างภาระหรือหน้าที่ให้กับประชาชน หรือเป็นอุปสรรคต่อการแข่งขัน หรือมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม

(๑๔) มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้น มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างทั่วถึง เสมอภาค และเป็นธรรม โดยกองทุนยุติธรรมทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นช่องทางอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนจึงไม่มีการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้น มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างทั่วถึง เสมอภาค และเป็นธรรม โดยกองทุนยุติธรรมทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นช่องทางอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนจึงไม่มีการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้น มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีและให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้อย่างทั่วถึง เสมอภาค และเป็นธรรม โดยกองทุนยุติธรรมทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเป็นช่องทางอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้แก่ประชาชนจึงไม่มีการละเมิดหรือฝ่าฝืนกฎหมายตามพระราชบัญญัตินี้

จัดโครงการจ้างที่ปรึกษาดำเนินงานและพัฒนาางานกองทุนยุติธรรม และได้นำผลที่ได้รับจากการจัดโครงการ ซึ่งประกอบด้วยข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มาพัฒนาจัดทำเป็นคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการดำเนินงานในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน รวมถึงการดำเนินงานระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของสำนักงาน เพื่อเป็นมาตรฐานกลางในการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่ และคณะอนุกรรมการ

(๑๕) มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ กำหนดหลักการสำคัญในการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือไว้ในมาตรา ๒๘ การพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี และการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือหรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(๑) พฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน

(๒) ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน

(๓) โอกาสที่ผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนจะได้รับการช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหายตามกฎหมายอื่น

มาตรา ๒๙ การพิจารณาให้ความช่วยเหลือในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้คำนึงถึงว่าหากได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี จะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการใดหรือไม่ การพิจารณาหลักเกณฑ์ดังกล่าวย่อมต้องพิจารณาพฤติการณ์

และข้อเท็จจริงของผู้ขอรับความช่วยเหลือเป็นราย ๆ ไป โดยมีองค์ประกอบที่ต้องใช้พิจารณาร่วมด้วยอยู่หลายประการ เช่น อายุ เพศ การศึกษา ผู้ให้ความรับรอง หรือโอกาสที่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยวิธีอื่นได้ เป็นต้น ทำให้ไม่อาจหลีกเลี่ยงเรื่องการใช้ดุลยพินิจภายใต้หลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดพิจารณาอนุมัติ หรือไม่อนุมัติ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังต่อไปนี้

การนำคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรมไปเผยแพร่ต่อคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำกรุงเทพมหานครและที่เกินอำนาจของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และคณะกรรมการพิจารณาให้การสนับสนุนโครงการ ให้ความรู้ทางกฎหมาย เพื่อนำแนวทางการพิจารณาไปปรับใช้กับข้อเท็จจริงที่มีลักษณะอย่างเดียวกัน เพื่อลดการใช้ดุลยพินิจของคณะกรรมการ

สำนักงานกองทุนยุติธรรมได้จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ภารกิจของกองทุนยุติธรรม ตั้งแต่มีการบังคับใช้กฎหมายในรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น แผ่นพับ Infographic ผ่านทางสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ และผ่านทางช่องของ Facebook สำนักงานกองทุนยุติธรรม รวมถึงการจัดโครงการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ไปยังชุมชนหรือพื้นที่ต่าง ๆ ร่วมกับหน่วยงานอื่น เพื่อให้สร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องกองทุนยุติธรรมแก่ประชาชน รวมถึงการจัดประกวดโครงการประสัมพันธ์กองทุนในรูปแบบการประกวดวิดีโอสั้น เป็นต้น ปัจจุบันสำนักงานกองทุนยุติธรรมได้จัดทำแผนปฏิบัติการกองทุนยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖ โดยมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) แผนการปฏิรูปประเทศ (ฉบับปรับปรุง) และแผนปฏิบัติการกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ เพื่อเป็นกรอบทิศทางการดำเนินงานตามภารกิจของกองทุนยุติธรรมและเป็นกรอบแนวทางในการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงานกองทุนยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ แผนปฏิบัติการกองทุนยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญต่อการเผยแพร่ภารกิจกองทุนยุติธรรมให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น และผู้รับบริการจากกองทุนยุติธรรมได้รับความช่วยเหลืออย่างสะดวกและรวดเร็ว โดยแผนดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานตามภารกิจกองทุนยุติธรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ และเพิ่มประสิทธิภาพในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนให้มีโอกาสเข้าถึงความเป็นธรรม ได้รับการอำนวยความสะดวกอย่างเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำในสังคมและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

ส่วนที่ ๓

การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

(๑๖) กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

มีความสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔ ในส่วนของผู้เสียหาย ซึ่งใกล้เคียงกับการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หากการละเมิดสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นการกระทำผิดในทางอาญา

(๑๗) มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่องและในประเด็นใด

เนื่องจาก ผลการพิจารณาอนุมัติให้ความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรมหรือผลการทบทวนผลการพิจารณาอนุมัติมีลักษณะเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับ การที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม หากผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาดังกล่าวสามารถใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

มีการกำหนดให้มีช่องทางการเผยแพร่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งต่าง ๆ รวมถึงช่องทางการแสดงความเห็นการมีส่วนร่วมของประชาชน การร้องเรียนร้องทุกข์ การร้องเรียนการทุจริตไว้ที่เว็บไซต์ของสำนักงานกองทุนยุติธรรม

เนื่องจาก ผลการพิจารณาอนุมัติให้ความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรมหรือผลการทบทวนผลการพิจารณาอนุมัติมีลักษณะเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง (๑) แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม หากผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่เห็นด้วยกับผลการพิจารณาดังกล่าว สามารถใช้สิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ โดยปรากฏข้อมูลว่า ปัจจุบันกองทุนยุติธรรมถูกฟ้องคดี จำนวน ๖๙ คดี เป็นคดีถึงที่สุดแล้ว จำนวน ๔๐ คดี โดยศาลมีคำพิพากษายกฟ้อง จำนวน ๓๖ คดี (คิดเป็นร้อยละ ๘๐) มีคำสั่งไม่รับคำฟ้องไว้พิจารณา จำนวน ๒ คดี (คิดเป็นร้อยละ ๕) มีคำสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบความจำนวน ๑ คดี (คิดเป็นร้อยละ ๒.๕) และมีคำพิพากษาให้เพิกถอนหรือแก้ไขผลการพิจารณาของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือ จำนวน ๑ คดี (คิดเป็นร้อยละ ๒.๕) และเป็นคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณา จำนวน ๒๙ คดี อย่างไรก็ตาม การฟ้องคดีต่อศาลปกครองย่อมเป็นกระบวนการที่ชอบโดยกฎหมาย เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

(๑๘) การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร

มีการใช้ดุลพินิจของคณะกรรมการ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำกรุงเทพมหานครและที่เกินอำนาจของคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะกรรมการพิจารณาให้การสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมาย และคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด สามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือ เนื่องจาก เป็นกรณีที่สาระและวัตถุประสงค์ ของเรื่องต้องพิจารณาข้อมูลหลายด้านประกอบกันหรือต้องคำนึงถึงประโยชน์ของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกลุ่มต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละกรณี จึงไม่อาจกำหนดองค์ประกอบของกฎหมายให้ต้องพิจารณาข้อมูลและผลประโยชน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้อย่างสมบูรณ์ จำเป็นต้องให้ดุลพินิจแก่ฝ่ายปกครองมีอำนาจตัดสินใจรายกรณี เพื่อให้ชอบด้วยวัตถุประสงค์และนโยบายของกฎหมายนั้น ๆ โดยการใช้ดุลพินิจจะอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๕๙ และ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๕ ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. ๒๕๕๙ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓ ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือ ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิด

สิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๕๙ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ และระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการขอรับความช่วยเหลือและการให้การสนับสนุนการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. ๒๕๕๙

คณะกรรมการยังคงใช้ดุลยพินิจตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ โดยมีการเผยแพร่แนวทางการพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือตามคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม เพื่อใช้เป็นแนวทางพิจารณาประกอบ และคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด โดยกำหนดเพิ่มเติมองค์ประกอบคณะกรรมการ ฯ ประกอบด้วยผู้แทนภาคองค์กรประชาชนเพิ่มเติม คำสั่งที่ ๒/๒๕๖๕ ลงวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๖๕ ซึ่งเป็นการนำข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการจัดโครงการจ้างที่ปรึกษาดำเนินงานและพัฒนางานกองทุนยุติธรรม เพื่อให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น

ส่วนที่ ๔

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๑๙) การรับฟังความคิดเห็น

● ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว

● ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบุทุกวิธี).....ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายนี้หรือผลกระทบของกฎหมายนี้อย่างไร....

สำนักงานกองทุนยุติธรรมได้ดำเนินจ้างที่ปรึกษาดำเนินงานและพัฒนางานกองทุนยุติธรรม โดยมูลนิธิสถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาลที่เกี่ยวข้องกับกองทุนยุติธรรมทั้งด้านกฎหมายและเกณฑ์มาตรฐานตัวชี้วัดของกองทุนยุติธรรม ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนางานกองทุนยุติธรรมที่ได้จากการดำเนินโครงการ มีดังนี้

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ประกอบด้วยผู้ถูกสัมภาษณ์จำนวน ๓๐ คน แบ่งเป็น ๕ กลุ่ม ได้แก่

๑. ผู้บริหารกองทุนยุติธรรม จำนวน ๒ คน
๒. คณะกรรมการและอนุกรรมการ จำนวน ๘ คน
๓. เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจำนวน ๙ คน
๔. ผู้ใช้บริการกองทุนยุติธรรม จำนวน ๙ คน
๕. ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๒ คน

ภารกิจในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี

๑. การพิจารณาฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ขอรับความช่วยเหลือควรใช้อ้างอิงฐานข้อมูลเชิงประจักษ์หรือฐานข้อมูลอื่น โดยไม่ควรนำทรัพย์สินที่ใช้ประกอบอาชีพขั้นพื้นฐานจากรายได้

๒. จัดทำแนวทางการพิจารณาข้อเท็จจริงเบื้องต้นตามประเภทคดี

๓. ควรมีการพิจารณาให้ความช่วยเหลือโดยคำนึงถึงสิทธิในการเลือกขอรับความช่วยเหลือของประชาชน และประสิทธิภาพของการให้ความช่วยเหลือที่ประชาชนจะได้รับจากหน่วยงานอื่นเมื่อเทียบกับการให้ความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม

๔. ควรพิจารณาขยายขอบเขตการให้ความช่วยเหลือให้ครอบคลุมข้อพิพาทตั้งแต่ชั้นก่อนฟ้องคดี

ภารกิจการให้ความช่วยเหลือการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

๑. พัฒนาระบบการประเมินความเสี่ยงของการหลบหนีที่มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน โดยสามารถนำหลักเกณฑ์ของศาลหรืองานศึกษาที่เกี่ยวข้องบริบทประเทศไทยมาพิจารณาประกอบ

๒. รวบรวมแนวการตีความที่ผ่านมาเป็นฐานข้อมูล เพื่อสร้างบรรทัดฐานในการพิจารณาพฤติการณ์และข้อเท็จจริง

๓. พัฒนาหลักเกณฑ์การดำเนินงานให้มีพิจารณาความช่วยเหลือแบบเร่งด่วนมากขึ้น

ภารกิจการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

๑. ทบทวนการกำหนดกรณีที่มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือและแนวทางการพิจารณากรณีเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนตามมติคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ในคราวการประชุมครั้งที่ ๗/๒๕๖๐ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๖๐ ที่กำหนดว่าต้องเป็นการกระทำโดยจงใจกลั่นแกล้งหรือเจ้าหน้าที่ดำเนินการโดยไม่มีอำนาจ (Abuse of power) เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนได้ตามวัตถุประสงค์ของภารกิจ หรือเปลี่ยนชื่อภารกิจเป็น “ภารกิจด้านการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม” หรือชื่ออื่นที่ใกล้เคียงเพื่อให้วัตถุประสงค์ของภารกิจมีความชัดเจน และไม่สร้างความสับสนในการตีความภารกิจการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

๒. การปรับกลไกการพิจารณาจากคณะอนุกรรมการมาเป็นเจ้าหน้าที่สำนักงานเป็นผู้พิจารณาอนุมัติการจ่ายค่าทดแทนเมื่อผู้ขอรับความช่วยเหลือเข้าเงื่อนไขที่จะได้รับการเยียวยา เนื่องจากการพิจารณาให้ความช่วยเหลือด้วยการจ่ายค่าทดแทนนั้นเป็นปัญหาในทางข้อเท็จจริง ซึ่งใช้หลักฐานเชิงประจักษ์เป็นหลัก

๓. เพิ่มช่องทางในการประสานงานกับหน่วยงานอื่น เพื่อให้ทราบถึงกลุ่มเป้าหมายที่จะได้รับค่าทดแทนตามแต่ละเงื่อนไข อาทิ สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด และกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

ภารกิจการให้การสนับสนุนการให้ความรู้แก่ประชาชน

๑. พิจารณาปรับปรุงคุณสมบัติของผู้เสนอโครงการจากการมีบทบาทหน้าที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมาเป็นการพิจารณาความสามารถของผู้ยื่นคำขอในการจัดทำโครงการเป็นหลัก

๒. พัฒนาแนวทางการพิจารณาอนุมัติโครงการที่มีความหลากหลายทั้งทางรูปแบบและเนื้อหามากขึ้น

๓. พัฒนาหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายให้เหมาะสมกับรูปแบบของโครงการ

๔. พัฒนาฐานข้อมูลเพื่อประเมินความต้องการทางกฎหมายเพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายในการอนุมัติโครงการความรู้ทางกฎหมายที่ตรงจุด โดยอาจร่วมมือกับหน่วยงานในท้องที่หรือภาคประชาสังคม รวมถึงเปิดเผยข้อมูลโครงการที่ผ่านมาเพื่อให้ผู้ยื่นโครงการทราบนโยบายที่กองทุนยุติธรรมต้องการส่งเสริม

(๒๐) ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่

มีการนำผลการรับฟังความเห็นมาปรับปรุงแก้ไขเพียงในบางส่วน โดยปรับปรุงแก้ไขระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ซึ่งเป็นกฎหมายลำดับรองที่ออกโดยอาศัยอำนาจพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ ดังนี้

๑. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๖๕ แก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามคำว่า “คดี” หมายความว่า คดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง คดีเยาวชนและครอบครัว คดีศาลชำนาญพิเศษ คดีอื่น และให้หมายความรวมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายก่อนยื่นฟ้องคดี การไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทที่มีกฎหมายบัญญัติรับรอง การประนอมหนี้และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ ตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย และการบังคับคดี “ผู้ขอรับความช่วยเหลือ” หมายความว่า ผู้ขอรับความช่วยเหลือในการดำเนินคดี ในราชอาณาจักร ทั้งการยื่นคำร้อง ฟ้องคดี ดำเนินคดี ต่อสู้คดี บังคับคดี และให้หมายความรวมถึงการให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายก่อนยื่นฟ้องคดี การไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทที่มีกฎหมายบัญญัติรับรอง การประนอมหนี้และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย รวมตลอดถึงการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการแก้ไขเพื่อรองรับการช่วยเหลือด้านกฎหมายก่อนยื่นฟ้องคดี การไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทที่มีกฎหมายบัญญัติรับรอง การประนอมหนี้และการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย

๒. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยเพิ่มเติมให้ ผู้ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือเสรีภาพจากการทำละเมิดของเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานของรัฐ สามารถยื่นคำขอรับความช่วยเหลือกรณีนี้ได้

๓. จัดทำคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรมเพื่อเป็นมาตรฐานกลางในการปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ และคณะอนุกรรมการ

(๒๑) หน่วยงานได้

(๒๑.๑) ออกกฎหมายหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

มีการออกกฎหมายลำดับรองครบถ้วนแล้ว

(๒๑.๒) ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

๑. หน่วยงานมีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ สมรรถนะ และคุณสมบัติที่เหมาะสมกับตำแหน่ง รวมถึงสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามขอบข่ายงานอย่างถูกต้องและมีดุลยพินิจที่จะปรับใช้ความรู้ความสามารถรวมถึงทักษะเฉพาะตัวที่จะแก้ไขปัญหาและสถานการณ์เพื่อการบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. หน่วยงานที่ออกกฎหมายมีช่องทางเพื่อการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายหรือผู้มีส่วนได้เสียอย่างสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการตรวจสอบความรู้ความเข้าใจของผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายหรือผู้มีส่วนได้เสียนั้น ให้ถูกต้องตรงความเป็นจริง หรือมีการปรับปรุงพัฒนาการประชาสัมพันธ์และจัดเตรียมช่องทางการเข้าถึงข้อมูลความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย เพื่อส่งให้ผลการประเมินสูงขึ้นหรือเป็นไปตามที่ผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายคาดหวัง แต่อย่างไรก็ตามยังปรากฏข้อร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่

(๒๒) ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๒๒.๑) กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นกฎหมายที่บังคับใช้เป็นการทั่วไป และได้มีการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในการขอใช้บริการในหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรม ทุกจังหวัด โดยมีประชาชนผู้มีสิทธิยื่นคำขอรับความช่วยเหลือกองทุนยุติธรรมตามภารกิจทุกจังหวัด

(๒๒.๒) หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

สำเร็จตามเป้าหมายของกฎหมาย โดยเป็นการประเมินจากค่าคะแนนเฉลี่ยจากการศึกษา ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านการอำนวยความสะดวกจากประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ แต่ยังคงมีบางส่วนที่จะต้องปรับปรุงให้สอดคล้องตามผลการประเมิน เช่น ๑. ความไม่ชัดเจนของการพิจารณาให้ความช่วยเหลือของ คณะอนุกรรมการแต่ละคณะ ๒. การปล่อยชั่วคราวยังอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ของมาตรา ๒๘ ในเรื่องพฤติกรรมการให้ความช่วยเหลือ และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ขอรับความช่วยเหลือ ๓. การขอรับความช่วยเหลือจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนมีหลักเกณฑ์ที่จำกัดทำให้การได้รับอนุมัติคำขอมีจำนวนน้อย นอกจากนี้ สำนักงานได้ดำเนินการสำรวจความพึงพอใจของผู้ใช้บริการเป็นประจำทุกปี

(๒๒.๓) ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

ไม่มีบทกฎหมายที่เพิ่มภาระให้ประชาชนต้องปฏิบัติตาม

(๒๒.๔) เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่

๑. มีข้อร้องเรียนการปฏิบัติหน้าที่ของทนายความที่ได้รับมอบหมาย
๒. มีการขอเปลี่ยนตัวทนายความ

(๒๓) กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากร ที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นแหล่งเงินทุนสำหรับช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดีการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทาง กฎหมายแก่ประชาชน ซึ่งการช่วยเหลือประชาชนโดยเฉพาะผู้ที่ไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นด้วยฐานะทางเศรษฐกิจ ความรู้ โดยในเบื้องต้นในการช่วยเหลือการดำเนินคดี และการปล่อยชั่วคราวนั้น สามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในภาพรวมได้ เช่น การปัญหาคดีความล้นศาล ผู้ต้องขังล้นคุก และเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายหรืองบประมาณของหน่วยงานนั้น ๆ และงบประมาณในภาพรวมของประเทศในระยะยาวได้

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร พบว่า จุดแข็งของกองทุนยุติธรรม มีดังนี้

๑. สำนักงานกองทุนยุติธรรมเป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม จึงทำให้การประสานและขับเคลื่อนการให้ความช่วยเหลือประชาชนผ่านสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว
๒. สำนักงานกองทุนยุติธรรมมีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมในการช่วยเหลือประชาชน
๓. สำนักงานกองทุนยุติธรรมมีระบบการติดตามปฏิบัติงาน เช่น ปฏิทินการดำเนินงาน การแจ้งเตือนล่วงหน้า

๔. สำนักงานกองทุนยุติธรรมมีการพัฒนาคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานกองทุนยุติธรรม เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานแก่บุคลากร

๕. สำนักงานกองทุนยุติธรรมมีช่องทางให้บริการของกองทุนยุติธรรมที่หลากหลาย

๖. สำนักงานกองทุนยุติธรรมมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่าง สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม

๗. สำนักงานกองทุนยุติธรรมมีระบบสารสนเทศ กองทุนยุติธรรมเพื่อการบริหารจัดการภายใน องค์กร (JF portal) สนับสนุนการปฏิบัติงาน ภายในองค์กรและสามารถสืบค้นย้อนหลังได้

๘. เว็บไซต์กองทุนยุติธรรมมีข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย

๙. สำนักงานกองทุนยุติธรรมมีการแจกแจงรายละเอียดตัวชี้วัดรายบุคคลที่ชัดเจน

๑๐. ผู้บริหาร คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานของ กองทุนยุติธรรม ผู้บริหาร คณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ มีความสามารถและประสบการณ์ที่หลากหลาย

๑๑. บุคลากรของกองทุนยุติธรรมมีความรับผิดชอบต่องานภายใต้ระยะเวลาและแรงกดดัน มีจิตบริการ เอาใจใส่ และมีทักษะการสื่อสารที่ดี

๑๒. บุคลากรของกองทุนยุติธรรมมีทักษะต่อการปฏิบัติงานในงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างดีเยี่ยม

๑๓. รัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ แผน และนโยบายรัฐบาลให้ความสำคัญในการเข้าถึง กระบวนการยุติธรรม

๑๔. ภาครัฐ และภาคประชาสังคม ให้ความสำคัญ ต่อการช่วยเหลือในการเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรม ซึ่งกองทุนยุติธรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างดี

๑๕. ประชาชนยังมีความคาดหวังในการได้รับช่วยเหลือทางกระบวนการยุติธรรม จากภาครัฐบาล

๑๖. ประชาชนมีความตื่นตัว และตระหนักทางด้านกระบวนการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน

๑๗. ในการช่วยเหลือประชาชนและพัฒนางานองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑๘. ประชาชนมีการใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลมากยิ่งขึ้น

(๒๔) สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบ ที่มีค่าคะแนนต่ำ โดยสามารถอธิบายแผนการในการยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ได้ว่า

๑. ทบทวนมาตรา ๒๘ ซึ่งกำหนดให้การพิจารณาให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี และการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือ หรือคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดต้องคำนึงถึง หลักเกณฑ์ (๑) พฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม (๒) ฐานะของผู้ที่จะ ได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม (๓) โอกาสที่ผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมจะได้รับ ความช่วยเหลือหรือบรรเทาความเสียหายตามกฎหมายอื่น เนื่องจากการพิจารณาข้อเท็จจริง ตามหลักเกณฑ์ ดังกล่าวไม่สามารถกำหนดเป็นแนวทางพิจารณาได้โดยสมบูรณ์ แต่ต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงอื่น ๆ ประกอบ เป็นกรณีไป ซึ่งเป็นสาเหตุการร้องเรียนเรื่องการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และคณะอนุกรรมการได้ โดยเฉพาะ ในประเด็นเรื่องของพฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้จะได้รับความช่วยเหลือซึ่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม กำหนดให้หลักเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ ให้เป็นไปตามระเบียบของคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาระเบียบคณะกรรมการฯ ได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับพฤติกรรมและข้อเท็จจริงของผู้จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ดังนี้

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. ๒๕๕๙

กรณีผู้ยื่นคำขอประสงค์ยื่นคำร้อง ฟ้องคดี บังคับคดี หรือการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

(๑) เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หรือมีกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิ และต้องมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมาย หรือจะต้องใช้สิทธิทางศาล

(๒) เป็นการปกป้องรักษาประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน

(๓) เป็นการกระทำละเมิดที่กระทบต่อความเชื่อมั่นของประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรม

(๔) เป็นเรื่องที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือความมั่นคงของประเทศหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

(๕) พฤติกรรมข้อเท็จจริงและเงื่อนไขอื่น ๆ ตามสถานการณ์ สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น เช่น การช่วยเหลือให้พ้นจากการกระทำของผู้มีอิทธิพลหรือการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นต้น

กรณีผู้ยื่นคำขอประสงค์ต่อสู้คดี หรือการดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

(๑) ต้องไม่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศหรือความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เว้นแต่ มีหลักฐานอันน่าเชื่อถือว่าน่าจะได้เป็นผู้กระทำความผิด

(๒) ต้องไม่มีผลกระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน เว้นแต่ มีหลักฐาน อันน่าเชื่อถือว่าน่าจะได้เป็นผู้กระทำความผิด

(๓) ต้องไม่มีผลกระทบต่อความเสียหายของประชาชนส่วนรวม เว้นแต่มีหลักฐานอันน่าเชื่อถือว่าน่าจะได้เป็นผู้กระทำความผิด

(๔) ต้องมีหลักฐานพอสมควรว่ามีได้เป็นผู้ผิดสัญญาหรือละเมิดสิทธิผู้อื่น และต้องใช้สิทธิโดยสุจริต

ตามระเบียบดังกล่าว เห็นว่า พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘ มาตรา ๒๘ กำหนดเงื่อนไขการขอรับความช่วยเหลือจนอาจทำให้เป็นอุปสรรคและภาระงานในการแสวงหาข้อเท็จจริงของเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาความเห็น นอกจากเจ้าหน้าที่จะต้องใช้ดุลยพินิจในการทำความเห็นแล้ว ยังส่งผลทำให้เกิดความล่าช้าในการอำนวยความยุติธรรม โดยเห็นว่าในกรณีผู้ยื่นคำขอประสงค์ยื่นคำร้อง ฟ้องคดี บังคับคดี สามารถพิจารณาว่ากรณีเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หรือมีกฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิ และต้องมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ตามกฎหมาย หรือจะต้องใช้สิทธิทางศาล น่าจะครอบคลุมเพียงพอสำหรับกรณีผู้ยื่นคำขอประสงค์ต่อสู้คดี เห็นว่า ควรพิจารณาเกี่ยวกับโอกาสการได้รับความช่วยเหลือตามกฎหมายอื่นหรือไม่ เช่น ศาลสามารถแต่งตั้งทนายความให้ได้ เป็นต้น เพื่อลดการใช้ดุลยพินิจพิจารณาข้อเท็จจริงของการกระซึ่งต้องไปพิสูจน์ความผิดหรือบริสุทธิ์ในชั้นศาล

๒. มาตรา ๒๙ การพิจารณาให้ความช่วยเหลือในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ให้คำนึงถึงว่าหากได้รับการปล่อยชั่วคราวแล้ว ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนีจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือจะไปก่อเหตุอันตรายประการใด ประกอบระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. ๒๕๕๙ ข้อ ๑๑ (๒) ที่กำหนดให้ต้องคำนึงถึงสาเหตุหรือพฤติการณ์น่าเชื่อว่ามีได้กระทำความผิด ควรพิจารณาทบทวนเนื่องจากไม่สอดคล้องตามหลักการพิจารณาการไม่สั่งปล่อยชั่วคราว ตามมาตรา ๑๐๘/๑ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

๓. ทบทวนมาตรา ๑๙ ที่กำหนดให้การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด เนื่องจากในกรณีที่มีการลงคะแนนเสียงเท่ากันในการวินิจฉัยชี้ขาดในที่ประชุม อาจแสดงเป็นนัยว่าประเด็นที่กำลังมีการวินิจฉัยอยู่นั้นมีความซับซ้อนหรือความกำกวมบางประการที่ไม่อาจตัดสินได้ในที่ประชุม ควรเปิดให้มีการรับฟังความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพิ่มเติมเพื่อประกอบการวินิจฉัย และควรทบทวนว่าการให้มีการออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งของประธานในที่ประชุมเมื่อมีการลงคะแนนเสียงเท่ากันนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่

(๒๕) สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไป ตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร

๑. เพิ่มการประชาสัมพันธ์บทบาทหน้าที่ของสำนักงานกองทุนยุติธรรมและสิทธิในการเข้าถึงความช่วยเหลือด้านกฎหมายแก่ประชาชนทุกพื้นที่ทั่วประเทศในเชิงรุก โดยเฉพาะในเขตชุมชนห่างไกล เนื่องจากยังมีประชาชนจำนวนมากที่ไม่ทราบเกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมและสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาเมื่อได้รับความเสียหายในคดีอาญาหรือถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

๒. นำมาตรการการก่อนฟ้องคดีมาพิจารณาให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติม โดยการขยายขอบเขตภารกิจของกองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมซึ่งเป็นการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายได้มากยิ่งขึ้น โดยแสวงหาภารกิจอื่น ๆ เช่น การช่วยเหลือทางกฎหมายก่อนฟ้องคดี การระงับข้อพิพาท การไกล่เกลี่ย เป็นต้น

บทที่ ๓

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย

(Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

จากการเข้าร่วมรับการอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม ของสำนักงานกิจการยุติธรรม ร่วมกับคณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ โดยวิธีใช้เครื่องมือแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) สามารถให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

๑. การจัดทำประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายเป็นการดำเนินการให้สอดคล้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๗ ซึ่งเป็นแนวทางให้รัฐดำเนินการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนยังขาดองค์ความรู้เกี่ยวกับการหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย จึงเห็นควรให้มีการส่งเสริมการให้ความรู้ให้ครอบคลุมถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐทุกตำแหน่งงาน และประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างความตระหนักและ เห็นถึงความสำคัญในการออกกฎหมายของหน่วยงานรัฐ

๒. การกำหนดระยะเวลาการจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์อย่างน้อยทุกห้าปีนับแต่วันที่กฎหมายนั้น มีผลใช้บังคับหรือทุกรอบระยะเวลาอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือเมื่อมีกรณีใดกรณีหนึ่งตามมาตรา ๓๔ ของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ และตามแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ข้อ ๔ กำหนดระยะเวลาการประเมินผลสัมฤทธิ์ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จไม่ช้ากว่าหนึ่งปีนับแต่มีเหตุที่ต้องประเมินผลสัมฤทธิ์ โดยให้ประเมินว่าการบังคับใช้กฎหมายได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ของ การตรากฎหมายนั้นมากน้อยเพียงใด คำนึงกับภาระที่เกิดขึ้นแก่รัฐและประชาชนหรือไม่ หรือมีผลกระทบอื่นอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนหรือไม่ เพียงใด เห็นว่าช่วงระยะเวลาการจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายมีความถี่มากเกินไป เนื่องจากต้องกระทำทุก ๕ ปี และใช้ระยะเวลาดำเนินการทบทวนกฎหมายไม่เกิน ๑ ปี หมายความว่า ในระยะเวลา ๕ ปี หน่วยงานต้องเตรียมการประเมินผลสัมฤทธิ์ในปีที่ ๔ และปีที่ครบระยะเวลา จะต้องดำเนินการรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและเสนอผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ภายในปีที่ ๖ กรณี นี้หากหน่วยงานของรัฐ ไม่มีหน่วยงานดำเนินการเรื่องดังกล่าวโดยเฉพาะ หรือบุคลากรไม่มีประสบการณ์ความเชี่ยวชาญเพียงพออาจส่งผลกระทบต่อภาระงานที่เพิ่มขึ้น และประสิทธิภาพงานลดลงได้ ควรขยายระยะเวลาดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ทุก ๕ ปี เป็นทุก ๑๐ ปี เนื่องจาก การกระบวนการออกกฎหมายของฝ่ายนิติบัญญัติน่าจะมีความรอบคอบเหมาะสมสอดคล้องตาม มาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และร่างกฎหมายถูกตรวจสอบ ในกระบวนการกฎหมายตั้งแต่ชั้นคณะรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะกรรมการในชั้นพิจารณาต่าง ๆ

๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและการใช้

๑. การใช้ เครื่องมือ แพลตฟอร์ม นวัตกรรม การ ประเมิน ผล สัมฤทธิ์ ทาง กฏหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) เป็นการคำนวณค่าความเหมาะสมของกฎหมายว่าสามารถบังคับใช้ได้ต่อไป ปรับปรุงแก้ไข หรือยกเลิก โดยการคำนวณดังกล่าวจำเป็นต้องมีกระบวนการศึกษาวิจัย กระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้มีข้อมูลนำมาคำนวณหาผลลัพธ์ที่

เหมาะสม ซึ่งหากการเก็บข้อมูลคลาดเคลื่อนอาจทำให้มีผลลัพธ์คลาดเคลื่อนได้ จึงควรมีการกำหนดประเภทข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประกอบการพิจารณาในกฎหมายแต่ละลักษณะให้ชัดเจน โดยเฉพาะกฎหมายที่มีโทษทางอาญา

๒. ควรปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้ใช้ภาษาที่สามารถสื่อสารกับบุคคลทั่วไปให้เข้าใจได้ เพื่อให้ทุกบุคคลสามารถเข้าใช้ระบบได้

๓. คำอธิบายในข้อคำถามมีความไม่ชัดเจน ทำให้ผู้ใช้ระบบมีความสับสนในการกรอกข้อมูล

๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้

๑. หลังจากดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายเบื้องต้น ควรมีการนำผลการประเมินดังกล่าว รวมถึงองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องไปใช้ประกอบการคาดการณ์ การวางแผนทิศทางและกระบวนการในการพัฒนากฎหมายกฎหมายให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

๓.๔ ข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

๑. ควรทบทวนระยะเวลาในการจัดอบรมและการมอบหมายงานจัดทำรายงานและนำเสนอข้อมูล เนื่องจากภาระที่ได้รับมอบหมายไม่สอดคล้องกับระยะเวลาอบรม ทำให้ต้องเร่งรัดการดำเนินการ ไม่มีแผนการอบรมชี้แจงชัดเจน ประกอบกับผู้เข้าร่วมอบรมมีภาระงานประจำที่ค่อนข้างมาก จึงเห็นควรทบทวนประเด็นดังกล่าว

กลุ่มที่ ๓ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ “พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙”

บทที่ ๑

การทบทวนบทบัญญัติของกฎหมาย

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

กรมคุมประพฤติ เป็นหน่วยงานที่มีพันธกิจในการแก้ไขและพัฒนาผู้ถูกคุมความประพฤติ ตามมาตรฐานงานคุมประพฤติ ส่งเสริมและเฝ้าระวังความปลอดภัยในชุมชนด้วยระบบงานคุมประพฤติ และขับเคลื่อนการบูรณาการกับทุกภาคส่วนในการแก้ไขและพัฒนาผู้ถูกคุมความประพฤติ ดังนั้น กรมคุมประพฤติ จึงเป็นหน่วยงานหลักด้านการคุมประพฤติ ทั้งในขั้นก่อนการพิจารณาคดี ระหว่างการพิจารณาคดี และ หลังการพิจารณาคดีของศาล โดยมุ่งเน้นภารกิจการคุมประพฤติผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ถูกคุมความประพฤติทำงาน บริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ ดำเนินการสร้างความสมานฉันท์ ให้การสงเคราะห์ผู้ถูกสืบเสาะและ พินิจและผู้ถูกคุมความประพฤติ สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟู ผู้กระทำความผิด ดังนั้น พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ จึงได้บัญญัติหัวใจสำคัญอันเป็นเจตนารมณ์ ของการคุมประพฤติ คือ การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เพื่อคืนคนดีสู่สังคม โดยให้พนักงาน คุมประพฤติ มีอำนาจหน้าที่สืบเสาะและพินิจตามคำสั่งของศาลอย่างรอบคอบ มีความเป็นกลาง เพื่อให้ได้ข้อมูล ที่เป็นข้อเท็จจริงอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาของศาล และให้มีอำนาจหน้าที่ควบคุม สอดส่อง และติดตาม โดยวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติอย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถกลับตนเป็นคนดี และสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติ รวมทั้งต้องให้การสงเคราะห์ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ ผู้ถูกคุม ความประพฤติ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลดังกล่าว จากพันธกิจและเจตนารมณ์ข้างต้น จึงเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อคืนคนดีสู่สังคม และเพื่อ ให้สังคมมีความปลอดภัยมากขึ้น

๑.๒ สารสำคัญของกฎหมาย

กรมคุมประพฤติ ได้ดำเนินการพัฒนาระบบการแก้ไขฟื้นฟูและบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาและส่งเสริมการบูรณาการกับทุกภาคส่วนในการแก้ไข ฟื้นฟู ติดตาม ดูแล ช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้กระทำความผิดในระบบงานคุมประพฤติและผู้กระทำความผิดภายหลังปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม พัฒนาบุคลากรและ ระบบเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนระบบงานคุมประพฤติ รวมทั้งพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายเพื่อยกระดับ ความปลอดภัยของสังคม โดยมีการดำเนินการอันเกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด จำนวน ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านงานคดี ได้แก่ การสืบเสาะและพินิจ การควบคุมและสอดส่อง และการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด

๒. ด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เช่น การจัดโปรแกรมพื้นฐาน การอบรมให้ความรู้ การอบรมธรรมะ ค่ายยาเสพติด และการจ้างงานผู้กระทำความผิดในภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น

๓. ด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เช่น งานเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และอาสาสมัคร คุมประพฤติ เป็นต้น

๔. ด้านการบูรณาการการทำงานกับภาคส่วนต่าง ๆ เช่น การขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน เพื่อรองรับแผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน เป็นต้น

๕. ด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและการบริหารจัดการองค์กร เช่น ศูนย์เฉพาะกิจเฝ้าระวังความปลอดภัยของประชาชน (Justice Safety Observation Ad hoc Center : หรือศูนย์ JSOC

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองประพจน์ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามภารกิจของกรมคุ้มครองประพจน์อย่างยิ่ง และยังมีบทสนับสนุน สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

จากข้อมูลสถิติการดำเนินการสืบเสาะและพินิจ และการควบคุมและสอดส่อง ตามภารกิจของกรมคุ้มครองประพจน์ในปัจจุบัน พบว่า ยังมีคดีที่รับใหม่ในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ทั้งในส่วนของการสืบเสาะและพินิจ และการควบคุมและสอดส่อง กรณีที่เป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ หรือผู้ที่ได้รับการลดวันต้องโทษจำคุก จึงเห็นได้ว่ากรมคุ้มครองประพจน์มีความสำคัญในการช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เพื่อคืนคนดีสู่สังคม ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองประพจน์ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการปฏิบัติงานของพนักงานคุ้มครองประพจน์ จึงย่อมมีความสำคัญมากในการส่งเสริมและสนับสนุนให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานคุ้มครองประพจน์เป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

๑.๓ มาตรการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมาย

กรมคุ้มครองประพจน์ มีกลไกการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองประพจน์ พ.ศ. ๒๕๕๙ ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการคุ้มครองประพจน์ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธาน และมีอธิบดีกรมคุ้มครองประพจน์ เป็นกรรมการและเลขานุการ ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายและทิศทางการบริหารงานของกรมคุ้มครองประพจน์ให้สอดคล้องกับภารกิจด้านการคุ้มครองประพจน์

๒. กำหนดอำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติงานของพนักงานคุ้มครองประพจน์ ในด้านการสืบเสาะและพินิจ การสอดส่องและติดตาม การทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ การให้การสงเคราะห์ และการบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน

๓. อำนาจของศาลเกี่ยวกับการคุ้มครองประพจน์ เช่น เมื่อศาลได้รับรายงานและความเห็นจากพนักงานคุ้มครองประพจน์แล้ว ให้ศาลมีอำนาจเรียกพนักงานคุ้มครองประพจน์หรือจำเลยมาสอบถาม หรือสั่งให้พนักงานคุ้มครองประพจน์ดำเนินการสืบเสาะและพินิจเพิ่มเติมได้ หรือในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้ถูกคุมความประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อการคุมความประพฤติตามที่ศาลกำหนด และศาลได้มีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษ ให้ศาลแจ้งให้พนักงานคุ้มครองประพจน์ทราบ เป็นต้น

๔. การดำเนินการเพื่อสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งที่บัญญัติให้สำนักงานคุ้มครองประพจน์มีหน้าที่ดำเนินการเพื่อสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เสียหาย ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ หรือผู้ถูกคุมความประพฤติ สามารถร้องขอให้มีการดำเนินการเพื่อสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ แต่ต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งด้วย ทั้งนี้ เพื่อช่วยบรรเทาผลร้าย หรือระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด โดยการชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายและชุมชน การสร้างความสำนึกและความรับผิดชอบในการกระทำของตน และการให้ผู้เสียหาย ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ ผู้ถูกคุมความประพฤติ และสมาชิกของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรม ได้ร่วมกันหาวิธีการในการแก้ไขปัญหา

๕. การสงเคราะห์ ได้กำหนดให้พนักงานคุ้มครองประพจน์สนับสนุนและส่งเสริมให้ ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ ผู้ถูกคุมความประพฤติหรือผู้พ้นจากการคุมความประพฤติ ผู้อยู่ระหว่างการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ผู้ได้รับการปล่อยตัวเมื่อพ้นโทษหรือได้รับพระราชทานอภัยโทษ

เด็กหรือเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวพ้นจากการฝึกอบรมครบตามคำพิพากษาแล้ว ผู้พ้นจากการถูกกักขัง แทนค่าปรับหรือผู้พ้นจากการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ หรือบุคคลอื่น ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ได้รับการสงเคราะห์ในด้านสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ ด้านการบำบัดรักษา อาการเจ็บป่วยทางกายและจิต ด้านการให้ความรู้และการฝึกอบรม ด้านทักษะชีวิต ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

๖. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐและภาคประชาชน ได้บัญญัติให้อาสาสมัครคุมประพฤติ และภาคประชาชน มีบทบาทในการให้การสงเคราะห์ รวมถึงการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ภายใต้การกำกับดูแล ของพนักงานคุมประพฤติ

๗. บทกำหนดโทษ โดยเป็นบทลงโทษเจ้าพนักงานที่มีตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติการตาม พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งได้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นจากการปฏิบัติการ ตามตำแหน่งหน้าที่ และนำความลับนั้นไปเปิดเผยนอกอำนาจหน้าที่ของตน โดยประการที่อาจจะก่อให้เกิด ความเสียหายแก่ผู้อื่น ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ยังได้บัญญัติให้อำนาจในการออกกฎหมาย ระดับอนุบัญญัติ ซึ่งกรมคุมประพฤติได้ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด โดยได้ออกกฎหมายระดับอนุบัญญัติแล้ว จำนวน ๒๑ ฉบับ ประกอบด้วย ๑. กฎกระทรวง จำนวน ๔ ฉบับ ๒. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม จำนวน ๑๐ ฉบับ ๓. ประกาศกระทรวงยุติธรรม จำนวน ๒ ฉบับ ๔. ระเบียบกรมคุมประพฤติ จำนวน ๔ ฉบับ ๕. ระเบียบ คณะกรรมการคุมประพฤติ จำนวน ๑ ฉบับ

บทที่ ๒

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๒.๑ สรุปผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยใช้เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งประกอบด้วย ๗ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑. ความจำเป็นในการออกกฎหมาย ๒. บทบัญญัติของกฎหมาย ๓. การนำกฎหมายไปบังคับใช้ ๔. พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปเมื่อกฎหมายบังคับใช้ ๕. ผลที่ได้รับจากการบังคับใช้กฎหมาย ๖. ผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมาย และ ๗. ความคุ้มค่าของการตราและใช้กฎหมาย เมื่อเทียบกับส่วนได้ส่วนเสียที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้รับ ผ่านแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ (LEI-AI) สรุปได้ดังนี้

ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

กรมคุมประพฤติ ได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ บทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ แล้วเห็นว่าพระราชบัญญัตินี้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และด้านความมั่นคง แผนระดับที่ ๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ ประเด็นที่ ๒๒ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (หลัก) และประเด็นที่ ๑ ความมั่นคง รวมถึงแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรม ในส่วนของประเด็นการปฏิรูปที่ ๓ การพัฒนากลไกการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และประเด็นการปฏิรูปที่ ๔ การปรับกระบวนการทัศน์ในการบริหารงานยุติธรรมเพื่อสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสังคม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐

จากข้อมูลสถิติการดำเนินการสืบเสาะและพินิจ และการควบคุมและสอดส่อง ตามภารกิจของกรมคุมประพฤติในปัจจุบัน พบว่า ยังมีคดีที่รับใหม่ในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ทั้งในส่วนของ การสืบเสาะและพินิจ และการควบคุมและสอดส่อง กรณีที่เป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ หรือผู้ที่ได้รับการลดวันต้องโทษ จึงเห็นว่าการปฏิบัติงานของกรมคุมประพฤติ ยังมีความสำคัญในการช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เพื่อคืนคนดีสู่สังคม ดังนั้น พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติ จึงย่อมมีความสำคัญมากเช่นกัน และนอกจากนี้ ในช่วงของสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) กรมคุมประพฤติ ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ ที่ต้องมารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ ณ สำนักงานคุมประพฤติตามที่กำหนด โดยปรับเปลี่ยนให้มีการรายงานตัวผ่านทางจอภาพได้ และในส่วนของ การสืบเสาะและพินิจ พนักงานคุมประพฤติก็สามารถสอบปากคำพยานทางจอภาพได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งภารกิจดังกล่าวข้างต้นก็มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และด้านความมั่นคง แผนระดับที่ ๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ ประเด็นที่ ๒๒ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (หลัก) และประเด็นที่ ๑ ความมั่นคง รวมถึงแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรม ในส่วนของประเด็นการปฏิรูปที่ ๓ การพัฒนากลไกการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และประเด็นการปฏิรูปที่ ๔ การปรับกระบวนการทัศน์ในการบริหารงานยุติธรรมเพื่อสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสังคม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติฉบับที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามภารกิจของกรมคุมประพฤติอย่างยิ่ง และยังมีความทันสมัย สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ในส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย จึงได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ๙๕.๘๓๓ อยู่ในระดับ (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

ด้วยพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ไม่มีความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น ไม่ปรากฏว่ามีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครอง หรือมีข้อร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ องค์กรอิสระ หรือองค์กรตรวจสอบอำนาจรัฐอื่น อันเกิดจากการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยมีขอบด้วยกฎหมายแต่อย่างใด ดังนั้น ผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ในส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย จึงได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ๑๐๐.๐๐๐ อยู่ในระดับ (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

ส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

กรมคุมประพฤติ ได้มีการจัดทำแบบประเมินประโยชน์และผลกระทบที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียได้รับจากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎ ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านการอำนวยความสะดวก โดยการประเมินจากบุคลากรกรมคุมประพฤติ ตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ และนิติกร ในสังกัดส่วนกลางและสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ จำนวน ๑,๑๗๒ คน ผ่านระบบออนไลน์ เพื่อนำผลการประเมินไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยพบว่า ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๕๒.๒๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๔.๘๒ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๑.๓๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๘.๑๕ และด้านการอำนวยความสะดวก ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๙.๑๒ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๕.๑ และได้มีการนำสถิติการประเมินส่วนราชการตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของกรมคุมประพฤติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ มาพิจารณาผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายแล้ว พบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๖๔ มีผู้พ้นการคุมประพฤติแล้วไปกระทำความผิดซ้ำจำนวนที่น้อยมาก เพียงร้อยละ ๕.๑๕ เท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องของเจตนารมณ์ของกฎหมายในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ถูกคุมความประพฤติได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ กรมคุมประพฤติ ยังได้นำยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายรัฐบาล (ร่าง) แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๙) แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๖) แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิบัตินโยบายการ ระยะเวลา ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ของกระทรวงยุติธรรม นโยบาย Thailand ๔.๐ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) และนโยบายผู้บริหารกระทรวงยุติธรรม มากำหนดเป็นแผนปฏิบัตินโยบายรายปี ให้มีความสอดคล้องกับทุกแผนและนโยบาย เพื่อพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติ และเพิ่มพูนสมรรถนะ ทักษะ ความรู้ ความสามารถให้แก่พนักงานคุมประพฤติ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน ๖ แผนงานหลัก ได้แก่ ๑. การดำเนินการตามกฎหมายเพื่อสร้างความปลอดภัยในชุมชน ๒. พัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้กระทำผิดในระบบงานคุมประพฤติ ๓. งานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยผู้ติดยาเสพติด

๔. ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายคุมประพฤติ ๕. การคุมประพฤติโดยใช้เทคโนโลยี และ ๖. การบริหารจัดการองค์กรและการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนงานคุมประพฤติ

โดยแต่ละแผนปฏิบัติราชการ ได้กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แนวทางการพัฒนา และแผนงาน/โครงการสำคัญต่าง ๆ กำกับไว้ในทุกแผนงาน นอกจากนี้ กรมคุมประพฤติ ยังมีเว็บไซต์กรมคุมประพฤติ เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ภารกิจของกรมคุมประพฤติ แผนการดำเนินงานตามที่กฎหมายกำหนด เอกสารทางวิชาการ และคู่มือ แนวทางการปฏิบัติงานและการขอรับบริการ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ถูกคุมความประพฤติ และผู้สนใจ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และยังมีแอปพลิเคชันอื่น ๆ เช่น Facebook กรมคุมประพฤติ เพื่อประชาสัมพันธ์การขับเคลื่อนการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติ ให้แก่ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ และจากการดำเนินการดังกล่าวข้างต้น ก็ไม่ปรากฏว่ามีปัญหาข้อร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดแต่อย่างใด

ดังนั้น ผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ในส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย จึงได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ๙๑.๖๖๗ อยู่ในระดับ (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

ส่วนที่ ๕ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ

จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ พบว่า พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ยังเป็นกฎหมายที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนด ไม่ก่อให้เกิดการละเมิดผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ถูกคุมความประพฤติแต่อย่างใด และมีความจำเป็นต้องบังคับใช้ต่อไป เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและคืนคนดีสู่สังคม อันเป็นเจตนารมณ์ของกรมคุมประพฤติเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข แต่ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น จึงควรมีการทบทวนสารบัญญัติของกฎหมายและวิธีการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน และแผนการดำเนินงานตามภารกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุกมิติ รวมทั้งควรพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งด้านวิชาการและด้านปฏิบัติการให้มากขึ้น ซึ่งปัจจุบันกรมคุมประพฤติ ก็ได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ... แต่ทั้งนี้ ยังอยู่ระหว่างขั้นตอนการพิจารณาทบทวนความเหมาะสม และจากผลการประเมินทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านการอำนวยความสะดวกจากบุคลากรกรมคุมประพฤติ ตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ และนิติกร ในสังกัดส่วนกลาง และสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ ประกอบกับกรมคุมประพฤติ ได้เริ่มจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ... เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานในปัจจุบันและสถานการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กรมคุมประพฤติ จะนำผลการประเมินดังกล่าวไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมอย่างละเอียด รอบคอบมากขึ้น รวมทั้งจะทำการค้นคว้าข้อมูลวิชาการ งานวิจัย และการปฏิบัติงานคุมประพฤติ ของต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ให้เป็นไปตามหลักสากลมากขึ้น ดังนั้น ผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ในส่วนที่ ๕ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ จึงได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ๙๘.๖๑๒ อยู่ในระดับ (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

๒.๒ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

(๑) หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์

กรมคุมประพฤติ

(๒) หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย

กรมคุมประพฤติ

(๓) ผู้รักษาการตามกฎหมาย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

(๔) เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

ด้วยพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๕๙ โดยบัญญัติให้มีผลบังคับใช้เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ดังนั้น พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ จึงมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๐ เป็นต้นมา ซึ่งปัจจุบันพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้ดำเนินการบังคับใช้มาแล้วกว่า ๕ ปี จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการทบทวนความเหมาะสมของกฎหมายตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒

(๕) วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

เนื่องจากพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้มีผลบังคับใช้เกินกว่า ๕ ปี จึงสมควรต้องดำเนินการทบทวน ปรับปรุง หรือแก้ไขกฎหมาย เพื่อให้มีความสอดคล้องกับวิวัฒนาการการปฏิบัติงานที่ทันสมัยและบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป อันเป็นการประเมินการบังคับใช้กฎหมายในช่วงระยะแรก โดยการประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๐ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕

(๖) รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้

พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้มีบทบัญญัติให้อำนาจในการออกกฎหมายระดับอนุบัญญัติไว้ในหลายมาตรา ซึ่งกรมคุมประพฤติ ได้ดำเนินการออกกฎหมายระดับอนุบัญญัติตามที่กฎหมายกำหนดแล้วจำนวน ๒๑ ฉบับ ประกอบด้วย ๑. กฎกระทรวง จำนวน ๔ ฉบับ ๒. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม จำนวน ๑๐ ฉบับ ๓. ประกาศกระทรวงยุติธรรม จำนวน ๒ ฉบับ ๔. ระเบียบกรมคุมประพฤติ จำนวน ๔ ฉบับ และ ๕. ระเบียบคณะกรรมการคุมประพฤติ จำนวน ๑ ฉบับ

(๗) รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย)

หลังจากพระราชบัญญัติคุ้มครองประพต พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้มีผลบังคับใช้ กรมคุ้มครองประพต ได้ดำเนินการออกกฎหมายระดับอนุบัญญัติตามที่กฎหมายกำหนด จำนวน ๒๑ ฉบับ แต่ทั้งนี้ ได้มีกฎหมายระดับอนุบัญญัติบางฉบับที่ครบรอบกำหนดการประเมินในคราวเดียวกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย จำนวน ๑๒ ฉบับ ประกอบด้วย ๑. กฎกระทรวง จำนวน ๓ ฉบับ ๒. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม จำนวน ๔ ฉบับ ๓. ประกาศกระทรวงยุติธรรม จำนวน ๑ ฉบับ และ ๔. ระเบียบกรมคุ้มครองประพต จำนวน ๔ ฉบับ

หมายเหตุ

๑. ประเภทของกฎหมาย/กฎ การบริหารเชิงนโยบาย
๒. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องตามบทบัญญัติของกฎหมายตามลำดับ
 - พนักงานคุ้มครองประพต/อาสาสมัครคุ้มครองประพต เจ้าหน้าที่รัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน
 - ผู้ถูกคุ้มครองประพต ผู้ที่ถูกบังคับเฉพาะตามที่กฎหมาย/กฎบัญญัติ
 - สำนักงานคุ้มครองประพต/ศาล หน่วยงานภาครัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน
 - คณะกรรมการ คณะกรรมการ/คณะทำงาน/คณะบุคคลเฉพาะตามที่กฎหมาย/กฎบัญญัติ

ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

(๘) กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด

ด้วยกรมคุ้มครองประพต เป็นหน่วยงานที่มีพันธกิจในการแก้ไขและพัฒนาผู้ถูกคุ้มครองประพต ตามมาตรฐานงานคุ้มครองประพต ส่งเสริมและเฝ้าระวังความปลอดภัยในชุมชนด้วยระบบงานคุ้มครองประพต และขับเคลื่อนการบูรณาการกับทุกภาคส่วนในการแก้ไขและพัฒนาผู้ถูกคุ้มครองประพต ดังนั้น กรมคุ้มครองประพตจึงเป็นหน่วยงานหลักด้านการคุ้มครองประพต ทั้งในขั้นก่อนการพิจารณาคดี ระหว่างการพิจารณาคดี และหลังการพิจารณาคดีของศาล โดยมุ่งเน้นภารกิจคุ้มครองประพตผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็ก เยาวชน ผู้ใหญ่ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษและลดวันต้องโทษจำคุก ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ถูกคุ้มครองประพตทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ ดำเนินการสร้างความสมานฉันท์ ให้การสงเคราะห์ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ และผู้ถูกคุ้มครองประพต สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ดังนั้น พระราชบัญญัติคุ้มครองประพต พ.ศ. ๒๕๕๙ จึงได้บัญญัติหัวใจสำคัญอันเป็นเจตนารมณ์ของการคุ้มครองประพต คือ การแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เพื่อคืนคนดีสู่สังคม โดยให้พนักงานคุ้มครองประพต มีอำนาจหน้าที่ สืบเสาะและพินิจตามคำสั่งของศาลหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ (ซึ่งในปัจจุบัน คือ คณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยลดวันต้องโทษจำคุก และคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาวินิจฉัยการพักการลงโทษ) อย่างรอบคอบ มีความเป็นกลาง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงจริงอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาพิพากษาของศาลหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ และให้มีอำนาจหน้าที่ควบคุม สอดส่อง และติดตาม โดยวางแผนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุ้มครองประพตอย่างเหมาะสมเพื่อให้สามารถกลับตนเป็นคนดี และสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างปกติ รวมทั้งต้องให้การสงเคราะห์ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ ผู้ถูกคุ้มครองประพต และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลดังกล่าว จากพันธกิจและเจตนารมณ์ข้างต้น จึงเห็นได้ว่า

พระราชบัญญัติคุ้มครองประพฤติ พ.ศ.๒๕๕๙ มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อคืนคนดีสู่สังคม และเพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยมากขึ้น โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

กรมคุมประพฤติ ได้ดำเนินงานพัฒนาระบบการแก้ไขฟื้นฟูและบังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพ พัฒนาและส่งเสริมการบูรณาการกับทุกภาคส่วนในการแก้ไข ฟื้นฟู ติดตาม ดูแล ช่วยเหลือ ส่งเคราะห์ผู้กระทำความผิด ในระบบงานคุมประพฤติและผู้กระทำความผิดภายหลังปล่อยเพื่อคืนคนดีสู่สังคม พัฒนาบุคลากรและระบบเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนระบบงานคุมประพฤติ รวมทั้งพัฒนาการบังคับใช้กฎหมายเพื่อยกระดับความปลอดภัยของสังคม และจากการพิจารณาผลการดำเนินการตัวชี้วัดการประเมินส่วนราชการตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของกรมคุมประพฤติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ จะเห็นได้ว่า กรมคุมประพฤติได้ดำเนินการสืบเสาะและพินิจตามขั้นตอนมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ร้อยละ ๙๗.๗๕ มีการดำเนินการกับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขการคุมประพฤติภายในระยะเวลาที่กำหนด ร้อยละ ๙๖.๒๐ มีการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นการคุมประพฤติ ร้อยละ ๕.๑๕ และมีการเสพซ้ำของผู้ผ่านการฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ติดยาเสพติด ร้อยละ ๙.๐๓ ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ยังมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยพนักงานคุมประพฤติ ยังสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดในทุกภารกิจ

ในช่วงทศวรรษที่ ๒ ของกรมคุมประพฤติ (พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๕๕) ได้เริ่มมีการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในรูปแบบของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ภายใต้ยุทธศาสตร์ "ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม" ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๗ กรมคุมประพฤติ ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกโครงการรณรงค์ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด TO BE NUMBER ONE ในทูลกระหม่อมหญิงอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี และได้รื้อฟื้นโครงการดังกล่าวมาบูรณาการสู่ภารกิจของกรมคุมประพฤติตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ เป็นต้นมา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพงานด้านการแก้ไขฟื้นฟู ผู้ถูกคุมความประพฤติในคดียาเสพติด และ/หรือผู้กระทำความผิดที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ทั้งกลุ่มที่เป็นผู้ใหญ่ เด็กและเยาวชน ผู้ได้รับการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษจำคุก และผู้เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด และปัจจุบันกรมคุมประพฤติ ได้จัดทำแผนปฏิบัติราชการกรมคุมประพฤติ (พ.ศ. ๒๕๖๖) ซึ่งได้มีการทบทวนนโยบายยุทธศาสตร์กรมคุมประพฤติ ระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ -๒๕๗๐) พร้อมวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปประกอบกับการดำเนินงานภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติและเพื่อให้การขับเคลื่อนแผนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งด้านการเสริมสร้างความรู้ และกลไกการติดตามและประเมินผล อีกทั้งยังได้ทำการทบทวนความสอดคล้องกับแผน ๓ ระดับ ตามนโยบายของมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๖๐ ได้แก่ แผนระดับที่ ๑ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และด้านความมั่นคง แผนระดับที่ ๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ ประเด็นที่ ๒๒ กฎหมาย และกระบวนการยุติธรรม (หลัก) และประเด็นที่ ๑ ความมั่นคง รวมถึงแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรม ในส่วนของประเด็นการปฏิรูปที่ ๓ การพัฒนากลไกการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และประเด็นการปฏิรูปที่ ๔ การปรับกระบวนการทศน์ในการบริหารงานยุติธรรมเพื่อสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสังคม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ โดยมีเป้าหมายหลักคือ พลิกโฉมประเทศไทย สู่เศรษฐกิจสร้างคุณค่า สังคมเดินหน้าอย่างยั่งยืน(Transformation to Hi-Value and Sustainable Thailand)

นอกจากนี้ กรมคุมประพฤติ ยังได้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียในการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ และนิติกรสังกัดส่วนกลาง และสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ จำนวน ๑,๑๗๒ คน โดยทำการรับฟังความคิดเห็น

ทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านการอำนวยความสะดวก ซึ่งพบว่า ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๕๒.๒๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๔.๘๒ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๑.๓๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๘.๑๕ และด้านการอำนวยความสะดวก ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๙.๑๒ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๕.๑

(๙) มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้

กรมคุมประพฤติ มีกลไกการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ดังต่อไปนี้

๑. คณะกรรมการคุมประพฤติ ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธาน และมีอธิบดีกรมคุมประพฤติ เป็นกรรมการและเลขานุการ ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายและทิศทางการบริหารงานของกรมคุมประพฤติให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานการคุมประพฤติ

๒. กำหนดอำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ และวิธีการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติ ในด้านการสืบเสาะและพินิจ การสอดส่องและติดตาม การทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ การให้การสงเคราะห์ และการบูรณาการกับหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน

๓. อำนาจของศาลเกี่ยวกับการคุมประพฤติ เช่น เมื่อศาลได้รับรายงานและความเห็นจากพนักงานคุมประพฤติแล้ว ให้ศาลมีอำนาจเรียกพนักงานคุมประพฤติหรือจำเลยมาสอบถาม หรือสั่งให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะและพินิจเพิ่มเติมได้ หรือในกรณีที่ศาลเห็นว่าผู้ถูกคุมความประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขเพื่อการคุมความประพฤติตามที่ศาลกำหนด และศาลได้มีคำสั่งแก้ไขเปลี่ยนแปลง คำพิพากษาหรือคำสั่งเกี่ยวกับการลงโทษ ให้ศาลแจ้งให้พนักงานคุมประพฤติทราบ เป็นต้น

๔. การดำเนินการเพื่อสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งที่บัญญัติให้สำนักงานคุมประพฤติมีหน้าที่ดำเนินการเพื่อสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เสียหาย ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ หรือผู้ถูกคุมความประพฤติ สามารถร้องขอให้มีการดำเนินการเพื่อสร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้ แต่ต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งด้วย ทั้งนี้ เพื่อช่วยบรรเทาผลร้าย หรือระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด โดยการชดเชยเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายและชุมชน การสร้างความสำนึกและความรับผิดชอบในการกระทำของตน และการให้ผู้เสียหาย ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ ผู้ถูกคุมความประพฤติ และสมาชิกของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรม ได้ร่วมกันหาวิธีการในการแก้ไขปัญหา

๕. การสงเคราะห์ ได้กำหนดให้พนักงานคุมประพฤตินับสนุนและส่งเสริมให้ ผู้ถูกสืบเสาะและพินิจ ผู้ถูกคุมความประพฤติหรือผู้พ้นจากการคุมความประพฤติ ผู้อยู่ระหว่างการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ ผู้ได้รับการปล่อยตัวเมื่อพ้นโทษหรือได้รับพระราชทานอภัยโทษ เด็กหรือเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวพ้นจากการฝึกอบรมครบตามคำพิพากษาแล้ว ผู้พ้นจากการถูกกักขังแทนค่าปรับหรือผู้พ้นจากการทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ หรือบุคคลอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ได้รับการสงเคราะห์ในด้านสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพ ด้านการบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยทางกายและจิต ด้านการให้ความรู้และการฝึกอบรม ด้านทักษะชีวิต ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต

๖. การมีส่วนร่วมของหน่วยงานของรัฐและภาคประชาชน ได้บัญญัติให้อาสาสมัครคุมประพฤติ และภาคประชาชน มีบทบาทในการให้การสงเคราะห์ รวมถึงการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานคุมประพฤติ

๗. บทกำหนดโทษ โดยเป็นบทลงโทษเจ้าพนักงานที่มีตำแหน่งหน้าที่ปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งได้ล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นจากการปฏิบัติการตามตำแหน่งหน้าที่ และนำความลับนั้นไปเปิดเผยนอกอำนาจหน้าที่ของตน โดยประการที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ นอกจากนี้ พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ยังได้บัญญัติให้อำนาจในการออกกฎหมายระดับอนุบัญญัติ ซึ่งกรมคุมประพฤติได้ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด โดยได้ออกกฎหมายระดับอนุบัญญัติแล้วจำนวน ๒๑ ฉบับ ประกอบด้วย ๑. กฎกระทรวง จำนวน ๔ ฉบับ ๒. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม จำนวน ๑๐ ฉบับ ๓. ประกาศกระทรวงยุติธรรม จำนวน ๒ ฉบับ ๔. ระเบียบกรมคุมประพฤติ จำนวน ๔ ฉบับ ๕. ระเบียบคณะกรรมการคุมประพฤติ จำนวน ๑ ฉบับ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้บัญญัติให้อำนาจในการออกกฎหมายระดับอนุบัญญัติ ซึ่งกรมคุมประพฤติได้ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด โดยได้ออกกฎหมายระดับอนุบัญญัติแล้ว จำนวน ๒๑ ฉบับ ประกอบด้วย ๑. กฎกระทรวง จำนวน ๔ ฉบับ ๒. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม จำนวน ๑๐ ฉบับ ๓. ประกาศกระทรวงยุติธรรม จำนวน ๒ ฉบับ ๔. ระเบียบกรมคุมประพฤติ จำนวน ๔ ฉบับ ๕. ระเบียบคณะกรรมการคุมประพฤติ จำนวน ๑ ฉบับ ซึ่งกรมคุมประพฤติ ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานจำนวนหลายคณะ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และสอดคล้องกับภารกิจของการคุมประพฤติ อาทิ คณะกรรมการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนางานคุมประพฤติดีมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย แผนการพัฒนางาน วางกรอบแนวทางการพัฒนางานวิชาการเกี่ยวกับงานของกรมคุมประพฤติ และคณะกรรมการพัฒนามาตรฐานงาน กรมคุมประพฤติ มีอำนาจหน้าที่ในการทบทวน และขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านคู่มือ แนวทาง แบบฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานคุมประพฤติให้สอดคล้องตามที่กฎหมายกำหนด

ในปีงบประมาณ ๒๕๖๖ กรมคุมประพฤติจัดทำแผนปฏิบัติราชการรายปี (พ.ศ. ๒๕๖๖) เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติ จำนวน ๖ เรื่อง ได้แก่ ๑. การดำเนินการตามกฎหมายเพื่อสร้างความปลอดภัยในชุมชน ๒. การพัฒนาพฤตินิสัยผู้กระทำผิดในระบบงานคุมประพฤติ ๓. การปรับเปลี่ยนพฤตินิสัยผู้ติดยาเสพติด ๔. การส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายคุมประพฤติ ๕. การคุมประพฤติโดยใช้เทคโนโลยี และ ๖. การบริหารจัดการองค์กรและการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนงานคุมประพฤติ

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากขึ้น กรมคุมประพฤติ จึงได้เริ่มมีการทบทวนความเหมาะสมของพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๖๕ โดยได้จัดทำร่างพระราชบัญญัติคุมประพฤติ (ฉบับที่...) พ.ศ. ... ขึ้น ซึ่งปัจจุบันยังอยู่ระหว่างการพิจารณาทบทวนความเหมาะสม

(๑๐) กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้มีบทบัญญัติให้พนักงานคุมประพฤติดีมีอำนาจหน้าที่ตามภารกิจของการคุมประพฤติอย่างครอบคลุมทุกด้าน โดยมุ่งเน้นให้พนักงานคุมประพฤติ สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายทั้งในขั้นก่อนการพิจารณาคดี ระหว่างการพิจารณาคดี และหลังการพิพากษาคดีของศาล เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านการคุมประพฤติและภารกิจของกรมคุมประพฤติดีมีประสิทธิภาพ อันเป็นบทบัญญัติให้พนักงานคุมประพฤติดีมีหน้าที่ต้องกระทำตามที่กฎหมายกำหนด เช่น หลังจากพนักงานคุมประพฤติได้ดำเนินการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำความผิดตามคำสั่งของศาลแล้ว ต้องจัดทำรายงานและความเห็นเสนอต่อศาลภายในระยะเวลาที่กำหนด หรือกำหนดให้พนักงานคุมประพฤติ

สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้ถูกคุมความประพฤติได้รับการสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ตามความจำเป็น เป็นต้น โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ไม่มีผลกระทบในทางลบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ

พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ไม่มีผลกระทบในทางลบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานคุมประพฤติ

(๑๑) กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด

จากข้อมูลสถิติการดำเนินการสืบเสาะและพินิจ และการควบคุมและสอดส่อง ตามภารกิจของกรมคุมประพฤติในปัจจุบัน พบว่า ยังมีคดีที่รับใหม่ในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ทั้งในส่วนของการสืบเสาะและพินิจ และการควบคุมและสอดส่อง กรณีที่เป็นเด็ก ผู้ใหญ่ ผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ หรือผู้ที่ได้รับการลดวันต้องโทษ จึงเห็นว่าภารกิจของกรมคุมประพฤติ ยังมีความสำคัญในการช่วยเหลือแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด เพื่อคืนคนดีสู่สังคม ดังนั้น พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติ จึงย่อมมีความสำคัญมากเช่นกัน และนอกจากนี้ ในช่วงของสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) กรมคุมประพฤติ ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติที่ต้องมารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ ณ สำนักงานคุมประพฤติตามที่กำหนด โดยปรับเปลี่ยนให้มีการรายงานตัวผ่านทางจอภาพได้ และในส่วนของการสืบเสาะและพินิจ พนักงานคุมประพฤติก็สามารถสอบปากคำพยานทางจอภาพได้ด้วยเช่นกัน ซึ่งภารกิจดังกล่าวข้างต้นก็มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และด้านความมั่นคง แผนระดับที่ ๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ ประเด็นที่ ๒๒ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (หลัก) และประเด็นที่ ๑ ความมั่นคง รวมถึงแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรม ในส่วนของการประเด็นการปฏิรูปที่ ๓ การพัฒนากลไกการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และประเด็นการปฏิรูปที่ ๔ การปรับกระบวนการทศน์ในการบริหารงานยุติธรรมเพื่อสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสังคม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

การดำเนินการตามภารกิจของกรมคุมประพฤติ เป็นการใช้อำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดโดยสรุปภารกิจ ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านงานคดี ได้แก่ การสืบเสาะและพินิจ การควบคุมและสอดส่อง และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

๒. ด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เช่น การจัดโปรแกรมพื้นฐาน การอบรมให้ความรู้ การอบรมธรรมะ ค่ายยาเสพติด และการจ้างงานผู้กระทำความผิดในภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น

๓. ด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เช่น งานเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และอาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นต้น

๔. ด้านการบูรณาการการทำงานกับภาคส่วนต่าง ๆ เช่น การขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน เพื่อรองรับแผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน เป็นต้น

๕. ด้านการพัฒนาาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและการบริหารจัดการองค์กร เช่น ศูนย์เฉพาะกิจเฝ้าระวังความปลอดภัยของประชาชน (Justice Safety Observation Ad hoc Center : หรือศูนย์ JSOC)

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามภารกิจของกรมคุมประพฤติอย่างยิ่ง และยังมีความทันสมัย สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม

กรมคุมประพฤติ ได้ทำการศึกษา วิเคราะห์ บทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ แล้วเห็นว่าพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและพัฒนา ระบบบริหารจัดการภาครัฐ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ และด้านความมั่นคง แผนระดับที่ ๒ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ ประเด็นที่ ๒๒ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (หลัก) และประเด็นที่ ๑ ความมั่นคง รวมถึงแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรม ในส่วนของประเด็นการปฏิรูปที่ ๓ การพัฒนากลไกการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และประเด็นการปฏิรูปที่ ๔ การปรับกระบวนการทัศน์ในการบริหารงานยุติธรรมเพื่อสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสังคม และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐

(๑๒) ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้

กรมคุมประพฤติ ได้มีการจัดทำแบบประเมินประโยชน์และผลกระทบที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียได้รับจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านการอำนวยความสะดวก โดยการประเมินจากบุคลากรกรมคุมประพฤติ ตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ และนิติกร ในสังกัดส่วนกลางและสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ จำนวน ๑,๑๗๒ คน ผ่านระบบออนไลน์ เพื่อนำผลการประเมินไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยสรุปได้ ดังนี้

๑. ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๕๒.๒๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๔.๘๒

๒. ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๑.๓๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๘.๑๕

๓. ด้านการอำนวยความสะดวกส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๙.๑๒ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๕.๑

โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

กรมคุมประพฤติ มีการดำเนินการประเมินหรือสำรวจด้านทัศนคติและความพึงพอใจจากบุคลากรกรมคุมประพฤติ ตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ และนิติกร ในสังกัดส่วนกลางและสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ จำนวน ๑,๑๗๒ คน พบว่า ร้อยละ ๕๒.๒๘ มีความพึงพอใจมากที่สุด และรองลงมา ร้อยละ ๓๔.๘๒ มีความพึงพอใจมาก

กรมคุมประพฤติ มีการดำเนินการประเมินหรือสำรวจด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากบุคลากรกรมคุมประพฤติ ตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ และนิติกร ในสังกัดส่วนกลางและสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ จำนวน ๑,๑๗๒ คน พบว่า ร้อยละ ๔๑.๓๘ มีความพึงพอใจมากที่สุด และรองลงมา ร้อยละ ๓๘.๑๕ มีความพึงพอใจมาก

กรมคุมประพฤติ มีการดำเนินการประเมินหรือสำรวจด้านการอำนวยความสะดวกจากบุคลากร กรมคุมประพฤติ ตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ และนิติกร ในสังกัดส่วนกลางและสำนักงานคุมประพฤติ ทั่วประเทศ จำนวน ๑,๑๗๒ คน พบว่า ร้อยละ ๔๙.๑๒ มีความพึงพอใจมากที่สุด และรองลงมา ร้อยละ ๓๕.๑ มีความพึงพอใจมาก

(๑๓) กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นกฎหมายที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยมุ่งเน้นให้เกิดความสงบสุขในสังคม จากการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ตามความจำเป็น เพื่อคืนคนดีสู่สังคม การปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ ดังจะเห็นได้ชัดเจน ในช่วงที่มีสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) นอกจากนี้ หากพิจารณาจากสถิติการประเมินส่วนราชการตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของกรมคุมประพฤติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ก็พบว่า มีผู้พ้นการคุมประพฤติแล้วไปกระทำความผิดซ้ำจำนวนที่น้อยมาก เพียงร้อยละ ๕.๑๕ เท่านั้น แต่ทั้งนี้ กรมคุมประพฤติ ก็ยังได้มีการดำเนินการพัฒนากฎหมายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติงานด้านคุมประพฤติกับหลายประเทศที่มีภารกิจด้านการคุมประพฤติ เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานคุมประพฤติในประเทศไทยให้มีความสอดคล้องกับหลักสากลมาโดยตลอด โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

เนื่องจากพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นให้เกิดความสงบสุขในสังคม โดยการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ให้การสงเคราะห์ในด้านต่าง ๆ ตามความจำเป็น เพื่อคืนคนดีสู่สังคม จึงถือเป็นกฎหมายที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ดังจะเห็นได้ชัดเจนในช่วงที่มีสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) กรมคุมประพฤติ ก็ได้มีการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์มากขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ ที่ต้องมารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ ณ สำนักงานคุมประพฤติตามที่กำหนด โดยปรับเปลี่ยนให้มีการรายงานตัวผ่านทางจอภาพได้ และในส่วนของ การสืบเสาะและพินิจ พนักงานคุมประพฤติ ก็สามารถสอบปากคำพยานทางจอภาพได้ด้วยเช่นกัน และยังมีการพัฒนาองค์การสู่ดิจิทัล ด้วยการยื่นขอรับการสงเคราะห์และข้อมูลด้านอาชีพ (e-Service) นอกจากนี้ หากพิจารณาสถิติการประเมินส่วนราชการตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของกรมคุมประพฤติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ จะพบว่า มีผู้พ้นการคุมประพฤติแล้วไปกระทำความผิดซ้ำจำนวนที่น้อยมาก เพียงร้อยละ ๕.๑๕ เท่านั้น ทั้งนี้ กรมคุมประพฤติ ก็ยังได้มีการดำเนินการพัฒนากฎหมายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติงานด้านคุมประพฤติกับหลายประเทศที่มีภารกิจด้านการคุมประพฤติ เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานคุมประพฤติในประเทศไทยให้มีความสอดคล้องกับหลักสากลมาโดยตลอด เช่น การประชุมคุมประพฤติ และมาตรการแบบไม่ควบคุมตัว อาเซียนบวกสาม เป็นต้น

กรมคุมประพฤติ จึงเห็นว่าในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ไม่ปรากฏผลกระทบทางลบจากการบังคับใช้กฎหมายแต่อย่างใด

(๑๔) มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

ตั้งแต่พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผลบังคับใช้ ไม่ปรากฏว่ามีการดำเนินคดีหรือการลงโทษผู้ปฏิบัติงานอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ แต่อย่างใด โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

ไม่ปรากฏว่ามีการดำเนินคดีหรือการลงโทษผู้ปฏิบัติงานอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ แต่อย่างใด

ไม่ปรากฏว่ามีข้อร้องเรียนอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ แต่อย่างใด

กรมคุมประพฤติ ได้มีการจัดเก็บข้อมูลและสรุปผลการปฏิบัติงานตามภารกิจของหน่วยงานในรูปแบบของรายงานประจำปี รวมถึงงานวิจัย คู่มือ แนวทางที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของหน่วยงานตามกฎหมายกำหนด เช่น

๑. แนวทางการเสนอความเห็นการใช้เงื่อนไขการคุมความประพฤติต่อผู้ถูกสืบเสาะและพินิจที่เป็นจำเลยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒๕) พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งผู้จัดทำแนวทางฯ ได้เสนอแนะแนวทางการเสนอเงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติ โดยแสดงให้เห็นเป็นตารางเปรียบเทียบแนวทางการเสนอความเห็นการใช้เงื่อนไขเพื่อคุมความประพฤติต่อผู้ถูกสืบเสาะและพินิจที่เป็นจำเลย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๖ แบบเดิมและแบบใหม่

๒. การพัฒนากลไกการควบคุมพฤติกรรมและการสนับสนุนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนิสัยของผู้ถูกคุมความประพฤติ เพื่อยกระดับสัมฤทธิ์ผลของการคุมประพฤติ โดยผู้จัดทำได้เสนอแนะแนวทาง วิธีการปฏิบัติงาน และเทคนิคทักษะการปฏิบัติงานกับผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้หญิง

๓. การวิจัย เรื่อง การพัฒนาโปรแกรมค่ายสานสัมพันธ์ครอบครัว สำหรับผู้ถูกคุมความประพฤติฐานความผิดคดีอาญาเสพติดและสมาชิกครอบครัว ซึ่งข้อมูลและงานวิจัยดังกล่าวได้มีการวิเคราะห์ความเสี่ยงโดยคณะผู้วิจัย ได้อภิปรายผลการวิจัยทั้งด้านสัมพันธภาพครอบครัว การทำหน้าที่ของครอบครัว สุขภาพจิต และได้ให้ข้อเสนอแนะในการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(๑๕) มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

จากการจัดทำแบบประเมินประโยชน์และผลกระทบที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียได้รับ จากการบังคับใช้พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ทั้ง ๓ ด้าน โดยบุคลากรกรมคุมประพฤติ ตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ และนิติกร ในสังกัดส่วนกลางและสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ จำนวน ๑,๑๗๒ คน พบว่าด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๕๒.๒๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๓๔.๘๒ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๑.๓๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๓๘.๑๕ และด้านการอำนวยความสะดวกส่วนใหญ่มุ่งมีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๙.๑๒ และรองลงมา มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๓๕.๑ จึงแสดงให้เห็นว่าพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ยังมีประสิทธิภาพ และไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรืออุปสรรคในการปฏิบัติงาน แต่ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น อาจต้องมีการปรับปรุง แก้ไข หรือเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ในบางประการเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว เช่น การบัญญัติให้อำนาจและหน้าที่แก่เจ้าหน้าที่ตำแหน่งอื่นในสายงานสนับสนุนที่มีใช้พนักงาน

คุมประพฤติในการปฏิบัติหน้าที่ในงานคุมประพฤติ เช่น การตรวจหาสารเสพติดในร่างกาย การกรอกข้อมูลในระบบสารสนเทศ เป็นต้น โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

จากยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายรัฐบาล (ร่าง) แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๙) แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๖) แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิบัตินโยบายการระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ของกระทรวงยุติธรรม นโยบาย Thailand ๔.๐ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) และนโยบายผู้บริหารกระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีจุดเน้น ๓ ประการ ได้แก่ ๑. การพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้มีความทันสมัย ๒. การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม และ ๓. การคืนคนดีสู่สังคม กรมคุมประพฤติจึงได้กำหนดแผนปฏิบัตินโยบายรายปี ให้มีความสอดคล้องกับทุกแผนและนโยบาย เพื่อพัฒนาศักยภาพการดำเนินงาน ของกรมคุมประพฤติ และเพิ่มพูนสมรรถนะ ทักษะ ความรู้ ความสามารถให้แก่พนักงานคุมประพฤติ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน ๖ แผนงานหลัก ได้แก่ ๑. การดำเนินการตามกฎหมายเพื่อสร้างความปลอดภัย ในชุมชน ๒. พัฒนาพฤติกรรมผู้กระทำผิดในระบบงานคุมประพฤติ ๓. งานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ติดยาเสพติด ๔. ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายคุมประพฤติ ๕. การคุมประพฤติโดยใช้เทคโนโลยี ๖. การบริหารจัดการองค์กรและการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุน งานคุมประพฤติ โดยแต่ละแผนปฏิบัตินโยบาย ได้กำหนดเป้าหมายตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แนวทางการพัฒนา และแผนงาน/โครงการสำคัญต่าง ๆ กำกับไว้ในทุกแผนงาน

นอกจากนี้ กรมคุมประพฤติ ได้มีเว็บไซต์กรมคุมประพฤติ เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ภารกิจของกรมคุมประพฤติ แผนการดำเนินงานตามที่กฎหมายกำหนด เอกสารทางวิชาการ และคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานและการขอรับบริการ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ถูกคุมความประพฤติ และผู้สนใจ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และยังมีแอปพลิเคชันอื่น ๆ เช่น Facebook กรมคุมประพฤติ เพื่อประชาสัมพันธ์การขับเคลื่อนการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติ ให้แก่ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ และกรมคุมประพฤติ ยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดโครงการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น โครงการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อขับเคลื่อนแผนปฏิบัตินโยบายประจำปี โครงการพัฒนากระบวนทัศน์ (Mindset) บุคลากรให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาศักยภาพบุคลากรในสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ เป็นต้น

ส่วนที่ ๓

การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

(๑๖) กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ไม่มีความซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่น

(๑๗) มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่องและในประเด็นใด

ตั้งแต่พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผลบังคับใช้ ไม่ปรากฏว่าการปฏิบัติงานตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ส่งผลให้เกิดปัญหาในการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลปกครอง หรือมีการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแต่อย่างใด โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

กรมคุมประพฤติ โดยกลุ่มกฎหมาย มีการดำเนินการตรวจสอบการฟ้องคดีและข้อร้องเรียน อันเกิดจากการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ แต่ไม่ปรากฏว่ามีการฟ้องคดีหรือ การร้องเรียนอันเกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายแต่อย่างใด

กรมคุมประพฤติ โดยกลุ่มกฎหมาย มีการดำเนินการตรวจสอบการฟ้องคดีและข้อร้องเรียน อันเกิดจากการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ แต่ไม่ปรากฏว่ามีการฟ้องคดีต่อ ศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครอง หรือมีข้อร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ องค์การอิสระ หรือองค์กรตรวจสอบอำนาจรัฐอื่น อันเกิดจากการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยมีขอบด้วยกฎหมายแต่อย่างใด

(๑๘) การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ คุณพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ เป็นกฎหมายที่บัญญัติให้มีกลไกของคณะกรรมการ คุมประพฤติ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในเชิงนโยบายและการบริหารงาน และบัญญัติให้มีอำนาจใน การออกกฎหมายระดับอนุบัญญัติภายใต้บทบัญญัติของกฎหมาย โดยกรมคุมประพฤติ ได้มีการขับเคลื่อน การดำเนินงานในรูปแบบของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน เพื่อเป็นกลไกในการพิจารณา ให้ความเห็น หรือให้ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานคุมประพฤติ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

กรมคุมประพฤติ มีคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงาน เป็นกลไกใน การขับเคลื่อนการดำเนินงานโดยใช้ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ทักษะ และคุณพินิจในการพิจารณา ให้ความเห็น หรือให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติงานคุมประพฤติให้สอดคล้อง และบรรลุวัตถุประสงค์ตามภารกิจ ของกรมคุมประพฤติ เช่น คณะกรรมการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนางานคุมประพฤติ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ ในการกำหนดนโยบาย แผนการพัฒนางาน วางกรอบแนวทางการพัฒนางานวิชาการเกี่ยวกับงานของ กรมคุมประพฤติ หรือคณะกรรมการพัฒนามาตรฐานงาน กรมคุมประพฤติ มีอำนาจหน้าที่ในการทบทวนและ ขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านคู่มือ แนวทาง แบบฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานคุมประพฤติ ให้สอดคล้อง ตามที่กฎหมายกำหนด เป็นต้น

คณะกรรมการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนางานคุมประพฤติ และคณะกรรมการพัฒนา มาตรฐานงาน กรมคุมประพฤติ ได้มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดประชุมเพื่อพิจารณา กำหนดกรอบแนวทางการพัฒนางานวิชาการเกี่ยวกับงานของกรมคุมประพฤติ และพิจารณาแบบฟอร์ม คู่มือ แนวทางการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงานให้แก่พนักงานคุมประพฤติ รวมถึง นำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานคุมประพฤติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

กรมคุมประพฤติ ได้มีการทบทวนความเหมาะสมของกลไกการปฏิบัติงานตามที่กฎหมาย กำหนดอย่างต่อเนื่อง และได้นำข้อเสนอแนะจากการดำเนินการดังกล่าวมาปรับปรุง แก้ไขการปฏิบัติงานให้ เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงไป ดังเช่น การประชุมคณะกรรมการพัฒนามาตรฐาน งานกรม คุมประพฤติ เพื่อพิจารณาทบทวนแบบฟอร์ม คู่มือ แนวทางการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการ ปฏิบัติงานให้แก่พนักงานคุมประพฤติ รวมถึงนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานคุมประพฤติให้เป็นไปอย่าง มีประสิทธิภาพต่อไป

ส่วนที่ ๔

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๑๙) การรับฟังความคิดเห็น

- ☀ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว
- ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบุทุกวิธี).....
ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายนี้หรือผลกระทบของกฎหมายนี้อย่างไร....

กรมคุมประพฤติ ได้มีการจัดทำแบบประเมินประโยชน์และผลกระทบที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียได้รับจากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎ ทั้ง ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านการอำนวยความสะดวก โดยการประเมินจากบุคลากรกรมคุมประพฤติ ตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ และนิติกร ในสังกัดส่วนกลางและสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ จำนวน ๑,๑๗๒ คน ผ่านระบบออนไลน์ เพื่อนำผลการประเมินไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยพบว่า ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๕๒.๒๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๔.๘๒ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๑.๓๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๘.๑๕ และด้านการอำนวยความสะดวกส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๙.๑๒ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๕.๑

(๒๐) ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่

กรมคุมประพฤติ ได้มีการนำสถิติการประเมินส่วนราชการตามมาตรการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการของกรมคุมประพฤติ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ มาพิจารณาผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายแล้ว พบว่า มีผู้พ้นการคุมประพฤติแล้วไปกระทำความผิดซ้ำจำนวนที่น้อยมากเพียงร้อยละ ๕.๑๕ เท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสอดคล้องของเจตนารมณ์ของกฎหมายในการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมของผู้ถูกคุมความประพฤติได้อย่างชัดเจน

(๒๑) หน่วยงานได้

๒๑.๑ ออกกฎหมายหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

นับตั้งแต่พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผลใช้บังคับ กรมคุมประพฤติ ได้ออกกฎหมายระดับอนุบัญญัติ จำนวน ๒๑ ฉบับ ประกอบด้วย

๑. กฎกระทรวง จำนวน ๔ ฉบับ
๒. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม จำนวน ๑๐ ฉบับ
๓. ประกาศกระทรวงยุติธรรม จำนวน ๒ ฉบับ
๔. ระเบียบกรมคุมประพฤติ จำนวน ๔ ฉบับ
๕. ระเบียบคณะกรรมการคุมประพฤติ จำนวน ๑ ฉบับ

ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติงานให้ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดและสอดคล้อง กับภารกิจของหน่วยงาน โดยตลอดระยะเวลาของการบังคับใช้กฎหมาย พนักงานคุมประพฤติสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และสามารถดำเนินการต่าง ๆ ได้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

๒๑.๒ ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

จากยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายรัฐบาล (ร่าง) แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๕๖ - ๒๕๖๙) แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๖) แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนปฏิบัตินโยบายการระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ของกระทรวงยุติธรรม นโยบาย Thailand ๔.๐ เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) และนโยบายผู้บริหารกระทรวงยุติธรรม ซึ่งมีจุดเน้น ๓ ประการ ได้แก่

๑. การพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้มีความทันสมัย

๒. การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

๓. การคืนคนดีสู่สังคม

กรมคุมประพฤติ จึงได้กำหนดแผนปฏิบัตินโยบายรายปี ให้มีความสอดคล้องกับทุกแผนและนโยบาย เพื่อพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติ และเพิ่มพูนสมรรถนะ ทักษะ ความรู้ความสามารถให้แก่พนักงานคุมประพฤติ และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน ๖ แผนงานหลัก ได้แก่

๑. การดำเนินการตามกฎหมายเพื่อสร้างความปลอดภัยในชุมชน

๒. พัฒนาพฤติกรรมผู้กระทำผิดในระบบงานคุมประพฤติ

๓. งานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ติดยาเสพติด

๔. ส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายคุมประพฤติ

๕. การคุมประพฤติโดยใช้เทคโนโลยี

๖. การบริหารจัดการองค์กรและการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนงานคุมประพฤติ

โดยแต่ละแผนปฏิบัตินโยบาย ได้กำหนดเป้าหมาย ตัวชี้วัดทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แนวทางการพัฒนา และแผนงาน/โครงการสำคัญต่าง ๆ กำกับไว้ในทุกแผนงาน นอกจากนี้ กรมคุมประเวติ ยังมีเว็บไซต์กรมคุมประพฤติ เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ภารกิจของกรมคุมประพฤติ แผนการดำเนินงานตามที่กฎหมายกำหนด เอกสารทางวิชาการ และคู่มือ แนวทางการปฏิบัติงาน และการขอรับบริการ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ถูกคุมความประพฤติ และผู้สนใจ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างทั่วถึง รวดเร็ว และยังมีแอปพลิเคชันอื่น ๆ เช่น Facebook กรมคุมประพฤติ เพื่อประชาสัมพันธ์ การขับเคลื่อนการดำเนินงานของกรมคุมประพฤติ ให้แก่ประชาชนทั่วไปได้รับรู้ และจากการดำเนินการดังกล่าวข้างต้น ก็ไม่ปรากฏว่ามีปัญหาข้อร้องเรียนจากการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดแต่อย่างใด

(๒๒) ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๒๒.๑) กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร

ปัจจุบันกรมคุมประพฤติ ได้ดำเนินงานตามภารกิจภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งสรุปเป็น ๕ ด้าน กล่าวคือ ๑. ด้านงานคดี ได้แก่การสืบเสาะและพินิจ การควบคุมและสอดส่อง และการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ๒. ด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เช่น การจัดโปรแกรมพื้นฐาน การอบรมให้ความรู้ การอบรมธรรมะ ค่ายยาเสพติด และการจ้างงานผู้กระทำความผิดในภาคอุตสาหกรรม เป็นต้น ๓. ด้านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เช่น งานเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

และกิจกรรมอำนวยการอาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นต้น ๔. ด้านการบูรณาการการทำงานกับภาคส่วนต่าง ๆ เช่น การขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและลดอุบัติเหตุทางถนน เพื่อรองรับแผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน เป็นต้น ๕. ด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีดิจิทัลและการบริหารจัดการองค์กร เช่น ศูนย์เฉพาะกิจเฝ้าระวังความปลอดภัยของประชาชน (Justice Safety Observation Ad hoc Center : หรือศูนย์ JSOC) ทั้งนี้ในการดำเนินงานตามภารกิจดังกล่าว กรมประพฤติได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติการดำเนินการในทุกด้าน และเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าวในรายงานประจำปีของกรมคุมประพฤติอย่างต่อเนื่องทุกปี

(๒๒.๒) หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

กรมคุมประพฤติ ได้ดำเนินการประเมินผลสำเร็จจากการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ที่พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ กำหนด โดยเป็นการประเมินจากค่าคะแนนเฉลี่ยจากการศึกษาใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านการอำนวยความสะดวกจากบุคลากรกรมคุมประพฤติ ตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ และนิติกร ในสังกัดส่วนกลางและสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ จำนวน ๑,๑๗๒ คน เพื่อนำผลการประเมินไปเป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยมีสรุปผลการประเมิน ดังนี้ ๑. ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๕๒.๒๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๔.๘๒ ๒. ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๑.๓๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๘.๑๕ ๓. ด้านการอำนวยความสะดวกส่วนใหญ่มุ่งมีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๙.๑๒ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๕.๑

(๒๒.๓) ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

จากการประเมินการปฏิบัติงานตามภารกิจที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยการประเมินจากค่าคะแนนเฉลี่ยจากการศึกษา ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านการอำนวยความสะดวกจากบุคลากรกรมคุมประพฤติ ตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ และนิติกร ในสังกัดส่วนกลางและสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ จำนวน ๑,๑๗๒ คน ไม่ปรากฏว่าการปฏิบัติงานตามภารกิจที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ก่อให้เกิดภาระหรือต้นทุนในการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น

(๒๒.๔) เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่

ตั้งแต่พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผลใช้บังคับ ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ไม่ปรากฏผลกระทบทางลบ หรือผลกระทบที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์ จากการบังคับใช้กฎหมายแต่อย่างใด

(๒๓) กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

จากการประเมินการปฏิบัติงานตามภารกิจที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยการประเมินจากค่าคะแนนเฉลี่ยจากการศึกษา ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านการอำนวยความสะดวกจากบุคลากรกรมคุมประพฤติ ตำแหน่งพนักงานคุมประพฤติ และนิติกร ในสังกัดส่วนกลางและสำนักงานคุมประพฤติทั่วประเทศ จำนวน ๑,๑๗๒ คน

พบว่า ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๕๒.๒๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๔.๘๒ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๑.๓๘ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๘.๑๕ และด้านการอำนวยความสะดวก ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๙.๑๒ และรองลงมา มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๓๕.๑ จึงเห็นว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ ที่กฎหมายกำหนด ไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ถูกคุมความประพฤติแต่อย่างใด และยังมีความจำเป็นต้อง บังคับใช้ต่อไป เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดและคืนคนดีสู่สังคม อันเป็นเจตนารมณ์ของกรมคุมประพฤติเพื่อให้ สังคมเกิดความสงบสุข

(๒๔) สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก โดยสามารถอธิบาย แผนการในการยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ได้ว่า

จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ เห็นว่ายังเป็นกฎหมาย ที่มีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ที่กฎหมายกำหนด ไม่ก่อให้เกิดภาระแก่ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ถูกคุมความประพฤติแต่อย่างใด และมีความจำเป็นต้องบังคับใช้ต่อไป เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด และคืนคนดีสู่สังคม อันเป็นเจตนารมณ์ของกรมคุมประพฤติเพื่อให้สังคมเกิดความสงบสุข แต่ทั้งนี้ เพื่อให้ การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น จึงควรมีการทบทวนสารบัญญัติของกฎหมายและ วิธีการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน และแผนการดำเนินงานตามภารกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของ สังคมในทุกมิติ รวมทั้งควรพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งด้านวิชาการและด้านปฏิบัติการให้มากขึ้น ซึ่งปัจจุบันกรมคุมประพฤติ ได้มีการจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองประพฤติ พ.ศ. ... โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

๑. เพิ่มบทนิยามคำว่า "ศูนย์พัฒนาพฤตินิสัย" "เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ" และ "สำนักงานคุมประพฤติ" ไว้ในมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙

๒. บัญญัติให้อำนาจหน้าที่เจ้าหน้าที่คุมประพฤติทำหน้าที่ในการสนับสนุนงานคุมประพฤติ เกี่ยวกับการสืบเสาะและพินิจ การคุมความประพฤติการสงเคราะห์การทำงานบริการสังคม การใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดในการติดตามตัวผู้ถูกคุมความประพฤติการแก้ไขฟื้นฟู

๓. ให้สามารถดำเนินการทางระบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อประโยชน์ในการเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว ทัวถึง และมีให้เกิดความล่าช้าอันอาจส่งผลกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของ ประชาชนและความปลอดภัยของสังคม

๔. เพิ่มบทบัญญัติการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใด โดยให้สิทธิผู้เสียหาย ในการร้องขอ ให้ใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หรืออุปกรณ์อื่นใดกับผู้ถูกคุมความประพฤติและการให้สิทธิผู้ถูกคุมความประพฤติ และบุคคลในครอบครัวร้องขอดังกล่าวได้และให้เก็บ ค่าใช้จ่ายจากผู้ถูกคุมความประพฤติที่ใช้อุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์โดยกำหนดให้มีข้อยกเว้น กรณีผู้ที่ไม่มีทรัพย์สินพอที่จะชำระ รวมถึงเพิ่มบทสันนิษฐานเด็ดขาด กรณีอุปกรณ์ถูกทำลาย หรือทำให้ใช้การไม่ได้ให้สันนิษฐานว่าผู้ถูกคุมความประพฤติไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข การคุมความประพฤติ

๕. ให้อธิบดีมีอำนาจออกใบอนุญาตให้ส่วนราชการดำเนินการหรือให้เอกชนจัดตั้งสถานที่เพื่อ พัฒนาพฤตินิสัย แก้ไขฟื้นฟูปรับเปลี่ยนพฤติกรรมผู้ถูกคุมความประพฤติและมีอำนาจ ควบคุมดูแลสถานที่ ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การดำเนินการเพื่อปรับปรุงแก้ไขตามร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองประพฤติ พ.ศ. ... ยังอยู่ระหว่างการพิจารณาทบทวนความเหมาะสม

(๒๕) สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร

จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติคุ้มครองประพณี พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยการประเมินการปฏิบัติงานตามภารกิจที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองประพณี พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยการประเมินจากค่าคะแนนเฉลี่ยจากการศึกษา ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านการอำนวยความสะดวก จากบุคลากรกรมคุ้มครองประพณี ตำแหน่งพนักงานคุ้มครองประพณี และนิติกร ในสังกัดส่วนกลางและสำนักงานคุ้มครองประพณีทั่วประเทศ ประกอบกับกรมคุ้มครองประพณี ได้เริ่มจัดทำร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองประพณี พ.ศ. ... เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานในปัจจุบันและสถานการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กรมคุ้มครองประพณี จะนำผลการประเมินดังกล่าวไปวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมอย่างละเอียด รอบคอบมากขึ้น รวมทั้งจะทำการค้นคว้าข้อมูลวิชาการ งานวิจัย และการปฏิบัติงานคุ้มครองประพณีของต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงพระราชบัญญัติคุ้มครองประพณี พ.ศ. ๒๕๕๙ ให้เป็นไปตามหลักสากลมากขึ้น

บทที่ ๓

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) เป็นเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย ที่สามารถช่วยวิเคราะห์และประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายที่ยังไม่มีความเชี่ยวชาญการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายได้เป็นอย่างดี และการแปลผลการประเมินก็มีความน่าเชื่อถือ ประกอบกับให้มีการประเมินผลโดยการสำรวจความพึงพอใจในการบังคับใช้กฎหมายจากผู้มีส่วนได้เสียโดยตรง และผลการประเมินในทุกขั้นตอนก็มีข้อมูลอ้างอิงในทุกข้อคำถาม จึงเห็นควรผลักดันให้แพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) เป็นเครื่องมือที่ได้มาตรฐานระดับสากล เพื่อช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายสามารถดำเนินการได้ง่ายขึ้น และได้ผลการประเมินที่มีประสิทธิภาพ สามารถนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้จริง

๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและการใช้

จากการทดลองใช้แพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) เห็นว่า ในทุกส่วนของการประเมินมีหัวข้อการประเมินค่อนข้างครอบคลุม สะดวกต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ช่วยให้การวิเคราะห์กฎหมายง่ายขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ในส่วนของแบบประเมินประโยชน์และผลกระทบที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียได้รับการบังคับใช้กฎหมาย/กฎ ยังมีคำถามที่ไม่ครอบคลุมถึงกฎหมายที่มีสภาพบังคับกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานโดยตรง เช่น พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งเป็นกฎหมายที่บังคับใช้กับพนักงานคุมประพฤติ เป็นสำคัญ โดยผู้มีส่วนได้เสียจากการบังคับใช้กฎหมาย คือ พนักงานคุมประพฤติ ดังนั้น จึงเห็นควรให้ปรับปรุงข้อคำถามเป็น ๒ รูปแบบ โดยแบบหนึ่งมุ่งเน้นคำถามที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายที่มีผลบังคับใช้กับประชาชนโดยตรง และอีกรูปแบบหนึ่งเป็นคำถามที่มุ่งเน้นถึงผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ภายใต้บทบัญญัติที่กฎหมายกำหนด และทั้งนี้ ยังเห็นควรปรับปรุงระบบให้มีความเสถียรมากกว่านี้

๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้

๑. จากการทดลองใช้แพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) เห็นว่า แพลตฟอร์มดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ สามารถช่วยวิเคราะห์และประเมินผลสัมฤทธิ์ของการบังคับใช้กฎหมายได้ดี จึงเห็นว่าการปรับปรุง แกไขทั้งข้อกฎหมายและวิธีปฏิบัติ ควรมีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียอย่างรอบด้าน และนำผลการรับฟังความคิดเห็นมาประกอบการวิเคราะห์และประเมินผลร่วมกับข้อมูลอื่น ๆ จะส่งผลให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒. สามารถนำองค์ประกอบของเครื่องมือ ๗ ข้อ ได้แก่ ๑. ความจำเป็นในการออกกฎหมาย ๒. บทบัญญัติของกฎหมาย ๓. การนำกฎหมายไปบังคับใช้ ๔. พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปเมื่อกฎหมายบังคับใช้ ๕. ผลที่ได้รับจากการบังคับใช้กฎหมาย ๖. ผลกระทบจากการบังคับใช้กฎหมาย และ ๗. ความคุ้มค่า

ของการตราและใช้กฎหมาย เมื่อเทียบกับส่วนได้ส่วนเสียที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะได้รับ ไปปรับใช้กับการประเมินผลเรื่องอื่น ๆ นอกจากจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายได้ เช่น การปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมแก้ไขพันธุ์ เป็นต้น

๓.๔ ข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

เห็นควรให้มีการจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพการใช้เครื่องมืออย่างต่อเนื่อง

กลุ่มที่ ๔ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ
“พระราชบัญญัติพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย
และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔
และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๕๙”

บทที่ ๑

การทบทวนบทบัญญัติของกฎหมาย

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ มาตรา ๒๔๕ และมาตรา ๒๔๖ ได้บัญญัติรับรองสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคลซึ่งได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาของผู้อื่นโดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น และไม่มีโอกาสได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่น รวมทั้งการรับรองสิทธิในการได้รับค่าทดแทนในกรณีของบุคคลซึ่งตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและถูกคุมขังระหว่างการพิจารณาคดี หากปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่า ข้อเท็จจริงฟังเป็นที่ยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด และเป็นการรับรองสิทธิดังกล่าวเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๑.๒ สารสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๕๙ ได้ให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญา กรณีที่จะได้รับค่าทดแทนความเสียหายจากรัฐ ซึ่งมีสิทธิที่จะได้รับ ดังนี้

สิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในการที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒ (๔) และพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.๒๕๔๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ ๒ พ.ศ.๒๕๕๙ มาตรา ๓ ได้กำหนดสิทธิของผู้เสียหายในคดีอาญาในการที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ โดยผู้เสียหายที่มีสิทธิจะได้รับค่าตอบแทนตามกฎหมายดังกล่าว จะต้องเป็นบุคคลซึ่งได้รับความเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย หรือจิตใจ อันเนื่องมาจากการกระทำความผิดอาญาของบุคคลอื่นโดยที่ตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยในการกระทำความผิดนั้น ดังนั้น หากว่าผู้เสียหายมีส่วนเกี่ยวข้องด้วยในการกระทำความผิด ผู้เสียหายก็ไม่มีสิทธิที่จะขอรับค่าตอบแทน ทั้งนี้ แม้ว่าผู้เสียหายจะได้รับค่าตอบแทนจากรัฐตามกฎหมายดังกล่าวแล้ว ก็ไม่เป็นการตัดสิทธิผู้เสียหายที่จะพึงได้ตามกฎหมายอีก และผู้เสียหายมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนดังกล่าว เฉพาะสำหรับฐานความผิดที่กระทำต่อผู้เสียหายตามรายการที่ระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น โดยค่าตอบแทนผู้เสียหายจะขอรับได้นั้น มี ๔ ประเภท ได้แก่

๑. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล รวมทั้งค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ
๒. ค่าตอบแทนในกรณีผู้เสียหายถึงแก่ความตาย
๓. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ
๔. ค่าตอบแทนความเสียหายอื่น ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ทั้งนี้ ค่าตอบแทนที่ผู้เสียหายจะได้รับมากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับพฤติการณ์และความร้ายแรงของ

การกระทำความผิดและสภาพความเสียหายที่ผู้เสียหายพึงได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหาย จะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย

ซึ่งหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ให้พิจารณาจ่ายค่าตอบแทนให้แก่ผู้เสียหาย ได้แก่ ค่าตอบแทน ค่าจัดการศพ ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ค่าเสียหายอื่น ๆ นอกเหนือจากข้างต้นด้วย

สิทธิของจำเลยในคดีอาญาในการที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ จำเลย คือ บุคคล ที่ถูกฟ้องคดีต่อศาลว่าได้เป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งจำเลยที่จะมีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ ต้อง เป็นผู้ที่ถูกดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลว่าได้เป็นผู้กระทำความผิดอาญาโดยพนักงานอัยการ และถูกคุมขังอยู่ใน ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล และศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการ กระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด จำเลยจึงมีสิทธิที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายจากรัฐ และถ้าจำเลยได้รับ ค่าทดแทนหรือค่าใช้จ่ายจากรัฐแล้วก็ไม่เป็นการตัดสิทธิหรือประโยชน์ที่จำเลยจะพึงได้ตามกฎหมาย ซึ่งสิทธินี้ มีเฉพาะในกรณีที่จำเลยถูกดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการเท่านั้น ในการจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา จะขอได้รับนั้น ๔ ประเภท ได้แก่

๑. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล
๒. ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ
๓. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี
๔. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการดำเนินคดี ได้แก่ ค่าทนายความ ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

ซึ่งหากจำเลยถึงแก่ความตายอันเป็นผลโดยตรงจากการถูกดำเนินคดี ให้พิจารณาจ่ายค่าทดแทน ให้แก่จำเลยได้แก่ ค่าตอบแทน ค่าจัดการศพ ค่าขาดอุปการะเลี้ยงดู ค่าเสียหายอื่น ๆ นอกเหนือจากข้างต้นด้วย

๑.๓ มาตรการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมาย

ประเทศไทยได้รองรับและคุ้มครองสิทธิไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๔๐ มาตรา ๒๔๕ และมาตรา ๒๔๖ สาระสำคัญในการให้ความช่วยเหลือจากรัฐของบุคคล ๒ กลุ่ม ได้แก่ ผู้เสียหาย ในคดีอาญา และจำเลยในคดีอาญา โดยมีกลไกคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหาย และ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และสำนักงานช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายและจำเลย ในคดีอาญาเป็นฝ่ายเลขานุการ (กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ)

ในระยะแรก พบว่า ประชาชนไม่รู้จักกฎหมาย เข้าไม่ถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติฯ รวมทั้งมี การพิจารณาล่าช้า จากการรวมศูนย์กลางพิจารณาไว้ที่ส่วนกลาง จึงได้ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติฯ ขึ้นใหม่ และกำหนดให้แจ้งสิทธิ กระจายอำนาจไปส่วนภูมิภาค โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาขึ้นทุกจังหวัด ตามกฎหมาย มาตรา ๗ มาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๔/๑ และเพิ่มค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา อีกด้วย และในปี ๒๕๕๙ ที่ผ่านมา คณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมาย เป็น การเฉพาะคณะอนุกรรมการกลั่นกรอง โดยได้ทบทวนอำนาจ หน้าที่ของคณะกรรมการ และโครงสร้าง คณะกรรมการ จำนวน ๑ ครั้ง

การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ มีการกำหนดระบบคณะกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิไม่เกิน ๕ คน โดยมีคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่าย แก่จำเลยในคดีอาญา โดยคณะกรรมการดังกล่าว มีอำนาจหน้าที่ ตามมาตรา ๘ ดังต่อไปนี้

- (๑) พิจารณออนุมัติค่าตอบแทน ค่าทดแทน หรือค่าใช้จ่ายตามพระราชบัญญัตินี้
- (๒) เสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเกี่ยวกับมาตรการในการคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย และจำเลย ในคดีอาญา ตลอดจนการออกกฎกระทรวง ระเบียบ และประกาศต่าง ๆ เพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) มีหนังสือสอบถามหรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ หรือให้ส่งเอกสารหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นที่จำเป็นมาเพื่อประกอบการพิจารณา

(๔) ปฏิบัติการอื่นใดเพื่อบรรลุดุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมายที่สำคัญ ยังมีความสอดคล้องกับภารกิจหลักของหน่วยงาน ได้แก่

๑. ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ประเด็นที่ ๒๒ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมภายใต้ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

๒. แผนปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรม ประเด็นปฏิรูปที่ ๒ การพัฒนากลไกช่วยเหลือและเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม

๓. นโยบายของรัฐบาล "การอำนวยความสะดวกได้อย่างเสมอภาค โปร่งใส รวดเร็ว ทั่วถึง และปราศจากการเลือกปฏิบัติ สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และสร้างสังคมที่พัฒนาอย่างเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ พร้อมทั้ง ผลักดันให้เกิดเทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมสมัยใหม่มาใช้ ในการพัฒนาระบบฐานข้อมูลกฎหมาย พัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม

๔. มติคณะรัฐมนตรี เรื่อง มาตรการอำนวยความสะดวกและลดภาระแก่ประชาชน มีระบบอิเล็กทรอนิกส์ e-Service ของรัฐ

นอกจากนั้น หน่วยงานได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ แนวทางการพัฒนากฎหมาย ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ข้อมูลกฎหมาย ตอบข้อหารือ มาตรการรองรับการปฏิบัติงานให้กับเจ้าหน้าที่ เพื่อให้การพิจารณาช่วยเหลือให้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ โดยสามารถเข้าไปศึกษาเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ <https://www.rlpd.go.th/ocipa>

อย่างไรก็ดี ยังได้มีการรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในพระราชบัญญัติ ฯ ฉบับนี้ ยังกำหนดบทลงโทษที่บัญญัติเรื่อง การให้ถ้อยคำอันเป็นเท็จไว้ด้วย อีกทั้ง ยังให้พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องแจ้งสิทธิให้กับผู้เสียหาย หรือจำเลย ยื่นเรื่องขอรับเงินเยียวยาแก่ผู้เสียหาย หรือจำเลย ทำให้เกิดภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นแก่ พนักงานสอบสวน หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว ยังมีการจำกัดสิทธิให้กับจำเลยในคดีอาญาที่ ถูกดำเนินคดี โดยพนักงานสอบสวน ถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดี และต้องปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าได้กระทำความผิด และมีการถอนฟ้องในระหว่างพิจารณาคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือการกระทำของจำเลยไม่มีความผิด เรียกว่า “แพะ”

อีกประการหนึ่ง กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เห็นว่าพระราชบัญญัติ ฯ ดังกล่าว ที่ยังต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันยิ่งขึ้น และเพื่อความจำเป็น สะดวก รวดเร็ว ด้วยสถานการณ์โรคติดต่อไวรัสโคโรนา ๑๙ จึงปรับเปลี่ยนให้มีการจัดประชุมออนไลน์ของคณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการ เพื่อพิจารณาจ่ายเงินเยียวยาได้ด้วย

ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากพระราชบัญญัติ ฯ ฉบับนี้ คือ ประชาชน หรือผู้มีส่วนได้เสียได้รับประโยชน์ ในด้านสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทน หรือค่าชดเชย เยียวยาเมื่อได้รับการละเมิด ซึ่งในปัจจุบันหน่วยงานได้ดำเนินการอำนวยความสะดวก สำหรับประชาชนผู้เข้ารับบริการ ให้สะดวก และทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ซึ่งหน่วยงานได้มีการพิจารณาปรับปรุง/แก้ไขเนื้อหาสาระของกฎหมาย ดังนี้ พิจารณาเปลี่ยนชื่อ และบทนิยามเพิ่มและขยายความช่วยเหลือ (เพิ่มการคุ้มครองช่วยเหลือผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ขยายการช่วยเหลือจำเลย

ในชั้นสอบสวน) การแจ้งสิทธิผู้เสียหาย ผู้ต้องหา จำเลยในคดีอาญา ขยายระยะเวลา พร้อมการยื่นคำขอ ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์

ผลที่คาดว่าจะได้รับ เมื่อมีการแก้ไขกฎหมาย กล่าวคือ ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิในสังคมได้รับการเยียวยาอย่างเท่าเทียม และทั่วถึง รวมทั้ง ยังได้เป็นการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ ตามปฏิญญาว่าด้วยหลักความยุติธรรมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญา โดยแยกประเด็นได้ ดังนี้

๑. ระดับประเทศ ประเทศไทยมีกฎหมายที่ช่วยเหลือประชาชนผู้บริสุทธิ์ที่ตกเป็นเหยื่อในคดีอาญาได้รับการช่วยเหลือครอบคลุมตามมาตรฐานสากล

๒. ระดับสังคม กฎหมายฉบับนี้จะช่วยเหลือให้ประชาชนที่ตกเป็นเหยื่อในคดีอาญา ได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างสะดวก ทั่วถึง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

๓. ระดับประชาชน ประชาชนที่ตกเป็นผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และจะแก้ไขให้มี “จำเลย” ได้รับการช่วยเหลืออย่างเท่าเทียม และเป็นธรรม

บทสรุป

หน่วยงานได้พยายามปรับปรุงกฎหมายให้สามารถรับรองและคุ้มครองสิทธิให้กับประชาชน ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ในการให้ความช่วยเหลือจากรัฐ

๑. บุคคล ๒ กลุ่ม ที่ได้รับการช่วยเหลือ ได้แก่ ๑.ผู้เสียหายในคดีอาญา ๒.จำเลยในคดีอาญา และมีแก้ไขให้ "ผู้ต้องหาในคดีอาญา" มีสิทธิในการเยียวยา

๒. โดยมีกลไกคณะกรรมการพิจารณาค่าตอบแทนฯ เป็นผู้พิจารณา ซึ่งมีทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค เพื่อความรวดเร็วในการพิจารณาให้ความช่วยเหลือ

๓. สร้างการรับรู้ถึงสิทธิตามพระราชบัญญัติ ฯ อย่างต่อเนื่อง

๔. ขยายระยะเวลาในการยื่นขอรับการเยียวยา จาก ๑ ปี เป็น ๒ ปี

๕. แก้ไขหลักเกณฑ์ อัตราการจ่ายเงิน ให้ทันต่อสภาพการณ์ปัจจุบัน

๖. การเยียวยาส่วนอื่น ๆ ที่ไม่ได้เป็นตัวเงิน

การพัฒนากฎหมายช่วยเหลือเยียวยาประชาชนที่ตกเป็นเหยื่อในคดีอาญา (ผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และจำเลยในคดีอาญา) ได้รับการช่วยเหลืออย่างสะดวก ทั่วถึง รวดเร็ว เสมอภาค ตลอดจนได้รับการช่วยเหลืออย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม อีกทั้ง ยังเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทย ในการอำนวยความยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำให้กับประชาชน

สรุปในภาพรวมจากกลุ่มเป้าหมายตอบแบบประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความคำถาม	ระดับความพึงพอใจ น้อยที่สุด----->มากที่สุด				
		๑	๒	๓	๔	๕
๑	ผู้บังคับใช้กฎหมาย/กฎหมายมีความสุภาพและให้เกียรติประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ ผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ)	-	-	๑๓.๓	๓๐	๕๖.๗
๒	ผู้บังคับใช้กฎหมาย/กฎหมายมีความรู้ความสามารถและปฏิบัติตามขั้นตอนการบังคับใช้กฎหมาย/กฎหมายได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน	-	-	๑๐	๓๓.๓	๕๖.๗
๓	มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบังคับใช้กฎหมาย/กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ	-	-	๑๖.๗	๔๓.๓	๔๐
๔	มีการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย/กฎหมายอย่างรวดเร็วตามกรอบระยะเวลาที่เหมาะสม	-	-	๑๖.๗	๕๐	๓๓.๓
๕	มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง	-	-	๒๐	๔๐	๓๖.๗

ด้านที่ ๒ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

๑. ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย จากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎหมายฉบับนี้ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗ ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๐ และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓

๒. ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย จากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎหมายฉบับนี้ ได้รับการบริการในทางที่ดีขึ้น ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓ ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๐ และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗

๓. ประชาชน/ผู้มีส่วนได้ จากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎหมายฉบับนี้ ได้รับความเป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานในทางที่ดีขึ้น ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ระดับมากที่สุด ๔๓.๓ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓ และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓

๔. ภาพรวมของสังคม/การบริหาร/การบริหารงาน ในมิติต่าง ๆ ภายหลังการประกาศใช้กฎหมาย เป็นไปในทางที่ดีขึ้น ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓ ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๐ และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗

๕. เจ้าหน้าที่รัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย/ผู้ให้บริการ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน/การให้บริการ/การบริหารงานที่ดีขึ้นภายหลังจากการประกาศใช้กฎหมายเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๑๐

สรุปในภาพรวมจากกลุ่มเป้าหมายตอบแบบประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความถาม	ระดับความพึงพอใจ น้อยที่สุด----->มากที่สุด				
		๑	๒	๓	๔	๕
๑	ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ) จากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎฉบับนี้ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย	-	-	๒๓.๓	๕๖.๗	๓๐
๒	ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ ผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ) จากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎฉบับนี้ ได้รับการบริการในทางที่ดีขึ้น ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย	-	-	๑๖.๗	๕๓.๓	๔๐
๓	ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ ผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ) จากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎฉบับนี้ ได้รับความเป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานในทางที่ดีขึ้นตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย	-	-	๑๓.๓	๕๓.๓	๕๓.๓
๔	ภาพรวมของสังคม/การบริการ/การบริหารงาน ในมิติต่าง ๆ ภายหลังจากการประกาศใช้กฎหมายเป็นไปในทางที่ดีขึ้น	-	-	๑๖.๗	๕๓.๓	๔๐
๕	เจ้าหน้าที่รัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย/ผู้ให้บริการ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน/การให้บริการ/การบริหารงานที่ดีขึ้นภายหลังจากการประกาศใช้กฎหมายเป็นไปในทางที่ดีขึ้น	-	-	๑๐	๕๓.๓	๓๖.๗

ด้านที่ ๓ ด้านอำนวยความสะดวก

๑. การมีกฎหมาย/กฎไม่เป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดภาระในการดำรงชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๐ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๓๐ และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗

๒. การบริหารจัดการตามกฎหมาย/กฎนี้มีประโยชน์ต่อประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย และสังคมคุ้มค่า กับผลเสียหรือภาระ/ต้นทุนที่เกิดขึ้น ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๐ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ และ ระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๒๐

๓. กฎหมาย/กฎนี้สามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมได้ และ ยังมีความจำเป็น ในการบังคับใช้ในสังคมปัจจุบัน ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๔๖.๗ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๓๖.๗ และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓

๔. การปฏิบัติงานมีความชัดเจน โปร่งใสและถูกต้องสอดคล้องตามระเบียบ กฎหมาย/กฎ ที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต ไม่มีการเรียกร้องทรัพย์สินอื่นใด นอกเหนือจากค่าธรรมเนียมตามระเบียบทางราชการกำหนด ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๔๐ และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๖.๗

๕. เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการให้บริการประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย อย่างเสมอภาค ระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๕๓.๓ ระดับมาก คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓ และระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๑๐

สรุปในภาพรวมจากกลุ่มเป้าหมายตอบแบบประเมินในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด

ข้อ	ข้อความถาม	ระดับความพึงพอใจ น้อยที่สุด----->มากที่สุด				
		๑	๒	๓	๔	๕
๑	การมีกฎหมาย/กฎนี้ไม่เป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดภาระในการดำรงชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ ผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ)	-	-	๑๖.๗	๕๐	๓๐
๒	การบริหารจัดการตามกฎหมาย/กฎนี้มีประโยชน์ต่อประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ ผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ) และสังคมคุ้มค่ากับผลเสียหรือภาระ/ต้นทุนที่เกิดขึ้น	-	-	๒๐	๓๖.๗	๔๐
๓	กฎหมาย/กฎนี้สามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมได้ และยังมีความจำเป็นในการบังคับใช้ในสังคมปัจจุบัน	-	-	๑๓.๓	๓๖.๗	๔๖.๗
๔	การปฏิบัติงานมีความชัดเจน โปร่งใสและถูกต้องสอดคล้องตามระเบียบ กฎหมาย/กฎที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต ไม่มีการเรียกร้องทรัพย์สินอื่นใด นอกเหนือจากค่าธรรมเนียมตามระเบียบทางราชการกำหนด	-	-	๖.๗	๔๐	๕๓.๓
๕	เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการให้บริการประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ) อย่างเสมอภาค	-	-	๑๐	๓๓.๓	๕๓.๓

๒.๒ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1	ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น (ชื่อกฎหมายที่เข้ารับการประเมิน)	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2544
LE+ 1.1	หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผล สัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
LE+ 1.2	หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
LE+ 1.3	ผู้รักษาการตามกฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
LE+ 1.4	เหตุแห่งการประเมินสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ครบรอบการประเมินผลสัมฤทธิ์
LE+ 1.5	วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลย ในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ.2559 โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้ กฎหมายตั้งแต่วันที่ 31 ตุลาคม 2544 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2565
LE+ 1.6	รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประ เมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	กฎหมายร่าง กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสี ยหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเล ยในคดีอาญา พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1.7	รายชื่อกฎที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ(ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ)	NA	NA	NA	NA	NA	กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ.2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559
LE+ 2	ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย	20.000	100.004	77.087	77.084	(B) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี
LE+ 2.1	กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.2	มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.3	กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียต้องกระทำการหรืองดเว้นการทำอะไรอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	0.000	0.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 2.4	กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ เพียงใด	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.5	ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	8.334	66.667	(C) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ

LE+ 2.6	กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)	2.000	12.500	6.250	50.000	(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก	
องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 2.7	มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก	
LE+ 2.8	มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก	
LE+ 3	ส่วนที่ 3 การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย	6.000	100.000	83.333	83.333	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี	
LE+ 3.1	กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร	1	33.333	33.333	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก	
LE+ 3.2	มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้ที่เรื่องและในประเด็นใด	2	33.334	16.667	50.000	(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก	
LE+ 3.3	การใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการตุลาการของเจ้าหน้าที่และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามีประเด็นนี้มีความเหมาะสมอยู่หรือไม่) อย่างไร	3.000	33.333	33.333	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก	
LE+ 4	ส่วนที่ 4 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	9.000	100.000	100.000	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก	

LE+ 4.1	มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น	1	20.000	20.000	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.2	ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ 2.6 มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่	1	20.000	20.000	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 4.3	การดำเนินการของหน่วยงานเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	2.000	20.000	20.000	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก	
LE+ 4.4	ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	4.000	20.000	20.000	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก	
LE+ 4.5	กฎหมายนี้มีคุณค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับการะของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย	1	20.000	20.000	100.000	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก	
LE+ 5	ส่วนที่ 5 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ	35	300.004	260.420	86.807	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี	
LE+ 5.1	สมควรยกเลิก แก้ไขปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี					
LE+ 5.2	สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร	NA					

บทที่ ๓

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

แพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) เป็นนวัตกรรมที่ทันสมัยและสามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนา หรือ ตรวจสอบผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ทั้งยังสามารถลดขั้นตอนในการสรุปผล และจัดทำรายงาน อย่างไรก็ตาม แพลตฟอร์มดังกล่าวจะสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด และครอบคลุมทุกประเด็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายได้นั้น จะต้องอาศัยการใช้งานจริงจากผู้บังคับใช้กฎหมายที่หลากหลาย และครอบคลุมหน่วยงาน ทั้งในกระบวนการยุติธรรม และอื่น ๆ หากมีการบังคับใช้โดยทั่วถึงได้จริง จะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของเครื่องมือดังกล่าว และนำไปสู่การพัฒนาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือมาตรฐานสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายต่อไป

๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและการใช้

ในเชิงปฏิบัติและการใช้งานแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย พบว่าแพลตฟอร์มมีประโยชน์อย่างมากในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดบางประการ เช่น ข้อจำกัดทางเทคนิค ในส่วนความเสถียรของระบบ ซึ่งสามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เพื่อให้เอื้อต่อการใช้งานในอนาคตได้ และการประมวลผลเป็นรายงาน สามารถพัฒนาระบบให้การจัดเนื้อหา รายงานเป็นระเบียบยิ่งขึ้นได้ ในส่วนการบันทึกข้อมูล เห็นควรขยายขนาดพื้นที่กักเก็บข้อมูลให้กว้างยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกต่อการตรวจสอบข้อมูลในระหว่างการกรอกข้อมูลลงระบบ

๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้

หลักสูตรดังกล่าวเป็นหลักสูตรเพื่อพัฒนาศักยภาพนักวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงานด้านการวิจัยในกระบวนการยุติธรรม และหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ ผู้เข้ารับการอบรมได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ประกอบกับขั้นตอน และวิธีการใช้แพลตฟอร์มนวัตกรรม การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบใช้ในการประเมินผลกฎหมาย ของหน่วยงาน และเผยแพร่ความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่ในสังกัดต่อไปได้

๓.๔ ข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

ในด้านระยะเวลาการฝึกอบรม ควรขยายระยะเวลาการฝึกอบรมเพิ่มขึ้น เช่น ชั่วโมงเรียนวิชาความรู้เบื้องต้นในการทำวิจัย และระยะเวลาการดำเนินงานในส่วนงานที่ได้รับมอบหมาย เช่น ระยะเวลาการศึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมได้เก็บข้อมูล และประมวลผลข้อมูลได้อย่างละเอียดและรอบคอบ

ในด้านการดำเนินงาน เห็นควรที่ผู้จัดควรระบุรายละเอียดของหลักสูตรการฝึกอบรม โดยเพิ่มเติมในส่วนของตัวอย่างผลงาน กิจกรรม หรือแบบฟอร์มการกรอกข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้เข้าร่วมอบรมจะต้องดำเนินการ เพื่อให้ผู้เข้าอบรมได้เตรียมข้อมูลเบื้องต้นก่อนการเข้ารับการฝึกอบรม

กลุ่มที่ ๕ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ “พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒”

บทที่ ๑

การทบทวนบทบัญญัติของกฎหมาย

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

โดยที่ปัจจุบันข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาได้เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เห็นควรให้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาบางประเภทมากำหนดเป็นกฎหมายกลางเพื่อให้เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวน หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาท โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ส่งผลให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหา ความขัดแย้ง ลดงบประมาณ แผ่นดินส่งเสริมให้เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคมและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข

๑.๒ สารสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๒ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ เป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนากระบวนการยุติธรรม เนื่องจากมีแนวทางส่งเสริมให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้อย่างเสมอภาคโดยไม่เกิดการเลือกปฏิบัติ โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ ได้กล่าวถึง ข้อพิพาทที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ไกล่เกลี่ย การปฏิบัติหน้าที่และจริยธรรมของผู้ไกล่เกลี่ย การจัดทำบันทึกข้อตกลงและผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยแบ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทออกเป็น ๒ ลักษณะตามหน่วยงานที่ทำหน้าที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท^๑ ได้แก่ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยหน่วยงานรัฐ และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน (ศกช.) รวมถึงบทกำหนดโทษ โดยผู้ศึกษาจะขอยกตัวอย่างบางประการ ดังต่อไปนี้

๑) การไกล่เกลี่ยในหน่วยงานรัฐ สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ทั้งข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญา ดังนี้ ข้อพิพาททางแพ่ง ได้แก่ ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์มรดก และข้อพิพาทอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาทและอื่น ๆ ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา หากเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว หรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ไม่สามารถกระทำได้ ข้อพิพาททางอาญา ได้แก่ ความผิดอันยอมความได้ ความผิดลหุโทษที่ยอมความได้เป็นความผิดต่อส่วนตัวไม่กระทบต่อส่วนรวมตามมาตรา ๓๙๐, ๓๙๑, ๓๙๓, ๓๙๕, ๓๙๗ และอื่น ๆ ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

๒) การไกล่เกลี่ยภาคประชาชน สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ทั้งข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญา ดังนี้ ข้อพิพาททางแพ่ง สามารถดำเนินการได้ในข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่มีข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์มรดก และข้อพิพาทอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาทและอื่น ๆ ที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา หากเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว หรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ไม่สามารถกระทำได้ ข้อพิพาททางอาญา ได้แก่ ความผิดอันยอมความได้

^๑ อุดม งามเมืองสกุล และวิมลเรขา ศิริชัยวรรณ, “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน” วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ปีที่ ๔๙, ฉบับที่ ๒, ๒๕๖๓ (๒๕๖๓). สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖, จาก <https://soo&tc-thaijo.org/index.php/tulawjournal/article/view/๒๓๖๓๔๑>

ความผิดลหุโทษที่ยอมความได้เป็นความผิดต่อส่วนตัวไม่กระทบต่อส่วนรวมตามมาตรา ๓๙๐, ๓๙๑, ๓๙๓, ๓๙๕, ๓๙๗ และอื่น ๆ ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติ

๓) การไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน เฉพาะข้อพิพาททางอาญา ได้แก่ ความผิดอันยอมความได้ ความผิดลหุโทษที่ยอมความได้ซึ่งเป็นความผิดต่อส่วนตัวไม่กระทบต่อส่วนรวมตามมาตรา ๓๙๐, ๓๙๑, ๓๙๓, ๓๙๕, ๓๙๗ และอื่น ๆ ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติ และรวมถึงความผิดที่อัตราโทษอย่างสูงไม่เกิน ๓ ปี ปรากฏตามบัญชีท้ายประมวล ได้แก่ มาตรา ๒๙๔, ๒๙๕, ๒๙๖, ๒๙๙ วรรคหนึ่ง, ๓๐๐ และ ๓๓๔

๔) ผลการไกล่เกลี่ย(สำเร็จ) ข้อพิพาททางแพ่ง หากไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง ผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อบังคับตามข้อตกลง โดยให้กระทำภายใน ๓ ปี นับแต่วันที่อาจบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทได้ ข้อพิพาททางอาญา สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับเฉพาะคู่กรณีซึ่งทำข้อตกลงดังกล่าว

๕) คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม เช่น กำหนดให้ผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นผู้ผ่านอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) รับรอง

๖) การปฏิบัติหน้าที่และจริยธรรมของผู้ไกล่เกลี่ย เช่น ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่กำหนดแนวทางและจัดให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยความเป็นกลาง ไม่กระทำการในลักษณะเป็นการ ชี้นำข้อพิพาทหรือบีบบังคับให้คู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดลงลายมือชื่อในข้อตกลงระงับข้อพิพาท

๗) การจัดทำบันทึกข้อตกลงและผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กำหนดให้ผู้ไกล่เกลี่ยต้องจัดทำข้อตกลง ระงับข้อพิพาทตามผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผลของการไกล่เกลี่ยมีสภาพบังคับหากคู่กรณีฝ่ายผู้ถูกร้องผิดเงื่อนไขหรือไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง คู่กรณีฝ่ายผู้ร้องสามารถยื่นคำร้องต่อศาลเพื่ให้ออกคำบังคับได้

๘) บทกำหนดโทษ พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดบทลงโทษไว้เพียง ๒ มาตรา ได้แก่ มาตรา ๗๑ ผู้ไกล่เกลี่ยที่เรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินเพื่อประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นฯ ต้องระวางโทษคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และมาตรา ๗๒ ผู้ใดให้ ข้อให้ หรือรับว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดแก่ผู้ไกล่เกลี่ยฯ ต้องถูกระวางโทษในลักษณะเดียวกัน

๑.๓ มาตรการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมาย

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีภารกิจในการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนพึงได้รับ และตามหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองดูแลจากรัฐอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน อาทิ จัดระบบการบริหารจัดการด้านคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ส่งเสริมและพัฒนากลไกการระงับข้อพิพาทในสังคมและส่งเสริมการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งประสานงานด้านคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมทั้งในและต่างประเทศ ฯลฯ^๒ การดำเนินงานมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๘๐) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบ การบริหาร จัดการภาครัฐ (๑) เป้าหมายที่ ๔ กระบวนการยุติธรรมเป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม ของประเทศ (๒) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๘ กระบวนการยุติธรรมเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาค (๓) แนวทางการพัฒนา ๘.๔ ส่งเสริมระบบยุติธรรมทางเลือก ระบบยุติธรรมชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม และสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๒๒ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และแผนการปฏิรูปประเทศและแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ.๒๕๖๖ - ๒๕๗๐)

^๒ กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พ.ศ. ๒๕๖๑

หมายเหตุที่ ๑๓ ไทยมีภาครัฐที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน โดยเป้าหมายหลักของแผนที่ ๓ คือการมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม

สำหรับการขับเคลื่อนงานภายใต้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ มีบทบัญญัติ/มาตรการสำคัญได้กำหนดไว้ ได้แก่

มาตรา ๙ ว่าด้วยเรื่องการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ย การออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียน และบัตรประจำตัวผู้ไกล่เกลี่ยและรายการเอกสารที่เกี่ยวข้อง

มาตรา ๑๐ ว่าด้วยเรื่องคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ไกล่เกลี่ย

มาตรา ๑๑ ว่าด้วยหน้าที่และอำนาจของผู้ไกล่เกลี่ย

มาตรา ๑๒ ว่าด้วยจริยธรรมของผู้ไกล่เกลี่ย

มาตรา ๒๐ ว่าด้วยข้อพิพาททางแพ่งที่สามารถกระทำการไกล่เกลี่ยได้หรือกรณีที่ไม่สามารถกระทำได้

มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓ ว่าด้วยการร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท

มาตรา ๓๔ ว่าด้วยอำนาจของประธานศาลฎีกาในการออกข้อกำหนดในเรื่องการยื่นคำร้องขอ

บังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทตามมาตรา ๓๒ และการมีคำสั่งตามมาตรา ๓๓

มาตรา ๓๕ ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาที่สามารถกระทำได้

มาตรา ๔๑ ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน

มาตรา ๖๘ - ๗๐ ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

เพื่อให้การบังคับใช้มีประสิทธิภาพและสามารถนำไปสู่การขับเคลื่อนงานได้อย่างเป็นรูปธรรม หน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย จึงได้มีการออกกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศ คำสั่งที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัติฯ ดังต่อไปนี้

กฎกระทรวง/ระเบียบ/ประกาศ/คำสั่งที่เกี่ยวข้อง

- ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง กำหนดหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒
- ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รายละเอียดของคำร้องและระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒
- ระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒
- กฎกระทรวง การคัดค้าน การถอนถอน การสิ้นสภาพ และการเพิกถอนผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. ๒๕๖๓
- ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕
- ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการขอรับและเบิกจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการ ดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕
- ประกาศกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เรื่องการกำหนดอัตราค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่น ที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕
- ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่นคำร้องขอและการบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทตามมาตรา ๓๒ และการมีคำสั่งตามมาตรา ๓๓ ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ พ.ศ. ๒๕๖๓
- คำสั่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ภาคผนวก)

กลไกการดำเนินงานสำคัญ ได้แก่

๑. คณะกรรมการส่งเสริมและกำกับกำกับการดำเนินงานศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน หมายถึง คณะกรรมการตามระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒ ประกอบด้วยอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นประธานกรรมการ รองอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่กำกับดูแลกองส่งเสริมการระงับข้อพิพาทเป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งเสริมการระงับข้อพิพาทกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกินสี่คน ซึ่งอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแต่งตั้งและในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านสังคมสงเคราะห์และด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนเป็นที่ประจักษ์อย่างน้อยด้านละหนึ่งคน เป็นกรรมการ

หน้าที่และอำนาจ

คณะกรรมการฯ มีหน้าที่และอำนาจในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน รวมตัวกันเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน รวมถึงการกำกับดูแลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กำหนดมาตรฐานและประเมินมาตรฐานศูนย์ไกล่เกลี่ย ตลอดจนพิจารณาการอุดหนุนค่าใช้จ่ายของศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ และอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

๒. คณะทำงานบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เหนรัญญิก และเลขานุการ ทั้งนี้ ประธานควรมีคุณสมบัติเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำท้องที่หรือท้องถิ่น หรือเป็นผู้นำภาคประชาสังคมที่ดำเนินการอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยไม่แสวงหาผลประโยชน์ โดยมีผู้ผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง อย่างน้อย ๑ คน

หน้าที่และอำนาจ

ประสานจัดกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท จัดทำแผนการดำเนินงาน และการใช้จ่ายงบประมาณ ของศูนย์ฯ เสนอขอรับเงินอุดหนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของศูนย์ฯ ส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยฯ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน ตลอดจนประสานการดำเนินงานเกี่ยวกับ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาระหว่างหน่วยงานในพื้นที่และรายงานผลการดำเนินงาน ต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นประจำทุกเดือน

๔. สำนักงานยุติธรรมจังหวัด เป็นหน่วยงานไกล่เกลี่ยภาครัฐ นอกจากมีอำนาจหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฯ แล้ว ยังมีบทบาทสำคัญการประสานนโยบาย/การดำเนินการขับเคลื่อนงานจากส่วนกลางไปสู่ระดับจังหวัด/พื้นที่ เป็นกลไกเชื่อมโยงการทำงานในพื้นที่ และบูรณาการความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับการขับเคลื่อนงาน เช่น ประสานการจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ย ข้อพิพาทภาคประชาชนในชุมชน/ท้องที่/ท้องถิ่น และสถาบันการศึกษาในพื้นที่จังหวัด ส่งผลให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพ

๒.๑ สรุปผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม พบว่า กฎหมายนี้ยังมีจุดอ่อนบางประการ ซึ่งผลจากการประเมินในส่วนของการตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย พบว่า มีคะแนนรวมร้อยละ ๖๖.๖๗ อยู่ในระดับ C ซึ่งหมายถึง การดำเนินการเพื่อบังคับใช้มีประสิทธิภาพแต่ควรต้องปรับปรุงในองค์ประกอบที่คะแนนประเมินต่ำ และเมื่อพิจารณาตามตัวบ่งชี้ พบว่ากฎหมายความความใกล้เคียงกับกฎหมายหลายฉบับ เช่น การใกล้เคียงตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๖๑/๑ (๔) ได้กำหนดให้อำเภอมียานาจใกล้เคียงหรือจัดให้มีการใกล้เคียงระดมข้อพิพาทเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมตามมาตรา ๖๑/๒ และมาตรา ๖๑/๓^๓ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๐ ตริ หน่วยงานของรัฐอื่นที่ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของตนก่อนที่พระราชบัญญัติฉบับนี้จะมีผลบังคับใช้ เช่น สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี เป็นต้น^๔ ในส่วนของการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย มีคะแนนรวมร้อยละ ๙๐ อยู่ในระดับ A แต่มี ประเด็นให้ควรต้องพิจารณาในเรื่องการดำเนินการของหน่วยงานเพื่อประเมินสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งมีค่า คะแนนเพียงร้อยละ ๕๐

ในภาพรวม มาตรการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฯ ส่งผลให้เกิดการขับเคลื่อนงานหรือสามารถบังคับใช้ได้ แต่อย่างไรก็ตาม หน่วยงานจำเป็นต้องมีมาตรการทบทวนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพหรือปรับปรุงแก้ไขการบังคับใช้ที่ยังไม่เป็นบรรลุนิติประสงค์หรือได้ผลดีเท่าที่ควร

[illegible]

Figure ๑ : ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้ พ.ร.บ.การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1	ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น (ชื่อกฎหมายที่เข้ารับการประเมิน)	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562
LE+ 1.1	หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
LE+ 1.2	หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	“หน่วยงานซึ่งทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย” ตามความหมายในมาตรา 3 หมายความว่า หน่วยงานของรัฐซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งหน่วยงานรัฐแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ 1. หน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (ศาลฎีกา กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ)** 2. หน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของตนก่อนพระราชบัญญัติฉบับนี้จะมีขึ้น เช่น กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) และสำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี เป็นต้น (อัยจิม่า แก้วขุนทอง)
LE+ 1.3	ผู้รักษาการตามกฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	นายกรัฐมนตรี ประธานศาลฎีกา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม อัยการสูงสุด

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1.4	เหตุแห่งการประเมินสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ด้วยกฎหมายฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2562 และให้มีผลบังคับใช้นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเฉพาะในหมวดที่ 1 (ผู้ใกล้ชิด) โดยหมวดอื่น ๆ ได้แก่ หมวด 2 (การใกล้ชิดข้อพิพาททางแพ่ง) หมวด 3 (การใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญา) หมวด 4 (การใกล้ชิดข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน) และหมวด 5 (การใกล้ชิดข้อพิพาทภาคประชาชน) ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด 180 วัน ดังนั้น จึงมีผลบังคับใช้สมบูรณ์ทั้งฉบับเมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2562 จนถึงปัจจุบันมีการบังคับใช้กฎหมายมาแล้ว 3 ปี 2 เดือน และจะครบรอบ 5 ปี ที่จะต้องทำการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 ในปี พ.ศ. 2567 อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่ผ่านมา พบว่ามีข้อร้องเรียน รวมถึงปัญหาอุปสรรคบางประการในการบังคับใช้กฎหมายหรือบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับประชาชนผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จึงควรให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางหรือมาตรการอันจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1.6	รายชื่อกฎที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ประกอบด้วย รายชื่อกฎ ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 ประกอบด้วย 1) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2562 2) ระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พ ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. 2562 3) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2565 4) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการขอรับและเบิกจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2565 5) ประกาศกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เรื่อง การกำหนดอัตราการจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2565 6) กฎกระทรวง การคัดค้านการถอดถอน การสิ้นสภาพ และการเพิกถอนผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2563 7) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง กำหนดหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 8) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1.5	วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	การศึกษาการประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ครั้งนี้ เป็นการประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายอย่างสมบูรณ์ทั้งฉบับนับตั้งแต่วันที่ 19 พฤศจิกายน 2562 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2565

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1.7	รายชื่อกฎที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ(ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ)	NA	NA	NA	NA	NA	1) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รายละเอียดของคำร้องและระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 2) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย 3) ระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. 2562 4) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2565 5) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการขอรับและเบิกจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2565 6) ประกาศกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เรื่อง การกำหนดอัตราการจัดจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2565 7) คำสั่งนายทะเบียน เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน
LE+ 2	ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย	20.000	100.004	100.004	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.1	กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 2.2	มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.3	กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียต้องกระทำกา ร หรือเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.4	กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้ เสียหรือไม่ เพียงใด	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.5	ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย ได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.6	กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาตอบเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.7	มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับ การให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.8	มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้ กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 3	ส่วนที่ 3 การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย	6.000	100.000	66.667	66.667	(C) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีคะแนนต่ำ
LE+ 3.1	กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร	1	33.333	0.000	0.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 3.2	มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้ที่เรื่อง และในประเด็นใด	2	33.334	33.334	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 3.3	การใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามีประเด็นยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่) อย่างไร	3.000	33.333	33.333	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4	ส่วนที่ 4 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	9.000	100.000	90.000	90.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.1	มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น	1	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.2	ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ 2.6 มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่	1	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.3	การดำเนินการของหน่วยงานเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	2.000	20.000	10.000	50.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 4.4	ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	4.000	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.5	กฎหมายนี้มีความคุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับกับการะของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย	1	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 5	ส่วนที่ 5 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ	35	300.004	256.671	85.557	(B) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี
LE+ 5.1	สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี					
LE+ 5.2	สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติตาม และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร	NA					

๒.๒ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

(๑) หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ

(๒) หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย

“หน่วยงานซึ่งทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย” ตามความหมายในมาตรา ๓ หมายความว่า หน่วยงานของรัฐซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งหน่วยงานรัฐแบ่งออกได้เป็น ๒ กรณี คือ หน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (ศาลฎีกา กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) และหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจของตนก่อนพระราชบัญญัติฉบับนี้ใช้บังคับ เช่น กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (คปภ.) และ สำนักงานอัยการคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายและการบังคับคดี เป็นต้น (อรรถนิธิ แก้วขุนทอง)

(๓) ผู้รักษาการตามกฎหมาย

นายกรัฐมนตรี ประธานศาลฎีกา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม อัยการสูงสุด

(๔) เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

กฎหมายฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๒ และให้มีผลบังคับใช้ นับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเฉพาะในหมวดที่ ๑ (ผู้ไกล่เกลี่ย) โดยหมวดอื่น ๆ ได้แก่

หมวด ๒ (การไถ่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง) หมวด ๓ (การไถ่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา) หมวด ๔ (การไถ่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน) และหมวด ๕ (การไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน) ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด ๑๘๐ วัน ดังนั้น จึงมีผลบังคับใช้อย่างสมบูรณ์ทั้งฉบับ เมื่อวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ จนถึงปัจจุบัน มีการบังคับใช้กฎหมายมาแล้ว ๓ ปี ๒ เดือน และจะครบรอบ ๕ ปีที่จะต้องทำการ ประเมินผลสัมฤทธิ์ของการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการ ประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ ในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ อย่างไรก็ตาม จากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า มีข้อสังเกต รวมถึงปัญหาอุปสรรคบางประการในการบังคับใช้กฎหมายหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงควรให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางหรือมาตรการอันจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น

(๕) วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

การศึกษาการประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ ครั้งนี้ เป็นการประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายอย่างสมบูรณ์ทั้งฉบับ นับตั้งแต่วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

(๖) รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้

ประกอบด้วย รายชื่อ กฎ ระเบียบ คำสั่งประกาศซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์พระราชบัญญัติการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ ประกอบด้วย

- ๑) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขึ้นทะเบียนผู้ไถ่เกลี่ย พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๒) ระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท ของศูนย์ไถ่เกลี่ยข้อพิพาท ภาคประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๓) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕
- ๔) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ และวิธีการขอรับและเบิกจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕
- ๕) ประกาศกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เรื่อง การกำหนดอัตราค่าตอบแทน และค่าใช้จ่าย อื่น ที่จำเป็นในการดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕
- ๖) กฎกระทรวง การคัดค้าน การถอดถอน การสิ้นสภาพ และการเพิกถอนผู้ไถ่เกลี่ย พ.ศ. ๒๕๖๓
- ๗) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง กำหนดหน่วยงานซึ่งดำเนินการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๘) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำร้องขอไถ่เกลี่ยข้อพิพาทรายละเอียดของคำร้องและระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๙) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการแต่งตั้งผู้ไถ่เกลี่ย พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๑๐) ประกาศนายทะเบียน เรื่องการขึ้นทะเบียนศูนย์ไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนตามพระราชบัญญัติการไถ่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒
- ๑๑) ประกาศนายทะเบียน เรื่อง มาตรฐานศูนย์ ไถ่เกลี่ย ข้อพิพาทภาคประชาชน
- ๑๒) ประกาศกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เรื่อง ตราสัญลักษณ์ "ศูนย์ไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน"
- ๑๓) คำสั่งนายทะเบียน เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประจำศูนย์ไถ่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

๑๔) ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการยื่นคำร้องขอ และการบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทตามมาตรา ๓๒ และการมีคำสั่งตามมาตรา ๓๓ ตามพระราชบัญญัติ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒

(๗) รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับ)

๑) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รายละเอียดของคำร้องและระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒

๒) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย

๓) ระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒

๔) ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕

๕) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการขอรับและเบิกจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่น ที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕

๖) ประกาศกรม คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เรื่อง การกำหนดอัตราค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕

๗) คำสั่งนายทะเบียน เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน

หมายเหตุ

๑. ประเภทของกฎหมาย/กฎ การให้บริการ

๒. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องตามบทบัญญัติของกฎหมายตามลำดับ

- ผู้ที่ถูกบังคับเฉพาะตามที่กฎหมายบัญญัติ ได้แก่ ผู้ร้อง คู่กรณี ผู้ไกล่เกลี่ย ทั้งกรณีการไกล่เกลี่ยในหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน ผู้ที่ถูกบังคับเฉพาะตามที่กฎหมาย/กฎบัญญัติ

- เจ้าหน้าที่รัฐ หมายถึง เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่รัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน

- หน่วยงานของรัฐ หมายถึง ราชการส่วนกลาง (เช่น กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม) ราชการส่วนภูมิภาค (เช่น สำนักงานยุติธรรมจังหวัด สถานีตำรวจภูธรในท้องที่) หรือหน่วยงานอื่นของรัฐตามที่รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรมกำหนดใน กฎกระทรวง หน่วยงานภาครัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน

- คณะกรรมการส่งเสริมและกำกับกับการดำเนินงานศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน หมายถึง คณะทำงานตามระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒ ประกอบด้วย อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นประธานกรรมการ รองอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพที่กำกับดูแลกองส่งเสริมการระงับข้อพิพาท เป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งเสริมการระงับข้อพิพาทกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนไม่เกินสี่คน ซึ่งอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแต่งตั้ง และในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ด้านสังคมสงเคราะห์และด้านการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เป็นที่ปรึกษาอย่างน้อยด้านละหนึ่งคน เป็นกรรมการ คณะกรรมการ/ คณะทำงาน/ คณะบุคคล เฉพาะตามที่กฎหมาย/ กฎบัญญัติ

- คณะทำงาน หมายถึง คณะทำงานบริหารประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ซึ่งประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เกรียนิก และเลขานุการ ทั้งนี้ ประธานควรมีคุณสมบัติเป็นผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่นหรือท้องถิ่นหรือเป็นผู้นำภาคประชาสังคมที่ดำเนินการอันเป็นประโยชน์ต่อสังคมโดยไม่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิใช่ผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงาน ยุติธรรมแห่งชาติ (กพยช.) ตามกฎหมายว่าด้วยการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง อย่างน้อย ๑ คน

ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

(๘) กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล เนื่องจากปัจจุบันเกิดข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาขึ้นเป็นจำนวนมากจึงเห็นควรใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญามาดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและเพื่อให้มีกฎหมายกลาง เพื่อให้หน่วยงานของรัฐ พนักงานสอบสวนหรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาททางแพ่ง ที่มีทุนทรัพย์ ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาในฐานความผิดอันยอมความได้หรือความผิดลหุโทษโดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง ลดงบประมาณแผ่นดิน ส่งเสริมให้เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคมและอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

ปี ๒๕๖๕ รัฐบาลได้กำหนดให้เป็นปีแห่งการแก้หนี้ครัวเรือน(<https://www.thaipost.net/articles-news/๑๑๘๙๕๘/>) เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนโดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคโควิด - ๑๙ และได้มีการประกาศนโยบายแก้หนี้ภาคครัวเรือน จำนวน ๘ นโยบาย ในจำนวนนี้มี ๔ นโยบาย ที่เกี่ยวข้องกับการกิจกรรมของกระทรวงยุติธรรม ได้แก่ การแก้หนี้สิน กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา หรือ กยศ. การแก้หนี้เช่าซื้อรถยนต์และจักรยานยนต์ การแก้หนี้บัตรเครดิต และสินเชื่อส่วนบุคคล และการปรับปรุงขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกในการแก้ปัญหาหนี้สินครัวเรือน กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจึงร่วมกับกรมบังคับคดี กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา (กยศ.) และสถาบันการเงินต่าง ๆ จัดมหกรรมไกล่เกลี่ยสำหรับลูกหนี้ก่อนฟ้องตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยสามารถไกล่เกลี่ยได้สำเร็จ ส่งผลให้ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลได้ จำนวน ๔๔,๗๓๕ คดี และสามารถลดค่าใช้จ่ายให้ประชาชนได้ถึง ๕,๘๑๐ ล้านบาท (ห้าพันแปดร้อยสิบล้านบาท) นอกจากนี้ ภายใต้ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและพัฒนาระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งมีเป้าหมายในการให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพิ่มมากขึ้นและเพื่อลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลได้มีการขับเคลื่อนงานตามพระราชบัญญัติฯ ได้แก่ ส่งเสริมให้มีศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน และสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมถึงสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (รายงานประจำปีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ.๒๕๖๕)

และจากสถานการณ์ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่และวิถีชีวิตของประชาชนที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบันกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้มีการพัฒนาระบบ E-Mediation (<http://emediation.rlpd.got.th>) เพื่อเป็นช่องทางให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถเข้าถึงบริการได้โดยสะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลา

และค่าใช้จ่าย สำหรับกลุ่มผู้รับบริการที่ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศได้ สามารถเข้ารับบริการ ณ ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน สำนักงานยุติธรรมจังหวัด หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยของหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ซึ่งกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ทั่วประเทศอีกด้วย

การดำเนินงานตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นการดำเนินงานตามภารกิจของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพที่ประชาชนพึงได้รับตามกฎหมายและตามหลักสิทธิมนุษยชน เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองดูแลจากรัฐอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน อาทิ จัดระบบการบริหารจัดการด้านคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ส่งเสริมและพัฒนาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ส่งเสริมและพัฒนากลไกการระงับข้อพิพาทในสังคมและส่งเสริมการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ได้รับมอบหมาย รวมทั้งประสานงานด้านคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ทั้งในและต่างประเทศ ฯลฯ (กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พ.ศ. ๒๕๖๑) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ (๑) เป้าหมายที่ ๔ กระบวนการยุติธรรม เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมของประเทศ (๒) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๘ กระบวนการยุติธรรมเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชนโดยเสมอภาค (๓) แนวทางการพัฒนา ๘.๔ ส่งเสริมระบบยุติธรรมทางเลือก ระบบยุติธรรมชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ ๒๒ กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม และแผนการปฏิรูปประเทศและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) หมายเหตุที่ ๑๓ ไทยมีภาครัฐที่ทันสมัย มีประสิทธิภาพ และตอบโจทย์ประชาชน โดยเป้าหมายหลักของแผนที่ ๓ คือการมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม

ภายหลังกฎหมายมีผลบังคับใช้ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ดำเนินการจัดประชุมหารือรวมทั้งจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการขับเคลื่อนงานตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในทุกภูมิภาคทั่วประเทศ เพื่อรับฟังความเห็น ปัญหาข้อเสนอนะรวมถึงข้อสังเกตเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายตลอดจนกระบวนการขับเคลื่อนงานจากเจ้าหน้าที่ บุคลากรหน่วยงาน/องค์กรผู้มีส่วนได้เสียอย่างต่อเนื่องเพื่อนำไปประกอบการจัดทำแนวทางหรือมาตรการที่ทำให้ทุกภาคส่วนเกิดความเชื่อมั่นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามพระราชบัญญัติฯ และในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้มีการประเมินความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award. : PMQA) เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาระบบการให้บริการ โดยทำการสำรวจความพึงพอใจ ความผูกพัน ความเชื่อมั่นของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อภารกิจที่ให้บริการทั้งในรูปแบบเอกสารและออนไลน์ โดยแบ่งระดับความพึงพอใจออกเป็น ๓ ระดับ ได้แก่ ไม่พึงพอใจ พึงพอใจ และพึงพอใจมาก ผลปรากฏว่าประชาชนผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่องานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอยู่ในระดับมาก รองจากการให้คำปรึกษากฎหมาย (แบบฟอร์มรายงานการประเมินส่วนราชการฯ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕) ทั้งนี้จากการรวบรวมผลในช่วงเวลาดังกล่าวไม่ปรากฏอุปสรรคต่อการดำเนินงาน

(๙) มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ

บทบัญญัติสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ ได้แก่ มาตรา ๙ ว่าด้วยเรื่องการขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ย การออกหนังสือรับรองการขึ้นทะเบียน และบัตรประจำตัวผู้ไกล่เกลี่ยและรายการเอกสารที่เกี่ยวข้อง ให้เป็นเป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่นายทะเบียนกำหนด มาตรา ๑๐ ว่าด้วยเรื่องคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ไกล่เกลี่ย มาตรา ๑๑ ว่าด้วยหน้าที่และอำนาจของผู้ไกล่เกลี่ย

มาตรา ๑๒ ว่าด้วยจริยธรรมของผู้ไกล่เกลี่ย มาตรา ๒๐ ว่าด้วยข้อพิพาททางแพ่งที่สามารถกระทำการไกล่เกลี่ยได้หรือกรณีที่ไม่สามารถกระทำการได้ เช่น (๑) ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินที่ไม่ใช่ข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาและข้อพิพาทอื่น ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาท หรือไม่เกินจำนวนตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓ ว่าด้วยการร้องขอต่อศาลให้ออกคำสั่งบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาท มาตรา ๓๔ ว่าด้วยอำนาจของประธานศาลฎีกาในการออกข้อกำหนดในเรื่องการยื่นคำร้องขอและการบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทตามมาตรา ๓๒ และการมีคำสั่งตามมาตรา ๓๓ มาตรา ๓๕ ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาที่สามารถกระทำได้ มาตรา ๔๑ ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน โดยระบุถึงฐานความผิดที่สามารถทำการไกล่เกลี่ยได้ และบทบัญญัติที่ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ให้ดำเนินการตามมาตรา ๖๘, ๖๙, ๗๐ รวมถึงบทกำหนดโทษตามมาตรา ๗๑, ๗๒ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการออกกฎกระทรวงระเบียบ ประกาศเพื่อขับเคลื่อนการตามพระราชบัญญัติฯ จำนวนกว่า ๑๔ ฉบับ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

มาตรการสำคัญที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ ได้แก่ ๑) ระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒ ๒) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕ ๓) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการขอรับและเบิกจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕ ๔) ประกาศกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เรื่อง การกำหนดอัตราค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕ ๕) กฎกระทรวง การคัดค้าน การถอนถอน การสิ้นสภาพ และการเพิกถอนผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. ๒๕๖๓ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการยื่นคำร้องขอและกาบังคับตามข้อตกลงระงับข้อพิพาทตามมาตรา ๓๒ และการมีคำสั่งตามมาตรา ๓๓ ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ พ.ศ. ๒๕๖๓ ๖) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง กำหนดหน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ ๗) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รายละเอียดของคำร้องและระยะเวลาในการพิจารณาคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ ๘) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ย พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้างต้นที่ได้กำหนดไว้ในกฎเพื่อรองรับการขับเคลื่อนงานโดยการออกกฎกระทรวง ระเบียบ ประกาศเพื่อดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เช่น ๑) ระเบียบกรม คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน พ.ศ. ๒๕๖๒ ๒) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการจ่ายค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕ ๓) ประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการขอรับและเบิกจ่าย ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕ ๔) ประกาศกรม คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เรื่อง การกำหนดอัตราค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๕ (รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบ) นอกจากนี้ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้มีการดำเนินการขับเคลื่อนตามมาตรการสำคัญตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและกำกับกำกับการดำเนินงานศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจในการกำหนดนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน รวมถึงการกำกับดูแลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กำหนดมาตรฐานและประเมินมาตรฐานศูนย์ไกล่เกลี่ย ตลอดจนพิจารณาการอุดหนุนค่าใช้จ่ายของศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ และอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมถึงกลไกคณะทำงานบริหาร

ประจำศูนย์ใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชน ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจในการประสานจัดกระบวนการใกล้เคียงข้อพิพาท จัดทำแผนการดำเนินงาน และการใช้จ่ายงบประมาณของศูนย์ฯ เสนอขอรับเงินอุดหนุนเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของศูนย์ฯ ส่งเสริมการรับรู้เกี่ยวกับการใกล้เคียงฯ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและสิทธิมนุษยชน ตลอดจนประสานการดำเนินงานเกี่ยวกับการใกล้เคียงข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ และรายงานผลการดำเนินงานต่อกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเป็นประจำทุกเดือน (รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบ)

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการบังคับใช้กฎหมาย และในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบการเฝ้าผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ และพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่กำหนดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็นและไม่เป็นภาระหรือส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนและสังคมโดยรวม รวมถึงต้องทำการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมาย และเพื่อทบทวนมาตรการสำคัญภายใต้พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ ในปี ๒๕๖๕ จึงได้มีการอนุมัติโครงการ “จ้างที่ปรึกษา ประเมินผลสัมฤทธิ์และพัฒนากฎหมาย (พระราชบัญญัติการใกล้เคียงข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒)”

(๑๐) กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๖ ประกอบกับมาตรา ๔๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้ โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งบทบัญญัติที่กำหนดให้ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ต้องกระทำการหรืองดเว้นการกระทำการ มีดังต่อไปนี้ มาตรา ๙ ว่าด้วยการยื่นคำขอขึ้นทะเบียนผู้ใกล้เคียง กำหนดให้ผู้ที่ประสงค์จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ใกล้เคียงให้ยื่นคำขอต่อนายทะเบียน และให้อำนาจนายทะเบียน ในการพิจารณาสรรหาบุคคลซึ่งมีความเหมาะสมที่จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ใกล้เคียงได้ด้วยแต่ต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้น มาตรา ๑๐ ว่าด้วยคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม เช่น (๑) กำหนดคุณสมบัติให้ผู้ผ่านการอบรมการใกล้เคียงข้อพิพาท ตามหลักสูตรที่คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติรับรอง และลักษณะต้องห้าม (๒) เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกเว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิด ที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ มาตรา ๑๑ ว่าด้วยหน้าที่และอำนาจผู้ใกล้เคียง เช่น กำหนดแนวทางและจัดให้มีการใกล้เคียงข้อพิพาท ดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาทด้วยความเป็นกลาง มาตรา ๑๒ ว่าด้วยจริยธรรมผู้ใกล้เคียง เช่น ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุภาพรักษาความลับที่เกี่ยวข้องกับการใกล้เคียงข้อพิพาท มาตรา ๑๖ ว่าด้วยการห้ามผู้ใกล้เคียงกระทำการใด ๆ ที่เป็นการบังคับขู่เข็ญ หลอกลวง หรือกระทำการโดยมิชอบด้วยประการใด ๆ เพื่อให้คู่กรณีทำข้อตกลงระงับข้อพิพาท มาตรา ๒๑ ว่าด้วยการยื่นคำร้องต่อหน่วยงานซึ่งดำเนินการใกล้เคียงข้อพิพาท เป็นต้น โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

โดยจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ยังไม่ปรากฏรายงานผลกระทบทางลบจากบทบัญญัติของกฎหมาย อย่างไรก็ตาม จากการสืบค้นข้อมูล ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อสังเกตเกี่ยวกับปัญหาบางประการเกี่ยวกับการบังคับใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ปรากฏในรายงานวิชาการโดยได้ให้ข้อสังเกตในส่วนของการใกล้เคียงข้อพิพาทภาคประชาชนตามมาตรา ๖๙ ซึ่งผู้ศึกษาขอยกมาเพียงบางส่วน เช่น การใกล้เคียงแต่ละครั้งมีขั้นตอนในการดำเนินงานมาก อาจทำให้เกิดความไม่สะดวกรวดเร็วเท่าที่ควรจึงควรลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น ให้มีความกระชับด้านและควรมีองค์กรวิชาชีพโดยเฉพาะมาคอยควบคุมกำกับดูแลด้านจริยธรรม (รุ่งรัตน์ ธนบดีธาดา และ

อรรถชัย วงศ์อุดมมงคล, ๒๕๖๓, การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน : ข้อเสนอแนะบางประการ ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒)

นอกจากนี้ ยังไม่ปรากฏผลกระทบทางลบที่เกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ก่อให้เกิดการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

(๑๑) กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด

จากข้อมูลที่ได้นำเสนอไว้ในตอนต้น จะเห็นว่า พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ตลอดจนเมื่อพิจารณาถึงสถิติผลการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๕ (รายงานประจำปี กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ๒๕๖๕) พบว่าปริมาณข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยมีแนวโน้มที่สูงขึ้นต่อเนื่องโดยเฉพาะคดีทางแพ่งมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยในปี ๒๕๖๒ มีคำร้องขอไกล่เกลี่ยทางแพ่งและอาญา จำนวน ๖๔๗ เรื่อง ปี ๒๕๖๓ จำนวน ๘๐๘ เรื่อง ปี ๒๕๖๔ จำนวน ๑,๔๘๓ เรื่อง และในปี ๒๕๖๕ มีจำนวนถึง ๖,๓๔๓ เรื่อง รวมตลอดระยะเวลาได้มีการรับคำร้องมาแล้ว กว่า ๙,๓๘๑ เรื่อง ทั้งนี้ สถิติข้างต้นไม่รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการจัดมหกรรมไกล่เกลี่ยหนี้สินครัวเรือนและยุติธรรมพบประชาชน ที่ได้ดำเนินการจัดงานในพื้นที่ ๗๖ จังหวัดทั่วประเทศ มียอดผู้เข้าร่วมงานกว่า ๑๑๓,๑๐๐ ราย และมีการยื่นขอไกล่เกลี่ยหนี้ จำนวน ๗๑,๒๗๓ ราย สามารถไกล่เกลี่ยได้สำเร็จ ๖๘,๔๘๘ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๙๖.๐๙ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

นอกจากนี้ วิวัฒนาการความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ยังส่งผลให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งมีฐานะเป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย จำเป็นต้องปรับตัวเพื่อพัฒนารูปแบบการให้บริการ เพื่อให้สามารถตอบสนองปัญหาความต้องการของประชาชนผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ผ่านระบบ E-Mediation รวมถึงการติดต่อขอรับบริการผ่านศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน (ศกช.) ซึ่งตั้งอยู่ในทุกอำเภอทั่วประเทศ รวมถึงสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั้ง ๗๖ จังหวัด

จึงกล่าวได้ว่า มาตรการหรือบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ สามารถตอบสนองปัญหาความต้องการและวิถีชีวิตของประชาชนในสภาวะการณ์ปัจจุบันได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับภารกิจหลักและนโยบายสำคัญของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (รายงานประจำปี กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ๒๕๖๕, หน้า ๖ - ๘) ซึ่งมีเชื่อมโยงกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓ (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) ตลอดจนยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)

(๑๒) ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ

ภายหลังการพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้ส่งผลให้ประชาชนมีทางเลือกในการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม โดยการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางเลือกช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทางกฎหมายแก่ประชาชนทั้งทางแพ่งและทางอาญา รวมถึงลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ดังที่ได้ยกตัวอย่างไว้แล้วในข้างต้น รวมถึงประชาชนยังได้รับการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพสิทธิมนุษยชนผ่านกลไกคณะทำงานบริหารศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน สำนักงานยุติธรรมจังหวัด รวมถึงหน่วยงานของรัฐทั้งในส่วนกลางและภูมิภาคซึ่งได้ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติฯ อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ยังได้รับการส่งเสริมพัฒนาศักยภาพในการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยได้รับคำตอบแทนอันพึงได้ตามกฎหมาย และได้รับการยอมรับและความไว้วางใจจากประชาชนผู้รับบริการเกิดภาพลักษณ์ที่ดีแก่หน่วยงาน ตลอดจนชุมชน/ สังคมเกิดความสงบสุข เนื่องจากผู้ร้องและคู่กรณีสามารถอยู่

ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์ นอกจากนี้ ยังพบว่ามีความสอดคล้องกับรายงานการศึกษา ที่ระบุว่าในแต่ละปี มีปริมาณคดีขึ้นสู่การพิจารณาเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างเช่นข้อมูลจากรายงานปริมาณคดีในศาลชั้นต้นประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๒ มีคดีแพ่งมากถึง ๑,๒๔๕,๘๔๔ คดี ซึ่งตัดสินแล้วเสร็จคิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘๔ คดี และคดีอาญามีมากถึง ๖๓๗,๙๑๖ คดี ตัดสินแล้วเสร็จคิดเป็นร้อยละ ๕.๙๖ อันสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดในการพิจารณาคดีที่ต้องใช้เวลาในการพิจารณา หากสามารถสามารถลดปริมาณคดีที่ไม่จำเป็นต้องนำไปฟ้องเป็นคดีต่อศาลลงได้ จะทำให้กระบวนการพิจารณาคดีมีประสิทธิภาพมากขึ้น เกิดกระบวนการพิจารณาที่รวดเร็วและเป็นธรรม แก่คู่ความ และหาพิจารณาในส่วนของการค่าธรรมเนียมศาลในเชิงเศรษฐศาสตร์จะพบว่า เกิดผลกระทบเชิงต้นทุนในการดำเนินคดีของคู่ความและของภาครัฐ (อุดม งามเมืองสกุล และวิมลเรขา ศิริชัยราวรณ, ๒๕๖๓.) โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ทำการสำรวจข้อมูลผ่านแบบประเมินประโยชน์และผลกระทบที่ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ ระหว่างวันที่ ๑๒ - ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ โดยทำการประเมินใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านอำนวยความสะดวก รวมถึงข้อเสนอแนะ มีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน ๓๐ คน แบ่งเป็นเพศชาย ๑๒ คน และเพศหญิง ๑๘ คน ซึ่งประกอบด้วยประชาชนผู้รับบริการ (ผู้ร้อง/ คู่กรณี) ผู้ไกล่เกลี่ย เจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ข้าราชการตำรวจ ข้าราชการครู เลขาธิการศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทฯ นักวิชาการอิสระ นิติกร รวมถึงบุคลากรในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และสำนักงานอัยการสูงสุด ฯลฯ โดยผู้ตอบแบบประเมินได้แสดงความเห็นต่อประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(๑) ผู้บังคับใช้กฎหมาย/กฎ มีความสุภาพและให้เกียรติประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย พบว่ามีความพึงพอใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๗๐ พึงพอใจมาก คิดเป็นร้อยละ ๒๐ พึงพอใจปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๖.๗ และพึงพอใจน้อย คิดเป็นร้อยละ ๓.๓ (๒) ผู้บังคับใช้กฎหมาย/กฎ มีความรู้ความสามารถและปฏิบัติตามขั้นตอนการบังคับใช้กฎหมาย/กฎ ได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน พบว่า พึงพอใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๖๐ พึงพอใจมาก คิดเป็นร้อยละ ๓๐ พึงพอใจปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๖.๗ พึงพอใจน้อย คิดเป็นร้อยละ ๓.๓ (๓) มีการนำเทคโนโลยี/ระบบสารสนเทศ มาใช้ในการบังคับใช้กฎหมาย/กฎ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การยื่นคำขอไกล่เกลี่ย ยื่นคำขอขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ย การยื่นคำขอจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน (ศกช.) ผ่านระบบออนไลน์ (E-Mediation) พบว่า พึงพอใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๓ พึงพอใจมาก คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓ พึงพอใจปานกลาง คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ และพึงพอใจน้อย คิดเป็น ร้อยละ ๑๐ (๔) มีการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย/กฎ อย่างรวดเร็วตามกรอบระยะเวลาที่เหมาะสม พบว่า ร้อยละ ๒๖.๗ พึงพอใจระดับมากที่สุด ร้อยละ ๕๓.๓ พึงพอใจระดับมาก ร้อยละ ๑๓.๓ พึงพอใจระดับปานกลาง ร้อยละ ๓.๓ พึงพอใจระดับน้อย และร้อยละ ๓.๓ พึงพอใจน้อยที่สุด (๕) มีการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง พบว่า ร้อยละ ๕๓.๓ พึงพอใจระดับมากที่สุด ร้อยละ ๒๓.๓ พึงพอใจมาก ร้อยละ ๑๖.๗ พึงพอใจระดับปานกลาง และมีผู้พึงพอใจ ระดับน้อยและน้อยที่สุดจำนวนเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓

ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม พบว่า จากประชาชน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน ๓๐ คน ได้แสดงความเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (๑) ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียจากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎฉบับนี้ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งผู้ตอบแบบประเมิน ร้อยละ ๓๖.๗ มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ร้อยละ ๔๓.๗ มีความพึงพอใจมาก ร้อยละ ๑๖.๗ มีความพึงพอใจระดับปานกลาง และร้อยละ ๓.๓ พึงพอใจน้อยที่สุด (๒) ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียจากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎฉบับนี้ ได้รับการบริการในทางที่ดีขึ้น ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย พบว่า ร้อยละ ๕๓.๓ มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด

ร้อยละ ๓๓.๓ พึงพอใจระดับมาก ร้อยละ ๑๐ พึงพอใจระดับปานกลาง และพึงพอใจน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓.๔ (๓) ประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย จากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎ ตามพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ ได้รับความเป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานในทางที่ดีขึ้น ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย พบว่า ร้อยละ ๕๐ พึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๓.๓ พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลางและน้อยที่สุดมีจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓ (๔) ภาพรวมของสังคม/การบริการ/การบริหารงาน ในมิติต่าง ๆ ภายหลังการประกาศใช้ พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ เป็นไปในทางที่ดีขึ้น พบว่า ร้อยละ ๓๖.๗ มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ร้อยละ ๔๖.๗ พึงพอใจมาก ร้อยละ ๑๓.๓ พึงพอใจปานกลาง และร้อยละ ๓.๓ มีความพึงพอใจน้อยที่สุด (๕) เจ้าหน้าที่รัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย/ผู้ให้บริการ (เช่น พนักงานสอบสวนที่ทำหน้าที่ใกล้เคียงข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้ไกล่เกลี่ยประจำศูนย์ไกล่เกลี่ยภาครัฐ และภาคประชาชน) มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน/การให้บริการ/การบริหารงานในทางที่ดีขึ้นภายหลังการประกาศใช้ กฎหมาย พบว่า ร้อยละ ๓๓.๓ มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๔๖.๗ พึงพอใจระดับมาก ร้อยละ ๑๓.๓ พึงพอใจระดับปานกลาง พึงพอใจน้อย และน้อยที่สุดมีจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓

ด้านการอำนวยความสะดวก พบว่า จากประชาชน/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน ๓๐ คน ได้แสดงความเห็นต่อประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ (๑) การมีกฎหมายนี้ (พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทฯ) ไม่เป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดภาระในการดำรงชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย พบว่า ร้อยละ ๕๓.๓ มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๓๓.๓ พึงพอใจมาก ร้อยละ ๑๐ พึงพอใจระดับปานกลาง และพึงพอใจน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๓.๓ (๒) การบริหารจัดการตามพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ มีประโยชน์ต่อประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย และสังคม คุ่มค่ากับหรือภาระ/ต้นทุนที่เกิดขึ้น พบว่า ร้อยละ ๗๐ มีความพึงใจในระดับมากที่สุด ร้อยละ ๒๓.๓ พึงพอใจมาก พึงพอใจปานกลางและน้อยที่สุดมีจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓ (๓) พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ สามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมได้ และยังมีความจำเป็นในการบังคับใช้ในสังคมปัจจุบัน พบว่า ร้อยละ ๖๖.๗ มีความพึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๒๓.๗ พึงพอใจมาก ร้อยละ ๖.๗ พึงพอใจระดับปานกลาง และร้อยละ ๓.๓ พึงพอใจน้อยที่สุด (๔) การปฏิบัติงานมีความชัดเจน โปร่งใสและถูกต้องสอดคล้องตามระเบียบ กฎหมาย/กฎที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต ไม่มีการเรียกร้องทรัพย์สินอื่นใด นอกเหนือจากค่าธรรมเนียมตามระเบียบทางราชการกำหนด พบว่า ร้อยละ ๖๐ พึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๓๐ พึงพอใจมาก พึงพอใจระดับปานกลาง/น้อยและน้อยที่สุด มีจำนวนที่เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ ๓.๓ (๕) เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการให้บริการประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียอย่างเสมอภาค พบว่า ๖๓.๓ พึงพอใจมากที่สุด ร้อยละ ๒๖.๗ พึงพอใจในระดับมาก รองลงมาคือระดับน้อย และปานกลาง

(๑๓) กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

ในภาพรวมแล้วพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ ส่งผลกระทบเชิงบวกประชาชนและสังคมในหลายประการโดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชน การส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ทำให้ข้อพิพาทยุติได้ด้วยความสมานฉันท์ เนื่องจากการเป็นกลไกที่ปราศจากการชี้ขาดของผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สอดคล้องกับปณิญาสากลว่าด้วย สิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights หรือ UDHR) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วย สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights :

ICCPR) กติการระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights : ICESCR) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

จากการดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้มีการตั้งข้อสังเกตและให้ข้อเสนอแนะบางประการ ทั้งจากภาคประชาชน หน่วยงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับบทบัญญัติ กฎ ระเบียบที่ออกมาเพื่อบังคับใช้ แต่ยังไม่ปรากฏข้อร้องเรียน ปัญหาอุปสรรคที่กระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

(๑๔) มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้มีการจัดเก็บสถิติการให้บริการอย่างต่อเนื่องเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน และรายปี โดยเป็นการแยกประเภทการให้บริการ ประเภทของจำนวนคำร้องขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทั้งทางแพ่งและอาญา รวมถึงผลของการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ตลอดจนเปรียบเทียบมูลค่าการลดต้นทุน ภาครัฐและการลดภาระค่าใช้จ่ายแก่ประชาชน สำหรับข้อมูลสถิติที่เกี่ยวข้อง จะปรากฏอยู่ในรายงานผลการดำเนินงานประจำเดือน /รายงานประจำปีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เว็บไซต์ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และระบบการจัดการฐานข้อมูลในรูปแบบออนไลน์ (ข้อมูลกลุ่มงานสนับสนุนศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภาคประชาชน, กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ) โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้ เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ มีวัตถุประสงค์เพื่อลดปริมาณคดีเข้าสู่ศาล ลดภาระค่าใช้จ่ายในการดำเนินการทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความ ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ภายหลังการบังคับใช้กฎหมาย พบว่าจำนวนสถิติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งทางแพ่งและทางอาญามีแนวโน้มที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะจำนวนข้อพิพาททางแพ่งที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด จากสถิติระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๓ ก.พ. ๒๕๖๖ พบว่า ปริมาณคดีเข้าสู่ศาลน้อยลงถึง ๕๒,๓๓๘ เรื่อง ลดค่าใช้จ่าย ๖,๗๘๕ ล้านบาท (หกพันเจ็ดร้อยแปดสิบห้า ล้านบาท) ดังนั้น ภาพรวมการดำเนินงานจึงบรรลุวัตถุประสงค์และเป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ (รายละเอียดตามไฟล์แนบ)

และจากการดำเนินงานที่ผ่านมา ไม่พบว่ามีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดจากการละเมิดกฎหมายทั้งก่อนและหลังการบังคับใช้พระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้

ในปี ๒๕๖๕ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โครงการ “จ้างที่ปรึกษาประเมินผลสัมฤทธิ์และพัฒนากฎหมาย (พระราชบัญญัติ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒)” ภายใต้แผนงาน แผนงานยุทธศาสตร์การพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม โดยมีระยะเวลาดำเนินโครงการในช่วงปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ซึ่งครบรอบระยะ ๕ ปีของการประเมินผลสัมฤทธิ์ฯ

(๑๕) มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

จากการดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติฯ นี้ พบว่า การบังคับใช้เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอาญาในชั้นสอบสวนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และรายงานวิจัยพบว่า ยังมีปัญหาและข้อจำกัดเกี่ยวกับความผิดที่สามารถดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นการสอบสวน ได้แก่ ความผิดลหุโทษ และความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสามปีตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ และกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทยังมีความไม่เหมาะสมหลายประการ เช่น คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ย การไม่มีกลไกในการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจออกคำสั่งในกรณีที่ไม่อนุญาตให้คู่กรณีไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา รวมไปถึงการจัดหาล่ามและบทลงโทษที่ควร มีมาตรการที่เข้มงวดขึ้น (การพัฒนากฎหมายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา, สุระทิน ชัยทองคำ) นอกจากนี้ ผู้ศึกษา

มีข้อสังเกตว่าสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังไม่มีการออกกฎ เพื่อรองรับการบังคับใช้ที่เกี่ยวกับค่าตอบแทนผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวน แม้ว่าจะมีการขึ้นทะเบียนผู้ไกล่เกลี่ยไว้แล้วก็ตาม รวมถึงการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ผู้ร้อง/คู่กรณีทราบถึงสิทธิหรือประโยชน์จากการไกล่เกลี่ยภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวนยังไม่ปรากฏผลสัมฤทธิ์ได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้การดำเนินการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและคุณสมบัติที่เหมาะสมกับให้แก่ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งในหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างถูกต้องตามเกณฑ์ วิธีการที่กำหนด เช่น การจัดฝึกอบรมทักษะการจัดการกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้แก่คณะทำงานบริหารศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนและขั้นตอนการดำเนินงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งการจัดทำบันทึกข้อตกลง การจัดเก็บเอกสารที่เกี่ยวข้อง การลงข้อมูลในระบบสารสนเทศ รวมถึงองค์ความรู้ที่จำเป็นในการช่วยเหลือประชาชนผู้รับบริการตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบ) นอกจากนี้ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างหน่วยงานเพื่อส่งเสริม พัฒนา และขับเคลื่อนการดำเนินงานร่วมกับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และภาคีเครือข่ายภาครัฐ ภาครัฐวิสาหกิจและภาคประชาชน อีก ๒๔ หน่วยงาน โดยมีกรอบความร่วมมือด้านวิชาการ งานวิจัยและพัฒนา การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร สื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เพื่อเผยแพร่ให้เจ้าหน้าที่และประชาชนได้เข้าถึงข้อมูล รวมถึงพัฒนาระบบสารสนเทศด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังได้จัดทำช่องทางประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนรวมถึงผู้มีส่วนได้เสียให้สามารถเข้าถึงงานบริการหรือข้อมูลต่าง ๆ ได้อย่างเสมอภาคและรวดเร็วผ่านทางระบบสารสนเทศ หรือใช้บริการผ่านศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน และสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกจังหวัด รวมทั้งมีการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน การทำหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ย การจัดการกระบวนการไกล่เกลี่ยของคณะทำงานฯ การตรวจประเมินมาตรฐานศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ ตลอดจนทบทวนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทั้งในลักษณะการจัดกิจกรรมรูปแบบออนไลน์และในสถานที่ของหน่วยงานรัฐและเอกชน

ส่วนที่ ๓

การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

(๑๖) กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

จากการศึกษา พบว่า กฎหมายมีความใกล้เคียงกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของหน่วยงานอื่น ซึ่งมีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกฎหมายก่อนที่พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยจากการศึกษา พบว่า มีขอบเขตอำนาจการดำเนินการไกล่เกลี่ยที่แตกต่างกันทั้งในเรื่องของข้อพิพาทและทุนทรัพย์ ซึ่งอาจแบ่งออกได้เป็น ๓ กรณี คือ ๑. หน่วยงานที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยโดยไม่จำกัดข้อพิพาทและทุนทรัพย์ ๒. หน่วยงานที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้เฉพาะข้อพิพาทที่กำหนดโดยไม่จำกัดทุนทรัพย์ ๓. หน่วยงานของรัฐที่สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ เฉพาะข้อพิพาทที่กำหนดและจำกัดทุนทรัพย์ เช่น กรณีที่ ๑ หน่วยงานที่สามารถไกล่เกลี่ยได้ ต้องเป็นหน่วยงานของรัฐ / ราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ ๑) คณะกรรมการหมู่บ้าน ๒) คณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) หรือหน่วยงานองค์กรอิสระ ได้แก่

๑) สำนักงานอัยการสูงสุด ๒) สำนักงานศาลยุติธรรม หน่วยงานภาคเอกชน ได้แก่ ๑) สถาบันอนุญาโตตุลาการ ๒) สภานายความ กลุ่มบุคคลภาคประชาชน ได้แก่ ๑) อาสาสมัครไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท ในชุมชน (อ.ก.ช.) ๒) ศูนย์ยุติธรรมชุมชนและศูนย์ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทชุมชน (มาตรการทางกฎหมาย เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งก่อนฟ้องคดี, ธนพร ผดุงนิติรัฐ, ๒๐๒๐)

(๑๗) มีการฟ้องคดีต่อศาล รัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เกี่ยวกับกฎหมายนี้ที่เรื่องและในประเด็นใด

การดำเนินการที่ผ่านมาไม่พบว่ามีมีการฟ้องคดีต่อศาลหรือผู้ตรวจการแผ่นดินหรือองค์กรตรวจสอบอำนาจรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

การดำเนินการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ไม่เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่มีการให้รางวัลค่าตอบแทนผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทซึ่งการกำหนดอัตราค่าตอบแทนเป็นไปตามที่สำนักงานประมาณกำหนด

จากการตรวจสอบข้อมูลที่ผ่านมาไม่พบกรณีที่มีการฟ้องร้องคดีต่อศาลหรือองค์กรที่ทำหน้าที่ในการตรวจสอบอำนาจรัฐ

(๑๘) การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร

การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ หรือดุลพินิจ และโทษทางอาญาในกฎหมายนี้ ยังมีความเหมาะสม โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้ กฎหมายฉบับนี้กำหนดให้นายทะเบียน หมายถึง หัวหน้าของหน่วยงานรัฐซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นผู้กำกับดูแลการดำเนินงานให้เป็นไปตามกฎหมาย ทั้งการออกประกาศ ระเบียบ คำสั่ง การยื่นคำขอ การจดทะเบียน การออกเอกสารรับรองต่าง ๆ นอกจากนี้ ระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพฯ ได้กำหนดให้มีคณะทำงานส่งเสริมและกำกับการขับเคลื่อนงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือคณะกรรมการชุดอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ การใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ข้างต้น ยังมีการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่หรือบังคับใช้ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายอย่างต่อเนื่อง จากข้อมูลจะเห็นได้ว่า ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญา หรือการออกออกกฎ ประกาศ ระเบียบขั้นตอนต่าง ๆ ที่ดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ ยังมีความเหมาะสม สอดคล้องกับหลักการในหมวดของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒

ส่วนที่ ๔

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๑๙) การรับฟังความคิดเห็น

☐ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว

☐ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบุทุกวิธี).....

ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายนี้หรือผลกระทบของกฎหมายนี้อย่างไร.....

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบและบังคับใช้กฎหมาย ได้มีการรับฟังความเห็นจากประชาชนผู้รับบริการ/ผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องจากทุกหน่วยงาน เพื่อนำมาประกอบการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมาย

(๒๐) ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่

การประเมินผลครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำข้อสังเกต ข้อเสนอแนะที่ปรากฏในแบบประเมินผลกระทบ รวมถึงที่ ปรากฏในรายงานวิชาการ งานวิจัยมาประกอบการพิจารณาด้วยแล้ว

(๒๑) หน่วยงานได้

๒๑.๑ ออกกฎหมายหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

ผลจากการอนุวัติตามกฎหมาย ทำให้ภาคประชาชนได้รวมตัวกันเพื่อยื่นคำขอจัดตั้งศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนได้จำนวน ๑,๒๓๔ แห่ง ครอบคลุม ๗๐๕ เขต/อำเภอทั่วประเทศ และรวมถึงได้รับคำตอบแทนในการทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ย นอกจากนี้ หน่วยงานภาครัฐ ยังได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในหน่วยงานภาครัฐซึ่งตั้งอยู่ในส่วนกลางและภูมิภาคอีกด้วย ส่งผลให้ประชาชนผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนได้เสียเข้าถึงบริการได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และประหยัดค่าใช้จ่าย และเพื่อให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียสามารถปฏิบัติตามและได้รับสิทธิตามกฎหมาย จึงได้มีการออกกฎกระทรวง ประกาศ ระเบียบ รวมถึงข้อกำหนดรองรับจำนวนกว่า ๑๓ ฉบับ ทั้งนี้ ยกเว้นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นสอบสวนที่ยังไม่สามารถอนุมัติตามกฎหมายที่บัญญัติได้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร

๒๑.๒ ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ดำเนินการพัฒนาองค์ความรู้แก่ประชาชน เจ้าหน้าที่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผ่านโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ เช่น

๑) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อสร้างความเข้าใจถึงผลดีของการไกล่เกลี่ยฯ แก่เครือข่ายภาคธุรกิจ เช่น สถาบันการเงินและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยใช้งบประมาณ ๗๘,๐๐๐ บาท (เดือน ต.ค. ๖๕)

๒) ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบมาตรฐานงานไกล่เกลี่ยข้อพิพาท วงเงินงบประมาณ ๑๕๗,๐๐๐ บาท (เดือน พ.ย. - ธ.ค. ๖๕)

๓) ผลิตสื่อเผยแพร่การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ งบประมาณ ๙๗๐,๘๐๐ บาท (เดือน พ.ย. ๖๕)

๔) อบรมหลักสูตรอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒ วงเงินงบประมาณ ๑๕๙,๔๐๐ บาท (เดือน ต.ค. - ธ.ค. ๖๕)

๕) อบรมการจัดกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (๔ รุ่น) วงเงินงบประมาณ ๒,๐๔๙,๙๐๐ บาท (เดือน ต.ค. - ธ.ค. ๖๕)

(๒๒) ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

๒๒.๑ กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีการบังคับใช้ทุกบทบัญญัติ/มาตรา โดยบทบัญญัติสำคัญว่าด้วยผู้ไกล่เกลี่ย การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวน การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน จากการ

ดำเนินงานที่ผ่านมา ปรากฏสถิติการให้บริการที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายทั้งในส่วนของผู้เข้าถึง การให้บริการ (การยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ย) มูลค่าการลดต้นทุนภาครัฐและภาระให้แก่ประชาชน ตลอดจน จำนวนศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทฯ ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน รวมถึงจำนวนผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านการอบรมหลักสูตร ตามที่กฎหมายกำหนด (รายละเอียดปรากฏตามเอกสารแนบ)

๒๒.๒ หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

จากการประเมินด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและด้านอำนวยความสะดวก ประชาชนหรือผู้มีส่วนส่วนเสียส่วนใหญ่มีความเห็นด้วย/พอใจมาก ในระดับมากที่สุด และระดับมาก

๒๒.๓ ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

นับตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๒ - ปัจจุบัน (๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ส่งผลให้ลดภาระค่าใช้จ่ายแก่ประชาชนได้ ๖,๗๖๘.๔๖ ล้านบาท และต้นทุนภาครัฐ คิดเป็นมูลค่ากว่า ๑๗.๔๖ ล้านบาท (ผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ)

๒๒.๔ เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่

จากการดำเนินงานที่ผ่านมา ไม่ปรากฏผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์

(๒๓) กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชน และทรัพยากรที่ใช้ ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

เมื่อพิจารณาถึงมาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ ตลอดจนประโยชน์ที่ประชาชนได้รับการบังคับใช้กฎหมาย พระราชบัญญัติฉบับนี้ถือว่าส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและเป็นการพัฒนากฎหมายที่สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศซึ่งถือว่าเป็นหลักสากลประกอบ กับผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นซึ่งสามารถวัดผลได้ ชี้ให้เห็นว่า กฎหมายนี้เกิดความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับทรัพยากรที่รัฐต้องสูญเสียไปกับการบังคับใช้กฎหมาย

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์จากตัวบ่งชี้แต่ส่วนแล้ว สมควรที่จะต้องเร่งปรับปรุง หรือผลักดันให้ บทบัญญัติภายใต้กฎหมายในบางมาตรา โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาในชั้นสอบสวนให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการบังคับใช้ต่อไป

(๒๔) สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี (โดยสามารถอธิบายแผนการในการยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ได้ว่า)

ผลเป็น FF ต้องมีแนวทาง/ ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

(๒๕) สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร

๑) ผลักดันหรือออกมาตรการให้เกิดการบังคับใช้ในบทบัญญัติว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ในชั้นสอบสวนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

๒) ศึกษาปัญหา อุปสรรค หรือความเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพิ่มเติมโดยการทำแบบสำรวจความเห็นเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และเพื่อประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทาง/มาตรการที่มีประสิทธิภาพ

๓) ส่งเสริมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวน

- ๔) ส่งเสริมการจัดทำแผนบูรณาการขับเคลื่อนงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่ทำหน้าที่ใกล้เคียงข้อพิพาท
- ๕) ควรเร่งทำความเข้าใจกับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติในทุกระดับ เพื่อให้เข้าใจถึงเจตนารมณ์ของกฎหมาย และแนวทางที่ไม่เป็นการสร้างภาระให้กับผู้ปฏิบัติงาน/หน่วยงานที่ทำหน้าที่ใกล้เคียงข้อพิพาท
- ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อมูลที่ปรากฏในรายงานนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการตรวจสอบ และวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนแล้ว

บทที่ ๓

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

จากการนำเครื่องมือหรือแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายมาใช้ในการประเมินผลครั้งนี้ คณะผู้ศึกษาเห็นว่าเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนานวัตกรรมซึ่งมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติฯ ในด้านการวิจัยและนวัตกรรม จึงมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ดังนี้

- ๑) บูรณาการความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษาให้เข้ามามีส่วนในการพัฒนาให้นวัตกรรมเกิดความสมบูรณ์แบบยั่งยืน
- ๒) ผลักดันให้ทุกหน่วยงาน/กระทรวงนำไปใช้ในการประเมินผล หรือมีการดำเนินโครงการทดลองเพื่อพัฒนานวัตกรรม
- ๓) สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาในระยะต่อไป
- ๔) ผลักดันให้นวัตกรรมกรมฯ เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและการใช้

- ๑) ควรปรับปรุงฟังก์ชัน เครื่องมือให้มีความยืดหยุ่นและเหมาะสมแก่การใช้งานในทุกแพลตฟอร์ม และช่องทางการลงข้อมูลควรมีพื้นที่ให้ผู้ใช้งานสามารถมองเห็นข้อความที่นำเข้าได้ชัดเจน
- ๒) ควรเพิ่มคำนิยาม/กำหนดคำนิยามที่มีความชัดเจน ลดคำอธิบายที่มีความใกล้เคียงกันในบางหัวข้อ หรือบางตัวบ่งชี้ และวิเคราะห์ข้อมูลที่จะนำมาลงข้อมูลในระบบได้
- ๓) ควรเพิ่มประสิทธิภาพของระบบสำรองหรือเซิร์ฟเวอร์ในการจัดเก็บหรือบันทึกข้อมูล
- ๔) รักษาบริการของที่มพัฒนาระบบ

๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้

- ๑) นำเครื่องมือไปเป็นกรอบประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่หน่วยงานรับผิดชอบ
- ๒) มีแนวทางวิเคราะห์ กำหนดสัดส่วนในการรับฟังความเห็นจากประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและน่าเชื่อถือ ถูกต้องตามหลักวิชาการ
- ๓) นำความรู้ไปใช้เพื่อการจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) เพื่อเผยแพร่แก่บุคลากร ในหน่วยงานและผู้สนใจ

๓.๔ ข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

- ๑) ติดตาม ประเมินผล ควรมีการประเมินผลสัมฤทธิ์การนำความรู้ไปใช้อย่างต่อเนื่อง
- ๒) จัดหลักสูตรเพื่อพัฒนา/ยกระดับ จัดอบรมหลักสูตรเพื่อยกระดับองค์ความรู้จากขั้นพื้นฐานไปสู่ความเป็นมืออาชีพของนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม
- ๓) ปรับพื้นฐานความรู้ ควรมีการประเมินกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการอบรม เพื่อให้วิทยากรได้ทราบ และปรับเนื้อหาเชิงวิชาการให้สอดคล้องเหมาะกับกลุ่มเป้าหมายมากยิ่งขึ้น หรือจัดชั่วโมงในการปรับพื้นฐานแก่ผู้เข้ารับการอบรมซึ่งมีองค์ความรู้ที่แตกต่างกัน

๔) ดำเนินการต่อเนื่องควรมีการจัดอบรมหลักสูตรอย่างต่อเนื่องและควรเพิ่มความถี่ของการจัดอบรมหลักสูตร เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรในสังกัดกระทรวงยุติธรรมได้เรียนรู้เกี่ยวกับการเริ่มต้นในการเป็นนักวิจัย

กลุ่มที่ ๖ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ
“พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔”

บทที่ ๑
การทบทวนบทบัญญัติของกฎหมาย

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการกักเรือนี้มีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญ คือ การให้ความคุ้มครองเจ้าหนี้ในราชอาณาจักร เนื่องจากเรือเดินทะเลที่ให้บริการขนส่งทางทะเลระหว่างประเทศกับต่างประเทศประมาณกว่าร้อยละ ๙๐ เป็นเรือต่างชาติซึ่งเจ้าของเรือและผู้ดำเนินงานของเรือเหล่านี้ส่วนมากไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร เมื่อเกิดกรณีที่เจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินงานต้องรับผิดชอบต่อบุคคลซึ่งอยู่ในราชอาณาจักร ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบตามกฎหมาย ความรับผิดเพื่อละเมิดหรือความรับผิดโดยผลแห่งกฎหมาย บุคคลดังกล่าวก็ไม่สามารถดำเนินการให้เจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินงานชำระหนี้หรือชดเชยค่าเสียหายให้แก่ตนได้ เนื่องจากเจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินงานไม่มีทรัพย์สินอยู่ในราชอาณาจักร ซึ่งหากนำคดีขึ้นสู่ศาลก็ไม่เกิดประโยชน์แก่เจ้าหนี้ ประกอบกับพฤติการณ์ทำนองเดียวกัน ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจศาลกักเรือที่เป็นของลูกหนี้ หรือลูกหนี้เป็นผู้ครอบครองเพื่อให้เพียงพอที่จะเป็นประกันการชำระหนี้อันมีมูลมาจากสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือนั้นได้ และเมื่อพิจารณารายละเอียดจากตัวบทของพระราชบัญญัตินี้แล้วพบว่า เจตนารมณ์ของการออกพระราชบัญญัติการกักเรืออาจสรุปได้เป็น ๔ ข้อ ดังนี้

๑. เพื่อให้ศาลไทยมีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งที่เจ้าของเรือเดินทะเลซึ่งไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรถูกฟ้องเป็นจำเลย

๒. เพื่อให้เจ้าหนี้ซึ่งดำเนินคดีแพ่งต่อเจ้าของเรือต่างประเทศมีหลักประกันการชำระหนี้ตามคำพิพากษา เนื่องจากจำเลยไม่มีทรัพย์สินอื่นอยู่ในราชอาณาจักร จึงจำเป็นต้องกักเรือไว้เป็นประกัน

๓. เพื่อให้สามารถดำเนินการกักเรือได้ทันเวลา ก่อนที่เรือของลูกหนี้จะออกไปนอกราชอาณาจักร จึงให้เจ้าหนี้ขอ กักเรือของลูกหนี้ก่อนฟ้องคดีได้ ซึ่งตามกฎหมายปัจจุบัน โจทก์จะขอยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลย (ไว้ชั่วคราวก่อนพิพากษา) ได้ ก็ต่อเมื่อฟ้องคดีแล้วหรืออย่างเร็วที่สุดก็ต้องฟ้องคดีพร้อมกับขออายัด

๔. เพื่อให้สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีต่อกันไปได้โดยไม่หยุดชะงัก เนื่องจากไม่อาจส่งคำคู่ความให้แก่จำเลยซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่นอกราชอาณาจักร^๕ ผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ มีดังต่อไปนี้

๑. ทำให้ประเทศไทยมีกฎหมายเฉพาะในทางด้านกฎหมายพาณิชย์นาวีเพิ่มขึ้นอีก ๑ ฉบับ นอกจากที่เคยมีมาบ้าง เช่น พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖ พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. ๒๔๘๑ พระราชบัญญัติป้องกันเรือโดนกัน พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้น

๒. เป็นการกำหนดให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรไทย ให้สิทธิ กักเรือของลูกหนี้หรือที่ลูกหนี้เป็นผู้ครอบครอง ไม่ว่าลูกหนี้จะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ก็ตาม เพื่อเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ ซึ่งแต่เดิมก่อนปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้เคยมีปัญหว่าเจ้าหนี้ซึ่งเป็นคนไทย หรือ

^๕ โฟทซิต เอกจริยกร, คำบรรยายกฎหมายพาณิชย์นาวี กักเรือ (Arrest of Seagoing Ships) ตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ อนุสัญญาระหว่างประเทศและกฎหมายของบางประเทศพร้อมวิธีปฏิบัติบางประการ (โครงการตำรา และเอกสารประกอบการสอน : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) ๒๕๓๙, น.๔๑

มีภูมิสำเนา อยู่ในประเทศไทยจะยื่นคำร้องขอต่อศาลให้กักเรือของเจ้าหนี้ยี่ดังกล่าวและดำเนินคดีเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องในศาลไทยได้หรือไม่

๓. เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์เฉพาะเพื่อใช้บังคับแก่การกักเรือ โดยไม่จำเป็นต้องนำกฎหมายทั่วไป คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งใช้บังคับแก่ทุกเรื่องทางแพ่งมาใช้บังคับก็ได้

๔. เป็นการนำกฎหมายพาณิชย์นาวีของไทยให้ใกล้เคียงหรือเข้าสู่ระดับของนานาชาติประเทศอื่นที่มีกฎหมายเฉพาะที่ใช้แก่การกักเรือ และมีกฎเกณฑ์ที่คล้ายคลึงกับที่ใช้อยู่ในประเทศต่าง ๆ เช่นในเรื่องสิทธิเรียกร้องที่ขอให้กักเรือได้ และเรือที่ถูกกักได้ เป็นต้น^๖

๑.๒ สารสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๓๔ และจะมีผลใช้บังคับเมื่อพ้นเก้าสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา ตามมาตรา ๒^๗ ซึ่งวันแรกที่เริ่มบังคับใช้ คือ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ โดยมีรัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ตามมาตรา ๓๑^๘ พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเฉพาะกับเรือเดินทะเลที่ใช้ในการขนส่งของหรือคนโดยสารทางทะเลระหว่างประเทศ โดยจะต้องเป็นเรือที่มีสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ^๙ ตามพระราชบัญญัตินี้ กล่าวคือจะต้องเป็นสิทธิเรียกร้อง อันเกิดจาก

(ก) ความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของบุคคลใด ๆ ที่มีเหตุมาจากเรือหรือการดำเนินงานของเรือ

(ข) การช่วยเหลือกู้ภัยทางทะเล

(ค) สัญญาเกี่ยวกับการใช้ เช่า เช่าซื้อ หรือยืมเรือ การให้บริการบรรทุก หรือสัญญาอื่นทำนองเดียวกัน

(ง) สัญญาเกี่ยวกับการรับขนของทางทะเลที่มีการออกไปตราส่ง

(จ) การเฉลี่ยความเสียหายทั่วไป ในกรณีที่เจ้าของเรือ ผู้ขนส่งและเจ้าของของที่บรรทุกมาในเรือนั้นมีหน้าที่ต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่เจ้าของทรัพย์สินที่สูญหาย หรือเสียหายจากการกระทำโดยเจตนาด้วยความจำเป็นตามสมควรเพื่อความปลอดภัยร่วมกันของเรือและของที่บรรทุกมาในเรือ นั้น หรือต้องชดเชยค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไปด้วยความจำเป็นเป็นกรณีพิเศษ เพื่อประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่ายหรือเพื่อความปลอดภัยร่วมกันของเรือและของที่บรรทุกมาในเรือ นั้น ทั้งนี้ เมื่อมีบทบัญญัติแห่งกฎหมายหรือสัญญาระหว่างคู่กรณีกำหนดความรับผิดชอบในเรื่องนี้ไว้

(ฉ) การสูญหายหรือเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินที่บรรทุกมาในเรือ

(ช) การให้บริการลากจูงเรือไม่ว่าโดยวิธีใด

(ซ) การให้บริการนำร่อง

(ฌ) การจัดหาของหรือวัสดุใด ๆ เพื่อใช้ในการดำเนินงานของเรือ หรือการซ่อมบำรุงเรือ

(ญ) การต่อ ซ่อม หรือจัดเครื่องบริภัณฑ์ให้แก่เรือ หรือค่าธรรมเนียมการใช้อู่เรือ

(ฎ) การให้บริการของท่าเรือ หรือค่าภาระหรือค่าบริการในการใช้ท่าเรือ

^๖ ไพฑูริย์ เอกจริยกร, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ ๑, น.๔๕

^๗ มาตรา ๒ บัญญัติว่า “พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป”

^๘ มาตรา ๓๑ บัญญัติว่า “ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้”

^๙ อ้างอิงตาม พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓

(ฎ) ค่าจ้างขนของลงเรือหรือขึ้นจากเรือ

(ฐ) ค่าจ้างนายเรือหรือคนประจำเรือ

(ท) ค่าใช้จ่ายของเรือที่นายเรือ ผู้เช่าเรือ ตัวแทน หรือผู้ส่งของได้ทศรองจ่ายไปแทนเจ้าของเรือ หรือผู้ครอบครองเรือ

(ฒ) ข้อพิพาทเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในตัวเรือ

โดยพระราชบัญญัตินี้มีลักษณะเป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติประกอบเจตนารมณ์ขอพระราชบัญญัติ ต้องการให้เจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิเรียกร้องในอันที่จะยื่นคำร้องขอให้กักเรือของลูกหนี้หรือที่ลูกหนี้ครอบครองไว้เพื่อเป็นหลักประกันในการชำระหนี้เท่านั้น โดยได้กำหนดบทบัญญัติและกระบวนการตั้งแต่การขอให้ศาลมีคำสั่ง กักเรือไปจนถึงการขอให้ศาลมีคำสั่งปล่อยเรือไว้

๑.๓ มาตรการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมาย

พระราชบัญญัตินี้ได้มีบทบัญญัติในการกักเรือซึ่งกำหนดให้เจ้าหนี้ตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ ต้องแสดงพยานหลักฐานจนเป็นที่พอใจแก่ศาล เพื่อให้ศาลมีคำสั่งให้กักเรือตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดให้ ลูกหนี้ตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือต้องงดเว้นกระทำการ โดยห้ามเดินเรือตามปกติ รวมไปถึงจนถึงให้เจ้าพนักงาน บังคับคดีให้มีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง โดยอนุโลม และให้มีอำนาจสั่งให้นายเรือ ผู้ควบคุมเรือ คนประจำเรือ และบุคคลอื่นซึ่งเกี่ยวข้องกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อให้บรรลุผลตามหมายกักเรือ

ทั้งนี้ รัฐมนตรีฯ ได้ออกระเบียบกระทรวงคมนาคมและกระทรวงยุติธรรมว่าด้วย วิธีปฏิบัติ เกี่ยวกับคำสั่งกักเรือและคำสั่งปล่อยเรือ ตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ พ.ศ. ๒๕๓๕ เพื่อให้ชัดเจน ถึงรายละเอียด หลักเกณฑ์ ขั้นตอน และเงื่อนไขในการการดำเนินการตั้งแต่กักเรือจนถึงการปล่อยเรือ

บทที่ ๒

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย
(Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๒.๑ สรุปผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1	ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น (ชื่อกฎหมายที่เข้ารับการประเมิน)	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534
LE+ 1.1	หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	กรมบังคับคดี
LE+ 1.2	หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	กรมบังคับคดี และกรมเจ้าท่า
LE+ 1.3	ผู้รักษาการตามกฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
LE+ 1.4	เหตุแห่งการประเมินสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ครบรอบระยะเวลาที่กำหนดให้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายในห้วงประเมินแรก
LE+ 1.5	วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ครบรอบระยะเวลาที่กำหนดให้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายในห้วงประเมินแรก เนื่องจากกฎหมายมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2535 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2565
LE+ 1.6	รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ระเบียบกระทรวงคมนาคมและกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วย วิธีปฏิบัติเกี่ยวกับคำสั่งกักเรือและคำสั่งปล่อยเรือ ตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2535
LE+ 1.7	รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ(ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย)	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. 2534
LE+ 2	ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความเป็นและผลกระทบของกฎหมาย	20.000	100.004	83.337	83.334	(B) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี
LE+ 2.1	กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 2.2	มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.3	กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.4	กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์พัฒนาการของเทคโนโลยีและวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ เพียงใด	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.5	ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	8.334	66.667	(C) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ
LE+ 2.6	กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดีต่อไปหรือไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)	2.000	12.500	0.000	0.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 2.7	มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.8	มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 3	ส่วนที่ 3 การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย	6.000	100.000	100.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 3.1	กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร	1	33.333	33.333	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 3.2	มีการป้องกันต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองหรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้ก็เรื่องและในประเด็นใด	2	33.334	33.334	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 3.3	การใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามีประเด็นยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่) อย่างไร	3.000	33.333	33.333	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4	ส่วนที่ 4 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	9.000	100.000	50.000	50.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 4.1	มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น	1	20.000	0.000	0.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 4.2	ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ 2.6 มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่ว่	1	20.000	0.000	0.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 4.3	การดำเนินการของหน่วยงานเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	2.000	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.4	ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	4.000	20.000	20.000	50.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 4.5	กฎหมายนี้มีความคุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับการะของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย	1	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 5	ส่วนที่ 5 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ	35	300.004	233.337	77.779	(B) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพในระดับดี
LE+ 5.1	สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพในระดับดี					
LE+ 5.2	สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตาม และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร	NA					

สรุปผล การประเมินประสิทธิภาพในการบังคับใช้ พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) ได้ผลคะแนนการประเมินคิดเป็นร้อยละ ๗๗.๗๗๙ ผลคะแนนอยู่ในระดับ B : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพในระดับดี โดยมีข้อเสนอแนะเชิงประจักษ์ที่หน่วยงานต้องดำเนินการปรับปรุงองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ ได้แก่

๑. ต้องมีการศึกษาผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายทั้งผลกระทบทางบวก ผลกระทบทางลบ
๒. ต้องมีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของพระราชบัญญัตินี้
๓. ต้องมีการการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสีย
๔. ต้องมีการการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

๒.๒ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

(๑) หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์

กรมบังคับคดี

(๒) หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย

กรมบังคับคดี และกรมเจ้าท่า

(๓) ผู้รักษาการตามกฎหมาย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม

(๔) เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

ครบรอบระยะเวลาที่กำหนดให้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย ในห้วงประเมินแรก

(๕) วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

ครบรอบระยะเวลาที่กำหนดให้ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายในห้วงประเมินแรก เนื่องจากกฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕

(๖) รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้

ระเบียบกระทรวงคมนาคมและกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับคำสั่งกักเรือและคำสั่งปล่อยเรือ ตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ พ.ศ. ๒๕๓๕

(๗) รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย)

พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔

หมายเหตุ

๑. ประเภทของกฎหมาย/กฎ การบังคับ
๒. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับตามบทบัญญัติของกฎหมายตามลำดับ
 - เจ้าหน้าที่มีสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ ประชาชน/บุคคลทั่วไป
 - ลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ ผู้ที่ถูกบังคับเฉพาะตามที่กฎหมาย/กฎบัญญัติ
 - เจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าหน้าที่รัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน
 - พนักงานเจ้าหน้าที่ กรมเจ้าท่า เจ้าหน้าที่รัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน
 - ศาล หน่วยงานภาครัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน

ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

(๘) กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด

พระราชบัญญัติการกักเรือนี้มีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญ คือ การให้ความคุ้มครองเจ้าหน้าที่ในราชอาณาจักร เนื่องจากเรือเดินทะเลที่ให้บริการขนส่งทางทะเลระหว่างประเทศกับต่างประเทศประมาณกว่าร้อยละ ๙๐ เป็นเรือต่างชาติซึ่งเจ้าของเรือและผู้ดำเนินงานของเรือเหล่านี้ส่วนมากไม่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักร เมื่อเกิดกรณีที่เจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินงานต้องรับผิดชอบแพ่งต่อบุคคลซึ่งอยู่ในราชอาณาจักร

ไม่ว่าจะเป็นความรับผิดชอบตามสัญญา ความรับผิดชอบเพื่อละเมิดหรือความรับผิดชอบโดยผลแห่งกฎหมาย บุคคลดังกล่าวก็ไม่สามารถดำเนินการให้เจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินการงานชำระหนี้หรือชดเชยค่าเสียหายให้แก่ตนได้ เนื่องจากเจ้าของเรือหรือผู้ดำเนินการงานไม่มีทรัพย์สินอยู่ในราชอาณาจักร ซึ่งหากนำคดีขึ้นสู่ศาลก็ไม่เกิดประโยชน์แก่เจ้าหนี้ ประกอบกับพฤติการณ์ทำนองเดียวกัน ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ให้อำนาจศาลกักเรือที่เป็นของลูกหนี้หรือลูกหนี้เป็นผู้ครอบครองเพื่อให้เพียงพอที่จะเป็นประกันการชำระหนี้อันมีมูลมาจากสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือนั้นได้ และเมื่อพิจารณารายละเอียดจากตัวบทของพระราชบัญญัตินี้แล้วพบว่า เจตนารมณ์ของการออกพระราชบัญญัติการกักเรือ อาจสรุปได้เป็น ๔ ข้อ ดังนี้

๑. เพื่อให้ศาลไทยมีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งที่เจ้าของเรือเดินทะเลซึ่งไม่มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรถูกฟ้องเป็นจำเลย

๒. เพื่อให้เจ้าหนี้ซึ่งดำเนินคดีแพ่งต่อเจ้าของเรือต่างประเทศมีหลักประกันการชำระหนี้ตามคำพิพากษา เนื่องจากจำเลยไม่มีทรัพย์สินอื่นอยู่ในราชอาณาจักร จึงจำเป็นต้องกักเรือไว้เป็นประกัน

๓. เพื่อให้สามารถดำเนินการกักเรือได้ทันเวลา ก่อนที่เรือของลูกหนี้จะออกไปนอกราชอาณาจักร จึงให้เจ้าหนี้ขอ กักเรือของลูกหนี้ก่อนฟ้องคดีได้ ซึ่งตามกฎหมายปัจจุบัน โจทก์จะขอยึด หรืออายัดทรัพย์สินของจำเลย (ไว้ชั่วคราวก่อนพิพากษา) ได้ก็ต่อเมื่อฟ้องคดีแล้วหรืออย่างเร็วที่สุดก็ต้องฟ้องคดีพร้อมกับขอยึด

๔. เพื่อให้สามารถดำเนินกระบวนการพิจารณาติดต่อกันไปได้โดยไม่หยุดชะงักเนื่องจากไม่อาจส่งคำคู่ความให้แก่จำเลยซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่นอกราชอาณาจักรซึ่งเจตนารมณ์ดังกล่าวข้างต้นปรากฏตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการกักเรือ ดังนี้

มาตรา ๔ “ภายใต้บังคับมาตรา ๕ และมาตรา ๖ ก่อนฟ้องคดีต่อศาลไม่ว่าลูกหนี้จะมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรหรือไม่ก็ตาม เจ้าหนี้ซึ่งมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรอาจขอให้ศาลสั่งกักเรือลำหนึ่งลำใด

มาตรา ๒๔ “เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ปิดหมายกักเรือตามมาตรา ๑๒(๒) แล้ว เจ้าหนี้จะฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือต่อศาลดังต่อไปนี้ก็ได้ คือ

(๑) ศาลที่สั่งกักเรือ

มาตรา ๔ “.....ไม่ว่าลูกหนี้จะมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรหรือไม่ก็ตาม เจ้าหนี้ซึ่งมีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรอาจขอให้ศาลสั่งกักเรือลำหนึ่งลำใดที่เป็นของลูกหนี้ หรือลูกหนี้เป็นผู้ครอบครอง เพื่อให้เพียงพอที่จะเป็นการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือนั้นได้...”

มาตรา ๔ “.....ก่อนฟ้องคดีต่อศาล (ฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องที่ยื่นคำร้องขอให้กักเรือ)

มาตรา ๒๔ เมื่อลูกหนี้ซึ่งมิได้มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักรถูกฟ้องคดีแล้ว และยังไม่มี การตั้งทนายความไว้ การส่งคำคู่ความหรือเอกสารอื่นใดให้แก่จำเลย ถ้าไม่สามารถส่งในราชอาณาจักรได้ ให้เจ้าพนักงานศาลปฏิบัติดังนี้

(๑) ถ้ามีตัวแทนตามมาตรา ๒๑ วรรคสาม ให้ส่งแก่ตัวแทนดังกล่าว

(๒) ถ้าเป็นกรณีตามมาตรา ๒๒ วรรคสาม ให้ส่งแก่ผู้ยื่นคำร้องหรือบุคคลซึ่งผู้ยื่นคำร้องตั้งไว้เพื่อรับคำคู่ความหรือเอกสารแล้วแต่กรณี

(๓) ถ้าไม่มีตำแหน่งตาม (๑) และไม่เป็นกรณีตาม (๒) ให้ส่งแก่นายเรือหรือผู้ควบคุมเรือนั้นที่เรือหรือ ณ ที่อยู่ของบุคคลดังกล่าวในราชอาณาจักร

ในกรณีที่ไม่สามารถส่งคำคู่ความหรือเอกสารให้แก่บุคคลตาม (๑) หรือ (๒) ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ ศาลอาจสั่งให้ปิดคำคู่ความ หรือเอกสารในที่แลเห็นได้ง่าย ณ ภูมิลำเนาหรือสำนักทำการงานของบุคคลดังกล่าว หรือในกรณีที่ไม่สามารถส่งคำคู่ความหรือเอกสารให้แก่

บุคคลตาม (๓) ได้ ศาลอาจสั่งให้ปิดคำคู่ความหรือเอกสารไว้ ณ ที่แลเห็นได้ง่ายในเรือ ในกรณีเช่นนี้มีให้นำ มาตรา ๗๙ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ

เมื่อได้ปฏิบัติตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองแล้ว ให้ถือว่าจำเลยได้รับคำคู่ความหรือเอกสารนั้นเมื่อ ระยะเวลาสิบห้าวันได้ล่วงพ้นไปแล้วนับแต่วันที่ได้ส่งหรือปิดคำคู่ความหรือเอกสารนั้น โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังต่อไปนี้

หลักการสำคัญในพระราชบัญญัตินี้ได้เทียบเคียงมาจากอนุสัญญาระหว่างประเทศ คือ อนุสัญญาเกี่ยวกับการกักเรือเดินทะเล ลงนาม ณ บรัสเซลส์ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๕๒ (International Convention Relating to the Arrest of Seagoing Ships, Signed at Brussels, on May ๑๐, ๑๙๕๒) ซึ่งปัจจุบันมีประเทศต่าง ๆ เป็นภาคีอยู่ประมาณ ๖๐ ประเทศ ที่สำคัญได้แก่ สหราชอาณาจักร ฝรั่งเศส สเปน โปรตุเกส เป็นต้น บางประเทศแม้ไม่ได้เป็นภาคีสมาชิกแต่ก็นำเอาหลักการในอนุสัญญานี้ไปบัญญัติเป็น กฎหมายภายในของตนเช่นเดียวกับประเทศไทย ได้แก่ แคนาดา สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย สิงคโปร์ เป็นต้น ผลของการประกาศใช้พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ มีดังต่อไปนี้

๑. ทำให้ประเทศไทยมีกฎหมายเฉพาะในทางด้านกฎหมายพาณิชย์นาวีเพิ่มขึ้นอีก ๑ ฉบับ นอกจากที่เคยมีมาบ้าง เช่น พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖ พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. ๒๔๘๑ พระราชบัญญัติป้องกันเรือโดนกัน พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นต้น

๒. เป็นการกำหนดให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรไทย ให้สิทธิกักเรือ ของลูกหนี้หรือที่ลูกหนี้เป็นผู้ครอบครอง ไม่ว่าลูกหนี้จะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ก็ตาม เพื่อเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ ซึ่งแต่เดิมก่อนปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้เคยมีปัญหาว่าเจ้าหนี้ซึ่งเป็นคนไทย หรือมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยจะยื่นคำร้องขอต่อศาลให้กักเรือของเจ้าหนี้ดังกล่าวและดำเนินคดี เกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องในศาลไทยได้หรือไม่

๓. เป็นการกำหนดกฎหมายเฉพาะเพื่อใช้บังคับแก่การกักเรือ โดยไม่จำเป็นต้องนำกฎหมายทั่วไป คือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งใช้บังคับแก่ทุกเรื่องทางแพ่งมาใช้บังคับก็ได้

๔. เป็นการนำกฎหมายพาณิชย์นาวีของไทยให้ใกล้เคียงหรือเข้าสู่ระดับของนานาชาติ ในอันที่มีกฎหมายเฉพาะที่ใช้แก่การกักเรือ และมีกฎหมายที่คล้ายคลึงกับที่ใช้ในประเทศต่าง ๆ เช่นในเรื่อง สิทธิเรียกร้องที่ขอให้กักเรือได้ และเรือที่ถูกกักได้ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้ประกาศใช้มาเป็นระยะเวลายาวนานพอสมควร บทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิธีการดำเนินการตามพระราชบัญญัติบางมาตราอาจมีบางส่วนที่ต้องพัฒนา ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์และการพัฒนาของเทคโนโลยีในปัจจุบัน เช่น วิธีการแจ้งคำสั่งกักเรือ การแจ้งคำสั่ง ปลอยเรือ ตามพระราชบัญญัตินี้ซึ่งมีวิธีการส่งโดยทางโทรเลข โทรพิมพ์ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ ปัจจุบันและอาจต้องมีการปรับปรุง แต่สำหรับหลักการที่เป็นสาระสำคัญตามเจตนารมณ์ของกฎหมายผู้ศึกษา เห็นว่าพระราชบัญญัตินี้ยังคงมีความเหมาะสมกับสถานการณ์การบังคับใช้ในปัจจุบัน เนื่องจากยังคงเป็น มาตรการที่สามารถคุ้มครองเจ้าหนี้ได้

ในส่วนของกรมบังคับคดีกระทรวงว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการ กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๑ กำหนดให้กรมบังคับคดีมีภารกิจเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง คดีล้มละลาย และคดีฟื้นฟูกิจการ ของลูกหนี้ตามคำสั่งศาล การชำระบัญชีตามคำสั่งศาล การวางทรัพย์การประเมินราคาทรัพย์สินและ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทขึ้นบังคับคดี ดำเนินการยึดอายัด และจำหน่ายทรัพย์สิน รวบรวมทรัพย์สินของลูกหนี้ ในคดีล้มละลาย ตลอดจนกำกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ เพื่อให้เจ้าหนี้และผู้มีส่วนได้เสียได้รับชำระหนี้ จากลูกหนี้อย่างเป็นธรรมมีอำนาจหน้าที่ ในการดำเนินการบังคับคดีแพ่ง ดำเนินการบังคับคดีล้มละลาย

ดำเนินการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ตามคำสั่งศาล ดำเนินการตรวจสอบสิทธิทางบัญชีของผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อรับส่วนแบ่งจากคดี ตรวจสอบค่าใช้จ่าย และเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการบังคับคดี ชำระบัญชีห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือนิติบุคคลในฐานะผู้ชำระบัญชีตามคำสั่งศาล รับวางทรัพย์จากลูกหนี้หรือผู้มีสิทธิวางทรัพย์ ดำเนินการประเมินราคาทรัพย์ รวมถึงการพัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการ การดำเนินการเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชั้นบังคับคดี นอกจากนี้ กรมบังคับคดียังมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติการอื่นใดตามกฎหมายกำหนด หรือตามที่รัฐมนตรีกำหนดด้วย ซึ่งตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ กำหนดให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการต่าง ๆ ไว้ ได้แก่ ตามมาตรา ๙, มาตรา ๑๐, มาตรา ๑๑, มาตรา ๑๒, มาตรา ๑๓, มาตรา ๑๔ , มาตรา ๑๘, มาตรา ๒๖ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับดังกล่าว

ปัจจุบันหน่วยงานยังไม่มี การรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ/หรือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้น แต่มีแผนการที่จะรับฟังความคิดเห็นกรณีดังกล่าวในห้วงเดือนมิถุนายน ๒๕๖๖

(๙) มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ

มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ เริ่มต้นจากการที่เจ้าหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งกักเรือ โดยแสดงพยานหลักฐานต่อศาล และเมื่อศาลมีคำสั่งให้กักเรือตามคำร้องของเจ้าหนี้แล้ว มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย คือ การบังคับตามคำสั่งกักเรือและการปล่อยเรือตามคำสั่งศาล โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

มาตรา ๙ ในการบังคับตามคำสั่งกักเรือ ให้ศาลออกหมายกักเรือส่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อดำเนินการต่อไปเป็นการด่วน และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น ดำเนินการตามหมายกักเรือได้ทั่วราชอาณาจักร หมายกักเรือตามวรรคหนึ่ง ให้ทำตามแบบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด

มาตรา ๑๑ เมื่อได้รับหมายกักเรือจากศาล ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งโดยทางโทรศัพท์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือวิธีการอื่น ให้เจ้าหนี้ที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือออกจากท่าทราบโดยพลันว่าศาลได้สั่งกักเรือนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

เมื่อได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าหนี้ที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือออกจากท่าระงับการปล่อยเรื่อนั้นออกจากท่า เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๒ ต่อไป จนกว่าจะได้รับแจ้งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๑๒ เมื่อได้รับหมายกักเรือจากศาล ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่

- (๑) ส่งหมายกักเรือให้นายเรือหรือผู้ควบคุมเรือลงลายมือชื่อรับไว้ในใบรับเป็นหลักฐาน
- (๒) ปิดหมายกักเรือไว้ ณ ที่แลเห็นได้ง่ายในเรือ
- (๓) ดำเนินการอย่างอื่นที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุผลตามหมายกักเรือ และ
- (๔) แจ้งเป็นหนังสือให้สถานกงสุลของประเทศที่เรือนั้นมีสัญชาติทราบถึงการกักเรือ

ในการส่งหมายกักเรือตาม (๑) ถ้านายเรือหรือผู้ควบคุมเรือปฏิเสธไม่ยอมลงลายมือชื่อรับหมายกักเรือจากเจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือตำรวจไปด้วยเพื่อเป็นพยาน และถ้านายเรือหรือผู้ควบคุมเรือยังคงปฏิเสธไม่ยอมลงลายมือชื่อรับอีกก็ให้วางหมายกักเรือไว้ ณ ที่นั้น และให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวได้รับหมายกักเรือนั้นแล้ว

ในกรณีที่ไม่สามารถส่งหมายกักเรือนั้นได้ตามความใน (๑) หรือวรรคสอง ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดหมายกักเรือไว้ ณ ที่แลเห็นได้ง่ายในเรือ และให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวได้รับหมายกักเรือนั้นแล้ว

ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทำรายงานการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรานี้ และส่งต่อศาลเพื่อรวมไว้ในสำนวนความต่อไป

มาตรา ๑๓ ในการบังคับตามหมายกักเรือ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งโดยอนุโลม และให้มีอำนาจสั่งให้นายเรือ ผู้ควบคุมเรือ คนประจำเรือ และบุคคลอื่นซึ่งเกี่ยวข้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด เพื่อให้บรรลุผลตามหมายกักเรือ ถ้าบุคคลเช่นว่านั้นฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตาม ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีร้องขอความช่วยเหลือจากพนักงานเจ้าหน้าที่หรือตำรวจเพื่อให้สามารถดำเนินการตามคำสั่งได้ และในการนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือตำรวจมีอำนาจจับกุมและควบคุมตัวบุคคลเช่นว่านั้นไว้เท่าที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี

ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยการเดินเรือในน่านน้ำไทย เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีร้องขอหรือพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควร พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งให้นายเรือทอดจอดเรือ ณ ที่ปลอดภัย หรือดำเนินการอย่างอื่นเพื่อให้บรรลุผลตามหมายกักเรือได้ แต่ทั้งนี้ ต้องไม่เป็นอุปสรรคในการขนของลงเรือหรือขึ้นจากเรือ

มาตรา ๑๔ หมายกักเรือให้ใช้บังคับได้ทั่วราชอาณาจักรจนกว่าจะสิ้นอายุความฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือนั้น

มาตรา ๑๕ เมื่อได้ดำเนินการตามมาตรา ๑๒(๑) และ (๒) แล้ว

- (๑) ให้การกักเรือตามคำสั่งกักเรือมีผลใช้บังคับจนกว่าศาลจะมีคำสั่งเป็นอย่างอื่น และ
- (๒) การก่อให้เกิด โอน หรือเปลี่ยนแปลงใด ๆ เกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในตัวเรือ หรือสิทธิครอบครองเรือ ระหว่างที่การกักเรือตามคำสั่งกักเรือมีผลใช้บังคับจะใช้ยันแก่เจ้าหนี้หรือเจ้าพนักงานบังคับคดีมิได้

มาตรา ๒๐ ในกรณีที่ลูกหนี้มีภูมิลำเนาในราชอาณาจักร ถ้าลูกหนี้นำเงินมาวางศาลเต็มจำนวนที่กำหนดไว้ในคำสั่งกักเรือตามมาตรา ๘ วรรคสี่ โดยไม่ยอมรับผิดชอบ ให้การกักเรือตามคำสั่งกักเรือเป็นอันสิ้นสุดลง และให้ศาลสั่งปล่อยเรือที่กักไว้นั้นโดยพลัน

มาตรา ๒๖ เมื่อศาลได้มีคำสั่งปล่อยเรือตามมาตรา ๒๕ แล้ว ให้ศาลแจ้งคำสั่งดังกล่าวให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่

- (๑) แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าหนี้หรือลูกหนี้ทราบ แล้วแต่กรณี
 - (๒) แจ้งเป็นหนังสือให้สถานกงสุลของประเทศที่เรือนั้นมีสัญชาติทราบ และ
 - (๓) แจ้งโดยทางโทรศัพท์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือวิธีการอื่น ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือออกจากท่าทราบโดยพลันว่าศาลได้มีคำสั่งปล่อยเรือนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด
- เมื่อได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานบังคับคดีตาม (๓) ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือออกจากท่าดำเนินการปล่อยเรือนั้นโดยไม่ชักช้า

ภายหลังจากพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ.๒๕๓๔ มีผลใช้บังคับรัฐธรรมนูญฯ ได้ออกระเบียบว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับคำสั่งกักเรือและคำสั่งปล่อยเรือตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ.๒๕๓๔ พ.ศ.๒๕๓๕ ตามที่กฎหมายกำหนดให้อำนาจไว้แล้ว และในส่วนของกรมบังคับคดีได้มีการดำเนินการขับเคลื่อนมาตรการสำคัญตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ และระเบียบว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับคำสั่งกักเรือและคำสั่งปล่อยเรือตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ.๒๕๓๔ พ.ศ.๒๕๓๕ ไปสู่เจ้าหน้าที่ โดยการจัดทำคู่มือปฏิบัติราชการกำหนดวิธีการ และขั้นตอนการบังคับกักเรือและปล่อยเรือพร้อมทั้งรวบรวมแบบฟอร์มเอกสาร

ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้แก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่งศาล อีกทั้งยังได้มีการทบทวนมาตรการสำคัญบางประการจากการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการย้ายเรือ ตามมาตรา ๑๒ และมาตรา ๑๓ โดยผู้บริหารของกรมบังคับคดีในการตอบข้อหารือแนวปฏิบัติงานในเรื่องดังกล่าว อย่างไรก็ตามแม้พระราชบัญญัตินี้จะมีผลใช้บังคับมานานแล้วแต่ที่ผ่านมายังไม่มีการทบทวนเกี่ยวกับมาตรการสำคัญ ๆ ส่วนอื่นแต่อย่างใด อาจเป็นเพราะพระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมายเฉพาะและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำกัดเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีกรณีศึกษาไม่มาก ดังจะเห็นได้จากสถิติการตั้งเรื่องทำให้ไม่พบปัญหาที่ชัดเจนในเรื่องการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔

(๑๐) กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

กฎหมายนี้มีการกำหนดให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียต้องกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการ แต่บทบัญญัตินี้ดังกล่าวล้วนมีขึ้นเพื่อสร้างความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

๑. อำนาจหน้าที่ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ตามมาตรา ๘

๑.๑ เมื่อศาลได้รับคำร้องขอให้กักเรือ ให้ศาลดำเนินการไต่สวนฝ่ายเดียวเป็นการด่วน กล่าวคือ ศาลไม่ต้องเรียกคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งไม่ว่าเจ้าของเรือหรือลูกหนี้แห่งสิทธิเรียกร้องมาไต่สวนด้วย ไต่สวนเฉพาะตัวเจ้าหน้าที่ร้องขอให้กักเรือ

๑.๒ กรณีที่เรือที่ขอให้กักอยู่ในราชอาณาจักรและในเขตศาลแล้ว ศาลจะสั่งกักเรือ เมื่อได้ไต่สวนเจ้าหน้าที่และเป็นที่พอใจจากพยานหลักฐานที่เจ้าหน้าที่นำมาสืบว่าสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือที่ยกขึ้นอ้างนั้นมีมูล หากเป็นกรณีที่เรือที่ขอให้กักยังไม่เข้ามาในราชอาณาจักรและยังไม่ได้มาอยู่ในเขตศาล นอกจากเจ้าหน้าที่ต้องสืบว่าสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือที่ยกขึ้นอ้างนั้นมีมูลแล้ว เจ้าหน้าที่จะต้องสืบให้เป็นที่พอใจแก่ศาลด้วยว่า เรือนั้นจะเข้ามาในราชอาณาจักรและจะเข้ามาอยู่ในเขตศาล

๑.๓ ศาลต้องไต่สวนว่าสิทธิเรียกร้องนั้นมีมูลหรือไม่

๑.๔ ศาลอาจกำหนดหลักประกันที่เจ้าหน้าที่ผู้ยื่นคำร้องขอให้กักเรือจะต้องนำมาวางศาล เพื่อคุ้มครองความเสียหายให้แก่ลูกหนี้หรือเจ้าของเรือซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ด้วย

๑.๕ เมื่อศาลมีคำสั่งให้กักเรือ ให้ศาลกำหนดหลักประกันที่ลูกหนี้หรือบุคคลตามมาตรา ๒๒ (บุคคลอื่นซึ่งได้รับหรือจะได้รับความเสียหายจากการที่เรือถูกกัก) จะต้องวางต่อศาลเพื่อขอให้ปล่อยเรือไว้ด้วย

๑.๖ ออกหมายกักเรือส่งให้แก่เจ้าพนักงานบังคับคดี เพื่อดำเนินการตามคำสั่งกักเรือ ตามแบบหมายกักเรือตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้กำหนดตามมาตรา ๑๐

๑.๗ พิจารณาคำร้องขอให้ปล่อยเรือ ในกรณีต่าง ๆ

๑.๘ สั่งปล่อยเรือ ตามมาตรา ๒๕ ออกหมายปล่อยเรือเพื่อส่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการ

๑.๙ สั่งปล่อยหลักประกัน

๒. หน้าที่ของเจ้าหน้าที่ร้องขอให้กักเรือ

๒.๑ เมื่อยื่นคำร้องขอให้กักเรือ เจ้าหน้าที่มีหน้าที่ทำให้ศาลเชื่อว่าสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือที่ยกขึ้นอ้างเป็นเหตุในการขอให้กักเรือนั้นมีมูล ตามมาตรา ๘ วรรคสอง

๒.๒ ในกรณีที่เรือยังไม่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรในเวลา que เจ้าหน้าที่ยื่นคำขอให้กักเรือเจ้าหน้าที่มีหน้าที่นำพยานหลักฐานมาแสดงให้ศาลเป็นที่พอใจว่า เรือนั้นจะเข้ามาในราชอาณาจักรและจะเข้ามาอยู่ในเขตศาล ตามมาตรา ๘ วรรคสอง

๒.๓ ในกรณีที่ศาลสั่งกักเรือ และกำหนดหลักประกันให้เจ้าหนีนำนามาวางศาลเพื่อเป็นประกันความเสียหายเนื่องจากการกักเรือ ตามมาตรา ๘ วรรคสาม

๒.๔ ก่อนเจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการกักเรือ เจ้าหนี้ต้องวางชำระค่าธรรมเนียมการกักเรืออัตราร้อยละหนึ่งของหนี้ที่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท แต่เมื่อเจ้าหนี้ฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ ให้นำค่าธรรมเนียมกักเรือหักจากค่าขึ้นศาลที่เจ้าหนี้ต้องเสียในคดีนั้นได้โดยถือว่าค่าธรรมเนียมกักเรือเป็นส่วนหนึ่งของค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามมาตรา ๑๐

๒.๕ เจ้าหนี้มีหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานบังคับคดี และทดลองค่าใช้จ่ายทั้งปวงที่จำเป็นต้องจ่ายในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี ตามมาตรา ๑๔

๒.๖ เจ้าหนี้ต้องฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่เจ้าพนักงานบังคับคดีปิดหมายกักเรือ

๓. หน้าที่ของลูกหนี้

๓.๑ ยื่นคำร้องขอให้ปล่อยเรือโดยทำเป็นคำร้องฝ่ายเดียวต่อศาล ตามมาตรา ๒๔

๓.๒ วางหลักประกันตามคำสั่งศาล

๔. อำนาจ หน้าที่และความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดี

๔.๑ เมื่อศาลออกหมายกักเรือและส่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจดำเนินการตามหมายกักเรือได้ทั่วราชอาณาจักร ตามมาตรา ๑๐

๔.๒ เมื่อได้รับหมายกักเรือจากศาล ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งโดยทางโทรศัพท์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือวิธีการอื่น ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือออกจากท่าทราบโดยพลันว่าศาลได้สั่งกักเรือ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ดังกล่าวระงับการปล่อยเรือออกจากท่า

๔.๓ ส่งหมายกักเรือให้นายเรือหรือผู้ควบคุมเรือลงลายมือชื่อรับไว้ในใบรับเป็นหลักฐาน ถ้านายเรือหรือผู้ควบคุมเรือปฏิเสธไม่ยอมลงลายมือชื่อรับหมายกักเรือจากเจ้าพนักงานบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดีชอบที่จะขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่หรือตำรวจไปด้วยเพื่อเป็นพยานถ้านายเรือหรือผู้ควบคุมเรือไม่ยอมลงลายมือชื่อรับอีกก็ให้วางหมายกักเรือไว้ ณ ที่นั้น และให้ถือว่าบุคคลดังกล่าวได้รับหมายกักเรือนั้นแล้ว ตามมาตรา ๑๒ วรรคสอง

๔.๔ ปิดหมายกักเรือไว้ ณ ที่แลเห็นได้ง่ายในเรือ

๔.๕ ดำเนินการอย่างอื่นที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุผลตามหมายกักเรือ

๔.๖ แจ้งเป็นหนังสือให้สถานกงสุลของประเทศที่เรือนั้นมีสัญชาติทราบถึงการกักเรือ

๔.๗ กรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ปล่อยเรือและแจ้งให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบแล้ว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะต้องแจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าหนี้และลูกหนี้ทราบ พร้อมกับแจ้งเป็นหนังสือให้สถานกงสุลของประเทศที่เรือนั้นมีสัญชาติทราบ

๔.๘ รายงานผลการปฏิบัติงานให้ศาลทราบ

(๑๑) กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด

เมื่อพิจารณาถึงบริบทและสภาพการณ์ในปัจจุบันแล้วเห็นว่า กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็น เนื่องจากปัจจุบันการรับขนทางทะเลเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญและเมื่อเกิดกรณีพิพาทเกิดขึ้นเจ้าหนี้ ซึ่งได้รับความเสียหายมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้ก่อนฟ้องคดี ทำให้เกิดความเป็นธรรมแก่

เจ้าหน้าที่ ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในส่วนที่เป็นมาตรการสำคัญของตามพระราชบัญญัตินี้ เบื้องต้นในฐานะเจ้าหน้าที่เห็นว่า อาจมีมาตรการบางส่วนตามกฎหมายไม่สอดคล้องกับพัฒนาการด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน เช่น วิธีการรับ-ส่งหมายก็กระทำได้ซึ่งปัจจุบันการรับ-ส่งหมายอาจดำเนินการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้ แต่พระราชบัญญัตินี้กำหนดให้แจ้งคำสั่งให้กักเรือหรือคำสั่งให้ปล่อยเรือทางโทรเลข โทรพิมพ์ ซึ่งปัจจุบันยกเลิกการส่งดังกล่าวแล้ว ถึงแม้จะดำเนินการได้โดยวิธีอื่นและไม่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการ ในปัจจุบัน แต่ก็ยังมีหลายประเด็นที่ตั้งแต่กฎหมายบังคับใช้ไม่เคยได้มีการทบทวนมาก่อนซึ่งต้องมีการศึกษา และรวบรวมข้อมูล เพื่อประกอบการวิเคราะห์ต่อไป

(๑๒) ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ

กรมบังคับคดีได้ดำเนินการประเมินด้านทัศนคติและความพึงพอใจของประชาชน/ ผู้มีส่วนได้เสียด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านการอำนวยความสะดวก โดยเจ้าหน้าที่และผู้รับบริการตามพระราชบัญญัตินี้ในพื้นที่สำนักงานบังคับคดีจังหวัดชลบุรี สาขาพัทยา สำนักงานบังคับคดีเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นผู้ประเมิน ในระหว่างวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ รวมจำนวน ๓๐ คน ผลการประเมินในภาพรวมมีค่าคะแนนการประเมินแต่ละด้านมากกว่าร้อยละ ๕๐ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

๑. ผลคะแนนด้านทัศนคติและความพึงพอใจ คิดเป็นร้อยละ ๗๓.๘๗ โดยประเมินจากกรณีดังต่อไปนี้

- ผู้บังคับใช้กฎหมายมีความสุภาพและให้เกียรติประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย
- ผู้บังคับใช้กฎหมายมีความรู้ความสามารถและปฏิบัติตามขั้นตอนการบังคับใช้กฎหมาย/ กฎได้อย่างถูกต้องครบถ้วนตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน
- มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบังคับใช้กฎหมาย/กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- มีการดำเนินการบังคับใช้กฎหมาย/กฎหมายอย่างรวดเร็วตามกรอบระยะเวลาที่เหมาะสม
- มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง

๒. ผลคะแนนด้านพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๕๓ โดยประเมินจากกรณีดังต่อไปนี้

- ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้รับบริการ ฯลฯ) ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมาย)จากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎหมายฉบับนี้ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

- ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้รับบริการ ฯลฯ) ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมาย) จากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎหมายฉบับนี้ได้รับการบริการในทางที่ดีขึ้นตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

- ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้รับบริการ ฯลฯ) ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมาย) จากการบังคับใช้กฎหมาย/กฎหมายฉบับนี้ได้รับความเป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงานในทางที่ดีขึ้นตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

- ภาพรวมของสังคม/การบริการ/การบริหารงาน ในมิติต่าง ๆ ภายหลังจากประกาศใช้กฎหมายเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

- เจ้าหน้าที่รัฐผู้บังคับใช้กฎหมาย/ผู้ให้บริการ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน/การให้บริการ/การบริหารงานที่ดีขึ้นภายหลังจากประกาศใช้กฎหมายเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

๓. ผลคะแนนด้านพฤติการณ์อำนวยความสะดวก คิดเป็นร้อยละ ๗๗.๗๓ โดยประเมินจากกรณีดังต่อไปนี้

- การมีกฎหมาย/กฎนี้ไม่เป็นอุปสรรคหรือก่อให้เกิดภาระในการดำรงชีวิตประจำวันหรือการประกอบอาชีพของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมาย)
- การบริหารจัดการตามกฎหมาย/กฎนี้มีประโยชน์ต่อประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมาย) และสังคมคุ้มค้ำกับผลเสียหรือภาระ/ต้นทุนที่เกิดขึ้น
- กฎหมาย/กฎนี้สามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำสร้างความเป็นธรรมในสังคมได้และยังมีความจำเป็นในการบังคับใช้ในสังคมปัจจุบัน
- การปฏิบัติงานมีความชัดเจน โปร่งใสและถูกต้องสอดคล้องตามระเบียบ กฎหมาย/กฎที่เกี่ยวข้องตลอดจนเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต ไม่มีการเรียกร้องทรัพย์สินอื่นใดนอกเหนือจากค่าธรรมเนียมตามระเบียบทางราชการกำหนด
- เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการให้บริการประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ ผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมาย) อย่างเสมอภาค

(๑๓) กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

หลักการสำคัญในพระราชบัญญัตินี้ได้เที่ยงเคียงมาจากอนุสัญญาระหว่างประเทศ คือ อนุสัญญาเกี่ยวกับการกักเรือเดินทะเล ลงนาม ณ บรัสเซลส์ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ค.ศ.๑๙๕๒ (International Convention Relating to the Arrest of Seagoing Ships, Signed at Brussels, on May ๑๐, ๑๙๕๒) ซึ่งมีประเทศภาคีมากกว่า ๕๐ ประเทศ และผลของการประกาศใช้กฎหมายฉบับนี้

๑. ทำให้ประเทศไทยมีกฎหมายเฉพาะในทางด้านกฎหมายพาณิชย์นาวีเพิ่มขึ้นอีก ๑ ฉบับ นอกจากที่เคยมีมาบ้าง เช่น พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พ.ศ. ๒๔๕๖ พระราชบัญญัติเรือไทย พ.ศ. ๒๔๘๑ พระราชบัญญัติป้องกันเรือโดนกัน พ.ศ.๒๕๒๒ เป็นต้น

๒. เป็นการกำหนดให้สิทธิแก่เจ้าหน้าที่ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรไทย ให้สิทธิกักเรือของลูกหนี้หรือที่ลูกหนี้เป็นผู้ครอบครอง ไม่ว่าลูกหนี้จะมีภูมิลำเนาอยู่ในราชอาณาจักรหรือไม่ก็ตาม เพื่อเป็นหลักประกันในการชำระหนี้ ซึ่งแต่เดิมก่อนปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ได้เคยมีปัญหาว่าเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นคนไทยหรือมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยจะยื่นคำร้องขอต่อศาลให้กักเรือของเจ้าหนี้ยึดกล่าวและดำเนินคดีเกี่ยวกับสิทธิเรียกร้องในศาลไทยได้หรือไม่

๓. เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์เฉพาะเพื่อใช้บังคับแก่การกักเรือ โดยไม่จำเป็นต้องนำกฎหมายทั่วไปคือประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งใช้บังคับแก่ทุกเรื่องทางแพ่งมาใช้บังคับก็ได้

๔. เป็นการนำกฎหมายพาณิชย์นาวีของไทยให้ใกล้เคียงหรือเข้าสู่ระดับของนานาชาติ ในอันที่มีกฎหมายเฉพาะที่ใช้แก่การกักเรือ และมีกฎเกณฑ์ที่คล้ายคลึงกับที่ใช้อยู่ในประเทศต่าง ๆ เช่น ในเรื่องสิทธิเรียกร้องที่ขอให้กักเรือได้ และเรือที่ถูกกักได้ เป็นต้น

ดังนั้น การมีพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ.๒๕๓๔ จึงเป็นการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลพันธกรณีระหว่างประเทศ

(๑๔) มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

กรมบังคับคดีได้มีการจัดเก็บสถิติการตั้งเรื่องกักเรือและสถิติการร้องเรียนเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย แต่ไม่พบข้อมูลเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ที่เกิดจากการละเมิดกฎหมาย และจากการสำรวจข้อมูลพบว่า มีการศึกษาวิจัยผลการดำเนินงานตามกฎหมายฉบับนี้อยู่บ้างในการศึกษากฎหมายของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีผู้ทำการศึกษาอิสระในปัญหากฎหมายเกี่ยวกับกรณีปัญหาความรับผิดชอบในการดูแลเรือและความเสียหายจากการกักเรือ และปัญหาเรื่องการวางหลักประกัน เป็นต้น โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

- สถิติการบังคับกักเรือ ตั้งแต่ช่วงระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๕ รวมจำนวน ๒๗ เรื่อง

- ผลการศึกษากรณีปัญหาความรับผิดชอบในการดูแลเรือและความเสียหายจากการกักเรือ

พบว่า แม้ว่าพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ จะมีได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความรับผิดชอบในการดูแลเรือไว้เป็นการเฉพาะ แต่เมื่อพิจารณาตามกฎหมายอื่นซึ่งใช้บังคับอยู่ในประเทศไทย ปรากฏว่าพระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช ๒๔๕๖ และกฎหมายทั่วไปของประเทศไทยไม่ว่าจะเป็นกฎหมายลักษณะทรัพย์สิน ละเมิด นิติกรรมสัญญาและหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถนำมาใช้ตีความเพื่อกำหนดภาระความรับผิดชอบในการดูแลเรือที่ถูกกักในกรณีที่เรือจมหรืออยู่ในสภาพที่อาจเป็นอันตรายต่อการเดินเรือในน่านน้ำไทยและในกรณีการดูแลเรือโดยทั่วไปได้ว่าให้ตกเป็นภาระความรับผิดชอบของเจ้าของเรือหรือผู้ซาร์เตอร์เรือซึ่งได้ครอบครองเรืออยู่ในขณะที่ถูกกักหรือตัวแทนของบุคคลดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ปรากฏตัวเจ้าของหรือผู้ครอบครองเรือตลอดจนตัวแทนและลูกจ้างบนเรือในการเข้ามาดำเนินการเคลื่อนย้ายหรือดูแลเรือตามสมควร โดยที่เรือลำที่ถูกกักมิได้เป็นเรือจมหรืออยู่ในสภาพที่อาจเป็นอันตรายต่อการเดินเรือในน่านน้ำไทย กรณีดังกล่าวกลับมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือสามารถตีความตามกฎหมายทั่วไปได้ว่าบุคคลใดจะต้องรับภาระความรับผิดชอบในการดูแลเรือ แต่สำหรับกรณีความเสียหายที่เกิดจากการกักเรือทั้งในกรณีการกักเรือโดยชอบด้วยกฎหมายและการกักเรือโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้น แม้จะไม่มีกรณีบัญญัติหลักเกณฑ์ไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ แต่เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรณีย่อมจะสามารถตีความได้ว่า เจ้าหนี้ผู้ร้องขอให้กักเรือจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการร้องขอให้กักเรือโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หากการกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น โดยสำหรับกรณีที่การกักเรือโดยชอบด้วยกฎหมาย เจ้าหนี้นอมนั้นย่อมไม่มีความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกักเรือ โดยความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อบุคคลภายนอกนั้นย่อมจะต้องเป็นความรับผิดชอบของลูกหนี้ตามนิติสัมพันธ์หรือสัญญาระหว่างลูกหนี้และบุคคลภายนอกแต่ละราย ผู้ศึกษาจึงเห็นว่าควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ในพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ โดยบัญญัติให้อำนาจแก่เจ้าท่าหรือผู้ประกอบการท่าเรือในการร้องขอต่อศาลเพื่อดำเนินการเคลื่อนย้ายหรือดูแลเรือเท่าที่จำเป็นและสมควรสำหรับกรณีที่ปรากฏตัวลูกหนี้หรือตัวแทนหรือลูกจ้างในการดำเนินการดังกล่าว ทั้งนี้ เจ้าท่าหรือผู้ประกอบการท่าเรือย่อมไม่มีความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการของตน หากได้ใช้ความระมัดระวังในการเคลื่อนย้ายหรือดูแลเรือที่ถูกกักแล้ว อย่างไรก็ตาม สำหรับกรณี ความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากการกักเรือ ทั้งในกรณีการกักเรือโดยชอบด้วยกฎหมายและการกักเรือโดยมิชอบด้วยกฎหมายนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าบทบัญญัติที่ใช้บังคับอยู่ในประเทศไทยสามารถนำมาใช้ในการตีความได้อย่างเพียงพอ เหมาะสม และเป็นธรรมแล้ว โดยไม่จำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งกฎหมายแต่อย่างใด

(๑๕) มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

ในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้กรมบังคับคดีได้มีการจัดทำคู่มือปฏิบัติราชการ โดยระบุขั้นตอนและวิธีการบังคับกักเรือ แบบฟอร์มต่าง ๆ สำหรับเจ้าหน้าที่และมีระบบงานเพื่อรองรับการบังคับกักเรือตามคำสั่งศาล โดยมีการเผยแพร่ระบบงานในวารสารของกรมบังคับคดี <https://www.led.go.th/ebook/magazine/๑๖/๘๒/> แต่การบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้จำกัดเฉพาะสำนักงานบังคับคดีที่อยู่ในเขตที่มีการเดินเรือทางทะเลเท่านั้น ทำให้ปริมาณการบังคับใช้กฎหมายมีไม่มาก และมีกรณีให้ศึกษาน้อย ประกอบกับจากการศึกษาบทบัญญัติของกฎหมายบางมาตรายังไม่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ให้ทันกับยุคสมัยปัจจุบันหรือรองรับวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อความเป็นสากล ซึ่งอาจต้องมีการศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีโดยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไปข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

- สถิติการบังคับคดีตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๕๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๕ รวมจำนวน ๒๗ เรื่อง
- ตัวอย่างบทบัญญัติบางมาตราที่ต้องนำมาศึกษาเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ได้แก่

มาตรา ๑๑ เมื่อได้รับหมายกักเรือจากศาล ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีแจ้งโดยทางโทรศัพท์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือวิธีการอื่น ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือออกจากท่าทราบ โดยพยานว่าศาลได้ส่งกักเรือนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

เมื่อได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือออกจากท่าระงับการปล่อยเรือนั้นออกจากท่า เพื่อให้เจ้าพนักงานบังคับคดีปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๒ ต่อไป จนกว่าจะได้รับแจ้งเป็นอย่างอื่น

มาตรา ๒๖ เมื่อศาลได้มีคำสั่งปล่อยเรือตามมาตรา ๒๕ แล้ว ให้ศาลแจ้งคำสั่งดังกล่าว ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีทราบ และให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีหน้าที่

(๑) แจ้งเป็นหนังสือให้เจ้าหนี้หรือลูกหนี้ทราบ แล้วแต่กรณี

(๒) แจ้งเป็นหนังสือให้สถานกงสุลของประเทศที่เรือนั้นมีสัญชาติทราบ และ

(๓) แจ้งโดยทางโทรศัพท์ โทรเลข โทรพิมพ์ หรือวิธีการอื่น ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือออกจากท่าทราบโดยพยานว่าศาลได้มีคำสั่งปล่อยเรือนั้น ทั้งนี้ ตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด

เมื่อได้รับแจ้งจากเจ้าพนักงานบังคับคดีตาม (๓) ให้เจ้าหน้าที่ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปล่อยเรือออกจากท่า ดำเนินการปล่อยเรือนั้นโดยไม่ชักช้า

ส่วนที่ ๓

การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

(๑๖) กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

กฎหมายนี้มีความใกล้เคียงกับวิธีการชั่วคราวก่อนพิพากษาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามมาตรา ๒๕๔ ถึงมาตรา ๒๖๖ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มุ่งให้ความคุ้มครองคู่ความในระหว่างการพิจารณา เพื่อให้ศาลกำหนดวิธีการคุ้มครองประโยชน์ของผู้ขอในระหว่างการพิจารณา หรือเพื่อบังคับตามคำพิพากษา แต่กฎหมายนี้เป็นกฎหมายที่ให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ในการขอศาลมีคำสั่งให้กักเรือลูกหนี้ก่อนที่จะ

มีการฟ้องร้องคดีต่อศาล และการตรวจสอบพบว่า มาตรการสำคัญตามกฎหมายนี้มุ่งคุ้มครองสิทธิแก่เจ้าหน้าที่แห่งสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรื่องซึ่งเป็นกฎหมายเฉพาะสอดคล้องกับหลักสากล และไม่เป็นการซ้ำซ้อนกับกฎหมายอื่นแต่อย่างใด

(๑๗) มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่องและในประเด็นใด

กรมบังคับคดีมีศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์และมีการเก็บสถิติเกี่ยวกับการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

จากการตรวจสอบข้อร้องเรียนและสรุปจำนวนเรื่องและประเด็นข้อร้องเรียน ผลปรากฏว่า

- ไม่พบว่ามีผู้ร้องเรียนเกี่ยวกับการเอื้อประโยชน์ของกฎหมายฉบับนี้

- ไม่พบการฟ้องคดีเกี่ยวกับการกระทำผิดกฎหมายฉบับนี้ต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองหรือข้อร้องเรียนต่อผู้ตรวจราชการแผ่นดินฯ แต่อย่างใด กรณีจึงไม่มีข้อเสนอแนะ เพื่อแก้กฎหมายเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวข้างต้นแต่อย่างใด

(๑๘) การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ.๒๕๓๔ ไม่มีการกำหนดการใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาไว้แต่อย่างใด เนื่องจากการใช้อำนาจสั่งให้กักเรือหรือสั่งให้ปล่อยเรือ เป็นเรื่องที่กฎหมายกำหนดให้ศาลทำหน้าที่ไต่สวนคำร้องก่อนพิจารณาสั่งคำร้องของเจ้าหน้าที่หรือลูกหนี้ ในส่วนของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นเพียงเจ้าหน้าที่ที่ทำตามหมายกักเรือ หรือหมายปล่อยเรือ เพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งศาลเท่านั้น

ส่วนที่ ๔

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๑๙) การรับฟังความคิดเห็น

● ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว

● ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบุทุกวิธี) ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายนี้หรือผลกระทบของกฎหมายนี้อย่างไร

กรมบังคับคดียังไม่มีดำเนินการรับฟังความคิดเห็นต่อพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ แต่คาดว่าจะมีการดำเนินการประมาณเดือนมิถุนายน ๒๕๖๖ นี้

(๒๐) ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้ว หรือไม่

- ไม่มี -

(๒๑) หน่วยงานได้

(๒๑.๑) ออกกฎ หรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมาย หรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

กรมบังคับคดีได้ดำเนินการจัดทำคู่มือปฏิบัติราชการของเจ้าพนักงานบังคับคดีซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอน และวิธีการ ในการดำเนินการกักเรือที่เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องปฏิบัติไว้อย่างชัดเจน โดยมีแบบฟอร์มเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกักเรือไปจนถึงการปล่อยเรือ ตามพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้แก่เจ้าหน้าที่เกี่ยวกับการกักเรือและการปล่อยเรืออันเป็นมาตรการสำคัญของพระราชบัญญัตินี้ ทำให้ผู้ปฏิบัติได้มีแนวทางในการปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นไปตามคำสั่งศาล และมีระบบงานเกี่ยวกับกักเรือ เพื่อรองรับการดำเนินการตามหมายกักเรือและหมายปล่อยเรือ

(๒๑.๒) ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

นอกจากนี้ กรมบังคับคดียังได้มีการจัดโครงการฝึกอบรมให้ความรู้บุคลากร ตามหลักสูตรวิชาชีพการบังคับคดีแพ่งและล้มละลาย ระดับต้น ให้กับนิสิตผู้เข้ารับราชการที่กรมบังคับคดี เจ้าพนักงานบังคับคดี และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ทุกคน โดยได้จัดการบรรยาย “ความรู้เกี่ยวกับการขับไล่ การรื้อถอน การกักเรือ” ไปด้วย

(๒๒) ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๒๒.๑) กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร

เจ้าพนักงานบังคับคดี กรมบังคับคดี ได้มีการดำเนินการบังคับกักเรือ ตามหมายกักเรือ และหมายปล่อยเรือครบถ้วนตามคำสั่งศาล และมีการจัดเก็บสถิติการตั้งเรื่องกักเรือไว้ชัดเจน

(๒๒.๒) หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

เจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถดำเนินการตามมาตรการที่กฎหมายกำหนด เมื่อศาลมีหมายกักเรือ และหมายปล่อยเรือให้เจ้าพนักงานบังคับคดีดำเนินการ

ทั้งนี้ กรมบังคับคดีได้ดำเนินการประเมินผลสำเร็จตามเป้าหมายของกฎหมาย/กฎ โดยประเมินจากค่าคะแนนเฉลี่ยจากการศึกษา ใน ๓ ด้าน ได้แก่

๑. ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ

๒. ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

๓. ด้านการอำนวยความสะดวกจากประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ ผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งถูกบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้แล้ว พบว่า ผลการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมีค่าการประเมินมากกว่าร้อยละ ๕๐

(๒๒.๓) ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

ตามพระราชบัญญัตินี้มีบทบัญญัติที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ต้องชำระค่าธรรมเนียมกักเรือในอัตราร้อยละหนึ่งของหนี้ที่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ แต่ไม่เกินหนึ่งแสนบาท และในกรณีที่เจ้าหนี้ฟ้องคดีตามสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับเรือ ให้ถือว่าค่าธรรมเนียมกักเรือเป็นส่วนหนึ่งของค่าฤชาธรรมเนียมตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งสำหรับคดีนี้ ตามมาตรา ๑๐ และหน้าที่ช่วยเหลือเจ้าพนักงานบังคับคดีและทอรองจ่ายค่าใช้จ่ายทั้งปวงที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบังคับคดี

ตามมาตรา ๑๑ มาตรา ๑๒ มาตรา ๑๓ และมาตรา ๒๖ ทั้งนี้ ตามที่มาตรา ๑๔ กำหนดไว้ซึ่งเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เพื่อการบังคับใช้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

(๒๒.๔) เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่

- ไม่มี -

(๒๓) กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

จากการประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ.๒๕๓๔ พบว่าพระราชบัญญัตินี้ได้มีการกำหนดมาตรการสำคัญที่ทำให้การบังคับใช้กฎหมายบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายไว้อย่างครบถ้วน และผู้มีส่วนได้เสียสำคัญตามกฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องยังคงมีความพึงพอใจกับการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้

ทั้งนี้ ในส่วนของลูกหนี้ซึ่งอยู่ในฐานะผู้ถูกบังคับตามพระราชบัญญัติไม่อาจให้ข้อมูลประกอบการประเมินความคุ้มค่าได้ อย่างไรก็ตามการประเมินผลการบังคับใช้ในขณะนี้เป็นการประเมินจากผู้มีส่วนได้เสียจำนวนน้อยซึ่งอาจต้องมีการดำเนินการเพื่อให้ได้ผลที่รอบด้านต่อไป

(๒๔) สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี โดยสามารถอธิบายแผนการในการยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ได้ว่า หน่วยงานต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายและผลกระทบเกี่ยวกับกฎหมายนี้

๒. ต้องจัดทำรายงานสรุปผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายฉบับนี้

เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบของกฎหมายตั้งแต่กฎหมายมีผลใช้บังคับจนถึงปัจจุบัน ทั้งผลกระทบในทางบวก ในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ผลกระทบด้านความเหลื่อมล้ำ หรือสร้างความไม่เป็นธรรมแก่สังคม ด้านการพัฒนา กฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลหรือพันธกิจระหว่างประเทศ ผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม รวมถึงผลกระทบในทางลบที่เกิดจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไป ตามกฎหมายนี้อย่างไร เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์จากการบังคับคดีใช้กฎหมายฉบับนี้ สำหรับดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

(๒๕) สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ แล้ว เห็นสมควรให้ดำเนินการดังนี้

๑. นำพระราชบัญญัตินี้เสนอคณะทำงานศึกษาประเด็นสำคัญ ปรับปรุง กฎหมาย กฎ ระเบียบ คำสั่ง และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการบังคับคดีแพ่ง เพื่อพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับบทบัญญัติดังกล่าว

๒. จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย และผลกระทบของกฎหมายนี้ ตามแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและโดย วิธีอื่น ในห้วงเดือน มิถุนายน ๒๕๖๖

๓. จัดทำรายงานสรุปผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกฎหมายฉบับนี้ เพื่อนำมาพัฒนาการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายนี้ให้มีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของกฎหมายต่อไป

บทที่ ๓

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

กรมบังคับคดีในฐานะหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบกฎหมายและจำเป็นต้องประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๗ ประกอบพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย/กฎและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎ พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดไว้ เมื่อมีโอกาสได้เข้าร่วมโครงการฝึกอบรมหลักสูตรพัฒนาศักยภาพของนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม รุ่นที่ ๗ (ศวธ.๗) ในหัวข้อ “การประยุกต์ใช้เครื่องมือในการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย” ของสำนักงานกิจการยุติธรรม สถาบันพัฒนาบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม และการประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติการกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔ ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) พบว่า เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย/กฎ ดังกล่าวสามารถช่วยให้การประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบกฎหมายทำการประเมินได้ง่ายขึ้น และลดเวลาดำเนินการของเจ้าหน้าที่ เนื่องจากระบบได้กำหนดกรอบให้หน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบกฎหมายให้ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายและแสดงหลักฐานเชิงประจักษ์ประกอบการตอบคำถามซึ่งตรงตามหลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา และสามารถประมวลผลข้อมูล คำนวณคะแนน ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย ทำให้ได้ข้อมูลครบถ้วนตามหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกากำหนดพร้อมทั้งทราบถึงข้อเสนอแนะที่หน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบกฎหมายต้องปรับปรุงหรือดำเนินการเพื่อพัฒนากฎหมาย/กฎให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป และการเข้าถึงบทบัญญัติของกฎหมาย/กฎของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย และตามนัยมาตรา ๗๗ ประกอบกับมาตรา ๒๕๘ ค.ด้านกฎหมาย (๑) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

อย่างไรก็ดี ในฐานะหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบกฎหมายและต้องใช้เครื่องมือการประเมินผลผลการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวเห็นว่า ความเชื่อมโยงระหว่างเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย/กฎที่สำนักงานกิจการยุติธรรมพัฒนากับแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เมื่อหน่วยงานเรียกรายงานผลการประเมินจากระบบยังต้องมีการปรับปรุงถ้อยคำความเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ทำให้ยังต้องทำงานซ้ำซ้อนในส่วนนี้ หากสามารถใช้ข้อมูลจากเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวเชื่อมโยงกับการรายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย โดยไม่ต้องเรียกรายงานออกมาปรับปรุงก่อนนำเสนอจะเป็นประโยชน์ยิ่งขึ้น

๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและการใช้

จากการศึกษาอบรมและการนำเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายมาประกอบ การประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายเห็นว่าควรมีการปรับปรุง แก้ไข เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน ดังต่อไปนี้

๑. เพิ่มขนาดช่องสำหรับพิมพ์ข้อความรายละเอียดในแต่ละเกณฑ์การประเมิน เพื่อให้เห็นข้อความโดยรวมทั้งหมด

๒. การอัปโหลดไฟล์เอกสารประกอบการประเมินควรแก้ไขให้สามารถอัปโหลดไฟล์ได้มากกว่า ๑ ไฟล์

๓. การดึงข้อมูลมาเป็นรายงาน Word เห็นควรปรับปรุงให้การแสดงข้อความมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๔. ระบบยังมีปัญหาเกี่ยวกับประเมินผลคะแนนหลายครั้งที่กรอกข้อมูลและบันทึกแล้ว พบว่าระบบไม่บันทึกข้อมูลทำให้การประมวลผลยังมีข้อผิดพลาดอยู่บ้าง

๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้

กรมบังคับคดีในฐานะหน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบกฎหมายและต้องใช้เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย เมื่อได้เข้าร่วมการอบรมโครงการนี้เห็นว่า องค์ความรู้ที่ได้จากการใช้เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Indicators Plus : LEI+) มีความจำเป็นและเป็นประโยชน์ การที่หน่วยงานที่เป็นผู้รับผิดชอบกฎหมายนำเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายไปใช้ประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายทำให้ได้ผลการประเมินที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและสามารถประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎตามข้อกำหนดมาตรา ๗๗ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย/กฎและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎ พ.ศ.๒๕๖๒

๓.๔ ข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

ในส่วนของหลักสูตรการอบรมเห็นว่า คณะอาจารย์เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และศักยภาพในเรื่องที่ทำการสอนเป็นอย่างดี หลักสูตรมีความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ แต่เห็นควรให้มีการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานบางส่วน เพื่อให้หลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

๑. หลักสูตรการอบรม ควรปรับให้มีการเพิ่มการบรรยายเกี่ยวกับความเข้าใจพื้นฐานของการวิจัยตั้งแต่ชั่วโมงแรกๆ ให้กับผู้เข้าอบรมมากกว่านี้ หรือควรระบุคุณสมบัติผู้เข้ารับการอบรมเพื่อความเหมาะสม

๒. ในส่วนของกิจกรรมกลุ่มที่ให้แต่ละกลุ่มมานำเสนอข้อมูลก่อนอาจจัดตารางให้แต่ละกลุ่มเข้าพบอาจารย์ เพื่อปรึกษาเป็นการส่วนตัวกลุ่มละ ๑ - ๒ ชั่วโมง โดยใช้วิธีการเดียวกันกับการปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาในการทำวิทยานิพนธ์ เป็นต้น

กลุ่มที่ ๗ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ

“พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓”

บทที่ ๑

การทบทวนบทบัญญัติของกฎหมาย

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนในคดีอาญาของประเทศไทย ได้ถูกบัญญัติเป็นกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๔๙๔ และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๔๙๔ จากนั้นได้มีการแก้ไขเป็นพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๓๔ เริ่มมีการวางหลักในกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดแยกออกจากคดีอาญาของผู้ใหญ่ โดยมีวิธีการพิเศษสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดแทนการลงโทษทางอาญา มุ่งเน้นที่จะค้นหาสาเหตุการกระทำผิด เพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูพฤติกรรมเสียของเด็กและเยาวชนแต่ละรายตามสภาพสาเหตุและปัญหาการกระทำผิด ต่อมา มีการปรับปรุงกฎหมายใหม่ คือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๔ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยปัจจุบันได้มีการแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม โดยมีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยธุรการ ของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระและกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และโครงสร้างใหม่ ประกอบกับสมควรปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว รวมทั้งในส่วนกระบวนการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าสิทธิเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ ต่อมาได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๕๙ ในส่วนที่เกี่ยวกับการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการสงเคราะห์เด็กและเยาวชน การนำเด็กและเยาวชนไปฝากควบคุมกับสถานพินิจใกล้เคียง การว่ากล่าวตักเตือนเด็กหรือผู้ซึ่งอายุยังไม่เกิน ๑๓ ปีรวมถึงบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือผู้ซึ่งอายุยังไม่เกิน ๑๐ ปีอาศัยอยู่ด้วย การสอบถามเด็กหรือเยาวชนเบื้องต้น และมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้อง ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๑.๒ สารสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มาตรา ๘๖ ถึงมาตรา ๘๙ เป็นมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้องคดี ถือเป็นนวัตกรรมใหม่ในทางกฎหมายที่นำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาใช้แทนกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำมาตรการพิเศษดังกล่าวมาใช้เป็นเครื่องมือหันเหคดีในชั้นก่อนฟ้อง เป็นการให้โอกาสเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดได้กลับตัวเป็นคนดี ผ่านวิธีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน อันมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กหรือเยาวชน ชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และยุติข้อพิพาทโดยไม่ใช้กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักให้เป็นตราบาปติดตัวเด็กหรือเยาวชน ซึ่งสาระสำคัญตามมาตรา ๘๖

ที่กำหนดเงื่อนไขการหันเหคดีในชั้นก่อนฟ้องไว้ว่า คดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาจะต้องมีอัตราโทษของคดีเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ต้องไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุด เว้นแต่จะเป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ต้องสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดี ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เห็นว่าเด็กหรือเยาวชนอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง เมื่อคำนึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษา อบรมสภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะ และเหตุแห่งการกระทำผิด ซึ่งการจัดทำแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย โดยกำหนดให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เป็นผู้พิจารณานำคดีเข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู แผนการดำเนินคดีอาญาและบุคคลที่เกี่ยวข้องต้องให้ความยินยอมในการใช้มาตรการพิเศษดังกล่าว ต่อมามาตรา ๘๖ มีการแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวฉบับที่ ๕ พ.ศ. ๒๕๕๙ กฎหมายที่แก้ไขใหม่นี้ใช้คำว่า “ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย หากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย” ดังนั้น คดีที่รัฐเท่านั้นเป็นผู้เสียหาย เช่น ความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ ความผิดตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒ ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ สามารถใช้มาตรการพิเศษตามมาตรา ๘๖ ได้ แต่หากเป็นคดีที่มีผู้เสียหายหากจะใช้มาตรการพิเศษตามมาตรา ๘๖ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เสียหาย ซึ่งแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความเห็นชอบจากพนักงานอัยการ เมื่อพนักงานอัยการให้ความเห็นชอบต่อแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ เสนอ ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ รายงานพร้อมเสนอสำเนาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อศาลที่มีเขตอำนาจโดยเร็ว ตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชั้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ. ๒๕๕๗ ข้อ ๔ กรณีศาลเห็นชอบในกระบวนการจัดทำแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและต่อมาเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วน ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ จะรายงานให้พนักงานอัยการทราบ หากพนักงานอัยการเห็นชอบให้พนักงานอัยการไม่สั่งฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น คำสั่งของพนักงานอัยการเป็นที่สุดและสัทธิ นำคดีมาฟ้องเป็นอันระงับไป แต่ไม่ตัดสิทธิผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จะดำเนินคดีแพ่งและให้ผู้อำนวยการสถานพินิจฯ รายงานคำสั่งไม่ฟ้องให้ศาลทราบ แต่หากพบว่า เด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามแผนหรือแผนไม่สำเร็จ พนักงานอัยการไม่เห็นชอบและให้ดำเนินคดีตามปกติ

๑.๓ มาตรการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมาย

กฎหมาย ระเบียบ ข้อกำหนด และแนวทางที่เกี่ยวข้อง

(๑) พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ หมวด ๗ มาตรการพิเศษแผนการดำเนินคดีอาญา

(๒) พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ หมวด ๗ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการติดตามหลังปล่อยจากสถานที่ควบคุม

(๓) ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ชั้นก่อนฟ้องคดี พ.ศ. ๒๕๕๗ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑

(๔) ระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายในการบริหารงานของส่วนราชการ พ.ศ. ๒๕๕๓

(๕) ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๔

(๖) ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พักและค่าตอบแทน
 อย่างอื่นของผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กหรือเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๕

(๗) ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข
 ในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู พ.ศ. ๒๕๕๔

(๘) หนังสือ สำนักงานอัยการสูงสุด อส. ๐๐๒๗/(ปผ) ว ๑๒๗ ลงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๓
 เรื่อง แนวทางปฏิบัติตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว
 พ.ศ. ๒๕๕๓

(๙) หลักเกณฑ์การเบิกจ่ายระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการเบิกจ่ายค่าใช้จ่ายใน
 การบริหารงานของส่วนราชการ พ.ศ. ๒๕๕๓ ตามหนังสือ ยธ ๐๖๑๐๓/ว ๙๐๓ ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๕๕๗

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

๑. พนักงานคุมประพฤติ สอบถามปากคำตามแบบสัมภาษณ์ประเมินความเสี่ยงและความจำเป็น
 (คป.๐๒) โดยผลการประเมินความเสี่ยงและความจำเป็นอยู่ในเกณฑ์ต่ำหรือปานกลาง และเข้าหลักเกณฑ์และ
 เงื่อนไขตามมาตรา ๘๖

๒. พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ประชุมร่วมกันใช้ดุลยพินิจพิจารณา
 ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขตามมาตรา ๘๖ มุ่งเน้นถึงโอกาสหรือแนวโน้มที่เด็กหรือเยาวชนนั้น อาจกลับตนเป็น
 คนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง และร่วมเสนอความเห็นตามวิชาชีพว่าสมควรนำคดีเข้าสู่กระบวนการตามมาตรการพิเศษ
 แทนการดำเนินคดีอาญาหรือไม่

๓. พนักงานคุมประพฤติ เสนอผู้อำนวยการเห็นสมควรหรือไม่สมควรนำคดีเข้าสู่กระบวนการ
 จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตราพิเศษ

๔. ผู้อำนวยการพิจารณา

๔.๑ หากเห็นสมควร นำคดีเข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ผู้อำนวยการฯ มี
 คำสั่ง

๔.๑.๑ ให้บุคคลที่ได้รับแต่งตั้งหรือมอบหมายให้ทำหน้าที่เป็นผู้ประสาน การประชุม
 ดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูจะต้องจัดทำให้แล้วเสร็จภายในสามสัปดาห์
 นับแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ

๔.๑.๒ ให้พนักงานคุมประพฤติ ทำหนังสือแจ้งพนักงานสอบสวนว่าเด็กหรือเยาวชนอยู่
 ระหว่างจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เพื่อให้ดำเนินการตามมาตรา ๘๙ และแจ้งให้ศาลทราบ

๔.๒ หากไม่เห็นสมควรนำคดีเข้าสู่กระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ผู้อำนวยการฯ
 มีคำสั่งให้พนักงานคุมประเวศดำเนินการคดีตามปกติต่อไป

กระบวนการเตรียมการประชุม

๕. ผู้ประสานการประชุมลงทะเบียนรับสำนวน และดำเนินการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู
 โดยนับระยะเวลาในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ตั้งแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ

๖. ผู้ประสานการประชุม ทำการศึกษาข้อมูล วางแผน และกำหนดนัดหมายผู้ที่เข้าร่วม
 การประชุม เพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ดังนี้

๖.๑ ในการประชุม ให้จัดในวัน เวลา และสถานที่ ซึ่งเห็นว่าสะดวกและเหมาะสม อาจ
 จัดในเวลาราชการหรือนอกเวลาราชการ จัดในสถานที่ราชการหรือนอกสถานที่ราชการ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึง
 ความสะดวกและเหมาะสมของผู้เข้าร่วมประชุมทุกฝ่าย การเลือกสถานที่นั้น ต้องไม่เป็นสถานที่ที่อาจก่อให้เกิด

ความกดดัน หรือความหวาดกลัวแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ต้องเป็นสัดส่วน ไม่พลุกพล่าน อันอาจทำให้บรรยากาศการประชุมเสียไป หรือเบนความสนใจของผู้เข้าร่วมประชุมและให้ส่วนอำนาจการและการจัดการดำเนินการในเรื่องการจัดเตรียมสถานที่ อาหารว่าง เครื่องดื่ม ค่าตอบแทน และค่าพาหนะเดินทางของผู้เข้าร่วมประชุม

๖.๒ ผู้ประสานการประชุม ส่งชื่อพร้อมที่อยู่ของผู้ที่จะเข้าร่วมการประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขฟื้นฟูให้กับส่วนอำนาจการและการจัดการ ดำเนินการจัดทำหนังสือเชิญผู้เข้าร่วมการประชุม ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

ผู้เข้าร่วมประชุม

(๑) ฝ่ายเด็กหรือเยาวชน ได้แก่ เด็กหรือเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย หรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนร้องขอ ที่มีหนังสือแจ้งให้เข้าร่วมประชุม

(๒) ฝ่ายผู้เสียหาย ได้แก่ ผู้เสียหาย บิดามารดา หรือผู้ปกครองผู้เสียหายในกรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ และบุคคลซึ่งผู้เสียหายร้องขอ ที่มีหนังสือแจ้งให้เข้าร่วมประชุม

(๓) นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งควรเข้าร่วมประชุมทั้ง ๒ ตำแหน่ง

(๔) พนักงานคุมประพฤติ

(๕) พนักงานอัยการ

(๖) ผู้อำนวยการ

(๗) ผู้ประสานการประชุม

(๘) บุคคลที่ผู้อำนวยการเห็นสมควรเชิญเข้าร่วมประชุม อาจได้แก่

- ผู้แทนชุมชน ควรเป็นชุมชนที่เด็กหรือเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ และมีความรับผิดชอบต่อความสงบสุขของชุมชน

- พนักงานสอบสวน

- ผู้แทนหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง อาจได้แก่ โรงเรียน โรงพยาบาล สถานประกอบการ สถานสงเคราะห์ หน่วยงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่อยู่ในจังหวัด หรือผู้รักษาความสงบเรียบร้อย

- ผู้แทนหน่วยงานที่ได้รับผลกระทบจากการกระทำผิด ทั้งนี้ การประชุมให้เป็นไปตามระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู พ.ศ. ๒๕๕๔

๖.๓ การเตรียมความพร้อมก่อนการประชุม

ผู้ประสานการประชุมเสนอผู้อำนวยการ เพื่อขออนุมัติจัดประชุมและให้ส่วนอำนาจการและการจัดการ จัดเตรียมสถานที่ ไปลงลายมือชื่อสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม เครื่องดื่มหรืออาหารว่าง ค่าอาหารกลางวัน (ถ้ามี) ค่าตอบแทนและค่าพาหนะเดินทางสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๖.๓.๑ ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม

- กรณีจัดประชุมในสถานที่ราชการค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม อัตราคนละไม่เกิน ๓๕ บาทต่อมื้อ วันละไม่เกิน ๒ มื้อ

- กรณีจัดประชุมในสถานที่เอกชน ค่าอาหารว่างและเครื่องดื่ม อัตราคนละไม่เกิน ๕๐ บาท ต่อมื้อ วันละไม่เกิน ๒ มื้อ

๖.๓.๒ ค่าอาหารกลางวัน กรณีที่มีการประชุมคาบเกี่ยวมื้ออาหาร

- ค่าอาหารกลางวันตามที่จ่ายจริง ในอัตราคนละไม่เกิน ๕๐ บาท ต่อมื้อ

๖.๓.๓ ค่าตอบแทนผู้เข้าร่วมการประชุม

(๑) ฝ่ายผู้เสียหายที่มีหนังสือเชิญให้เข้าร่วมประชุม หากมีผู้เสียหายหลายคน ให้จ่ายค่าตอบแทนในอัตราวันละคนละ ๓๐๐ บาท กรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ให้จ่ายค่าตอบแทน ไม่เกินฝ่ายละ ๒ คน

(๒) ฝ่ายเด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญา ที่มีหนังสือเชิญให้เข้าร่วมประชุม ให้จ่ายค่าตอบแทนได้เฉพาะรายที่พนักงานคุมประพฤติใช้ดุลพินิจแล้วว่ายากจนและร้องขอ ในอัตราวันละคนละ ๓๐๐ บาท ให้จ่ายค่าตอบแทนไม่เกิน ๒ คน

(๓) สำหรับผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู นอกเหนือจากข้อ (๑) และข้อ (๒) ที่มีหนังสือเชิญให้เข้าร่วมประชุม ให้จ่ายค่าตอบแทนในอัตราวันละคนละ ๓๐๐ บาท ยกเว้นเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติหน้าที่

๖.๓.๔ ค่าพาหนะเดินทาง

(๑) ฝ่ายผู้เสียหายที่มีหนังสือเชิญให้เข้าร่วมประชุม หากมีผู้เสียหายหลายคน ให้จ่ายค่าพาหนะเดินทางเหมาจ่ายในอัตราคนละ ๒๐๐ บาท กรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ให้จ่ายค่าพาหนะ เดินทาง ไม่เกิน ๒ คน

(๒) ฝ่ายเด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาที่มีหนังสือเชิญให้เข้าร่วมประชุม ให้จ่ายค่าพาหนะเดินทางเหมาจ่ายอัตราคนละ ๒๐๐ บาทได้เฉพาะรายที่พนักงานคุมประพฤติใช้ดุลพินิจแล้วว่ายากจนและร้องขอ ให้จ่ายค่าพาหนะเดินทางไม่เกิน ๒ คน

(๓) สำหรับผู้เข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู นอกเหนือจากข้อ (๑) และข้อ (๒) ที่มีหนังสือเชิญให้เข้าร่วมประชุม ให้จ่ายค่าพาหนะเดินทางเหมาจ่ายคนละ ๒๐๐ บาท ยกเว้นเจ้าหน้าที่ในสังกัดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ การเบิกจ่ายให้ใช้ใบสำคัญรับเงินตามที่แนบท้ายระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และค่าตอบแทนอย่างอื่นของผู้เข้าร่วมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๕ เฉพาะบุคคลที่ได้รับแจ้งเป็นหนังสือเชิญเข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

กระบวนการประชุมและจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๗. ผู้ประสานการประชุม จัดประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

๗.๑ พิจารณาเชิญผู้เข้าร่วมประชุมมาตรา ๘๗ วรรคแรก กำหนดให้ผู้เข้าร่วมประชุม

ประกอบด้วยบุคคล ๒ กลุ่ม คือ

(๑) กลุ่มที่กฎหมายกำหนดให้ผู้อำนวยการเชิญ ได้แก่ ฝ่ายเด็กหรือเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิด (เด็กหรือเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยหรือบุคคลซึ่งเด็กหรือเยาวชนร้องขอ) ฝ่ายผู้เสียหาย ในกรณีที่มีผู้เสียหาย (ผู้เสียหายเอง รวมทั้งบิดามารดา ผู้ปกครองของผู้เสียหาย กรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ และบุคคลซึ่งผู้เสียหายร้องขอ) และนักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ พนักงานคุมประพฤติ และพนักงานอัยการ

(๒) กลุ่มที่ผู้อำนวยการเห็นสมควรเชิญ ได้แก่ ผู้แทนชุมชน หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิด พนักงานสอบสวน หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำความผิดนั้น เช่น โรงเรียน สถานประกอบการ องค์กรด้านเด็ก สถานสงเคราะห์ บ้านพักเด็กและครอบครัว พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เมื่อพิจารณาผู้เข้าร่วมประชุมที่เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎหมาย จากนั้นประสานผู้ที่จะเชิญเข้าร่วมประชุมให้ทราบก่อน และให้ส่วนอำนวยการและการจัดการจัดทำหนังสือเชิญ

๗.๒ เตรียมการประชุม

ก่อนวันประชุมให้โทรศัพท์สอบถามผู้เข้าร่วมประชุม เพื่อความแน่นอนว่าจะเข้าร่วมประชุมได้หรือไม่ หากจำเป็นต้องเลื่อนการประชุมต้องแจ้งให้ทราบเช่นกันเพื่อไม่ให้เสียเวลาเดินทางมา โดยไม่มีการประชุมเตรียมตัวให้พร้อมเป็นผู้ประสานการประชุม ความพร้อมของผู้ประสานการประชุม จะส่งผลให้การจัดทำแผนสำเร็จได้โดยง่าย ผู้ประสานการประชุมต้องเข้าใจสถานะและหน้าที่ของตนเองในเบื้องต้น มีความสามารถในการสังเกตรับฟังและสรุปความ โดยมีใช้เป็นผู้ตัดสินหรือชี้ว่าใครถูกหรือผิด แต่เป็นเพียงผู้อำนวยให้แต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการนำข้อมูลเข้าสู่ที่ประชุม ให้รู้ว่าจะเกิดอะไรขึ้น เพราะเหตุใด ใครเสียหายอย่างไร และชวนคิดเพื่อวางแผนแก้ไขเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้น และเด็กหรือเยาวชนจะพัฒนาตนให้ห่างไกลความเสี่ยงที่จะกระทำความผิดอีกได้อย่างไร สิ่งที่คุณประสานการประชุมควรเตรียม คือ

ก. ศึกษารายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับคดีและข้อมูลต่าง ๆ จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจได้จากเอกสารและการหารือร่วมกับนักวิชาชีพในสถานพินิจฯ เพื่อให้เข้าใจว่าเด็กหรือเยาวชนมีสภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างไร และแต่ละฝ่ายมีเป้าประสงค์อะไร และอย่างไรบ้าง

ข. สร้างบุคลิกที่ดี แต่งกายสุภาพ มารยาทดีงาม รู้ที่ถูกต้องควร ปฏิบัติตนได้เหมาะสมตามกาลเทศะ

ค. มีความสามารถเปิดใจผู้อื่นได้ ด้วยเครื่องมือเปิดใจคือความสุภาพอ่อนโยน มุ่งมั่นและเข้มแข็งในการทำหน้าที่ พร้อมรับฟังด้วยใจจดจ่อและตั้งใจสูง

ง. ใช้ภาษาถูกต้อง วาจาสุภาพ จังหวะและลีลาการพูดมีพลัง เป็นธรรมชาติ

๗.๓ ดำเนินการประชุมจัดทำแผน การประชุมแบ่งได้เป็น ๔ ช่วง ดังนี้

ช่วงแรก เป็นการต้อนรับผู้ประสานการประชุม กล่าวต้อนรับผู้เข้าร่วมประชุมด้วยการแนะนำตัวเอง หลังจากนั้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมแนะนำตนเอง แล้วแจ้งวัตถุประสงค์การประชุม แจ้งกติกาการเข้าร่วมประชุม เช่น ขอให้ปิดเครื่องมือสื่อสารระหว่างการประชุม ข้อมูลในที่ประชุมถือเป็นความลับไม่นำไปเปิดเผย ผู้ประสานการประชุม จะเป็นผู้เชิญผู้เข้าร่วมประชุมพูดทีละคนโดยไม่พูดแทรกกัน และผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนมีสิทธิที่จะออกจากที่ประชุมได้ทันทีที่ไม่ประสงค์จะร่วมประชุมต่อไป

ช่วงที่สอง เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล ผู้ประสานการประชุมเชิญให้

๑) พนักงานสอบสวนหรือพนักงานคุมประพฤติเล่าถึงพฤติการณ์คดี จากนั้นพนักงานคุมประพฤติแจ้งข้อมูลจากการสืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน ตามแต่ละด้านของแบบประเมินความเสี่ยง และความจำเป็น

๒) ให้เด็กหรือเยาวชนเล่าเหตุการณ์และผลของการกระทำที่เกิดขึ้น โดยผู้ประสานการประชุมอาจช่วยซักถาม เพื่อให้ที่ประชุมได้ทราบว่ามิอะไรเกิดขึ้นบ้าง ตลอดจนความคิดและความรู้สึกของเด็กหรือเยาวชนที่ได้กระทำผิดนั้น

๓) ผู้เสียหาย (หากมี) ได้พูดถึงความเสียหายที่ตนได้รับ รวมทั้งผลกระทบที่เกิดจากการกระทำของเด็กหรือเยาวชนและสิ่งที่ต้องการให้ชดใช้หรือชดเชยความเสียหายนั้น

๔) ให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนได้มีโอกาสพูดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องที่เกิดขึ้น

ช่วงที่สาม เป็นการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ผู้เข้าร่วมประชุมทุกท่านได้เข้าร่วมการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชนให้กลับตนเป็นคนดี บรรเทาทดแทนหรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย กรณีเป็นคดีที่มีผู้เสียหายสร้างความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม และพัฒนาตน ให้เป็นที่เชื่อว่าจะไม่กระทำความผิดอีก

ช่วงที่สี่ สรุปผลการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

ผู้ประสานการประชุมอ่านแผนให้ที่ประชุมฟัง หากเป็นที่ยอมรับว่าถูกต้องตามที่ตกลง ให้ผู้ประสานการประชุมสรุปแผนและสอบถามความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหาย (หากมี) และให้ทุกฝ่ายลงลายมือชื่อ

๗.๔ จัดทำบันทึกเสนอแผน พร้อมรายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนและความเห็นผู้อำนวยการ เมื่อการประชุมบรรลุผลได้แผนตามความประสงค์ ผู้ประสานการประชุมต้องจัดทำบันทึกเพื่อเสนอแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู รายงานข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชนของพนักงานคุมประพฤติและความเห็นเพื่อให้ผู้อำนวยการพิจารณาลงนามถึงพนักงานอัยการ

๘. ผลการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๘.๑ กรณีไม่สำเร็จ

กรณีแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชน ให้ผู้ประสานการประชุมรายงานผลการประชุมต่อผู้อำนวยการทราบ เพื่อส่งสำนวนกลับไปยังพนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวนทำหนังสือแจ้งพนักงานสอบสวนดำเนินคดีตามปกติโดยเร็ว และแจ้งให้ศาลทราบโดยให้ถือว่าวันที่ผู้อำนวยการลงนามเป็นวันยุติการจัดทำแผน

๘.๒ กรณีสำเร็จ

กรณีแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้รับความยินยอมจากผู้เสียหายและเด็กหรือเยาวชน ให้ผู้ประสานการประชุมจัดทำรายงานผลการประชุม เสนอต่อผู้อำนวยการทำความเข้าใจ ประกอบแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการภายในเวลาสามสิบวัน นับตั้งแต่วันที่เด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำ ทั้งนี้ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู จะต้องไม่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของเด็กหรือเยาวชน เว้นแต่เป็นการกำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ของเด็กหรือเยาวชนนั้น หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและไม่มีลักษณะเป็น การละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเด็กหรือเยาวชน แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู อาจกำหนดให้ว่ากล่าวตักเตือน กำหนดเงื่อนไขให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชน อาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ กำหนดให้ชดเชยเยียวยาความเสียหาย กำหนดให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ไม่เกินสามสิบชั่วโมง หรือกำหนดให้นำมาตรการอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างมาใช้เพื่อประโยชน์ในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน ทั้งนี้ ระยะเวลาในการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องไม่เกินหนึ่งปี

๙. พนักงานอัยการพิจารณาแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๙.๑ กรณีไม่เห็นชอบตามแผน

๙.๑.๑ พนักงานอัยการสั่งให้ดำเนินคดีตามปกติ ให้พนักงานคุมประพฤติแจ้งคำสั่งของพนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวน ศาล และผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ โดยให้ถือว่าวันที่พนักงานอัยการมีคำสั่งไม่เห็นชอบตามแผน เป็นวันเริ่มนับต่อจากวันที่สะดวกหยุดลง

๙.๑.๒ พนักงานอัยการสั่งให้แก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ผู้ประสาน การประชุม ดำเนินการจัดการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูใหม่ เพื่อทบทวนแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูโดยเร็วโดยให้ดำเนินการตามกระบวนการประชุมและจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู (ข้อ ๗ - ๙)

๙.๒ กรณีเห็นชอบตามแผน

๙.๒.๑ ดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวทันที

๙.๒.๒ ผู้ประสานการประชุมจัดทำรายงานให้ศาลทราบ ศาลจะพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ทั้งนี้ ศาลต้องมีคำสั่งภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับรายงาน

กระบวนการกำกับติดตามการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

๑๐. ผู้ที่ได้รับมอบหมายกำกับติดตามผลการปฏิบัติตามแผน เมื่อพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ทำหนังสือขอความร่วมมือหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู บุคคลที่ถูกระบุในข้อตกลงว่าให้เป็นผู้กำกับติดตามเฝ้าดูผลการปฏิบัติตามแผนจะต้องติดตาม สอดส่องให้ประจักษ์ว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นได้ปฏิบัติตามข้อกำหนดที่ระบุไว้ในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่ตกลงกันไว้และจะต้องแจ้งให้กับผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการให้กำกับติดตามการปฏิบัติตามแผน เมื่อได้มีการปฏิบัติตามข้อตกลงครบถ้วนแล้วหรือไม่ก็ตาม หากพบว่า เด็กหรือเยาวชนยังจำเป็นที่จะต้องได้รับการดูแลอย่างต่อเนื่องหลังจากการปฏิบัติตามแผนเสร็จสิ้นแล้วหรือไม่ก็ตาม ให้ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการกำกับติดตามการปฏิบัติตามแผน ส่งรายละเอียดคำแนะนำหรือขอความช่วยเหลือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและส่งเด็กหรือเยาวชนที่จะต้อง ได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖

การกำกับติดตามให้ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการให้กำกับติดตามการปฏิบัติตามแผน จะต้องทำการกำกับติดตามเด็กหรือเยาวชน ตามที่ที่ประชุมกำหนด ทั้งนี้ จะต้องไม่เกินระยะเวลา ๑ ปี โดยมีวิธีการกำกับติดตาม

ข้อวิธีการกำกับติดตามให้ปฏิบัติตามแผน

๑. ติดตามโดยการออกเยี่ยมบ้าน/สถานที่ทำงาน /สถานที่ที่เด็กหรือเยาวชนไปบำเพ็ญประโยชน์ตามแผนที่กำหนด หรืออื่น ๆ ตามความเหมาะสม
๒. ให้มารายงานตัวที่สถานพินิจฯ เพื่อรับคำแนะนำตามเงื่อนไขที่กำหนดในแผน
๓. ติดตามทางโทรศัพท์ หรือช่องทางติดต่อสื่อสารรูปแบบอื่น ๆ เช่น Application Line Facebook

๑๑. ผู้ที่ได้รับมอบหมายให้กำกับติดตามการปฏิบัติตามแผน จะต้องจัดทำรายงานเสนอผลการปฏิบัติของเด็กหรือเยาวชนหรือผู้มีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู มีรายละเอียด ดังนี้

๑๑.๑ ไม่เป็นไปตามแผน

หากพบว่า เด็กหรือเยาวชนฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ยุติการดำเนินการ และให้เจ้าหน้าที่ได้รับมอบหมายให้กำกับติดตามการปฏิบัติตามแผนรายงานผู้อำนวยการทราบ และจัดทำรายงานแจ้งให้พนักงานอัยการทราบ ทั้งนี้ ให้พนักงานคุมประพฤติจัดทำหนังสือแจ้งพนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป และแจ้งให้ศาลทราบด้วย

๑๑.๒ เป็นไปตามแผน

หากเด็กหรือเยาวชน บิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กร ซึ่งกำหนดไว้ในแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้ปฏิบัติตามแผนครบถ้วน ให้รายงานผลการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้พนักงานอัยการทราบ

๑๒. เมื่อพนักงานอัยการพิจารณา

๑๒.๑ เห็นชอบและมีคำสั่งไม่ฟ้อง

- พนักงานคุมประพฤติจัดทำหนังสือแจ้งคำสั่งไม่ฟ้องให้ศาล พนักงานสอบสวน และฝ่ายเด็กหรือเยาวชนทราบ ปิดสำนวน และบันทึกผลการดำเนินงานลงในระบบสารสนเทศให้ครบถ้วนสมบูรณ์
- อัยการคดีดำเนินการจัดส่งประวัติเด็กและเยาวชนไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนประวัติของเด็กและเยาวชน

๑๒.๒ ไม่เห็นชอบและให้ดำเนินคดีตามปกติ

ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

การใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานั้น มีผู้รับผิดชอบ ดังนี้

๑. ผู้อำนวยการ พิจารณาว่าเด็กหรือเยาวชนนั้นอาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้องตาม มาตรา ๘๖ เพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการ ให้พิจารณาเห็นชอบหรือไม่เห็นชอบกับแผนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวแล้วแจ้งคำสั่งของพนักงานอัยการ ให้พนักงานสอบสวนและผู้เกี่ยวข้องทราบ รายงานให้พนักงานอัยการทราบเมื่อเด็กหรือเยาวชนปฏิบัติตามแผน แก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วน ให้ผู้อำนวยการรายงานพนักงานอัยการเพื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้อง หรือกรณี เด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเพื่อพนักงานอัยการมีคำสั่งให้ดำเนินคดีตามปกติ และ รายงานให้ศาลทราบ ทั้งต้องกำกับดูแลให้การดำเนินการในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

๒. หัวหน้าส่วนคดี พิจารณาหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนิน คดีอาญาตามที่กฎหมายกำหนด จ่ายสำนวนให้พนักงานคุมประพฤติเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการสอบถามปากคำ เพื่อประเมินให้ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา และพิจารณาข้อมูลที่พนักงานคุมประพฤติเสนอให้ใช้ มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานั้นครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด เพื่อเสนอผู้อำนวยการมี คำสั่งให้มีการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งตรวจสอบ กำกับ ดูแล พร้อมให้คำปรึกษา แนะนำ การปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติ

๓. พนักงานคุมประพฤติ สืบเสาะข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน พิจารณาว่าเด็กหรือ เยาวชนรายใดอยู่ในหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่จะให้นำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ แล้วเสนอ ความเห็นให้ดำเนินการหรือไม่ดำเนินการร่วมกับนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้ผู้อำนวยการสั่งการ รวมทั้งต้องเข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และแจ้งคำสั่งของผู้อำนวยการ ให้พนักงานสอบสวนศาล และฝ่ายเด็กหรือเยาวชนทราบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๓.๑ สอบถามปากคำเด็กหรือเยาวชน บิดามารดา ผู้ปกครอง และผู้เสียหาย (หากมี) การสอบถามปากคำเด็กหรือเยาวชนการสอบถามปากคำเด็กหรือเยาวชนต้องดำเนินการโดยเร็ว การสอบถาม ปากคำบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองในที่นี้หมายถึงรวมถึง นายจ้าง บุคคลที่เด็กหรือเยาวชน อาศัยอยู่ด้วย ผู้แทนองค์การที่เด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย การสอบถามปากคำผู้เสียหาย กรณีที่มีผู้เสียหาย ต้องสอบถามปากคำผู้เสียหายถึงเหตุการณ์ที่ถูกกระทำ ความเสียหายที่เกิดขึ้น และผลกระทบที่ผู้เสียหายได้รับ หากเห็นว่าสามารถนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ต้องอธิบายให้ผู้เสียหายเข้าใจว่า หาก ดำเนินคดีตามปกติผลจะเป็นอย่างไร และหากใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีผลจะเป็นอย่างไรและ ผู้เสียหายจะได้รับประโยชน์อย่างไร โดยถ้าผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ ต้องสอบถามบิดา มารดา หรือผู้ปกครองด้วยว่า จะยินยอมให้นำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้กับเด็กหรือเยาวชนหรือไม่ หากยินยอมก็ให้ ทำหนังสือยินยอมไว้

๓.๒ แจ้งคำสั่งของผู้อำนวยการ ให้พนักงานสอบสวน ศาล และฝ่ายเด็กหรือเยาวชนทราบ ในกรณีต่อไปนี้

- กรณีที่ผู้อำนวยการเห็นชอบให้ดำเนินการตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา โดยพนักงานคุมประพฤติทำหนังสือแจ้งพนักงานสอบสวนว่า เด็กหรือเยาวชนอยู่ระหว่างจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้ดำเนินการตามมาตรา ๘๙ และแจ้งให้ศาลทราบ

- กรณีจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไม่ประสบความสำเร็จ ให้พนักงานคุมประพฤติทำหนังสือแจ้งพนักงานสอบสวนดำเนินคดีต่อไป และแจ้งให้ศาลทราบ

- กรณีเด็กหรือเยาวชนไม่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เมื่อผู้อำนวยการได้รับรายงานจากผู้ได้รับมอบหมายแล้ว ให้พนักงานคุมประพฤติทำหนังสือแจ้งพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีต่อไป และแจ้งให้ศาลทราบ

- กรณีมีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูครบถ้วน และพนักงานอัยการมีคำสั่งไม่ฟ้องแล้ว ให้พนักงานคุมประพฤติทำหนังสือรายงานให้ศาล ฝ่ายเด็กหรือเยาวชน และพนักงานสอบสวนทราบ

๔. นักจิตวิทยา สอบถามปากคำเด็กหรือเยาวชนตามแบบรายงานประเมินสภาวะสุขภาพจิต (จว.๐๑) ความเห็นร่วมกับพนักงานคุมประพฤติ นักสังคมสงเคราะห์ ในการพิจารณาใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ร่วมช่วยเหลือสอบถามปากคำผู้เสียหาย เพื่อให้เห็นความสำคัญในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ให้ผู้เสียหายได้รับการบรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหาย และร่วมให้ความเห็นถึงแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนหรือเยียวยาผู้เสียหาย (หากมี)

๕. นักสังคมสงเคราะห์ สอบถามปากคำเด็กหรือเยาวชนด้วยเทคนิควิธีการทางสังคมสงเคราะห์ ตามแบบสัมภาษณ์ทางสังคมสงเคราะห์เบื้องต้น (สค.๐๑) เสนอความเห็นร่วมกับพนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา ในการพิจารณาให้ดำเนินการหรือไม่ดำเนินการ รวมทั้งดำเนินการประสานการประชุมและติดตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูตามมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา หรือกระบวนการทางเลือกอื่น เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ระหว่างผู้กระทำผิด เหยื่อ และชุมชน

๖. ผู้ประสานการประชุม พิจารณาความจำเป็นและเหมาะสมในการเชิญบุคคลเข้าร่วมกระบวนการจัดการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เป็นผู้เตรียมและดำเนินการประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู รวมทั้งสรุปผลการประชุม และดำเนินการอื่นที่เกี่ยวข้องในระหว่างการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

๗. ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้อำนวยการ เป็นผู้กำกับติดตามให้มีการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์การพัฒนาเอกชน รวมทั้งชุมชนหรือบุคคลที่เห็นสมควร ติดตามเด็กหรือเยาวชน และจัดทำรายงานผลการปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเสนอผู้อำนวยการ

๘. ส่วนอำนวยการและการจัดการ จัดทำหนังสือเชิญประชุม เสนอผู้อำนวยการลงนามจัดเตรียมสถานที่เครื่องดื่มหรืออาหารว่าง จัดเตรียมเอกสารเบิกจ่าย และจ่ายค่าตอบแทนและค่าพาหนะเดินทางสำหรับผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู

บทที่ ๒

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๒.๑ สรุปผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

จากการศึกษา การประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ ด้วยเครื่องมือแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย สามารถจำแนกออกได้เป็น ๕ ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

ส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

ส่วนที่ ๕ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

ในส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น มีรายละเอียดประกอบด้วย ชื่อกฎหมายที่เข้ารับการประเมิน คือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ และหน่วยงานผู้ได้บังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ด้านผู้รักษาการตามกฎหมาย ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ส่วนเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์ คือ เป็นห่วงแรกของการประเมินผลสัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นการดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ ส่วนประเด็นของวันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์นั้น คือ ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕ ด้านรายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ พบว่า มีทั้งหมด ๕ รายการ ประกอบด้วย ๑) พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ ๒) ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. ๒๕๕๖ ๓) ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๔ ๔) ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยค่าป่วยการค่าพาหนะเดินทางค่าเช่าที่พักและค่าตอบแทนอย่างอื่นของผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๕ ๕) ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู พ.ศ. ๒๕๕๔ และ ๖) ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชั้นก่อนฟ้องคดี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ ๑

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1	ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น (เชิงกฎหมายที่เข้ารับการประเมิน)	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553
LE+ 1.1	หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
LE+ 1.2	หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน
LE+ 1.3	ผู้รักษาการตามกฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
LE+ 1.4	เหตุแห่งการประเมินสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ.2553
LE+ 1.5	วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕

ตารางที่ ๑ แสดงข้อมูลส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1.6	รายชื่อกฎที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	๓. พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๓ ๒. ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการ แทนการพิพากษาคดี พ.ศ. ๒๕๕๖ ๓. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๔ ๔. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยคำบัยการคำพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พักและค่าตอบแทนอย่างอื่น ของผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๕ ๕. ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไข บำบัดฟื้นฟู พ.ศ. ๒๕๕๔ ๖. ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูขึ้น ก่อนฟ้องคดี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑

ตารางที่ ๑ (ต่อ)

ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

โดยในส่วนที่ ๒ ถึงส่วนที่ ๕ จะเป็นการวิเคราะห์และประเมินผลในเนื้อหาส่วนต่าง ๆ โดยจะเป็นการประมวลผลด้วยเครื่องมือโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้แพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (LEI-AI) วิเคราะห์ชุดข้อมูล โดยมีค่าร้อยละ ระดับและนิยามความหมายดังต่อไปนี้

เกณฑ์การประเมินผล

ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	นิยามความหมาย
๐.๐๐๐ - ๕๐.๐๐๐	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
๕๐.๐๐๑ - ๖๒.๕๐๐	(F)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงหรือแก้ไข
๖๒.๕๐๑ - ๗๕.๐๐๐	(C)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่าคะแนน
๗๕.๐๐๑ - ๘๗.๕๐๐	(B)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี
๘๗.๕๐๑ - ๑๐๐.๐๐	(A)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

ตารางที่ ๒ แสดงเกณฑ์การประเมินผลด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (LEI-AI)

ซึ่งในส่วนที่ ๒ จะเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย โดยในส่วนของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ พบว่า มีร้อยละเฉลี่ย ๑๐๐.๐๐ อยู่ระดับ (A) เป็นการดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก เมื่อจำแนกพิจารณารายชื่อ พบว่า มีค่าร้อยละ ๑๐๐ อยู่ในระดับ (A) เป็นการดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก ครบทั้ง ๘ ข้อ ได้แก่ ข้อ ๒.๑ กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหา ข้อ ๒.๒ มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ ข้อ ๒.๓ กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียต้องกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร ข้อ ๒.๔ กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยีและวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ เพียงใด ข้อ ๒.๕ ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียได้รับจากการมีกฎหมายนี้ ข้อ ๒.๖ กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร ข้อ ๒.๗ มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร และข้อ ๒.๘ มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ ๓

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 2	ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย	20.000	100.004	100.004	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.1	กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.2	มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.3	กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียต้องกระทำกา รหรือเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.4	กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้ เสียหรือไม่ เพียงใด	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.5	ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย ได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.6	กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร ให้พิจารณาตอบเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.7	มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับ การให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.8	มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้ กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

ตารางที่ ๓ แสดงข้อมูลส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
							มาตรา ๘๖ ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอยู่สูงตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำความผิดเมื่อค้ำถึงอายุ ประวัติความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะและเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้น อาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติและหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม

ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ พบว่า มีร้อยละเฉลี่ย ๘๓.๓๓ อยู่ระดับ (B) เป็นการดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี เมื่อจำแนกพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าร้อยละ ๑๐๐ อยู่ในระดับ (A) เป็นการดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก จำนวน ๒ ข้อ ได้แก่ ข้อ ๓.๑ กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร และข้อ ๓.๓ การใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามีประเด็นยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่) อย่างไร

อนึ่ง ในข้อ ๓.๒ มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่อง และในประเด็นใด พบว่า มีร้อยละเฉลี่ย ๕๐.๐๐ อยู่ระดับ (FF) เป็นการดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก ซึ่งข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบจากกลุ่มงานวินัย กองบริหารทรัพยากรบุคคล และกลุ่มกฎหมายกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่า มีการร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามบทบัญญัตินี้ จำนวน ๑ เรื่อง แต่ไม่ได้เป็นการร้องเรียนหรือเป็นข้อผิดพลาดจากบทบัญญัติของตัวบทกฎหมายแต่อย่างใด ทั้งนี้ กลุ่มงานวินัยและกลุ่มกฎหมายได้ดำเนินการตั้งคณะกรรมการสอบสวนข้อเท็จจริงในกรณีดังกล่าวและได้ข้อยุติเรียบร้อยแล้ว รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ ๔

องค์ประกอบ / ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 3	ส่วนที่ 3 การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย	6.000	100.000	83.333	83.333	(B) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี
LE+ 3.1	กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร	1	33.333	33.333	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 3.2	มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่อง และในประเด็นใด	2	33.334	16.667	50.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 3.3	การใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามีประเด็นยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่) อย่างไร	3.000	33.333	33.333	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

ตารางที่ ๔ แสดงข้อมูลส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

ส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

ในส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ พบว่า มีร้อยละเฉลี่ย ๑๐๐.๐๐ อยู่ระดับ (A) เป็นการดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก เมื่อจำแนกพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าร้อยละ ๑๐๐ อยู่ในระดับ (A) เป็นการดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก ครบทั้ง ๕ ข้อ ได้แก่ ข้อ ๔.๑ มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น ข้อ ๔.๒ ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ ๒.๖ มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่ ข้อ ๔.๓ การดำเนินการของหน่วยงานเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ข้อ ๔.๔ ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ข้อ ๔.๕ กฎหมายนี้มีความคุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ ๕

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 4	ส่วนที่ 4 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	9.000	100.000	100.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.1	มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น	1	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.2	ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ 2.6 มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่	1	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.3	การดำเนินการของหน่วยงานเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	2.000	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.4	ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	4.000	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.5	กฎหมายนี้มีความคุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย	1	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

ตารางที่ ๕ แสดงข้อมูลส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

ส่วนที่ ๕ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ

สำหรับส่วนที่ ๕ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ พบว่ามีร้อยละเฉลี่ย ๙๔.๔๔ อยู่ระดับ (A) เป็นการดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก เมื่อจำแนกพิจารณารายข้อ พบว่า มีค่าร้อยละ ๑๐๐ อยู่ในระดับ (A) เป็นการดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ ๖

องค์ประกอบ / ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 5	ส่วนที่ 5 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ	35	300.004	283.337	94.446	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 5.1	สมศรยกเลิก แกไขปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหรือไม่ อย่างไร	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก					
LE+ 5.2	สมศรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร	NA					

ตารางที่ ๖ แสดงข้อมูลส่วนที่ ๕ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาทุกประเด็นในภาพรวม ประกอบด้วย ด้านมาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ (LE ๒.๒) ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียได้รับจากการมีกฎหมายนี้ (LE ๒.๕) สิ่งที่เกิดผลต่าง ๆ จากกฎหมายนี้ (LE ๒.๖) และผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย (LE ๔.๔) พบว่า พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ ๑๐๐.๐๐ ถือว่ากฎหมายฉบับนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

๒.๒ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

(๑) หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

(๒) หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

(๓) ผู้รักษาการตามกฎหมาย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

(๔) เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

เป็นห่วงแรกของการประเมินผลสัมฤทธิ์ โดยเป็นการดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุง พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓

(๕) วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย ตั้งแต่วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕

(๖) รายชื่อกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้

- ๑) พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑
- ๒) ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการกำหนดมาตรการแทนการพิพากษาคดี พ.ศ. ๒๕๕๖
- ๓) ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการสืบเสาะและพินิจข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเด็กหรือเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๔
- ๔) ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และค่าตอบแทนอย่างอื่นของผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๕
- ๕) ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู พ.ศ. ๒๕๕๔
- ๖) ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณาการระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูชั้นก่อนฟ้องคดี (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๑

(๗) รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย)

มาตรา ๘๖ ในคดีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำความผิดอาญาซึ่งมีอัตราโทษอย่างสูงตามกฎหมายกำหนดไว้ให้จำคุกไม่เกินห้าปี ไม่ว่าจะมิโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ถ้าปรากฏว่าเด็กหรือเยาวชนไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หากเด็กหรือเยาวชนสำนึกในการกระทำก่อนฟ้องคดีเมื่อคำนึงถึงอายุ ประวัติความประพฤติ สติปัญญา การศึกษาอบรม สภาพร่างกาย สภาพจิต อาชีพ ฐานะและเหตุแห่งการกระทำความผิดแล้ว หากผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณาเห็นว่าเด็กหรือเยาวชนนั้น อาจกลับตนเป็นคนดีได้โดยไม่ต้องฟ้อง ให้จัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูให้เด็กหรือเยาวชนปฏิบัติ และหากจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองเด็กหรือเยาวชนอาจกำหนดให้บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วยปฏิบัติด้วยก็ได้ ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปรับเปลี่ยนความประพฤติของเด็กหรือเยาวชน บรรเทา ทดแทน หรือชดเชยความเสียหายแก่ผู้เสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชุมชนและสังคม แล้วเสนอความเห็นประกอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต่อพนักงานอัยการเพื่อพิจารณา โดยการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าวต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย

เมื่อพนักงานอัยการได้รับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและความเห็นของผู้อำนวยการสถานพินิจตามวรรคหนึ่งแล้ว หากมีข้อสงสัยอาจสอบถามผู้อำนวยการสถานพินิจหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาได้ ถ้าพนักงานอัยการไม่เห็นชอบกับแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ให้ส่งแก้ไขแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือสั่งดำเนินคดีต่อไป และให้ผู้อำนวยการสถานพินิจแจ้งคำสั่งของพนักงานอัยการให้พนักงานสอบสวนและผู้เกี่ยวข้องทราบ หากพนักงานอัยการเห็นว่าแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูได้เป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของเด็กหรือเยาวชนแล้ว เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ให้พนักงานอัยการเห็นชอบกับแผนดังกล่าวและให้มีการดำเนินการตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูทันที พร้อมทั้งรายงานให้ศาลทราบ ทั้งนี้ แผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูต้องได้รับความยินยอมจากเด็กหรือเยาวชนและผู้เสียหายด้วยหากคดีนั้นเป็นคดีที่มีผู้เสียหาย

ในกรณีที่ปรากฏข้อเท็จจริงแก่ศาลว่ากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูนั้นไม่ชอบด้วยกฎหมายให้ศาลพิจารณาสั่งตามที่เห็นสมควร

ศาลต้องมีคำสั่งตามวรรคสามภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงาน ทั้งนี้ ให้ประธานศาลฎีกา โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาออกข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการของศาลด้วย

หมายเหตุ

๑. ประเพณีของกฎหมาย/กฎ การบังคับ
๒. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องตามบทบัญญัติของกฎหมายตามลำดับ
 - เด็กและเยาวชนในกระบวนการยุติธรรม (ประชาชน/บุคคลทั่วไป)
 - เจ้าหน้าที่รัฐ (ในชั้นพนักงานสอบสวน ชั้นพนักงานอัยการ ชั้นการพิจารณาคดีในชั้นศาล ชั้นการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และชั้นการส่งต่อและติดตาม)
 - คณะกรรมการสงเคราะห์เด็กและเยาวชนสำหรับสถานพินิจ (หน่วยงานภาคเอกชน/NGO)
 - หน่วยงานภาครัฐที่มีความเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน (หน่วยงานภาครัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน)
 - หน่วยงานภาคเอกชนที่มีความเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน (ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่/บุคลากรภาคเอกชน/NGO)

ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

(๘) กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด

หลังจากมีการแยกศาลยุติธรรมออกจากกระทรวงยุติธรรม โดยมีสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยธุรการของศาลยุติธรรมที่เป็นอิสระและกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม สมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวให้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่และโครงสร้างใหม่ ประกอบกับสมควรปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองสิทธิสวัสดิภาพ และวิธีปฏิบัติต่อเด็ก เยาวชน สตรี และบุคคลในครอบครัว รวมทั้งในส่วนของการพิจารณาพิพากษาของศาลเยาวชนและครอบครัว เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ และพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ มีบทบัญญัติ

บางประการที่ยังไม่เหมาะสมกับการดำเนินการเพื่อคุ้มครองเด็กและเยาวชน จึงเห็นควรปรับปรุงบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวกับบทนิยามเกี่ยวกับเด็ก การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการสงเคราะห์เด็กและเยาวชน การนำเด็กและเยาวชนไปฝากควบคุมยังสถานพินิจใกล้เคียง การว่ากล่าวตักเตือนเด็กหรือผู้ซึ่งอายุยังไม่เกินสิบปีรวมถึงบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลหรือผู้แทนองค์การที่เด็กหรือผู้ซึ่งอายุยังไม่เกินสิบปีอาศัยอยู่ด้วยการสอบถามเด็กหรือเยาวชนเบื้องต้น และมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาก่อนฟ้อง ทั้งนี้ เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

๑) หลักการและเหตุผลในการบัญญัติกฎหมายยังมีความสมเหตุสมผล และเหมาะสมกับสถานการณ์บังคับใช้ในปัจจุบัน

๒) มีความสอดคล้องกับภารกิจหลักขององค์กรและยุทธศาสตร์ชาติ

๓) จากการศึกษา โครงการการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ระยะที่ ๓: การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยสำรวจประสิทธิภาพการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง มาตรา ๘๖ ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ พบว่า

- จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๔ - ๒๕๖๒ มีเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๔ ที่มีการใช้เพียง ร้อยละ ๑.๔๗ ของเด็กและเยาวชนที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี ทั้งหมด ต่อมาในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๓.๐๖ และ ร้อยละ ๓๔.๑๕ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ และยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ (เดือนตุลาคม ๒๕๖๑ - เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒) อยู่ที่ร้อยละ ๓๙.๓๒ ซึ่งเพิ่มจากปีที่เริ่มแรกที่เริ่มโครงการถึง ๒๖.๒๖

- ในส่วนกระบวนการจัดทำแผนฯ ประสบผลสำเร็จถึง ร้อยละ ๙๘.๙๖

- พนักงานอัยการพิจารณาเห็นชอบแผนฯ สูงถึง ร้อยละ ๙๘.๕๖

- เด็กและเยาวชนมีผลปฏิบัติตามแผนฯ สำเร็จ อยู่ที่ร้อยละ ๗๗.๘๔

จากการศึกษาผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ และกลับมากระทำผิดซ้ำอีกภายใน ๓ ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๔ - ๒๕๖๑ อยู่ที่ร้อยละ ๙.๕๒ โดยมีผลการกระทำผิดซ้ำในปีแรกหลังจากปฏิบัติตามแผนสำเร็จเฉลี่ย ๓ ปี อยู่ที่ร้อยละ ๕.๒๖

จากส่วนหนึ่งของการศึกษาการติดตามประเมินผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งการเก็บข้อมูลทั้งจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นเอกสารและแหล่งข้อมูลปฐมภูมิด้วยการเก็บข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- เด็กและเยาวชนจะได้รับประโยชน์จากการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม หากยินยอมเข้าทำตามแผนบำบัดแก้ไขฟื้นฟูที่ทางสถานพินิจฯ ได้จัดให้มีการประชุมมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาโดยการส่งไม่ฟ้องและไม่มีความผิดติดตัว

- มาตรการพิเศษเป็นการลดปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลและขณะเดียวกันเป็นการให้โอกาสเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาด ได้ปรับเปลี่ยนแก้ไขพฤติกรรมตนเอง ครอบครัวมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบ กำกับดูแลบุตรมากขึ้น ประกอบกับหากคดีที่มีผู้เสียหาย ผู้เสียหายได้รับการชดเชยหรือเยียวยาส่งผลให้ลดความขัดแย้งในชุมชนเด็กและเยาวชน ผู้ปกครองมีความรับผิดชอบต่อตนเองและชุมชนมากขึ้น ผลที่ได้คือชุมชนให้การยอมรับเด็กและเยาวชน

- การพัฒนาปรับปรุงคู่มือการปฏิบัติงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ฉบับปรับปรุงแก้ไข (ครั้งที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๓ ซึ่งประกาศ ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๖๓ ได้มีรวบรวมจากองค์ความรู้จากประสบการณ์ปฏิบัติงานและปรับปรุงพัฒนาให้มีความชัดเจน กระชับ เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับการแก้ไขกฎหมายในพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการดำเนินงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง

- มาตรการพิเศษเป็นการพัฒนาและเพิ่มพูนทักษะให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงานให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอน ระยะเวลาในการปฏิบัติแต่ละห้วงเวลา รวมถึงการวางแผนและจัดระบบเกี่ยวกับการติดตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูของเด็กและเยาวชนแต่ละราย

(๙) มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ

มีการดำเนินการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาและมีการปรับปรุง แก้ไขเพื่อให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายได้อย่างถูกต้องและมีมาตรฐาน โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังต่อไปนี้

๙.๑ มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมาย

๙.๒ หน่วยงานมีการจัดอบรม

- ประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดการองค์ความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผลการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง ใน ๕ พื้นที่ ได้แก่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดชลบุรี สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดเชียงราย สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุราษฎร์ธานี และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น โดยมีผู้เข้าร่วมจากผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ ตำรวจ พนักงานอัยการ ศาลเยาวชนและครอบครัว และเครือข่ายชุมชน รวมถึงผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในพื้นที่และจังหวัดใกล้เคียง จำนวน ๓๐ จังหวัด

- อบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานคุมประพฤติด้านการหันเหคดี และงานสัมมนาวิชาการว่าด้วยการหันเหคดีด้วยยุติธรรมสมานฉันท์โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น ๑๒๙ ราย ประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่มงานคดี และพนักงานคุมประพฤติ จากสถานพินิจฯ ทั่วประเทศ

- มีการดำเนินโครงการการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ระยะที่ ๑, ๒ และ ๓

- มีการทบทวนคู่มือการปฏิบัติงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา และปรับปรุงแก้ไข ในปี พ.ศ. ๒๕๖๓

(๑๐) กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

กฎหมายนี้มีบทบัญญัติที่กำหนดให้ประชาชน ต้องกระทำ หรืองดเว้นกระทำการตามกฎหมาย แต่ไม่ได้ก่อให้เกิดการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียหรืองดเว้นให้กระทำ

(๑๑) กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด

การดำเนินการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ยังคงมีความจำเป็นและสอดคล้องกับภารกิจหลักของกรมพินิจฯ อีกทั้งยังสามารถจัดทำแนวทางการดำเนินการได้ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปโดยไม่ขัดต่อบทบัญญัติของกฎหมาย ส่งผลให้ยังคงดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายต่อไปได้ โดยเห็นได้จากการดำเนินการในการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ยังคงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง แม้จะเกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ซึ่งทำให้ไม่สามารถดำเนินการประชุมแบบต่อหน้าได้ กรมพินิจฯจึงดำเนินการใช้การประชุมทางออนไลน์ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และการดำเนินการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ยังคงมีความสอดคล้องกับภารกิจหลักของกรมพินิจฯ นั่นคือ ส่งเสริมการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกและมาตรการอื่นในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชน สร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน และพิทักษ์คุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพเด็ก เยาวชนและผู้เยาว์

(๑๒) ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มจากเด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปรากฏในผลโครงการติดตามประเมินผลการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ภายใต้โครงการติดตามประเมินผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ กรมพินิจฯ และคุ้มครองเด็กและเยาวชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ พบว่า

- เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าถึงและได้รับความยุติธรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งกระบวนการดำเนินงานดังกล่าวยังสามารถลดความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคม และชุมชนที่เด็กและเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วย
- มีการนำการหันเหคดีไปใช้มากขึ้น ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดน้อยลงอย่างมีรูปธรรม
- มีเครือข่ายที่ดีในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนมากขึ้น ผู้นำชุมชนให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลและร่วมกิจกรรมบริการสาธารณะประโยชน์กับเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษ
- บุคลากรของกรมพินิจฯที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ รู้สึกภาคภูมิใจที่ได้ทำงานนี้ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการลดภาระการปฏิบัติงาน ดำเนินการจัดประชุมตามมาตรา ๘๖ ประสบความสำเร็จส่งผลให้สามารถแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชนได้

(๑๓) กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

บทบัญญัติว่าด้วยการหันเหคดีนี้เกิดประโยชน์ทางบวกจากการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นการลดความเหลื่อมล้ำ สร้างความเป็นธรรม และสอดคล้องกับหลักสากล โดยไม่ส่งผลกระทบทางลบ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

มีผลทางบวก คือ

- เป็นการดำเนินการที่สอดคล้องกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กและอนุสัญญา ว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ รวมทั้งกฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติ ว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับคดีเด็กและเยาวชน (กฎแห่งกรุงปักกิ่ง)

- เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าถึงและได้รับความยุติธรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งกระบวนการดำเนินงานดังกล่าวยังสามารถลดความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคม และชุมชนที่เด็กและเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วย

- มีการนำการหันเหคดีไปใช้มากขึ้น ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดน้อยลงลงอย่างมีรูปธรรม โดยปรากฏในส่วนหนึ่งของผลการวิจัยในโครงการติดตามประเมินผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ และคู่มือมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๙๐ และไม่เกิดผลกระทบทางลบที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมาย

(๑๔) มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

สถิติคดีที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัตินี้ มีจำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษแทน การดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจากการศึกษาผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง พบว่า เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ และกลับมากระทำผิดซ้ำอีกภายใน ๓ ปี มีจำนวนน้อยกว่าเด็กและเยาวชนที่ไม่ได้เข้าสู่อการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖

โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาในโครงการการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ระยะที่ ๓ : การเพิ่มประสิทธิภาพประสิทธิผล พบว่า จากการสำรวจประสิทธิภาพการเพิ่มมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง มาตรา ๘๖ ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศ พบว่า

- จำนวนเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๘๖ ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ พ.ศ. ๒๕๕๓ ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ - ๒๕๖๒ มีเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๙ ที่มีการใช้เพียง ร้อยละ ๑.๔๗ ของเด็กและเยาวชนที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี ทั้งหมด ต่อมาในปีงบประมาณ ๒๕๖๐ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๓.๐๖ และ ร้อยละ ๓๔.๑๕ ในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ และยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปีงบประมาณ ๒๕๖๒ (เดือนตุลาคม ๒๕๖๑ - เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒) อยู่ที่ร้อยละ ๓๙.๓๒ ซึ่งเพิ่มจากปีที่เริ่มแรกที่เริ่มโครงการถึง ๒๖.๒๖

- ในส่วนกระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ประสบผลสำเร็จถึง ร้อยละ ๙๘.๙๖

- พนักงานอัยการพิจารณาเห็นชอบแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู สูงถึง ร้อยละ ๙๘.๕๖

- เด็กและเยาวชนมีผลปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ อยู่ที่ร้อยละ ๗๗.๘๔

- ผลการกระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษการดำเนินคดีอาญาในชั้นก่อนฟ้อง เด็กและเยาวชนที่ปฏิบัติตามแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟูสำเร็จ และกลับมากระทำผิดซ้ำอีกภายใน ๓ ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ - ๒๕๖๑ อยู่ที่ร้อยละ ๙.๕๒ โดยมีผลการกระทำผิดซ้ำในปีแรกหลังจากปฏิบัติตามแผนสำเร็จเฉลี่ย ๓ ปี อยู่ที่ร้อยละ ๕.๒๖

อีกทั้งไม่มีข้อร้องเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดจากการละเมิดกฎหมายนั้นทั้งก่อนและภายหลังการบังคับใช้กฎหมายและเกิดผลเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น

โดยมีการสำรวจหรือศึกษาวิจัย ผลการดำเนินงานตามกฎหมายหรือการนำมาตรการทางกฎหมายมาใช้เป็นรูปธรรม ดังนี้

- โครงการ “การเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม” ระยะที่ ๑ ในปี ๒๕๕๙ ระยะที่ ๒ ในปี ๒๕๖๑ และระยะที่ ๓ ในปี ๒๕๖๓

- โครงการติดตามประเมินผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งปรากฏผลโครงการการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัย

(๑๕) มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

อาจมีในช่วงแรกของการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากยังไม่มีแนวทางในการปฏิบัติงานที่เป็นมาตรฐาน แต่เมื่อได้มีการดำเนินการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา รวมทั้งมีการอบรมให้ความรู้กับผู้ปฏิบัติงานทำให้ลดปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายได้อย่างเป็นมาตรฐานและมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งมีการเผยแพร่ความรู้ประชาสัมพันธ์ให้กับประชาชนผ่านทางสื่อวิทยุทัศน์และแผ่นพับ

ส่วนที่ ๓

การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

(๑๖) กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

- ไม่มี -

(๑๗) มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่องและในประเด็นใด

มีช่องทางในการร้องเรียนได้ ทั้งในหน่วยปฏิบัติและระดับกรม ซึ่งพบว่า มีการร้องเรียนมายังกรมพินิจฯ เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตามบทบัญญัตินี้ เพียง ๑ เรื่อง ซึ่งได้มีการดำเนินการสอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตามข้อร้องเรียน แต่ไม่มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้

(๑๘) การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ คุณพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร

ไม่มีการกำหนดการใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ แต่มีการดำเนินการประชุมร่วมกันระหว่างพนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ประชุมพิจารณาตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไข (ปรากฏในคู่มือปฏิบัติงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา) โดยหน่วยงานมีการขับเคลื่อนการดำเนินการโดยใช้คณะกรรมการพิจารณาตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขทำให้บรรลุตามเป้าหมายของกฎหมายในทุก ๆ คดีที่เข้าสู่การหันเหคดี และมีการติดตามการดำเนินงานการหันเหคดีโดยให้รายงานผลต่อผู้บริหาร โดยปรากฏในรายงานการดำเนินงานของรัฐต่อสาธารณะรายปี

ส่วนที่ ๔

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๑๙) การรับฟังความคิดเห็น

● ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว

● ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบุทุกวิธี).....
ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายนี้หรือผลกระทบของกฎหมายนี้อย่างไร....

มีการดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มจากเด็กและเยาวชน ผู้ปกครอง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งปรากฏในผลโครงการติดตามประเมินผลการเพิ่มการใช้มาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ภายใต้โครงการติดตามประเมินผลงานวิจัยที่นำไปใช้ประโยชน์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

(๒๐) ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่

จากการดำเนินการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม จะมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในงานวิจัยทุกฉบับ

(๒๑) หน่วยงานได้

(๒๑.๑) ออกกฎหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

การดำเนินการหันเหคดีได้ถูกกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์พัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาระบบกระบวนการยุติธรรมทางเลือก รวมถึงได้ดำเนินการจัดทำคู่มือแนวทางที่เกี่ยวข้อง เช่น คู่มือมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา มาตรา ๙๐ คู่มือการปฏิบัติงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

(๒๑.๒) ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

- มีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา
- มีการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของพนักงานคุมประพฤติด้านการหันเหคดี และงานสัมมนาวิชาการว่าด้วยการหันเหคดีด้วยยุติธรรมสมานฉันท์ โดยมีผู้เข้าร่วมอบรมทั้งสิ้น ๑๒๙ ราย ประกอบด้วยหัวหน้ากลุ่มงานคดี และพนักงานคุมประพฤติ จากสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ทั่วประเทศ

(๒๒) ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๒๒.๑) กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร

มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับการบังคับใช้ในบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ รวมทั้งมีการประเมินผลด้วยการศึกษาวิจัย

(๒๒.๒) หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

- เด็กหรือเยาวชนสามารถเข้าถึงและได้รับความยุติธรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งกระบวนการดำเนินงานดังกล่าวยังสามารถลดความขัดแย้งและสร้างความสมานฉันท์ปรองดองให้เกิดขึ้นในสังคม และชุมชนที่เด็กและเยาวชนนั้นอาศัยอยู่ด้วย

- มีการนำการหันเหคดีไปใช้มากขึ้น ทำให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดน้อยลงอย่างมีรูปธรรม

- มีเครือข่ายที่ดีในกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชนมากขึ้น ผู้นำชุมชนให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลและร่วมกิจกรรมบริการสาธารณะประโยชน์กับเด็กและเยาวชนที่ใช้มาตรการพิเศษ

- บุคลากรรัฐสภาภูมิใจที่ได้ทำงานนี้ได้ใช้ความรู้ความสามารถในการลดภาระการปฏิบัติงาน ดำเนินการจัดประชุมตามมาตรา ๘๖ ประสบความสำเร็จ ส่งผลให้สามารถแก้ไข ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเด็กและเยาวชนได้ (ปรากฏในผลการศึกษาวิจัย)

(๒๒.๓) ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

ไม่มี เนื่องจากในทางปฏิบัติเป็นกระบวนการที่มีความคล้ายคลึงกับกระบวนการที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่จะต้องดำเนินการตามปกติ แต่อาจเพิ่มเติมความละเอียดมากขึ้น

(๒๒.๔) เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่

- ไม่มี -

(๒๓) กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

มีความคุ้มค่า เนื่องจากการเป็นกรณีเด็กและเยาวชน เป็นการให้โอกาสกับเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นอนาคตของชาติ

(๒๔) สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

(A): การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก โดยสามารถอธิบายแผนการในการยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ได้ว่า

หากจะดำเนินการให้การบังคับใช้กฎหมายตามบทบัญญัตินี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น มีความจำเป็นต้องทำการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จ และความคุ้มค่าของการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ รวมถึงรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ครอบคลุมทุกภาคส่วน เพื่อนำไปพัฒนา ปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตาม และบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างสม่ำเสมอ

(๒๕) สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร

ในการดำเนินการเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไป ตามกฎหมาย จะต้องมีการศึกษาบริบท สถานการณ์ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย รวมทั้งนำข้อมูลจากการถอดบทเรียนจากการปฏิบัติมาสู่การปรับปรุง พัฒนา หรือจัดทำแนวทางที่เกี่ยวข้องกับบทบัญญัติ ในกฎหมายนี้ให้มีความทันสมัย สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างสูงสุด รวมทั้งมีการประเมินความพึงพอใจของเด็ก เยาวชน และผู้ปกครองรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอยู่เสมอ และนำมาปรับปรุงพัฒนาการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับบทบัญญัติทางกฎหมายต่อไป

บทที่ ๓

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

๓.๑.๑ หากหรือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อนำเครื่องมือไปใช้หรือพัฒนาต่อยอดให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและมีความถูกต้อง ครบถ้วนตามองค์ประกอบ และสอดคล้องตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒

๓.๑.๒ ผู้พัฒนาเครื่องมือควรมีการพัฒนา ปรับปรุง ทดลองใช้ ตลอดจนประเมินประสิทธิภาพแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความง่ายและสะดวกต่อการใช้งาน ตลอดจนเป็นมิตรต่อผู้ใช้งานอย่างแท้จริง เนื่องจากปัจจุบันแพลตฟอร์มยังมีปัญหาและอุปสรรคอยู่มาก อาทิ

- ควรแยกและเพิ่มช่องสำหรับโหลดไฟล์เอกสารให้มากกว่านี้ เพื่อให้เกิดความง่ายและเอื้อต่อผู้ใช้งาน
- ควรขยายช่องด้านหลังสำหรับกรอกข้อความให้กว้างกว่านี้ เพื่อให้ผู้ใช้โปรแกรมสามารถเห็นข้อความและแก้ไขข้อความได้ทันทีหากกรอกผิด
- ภายหลังกดบันทึกข้อมูล แพลตฟอร์มควรนำผู้ใช้งานกลับมาที่หน้าปัจจุบัน ไม่ควรกลับไปหน้าจอแรกเพื่อเข้าระบบใหม่ เป็นต้น

๓.๑.๓ ควรมีการประชาสัมพันธ์การใช้เครื่องมือการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) ให้กับหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง หรือมีความจำเป็นต้องใช้งาน

๓.๑.๔ ควรมีการทำความเข้าใจกับคณะกรรมการกฤษฎีกา เกี่ยวกับรูปแบบ และวิธีการประมวลผลข้อมูลของแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน

๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและการใช้

๓.๒.๑ ควรมีการทำความเข้าใจกับผู้บริหารหน่วยงานให้มีความเข้าใจในหลักการของการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) มาใช้และสนับสนุนให้มีการให้ความรู้แก่บุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำเนินการประเมินกฎหมายที่มีความเกี่ยวข้อง

๓.๒.๒ กระบวนการของการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย จำเป็นต้องมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องในทุก ๆ ด้าน ทั้งจากผู้บังคับใช้กฎหมาย ประชาชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งต้องมีการบูรณาการข้อมูลในทุก ๆ ส่วนก่อนนำเข้าโปรแกรมเพื่อให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒.๓ ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ใช้งานที่จะเป็นผู้ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย เช่น นิติกร นักวิชาการยุติธรรม พนักงานคุมประพฤติ เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถใช้งานแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๒.๔ ควรมีการพัฒนาให้ผู้ใช้งานสามารถปรับหรือแก้ไขตัวชี้วัด หรือข้อความที่ปรากฏในเกณฑ์ แต่ละข้อให้มีความเหมาะสมกับกฎหมายแต่ละประเภท หรือแต่ละฉบับ

๓.๒.๕ ควรมีการจัดทำคู่มือการใช้งานที่เข้าใจง่าย สามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง และเป็นมิตรกับ ผู้ใช้งาน

๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้

๓.๓.๑ อาจมีการการแบ่งประเภทกฎหมายมากกว่า ๓ ประเภท (กฎหมายลักษณะบังคับ/กฎหมายลักษณะบริการ/กฎหมายที่มีลักษณะบริหารหรือนโยบาย) หรืออาจสามารถปรับแก้ไขได้ตามบริบทกฎหมาย

๓.๓.๒ อาจมีการต่อยอด/มีการศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการประมวลผลในแพลตฟอร์มไปยังระดับสูงงานวิชาการ เช่น การสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลทางสถิติและนำไปลงโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติสังคมศาสตร์ (SPSS) เป็นต้น

๓.๔ ข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

๓.๔.๑ ควรขยายระยะเวลาการศึกษาในหลักสูตรให้มากขึ้นกว่านี้ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีเวลาศึกษาและสามารถทดลองใช้ระบบ และนำข้อสังเกต หรือข้อคำถามมาสอบถามกับผู้พัฒนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวิธีการใช้แพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) อย่างชัดเจน

๓.๔.๒ ควรมีการทำความเข้าใจว่าจุดประสงค์ของการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายไม่ได้เป็นการต้องการคะแนนที่สูง แต่เป็นการทบทวนบทบัญญัติของกฎหมายว่ายังคงมีความเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทสถานการณ์ในปัจจุบันหรือไม่ หรือมีข้อจำกัด หรือปัญหาอะไรที่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงให้ตอบสนองต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายให้มากที่สุด

๓.๔.๓ การให้คะแนนเพียง ๐ หรือ ๑ อาจยังไม่ตรงกับประสิทธิภาพของกฎหมายในขณะนั้น อาจมีการเพิ่มเติมในส่วนที่ไม่แน่ใจ

๓.๔.๔ คำอธิบายของแต่ละข้อคำถาม อาจยากต่อการทำความเข้าใจทำให้ผู้ใช้งานอาจไม่มั่นใจในการประเมินระดับคะแนน หรือการเลือกไฟล์มาแนบให้ถูกต้องได้

๓.๔.๕ ในการเรียนรู้การใช้แพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) อาจให้นำเสนอเป็นกลุ่มย่อยโดยมีอาจารย์ผู้สอนประจำกลุ่ม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้มากขึ้น และลดระยะเวลาในการนำเสนอ

กลุ่มที่ ๘ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ
“พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑”

บทที่ ๑
การทบทวนบทบัญญัติของกฎหมาย

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

โดยที่ในปัจจุบันการแก้ไขปัญหเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดยังขาดกลไกในการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในเชิงบูรณาการ สมควรกำหนดแนวทางในการบริหารการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูดังกล่าว เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นต้องจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลบางประการเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน โดยให้มีคณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ตลอดจนกำหนดสิทธิ หน้าที่ และประโยชน์ที่เด็กและเยาวชนควรได้รับในระหว่างการควบคุมดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชน การกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของเจ้าพนักงานพินิจและสถานที่ควบคุม การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และกำหนดให้มีระบบสงเคราะห์ช่วยเหลือและติดตามภายหลังปล่อยจากสถานที่ควบคุม รวมทั้งจัดให้มีความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับเอกชน และกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำความผิดบางอย่าง เพื่อให้การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๑.๒ สารสำคัญของกฎหมาย และ มาตรการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมาย

พระราชบัญญัตินี้เป็นการกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด เพื่อให้มีกลไกในการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในเชิงบูรณาการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพอันจะเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน และความสงบเรียบร้อยของสังคม มีเนื้อหาจำนวน ๖๑ มาตรา และแบ่งออกเป็น ๘ หมวด โดยมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

๑. บททั่วไป

๑.๑ ชื่อพระราชบัญญัติ (มาตรา ๑) กำหนดให้พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑”

๑.๒ วันบังคับใช้กฎหมาย (มาตรา ๒) พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด ๖๐ วันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๕ ตอนที่ ๑๒ ก หน้า ๓๒ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๖๑ จึงเริ่มมีผลใช้ บังคับตั้งแต่วันอังคารที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑ เป็นต้นไป)

๑.๓ บทนิยาม (มาตรา ๓) กำหนดบทนิยามคำว่า “เด็ก” “เยาวชน” “สถานพินิจ” “ศูนย์ฝึกและอบรม” “สถานที่ควบคุม” “การจำแนก” “สิ่งของต้องห้าม” “คณะกรรมการ” “กรรมการ” “เจ้าพนักงานพินิจ” “ผู้อำนวยการ” “อธิบดี” และ “รัฐมนตรี” ดังนี้

“เด็ก ” หมายความว่า เยาวชนและครอบครัว

“เยาวชน ” หมายความว่า พิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

“สถานพินิจ” หมายความว่า สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

“ศูนย์ฝึกและอบรม” หมายความว่า ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

“สถานที่ควบคุม” หมายความว่า สถานที่ควบคุมของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

“การจำแนก” หมายความว่า การแยกและจัดประเภทเด็กและเยาวชนเพื่อกำหนดวิธีการปฏิบัติ ต่อเด็กและเยาวชน และการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสมตามสภาพปัญหาและความจำเป็นของเด็กและเยาวชน

“สิ่งของต้องห้าม” หมายความว่า สิ่งของต้องห้ามนำเข้าสถานที่ควบคุมของสถานพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชนและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด

“เจ้าพนักงานพินิจ” หมายความว่า ผู้ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ประกาศกำหนดและอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้แต่งตั้งเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

“ผู้อำนวยการ” หมายความว่า ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

๑.๔ ผู้รักษาการตามกฎหมาย (มาตรา ๔) กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีหน้าที่ และอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

๒. หมวด ๑ คณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด (มาตรา ๕ ถึงมาตรา ๑๒)

๒.๑ องค์ประกอบคณะกรรมการ (มาตรา ๕) กำหนดให้มี “คณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด” ประกอบด้วย

๒.๑.๑ กรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน ๑๗ คน ได้แก่ (๑) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ (๒) ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ (๓) ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (๔) ปลัดกระทรวงมหาดไทย (๕) ปลัดกระทรวงแรงงาน (๖) ปลัดกระทรวงสาธารณสุข (๗) เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (๘) เลขาธิการคณะกรรมการ การอาชีวศึกษา (๙) เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม (๑๐) อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง (๑๑) อัยการสูงสุด (๑๒) ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (๑๓) อธิบดีกรมคุมประพฤติ (๑๔) อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (๑๕) เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (๑๖) เลขาธิการสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และ (๑๗) อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเป็นกรรมการ และเลขานุการ และให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวนไม่เกิน ๒ คน เป็น ผู้ช่วยเลขานุการ

๒.๑.๒ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน ๖ คน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ด้านละหนึ่งคน ได้แก่ (๑) ด้านการคุ้มครองเด็ก (๒) ด้านการศึกษา (๓) ด้านจิตวิทยา (๔) ด้านสังคมสงเคราะห์ (๕) ด้านสาธารณสุข และ (๖) ด้านสิทธิเด็ก

๒.๒ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (มาตรา ๖) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังนี้ (๑) มีสัญชาติไทย (๒) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปี (๓) ไม่เป็นบุคคลล้มละลายหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลายทุจริต (๔) ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ (๕) ไม่ติดยาเสพติดให้โทษ (๖) ไม่เคยต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุกไม่ว่าจะได้รับโทษจำคุกจริงหรือไม่ เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้ กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ (๗) ไม่เคยต้องคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลให้ทรัพย์สินตกเป็น ของแผ่นดินเพราะร่ำรวยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติ และ (๘) ไม่เคยถูกไล่ออก ปลดออก ให้ออก หรือเลิกจ้าง จากหน่วยงานของรัฐหรือหน่วยงานของเอกชนเพราะทุจริตต่อหน้าที่ ประพฤติชั่วอย่างร้ายแรงหรือถือว่าการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

๒.๓ วาระในการดำรงตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิและการพ้นจากตำแหน่งก่อนวาระ (มาตรา ๗ และมาตรา ๘)

๒.๓.๑ กำหนดเวลาในการดำรงตำแหน่ง ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรง ตำแหน่ง คราวละ ๓ ปี (มาตรา ๗ วรรคหนึ่ง)

๒.๓.๒ การแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิแทนตำแหน่งที่ว่างลง กรณีก่อนครบวาระ ให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว เว้นแต่วาระของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเหลืออยู่ไม่ถึงเก้าสิบวันรัฐมนตรีจะไม่แต่งตั้งกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิแทนก็ได้ และให้คณะกรรมการประกอบด้วยกรรมการเท่าที่เหลืออยู่ (มาตรา ๗ วรรคสอง)

๒.๓.๓ การรองรับให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระปฏิบัติหน้าที่ ต่อไป จนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ กรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิครบกำหนด วาระแต่ ยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ กำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่ง ตามวาระ ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่ และกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้แต่ไม่เกิน ๒ วาระติดต่อกัน (มาตรา ๗ วรรคสาม และวรรคสี่)

๒.๓.๔ เหตุแห่งการพ้นจากตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากการพ้นจากตำแหน่ง ตามวาระแล้วให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อ (๑) ตาย (๒) ลาออก (๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม ตามมาตรา ๖ (๔) รัฐมนตรีให้ออกจากตำแหน่งเพราะบกพร่องต่อหน้าที่มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือหย่อน ความสามารถ (มาตรา ๘)

๒.๔ หน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ (มาตรา ๙ และมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง)

(๑) เสนอนโยบายและแผนในการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด เพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ความเห็นชอบ

(๒) ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวง ระเบียบและประกาศ ตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งให้คำแนะนำแก่อธิบดีในการออกระเบียบตามพระราชบัญญัตินี้

(๓) พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ตามที่คณะรัฐมนตรีขอให้พิจารณา

(๔) พิจารณาให้ความเห็นชอบการกำหนดอาณาบริเวณภายนอกสถานที่ควบคุมซึ่งเป็นที่สาธารณะเป็นเขตปลอดภัย

(๕) กำหนดหรือเสนอแนะแนวทาง กลยุทธ์ และมาตรการในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด หรือการดำเนินการตามแผนการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล รวมทั้งแนวทางในการดูแลช่วยเหลือเด็กและเยาวชน เพื่อมิให้กลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

(๖) ให้คำปรึกษา แนะนำ และประสานหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤตินิสัยเด็ก และเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การติดตามช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กหรือเยาวชนภายหลังปล่อย และการป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

(๗) กำหนดมาตรฐานการดำเนินงานต่าง ๆ ของเจ้าพนักงานพินิจให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งให้ความเห็นชอบหลักสูตรการฝึกอบรมเจ้าพนักงานพินิจ

(๘) พัฒนาหรือแก้ไขปัญหาคือขัดข้องต่าง ๆ อันเนื่องจากการใช้พระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน

(๙) ปฏิบัติการอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่น (มาตรา ๙)

(๑๐) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใด ตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้ (มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง)

๒.๕ การประชุมของคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ (มาตรา ๑๐ และ มาตรา ๑๑ วรรคสอง)

๒.๕.๑ องค์ประชุมคณะกรรมการ ต้องมีการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง ของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม (มาตรา ๑๐ วรรคหนึ่ง)

๒.๕.๒ การเลือกประธานในที่ประชุม กรณีที่ประธานกรรมการไม่มาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ถ้ารองประธานกรรมการไม่มาประชุม หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม (มาตรา ๑๐ วรรคสอง)

๒.๕.๓ การออกเสียงและการวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุม ให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้น อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด (มาตรา ๑๐ วรรคสาม) สำหรับการประชุมของคณะอนุกรรมการให้นำบทบัญญัติว่าด้วยการประชุมกรรมการ ในมาตรา ๑๐ มาใช้บังคับโดยอนุโลม (มาตรา ๑๑ วรรคสอง)

๒.๖ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการ กำหนดให้“กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน” ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการให้แก่คณะกรรมการ และประสานงานกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤตินิสัยเด็กและเยาวชนที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การติดตามช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กหรือเยาวชนภายหลังปล่อย และการป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน รวมทั้งปฏิบัติงานอื่นใดตามที่คณะกรรมการ หรือคณะอนุกรรมการมอบหมาย (มาตรา ๑๒)

๓. หมวด ๒ หน้าที่และอำนาจของเจ้าพนักงานพินิจ (มาตรา ๑๓ ถึงมาตรา ๑๙)

๓.๑ อำนาจในการกำหนดหน้าที่และอำนาจของเจ้าพนักงานพินิจ กำหนดให้อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนมีหน้าที่และอำนาจกำหนดหน้าที่ และอำนาจของเจ้าพนักงานพินิจในส่วนที่เกี่ยวกับการงานและความรับผิดชอบ ตลอดจนเงื่อนไขที่จะปฏิบัติตามหน้าที่และอำนาจนั้น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด (มาตรา ๑๓)

๓.๒ เจ้าพนักงานพินิจมีหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

๓.๒.๑ การใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กและเยาวชนที่อยู่ในการควบคุมของเจ้าพนักงานพินิจ ต้องอยู่ภายใต้บังคับ มาตรา ๑๐๓ แห่งพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ โดยเจ้าพนักงานพินิจจะใช้ได้ก็ต่อเมื่อมีเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง อันมิอาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนี้

(๑) เพื่อป้องกันการหลบหนี เมื่อนำตัวเยาวชนออกมานอกสถานที่ควบคุม หรือ

(๒) เพื่อความปลอดภัยของเด็กหรือเยาวชนเองหรือบุคคลอื่น ในกรณีที่เกิดความไม่สงบในสถานที่ควบคุม การใช้เครื่องพันธนาการแก่เด็กและเยาวชนตาม (๑) และ (๒) ต้องให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นผู้พิจารณาสั่งการ และต้องบันทึกความจำเป็นและเหตุผลที่ต้องใช้เครื่องพันธนาการกับเด็กและเยาวชนไว้ด้วย โดยประเภท ชนิด และขนาดของเครื่องพันธนาการนั้น กำหนดให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา ๑๔)

๓.๒.๒ สั่งให้บุคคลหรือยานพาหนะออกนอกเขตปลอดภัย ซึ่งเป็นอาณาบริเวณภายนอกรอบสถานที่ควบคุมซึ่งเป็นที่สาธารณะที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดเป็นเขตปลอดภัย ในกรณีที่มีพฤติการณ์ และเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลหรือยานพาหนะใดอาจมีการส่งสิ่งของต้องห้าม หรือกระทำการผิดกฎหมายบริเวณดังกล่าว (มาตรา ๑๕ วรรคสอง)

๓.๒.๓ ตรวจสอบสิ่งของต้องห้าม ตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสตุภัณฑ์ หรือสิ่งสื่อสารอื่น หรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคมหรือทางใด ๆ ซึ่งมีถึงหรือมาจากเด็กหรือเยาวชน ยกเว้น การร้องทุกข์ร้องเรียนหรือกรณีเป็นการสื่อสารระหว่างเด็กหรือเยาวชนกับที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความ เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสถานที่ควบคุม ทั้งนี้ ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด (มาตรา ๑๖)

๓.๒.๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้เจ้าพนักงานพินิจต้องแสดงบัตรประจำตัวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ บัตรประจำตัวให้เป็นไปตามแบบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด (มาตรา ๑๗)

๓.๓ การกำหนดอาณาบริเวณภายนอกรอบสถานที่ควบคุมซึ่งเป็นที่สาธารณะเป็นเขตปลอดภัย ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการบริหารการแก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด มีหน้าที่และอำนาจประกาศกำหนดอาณาบริเวณภายนอกรอบสถานที่ ควบคุมซึ่งเป็นที่สาธารณะเป็นเขตปลอดภัย พร้อมแสดงแผนที่ของอาณาบริเวณดังกล่าว โดยให้คำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในบริเวณนั้นประกอบด้วย (มาตรา ๑๕ วรรคหนึ่ง)

๓.๔ การฝึกอบรมของเจ้าพนักงานพินิจก่อนการปฏิบัติหน้าที่ ก่อนการปฏิบัติหน้าที่ กฎหมายกำหนดให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดให้ เจ้าพนักงานพินิจเข้ารับการฝึกอบรมก่อนเข้าปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ เพื่อให้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม และมีประสิทธิภาพปฏิบัติ รวมถึงการจัดฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะและความเชี่ยวชาญ ตามหลักสูตรการฝึกอบรมที่ได้รับ ความเห็นชอบจากคณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก และเยาวชนที่กระทำผิด (มาตรา ๑๘) และกำหนดให้เจ้าพนักงานพินิจซึ่งผ่านการฝึกอบรมดังกล่าว เป็นตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน และในการกำหนดให้ได้รับเงินเพิ่ม สำหรับตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษ ให้คำนึงถึงภาระหน้าที่ คุณภาพของงาน โดยเปรียบเทียบกับค่าตอบแทนของผู้ปฏิบัติงานอื่นในกระบวนการยุติธรรมด้วย ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กำหนด โดยได้รับความเห็นชอบ จากกระทรวงการคลัง (มาตรา ๑๙)

๔. หมวด ๓ สถานที่ควบคุม การจำแนก และมาตรฐานสถานที่ควบคุมเด็ก และเยาวชน (มาตรา ๒๐ ถึงมาตรา ๒๒)

๔.๑ การจำแนกประเภทและรูปแบบของสถานที่ควบคุม เพื่อประโยชน์ในการควบคุมดูแล แก้ไข บำบัดฟื้นฟูและฝึกอบรมพัฒนาพฤติกรรมนิสัยเด็กและเยาวชน อธิบดีอาจประกาศกำหนดให้จัดแบ่งอาณาเขต ภายใน สถานที่ควบคุมออกเป็น ส่วน ๆ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผลการจำแนกเด็กและเยาวชน แต่ละประเภทก็ได้ ทั้งนี้ การจำแนกประเภทและรูปแบบของสถานที่ควบคุมให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด (มาตรา ๒๐)

๔.๒ แนวทางการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชนแต่ละประเภท เพื่อให้การบริหารงานสถานที่ควบคุมทุกแห่งเป็นไปในแนวทางและมาตรฐานเดียวกัน กำหนดให้อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน วางระเบียบเกี่ยวกับการบริหารงานในสถานที่ควบคุม การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานพินิจ การแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมนิสัยเด็กและเยาวชน แนวทางการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชนแต่ละประเภท และการอื่น อันจำเป็นตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา ๒๑)

๔.๓ การจัดสิ่งของเครื่องใช้เครื่องอำนวยความสะดวกให้แก่เด็กและเยาวชน กำหนดให้ ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจัด (๑) อาหารสะอาดและถูกหลักโภชนาการ (๒) น้ำสะอาดสำหรับการบริโภคและอุปโภค (๓) ยาสามัญประจำบ้านที่จำเป็น (๔) เสื้อผ้าที่เหมาะสมตามสภาพภูมิอากาศและสิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น (๕) อุปกรณ์นันทนาการและการกีฬา (๖) อุปกรณ์ในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรม (๗) ที่หลับนอนที่เหมาะสมและถูกสุขลักษณะ และ (๘) สิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ที่จำเป็นให้เด็กและเยาวชนอย่างเพียงพอ (มาตรา ๒๒)

๕. หมวด ๔ การรับตัว การจำแนก และการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยเด็กและเยาวชน (มาตรา ๒๓ ถึงมาตรา ๒๘) มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็นสองส่วน ดังนี้

๕.๑ ส่วนที่ ๑ การรับตัวเด็กและเยาวชนเข้าสถานที่ควบคุม (มาตรา ๒๓ ถึงมาตรา ๒๕)

๕.๑.๑ การรับตัวเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในสถานที่ควบคุม กำหนดให้เจ้าพนักงานพินิจรับตัวเด็กและเยาวชนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดไว้ในระหว่างการสอบสวน หรือ การพิจารณาคดีหรือตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลไว้ควบคุมดูแลเพื่อแก้ไขบำบัดฟื้นฟูหรือฝึกอบรมในสถานที่ควบคุม เมื่อได้รับหมายควบคุม (มาตรา ๒๓)

๕.๑.๒ ในวันที่รับตัวเด็กและเยาวชนเข้าใหม่ในสถานที่ควบคุม ให้เจ้าพนักงานพินิจ จัดทำข้อมูลการรับตัว สมุดประจำตัวเด็กและเยาวชนชี้แจงสิทธิ หน้าที่ กฎ ระเบียบของสถานที่ควบคุม และให้ คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตนระหว่างอยู่ในสถานที่ควบคุมให้เด็กและเยาวชนทราบ รวมทั้งจัดให้มีบุคลากร ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและให้คำปรึกษาแก่เด็กและเยาวชน (มาตรา ๒๔)

๕.๑.๓ ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนมีบุตรอายุต่ำกว่า ๓ ปี ตัดมาระหว่างถูกควบคุมตัว หรือรับการฝึกอบรม หรือคลอดบุตรในระหว่างรับการควบคุมตัวหรือรับการฝึกอบรม หากมีความจำเป็นหรือ ปรากฏว่าไม่มีผู้ใดจะเลี้ยงดูเด็กซึ่งเป็นบุตรของเด็กหรือเยาวชนนั้น ผู้อำนวยการจะอนุญาตให้บุตรของเด็ก หรือ เยาวชนอยู่ในสถานที่ควบคุมได้เฉพาะกรณีจำเป็นและบุตรอายุต่ำกว่า ๓ ปีก็ได้ หรือให้ส่งบุตรนั้นไปยังหน่วยงาน ซึ่งมีหน้าที่ให้การสงเคราะห์คุ้มครองสวัสดิภาพ หรือพัฒนาฟื้นฟูเด็กเพื่อดำเนินการตามหน้าที่ และอำนาจต่อไป ทั้งนี้ ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของบุตรของเด็กหรือเยาวชน เป็นสำคัญ (มาตรา ๒๕)

๕.๒ ส่วนที่ ๒ การจำแนกเด็กและเยาวชนและการพัฒนาพฤติกรรมนิสัยเด็กและเยาวชน (มาตรา ๒๖ ถึงมาตรา ๒๘)

๕.๒.๑ การจำแนกเด็กและเยาวชนในสถานที่ควบคุม ให้มีการจำแนกเด็กและเยาวชนในสถานที่ควบคุม ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดเพื่อประโยชน์ ในการดูแลแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและพัฒนาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนให้กลับตนเป็นคนดี (มาตรา ๒๖)

๕.๒.๒ การจำแนกเด็กและเยาวชน ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือผู้อำนวยการศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจัดให้มีการจำแนกเด็กและเยาวชน เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัญหาสาเหตุ หรือปัจจัยแห่งการกระทำความผิดในด้านสังคม สิ่งแวดล้อม สุขภาพและจิตใจ รวมทั้งพฤติกรรมของเด็ก และเยาวชน เพื่อกำหนดวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน การวางแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และการรายงาน ข้อเท็จจริงพร้อมทั้งเสนอความเห็นเกี่ยวกับการลงโทษ หรือการใช้วิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่เหมาะสมต่อศาล และสำหรับเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เข้ารับการฝึกอบรมในศูนย์ฝึก และอบรม ให้ผู้อำนวยการจำแนกเด็กและเยาวชนให้สอดคล้องกับคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลด้วย ทั้งนี้ การจำแนกเด็กและเยาวชนดังกล่าว ให้ผู้อำนวยการรับฟังข้อเสนอแนะของคณะกรรมการสหวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวประกอบด้วย (มาตรา ๒๗)

๕.๒.๓ การจัดกลุ่มเด็กและเยาวชน ให้จัดกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยให้คำนึงถึงประเภทของสถานที่ควบคุมที่ได้จำแนกไว้ ตามความเหมาะสมกับเด็กและเยาวชนแต่ละประเภท การควบคุมดูแลแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และพัฒนาพฤติกรรมเด็ก และเยาวชนและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ทั้งนี้ ตามระเบียบที่อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนกำหนด เพื่อประโยชน์ในการบริหารจัดการควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนในสถานที่ควบคุม (มาตรา ๒๘)

๖. หมวด ๕ การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการฝึกอบรม (มาตรา ๒๙ ถึงมาตรา ๓๖)

๖.๑ การจัดทำแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน กำหนดให้สถานพินิจและศูนย์ฝึกและอบรมจัดทำแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน ให้เหมาะสมกับเพศ อายุ ศาสนา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณี สภาวะ สุขภาพทางกายและจิต บุคลิกลักษณะ ระดับสติปัญญา ระดับการศึกษา การประกอบอาชีพ สภาพครอบครัว ตลอดจนสภาพแวดล้อมของเด็กและเยาวชน และกำหนดวิธีการและเป้าหมายในการกลับคืนสู่ครอบครัวและ สังคมโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ แต่ทั้งนี้ การจัดทำแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนแต่ละรายนั้น ต้องมาจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ทำให้ทราบถึงสาเหตุของการกระทำความผิด และปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกระทำความผิด เพื่อกำหนดแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนให้ตรงตามสภาพปัญหา และความจำเป็น และขจัดปัจจัยที่จะก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการกระทำความผิด และสร้างปัจจัยเสริมที่จะช่วยให้กลับตนเป็นคนดี (มาตรา ๒๙)

๖.๒ การจัดทำแนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคล ให้สถานพินิจจัดทำแนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นรายบุคคลที่เหมาะสมกับ สภาพปัญหาและความจำเป็น เพื่อแก้ไขและพัฒนาทักษะการปรับตัวและการดำเนินชีวิตของเด็กและเยาวชน สนับสนุนให้มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตในสังคม และเตรียมความพร้อมในการเข้ารับกิจกรรมแก้ไขบำบัดฟื้นฟูที่เหมาะสม ในกรณีที่ต้องเข้ารับการฝึกอบรม (มาตรา ๓๐)

๖.๓ แนวทางการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน ให้ศูนย์ฝึกและอบรมจัดทำแนวทางการฝึกอบรม โดยกำหนดการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และแจ้งแนวทางการฝึกอบรมให้เด็กและเยาวชน และบิดา มารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กและเยาวชน อาศัยอยู่ด้วยทราบ และภายหลังการจัดทำแนวทาง การฝึกอบรมแล้ว หากพบว่าข้อเท็จจริงหรือพฤติกรรม เปลี่ยนแปลงไป ให้ทำการปรับปรุงแนวทางดังกล่าวให้เหมาะสม

และรายงานแนวทางที่ได้ปรับปรุงแล้ว ให้ศาลทราบ ทั้งนี้ ให้มีการประเมินผลการฝึกอบรมตามแนวทางดังกล่าว เป็นระยะ หรือเมื่อการฝึกอบรม ตามแนวทางดังกล่าวเสร็จสิ้น (มาตรา ๓๑)

๖.๔ การจัดทำแนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนก่อนมีคำพิพากษา ในกรณีที่ศาล มีคำสั่งให้สถานพินิจดำเนินการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนก่อนมีคำพิพากษา ให้มีการรับฟังความคิดเห็น ของเด็กและเยาวชน รวมทั้งผู้ปกครองประกอบในการจัดทำแนวทางการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูด้วย และในกรณีที่ ศาลมิได้กำหนดระยะเวลาในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูไว้ ให้เจ้าพนักงานพินิจจัดทำแนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู โดยวิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุการกระทำผิด กำหนดกิจกรรมและระยะเวลา ที่ชัดเจนในการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟู (มาตรา ๓๒)

๖.๕ การจัดทำแนวทางการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแบบเข้ามาเย็นกลับ ในกรณีที่ศาลมีคำ พิพากษา หรือคำสั่งให้เด็กและเยาวชนเข้ารับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูแบบ เข้ามาเย็นกลับ ให้ผู้อำนวยการสถานพินิจและ คຸ່ມครองเด็กและเยาวชนกำหนดเขตพื้นที่เฉพาะสำหรับเด็ก และเยาวชนกลุ่มนี้ หรือดำเนินการในสถานที่อื่นที่ ได้รับความเห็นชอบจากอธิบดีกรมพินิจและคຸ່ມครองเด็ก และเยาวชน และต้องจัดให้มีแนวทางการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟูเฉพาะราย (มาตรา ๓๓)

๖.๖ การจัดให้มีการศึกษาสายสามัญหรือการฝึกวิชาชีพและการบำบัดฟื้นฟู พฤติกรรม และ อารมณ์เด็กและเยาวชน กำหนดให้ศูนย์ฝึกและอบรมเป็นผู้จัดให้มีการศึกษาสายสามัญ การฝึกวิชาชีพและ การบำบัดฟื้นฟู พฤติกรรมและอารมณ์ที่เหมาะสมกับอายุ สภาพร่างกาย สภาพจิต วุฒิภาวะ ระยะเวลาการ ฝึกอบรมและประโยชน์ที่เด็กหรือเยาวชนจะได้รับในอนาคต ตามหลักสูตรการฝึกอบรมที่อธิบดีกรมพินิจและ คຸ່ມครองเด็กและเยาวชนกำหนด (มาตรา ๓๔)

๖.๗ การจัดทำแนวทางการฝึกอบรมเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ให้ศูนย์ฝึกและอบรมจัดทำแนวทางการฝึกอบรมเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก และเยาวชน ตามสภาพปัญหาและความจำเป็น โดยมีการกำหนดระยะเวลาที่สอดคล้องกับคำพิพากษา หรือคำสั่งศาล เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนในการกลับไปดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยแนวทาง การฝึกอบรมต้องสอดคล้องกับภารกิจและลักษณะของศูนย์ฝึกและอบรมแต่ละแห่ง (มาตรา ๓๕)

๖.๘ ข้อมูลที่ใช้พิจารณาในการจัดทำแนวทางการฝึกอบรม มีดังนี้ (๑) รายงานข้อเท็จจริง เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (๒) ระยะเวลาการฝึกอบรมตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล (๓) ผลการจำแนก (๔) ความสนใจ ความถนัด และความต้องการของเด็กและเยาวชน และ (๕) หลักสูตรการฝึกอบรมซึ่งสถานที่ ควบคุมสามารถจัดได้ (มาตรา ๓๖)

๗. หมวด ๖ สิทธิ หน้าที่ ประโยชน์ และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน (มาตรา ๓๗ ถึงมาตรา ๔๙) มีการแบ่งเนื้อหาออกเป็น ๔ ส่วน ดังต่อไปนี้

๗.๑ ส่วนที่ ๑ สิทธิของเด็กและเยาวชน (มาตรา ๓๗ ถึงมาตรา ๔๑)

๗.๑.๑ ด้านการศึกษา กำหนดให้สถานที่ควบคุมจัดให้เด็กและเยาวชนได้รับ การศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมาย ว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ โดยต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับหลักสูตร การศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งต้องมีการฝึกอบรมด้านคุณธรรมและจริยธรรม และการฝึกอบรมเพื่อ เพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพให้เด็กและเยาวชนมีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาและการฝึกอบรมอย่าง เท่าเทียมกัน และให้สถานที่ควบคุมจัด ให้เด็กและเยาวชนได้รับความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาที่เหมาะสมแก่เด็ก และเยาวชนแต่ละคน ทั้งนี้การกำหนด หลักสูตร หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดการศึกษา และการฝึกอบรมให้แก่เด็กและเยาวชนให้เป็นไป ตามระเบียบที่อธิบดีกรมพินิจและคຸ່ມครองเด็กและเยาวชน กำหนด (มาตรา ๓๗) โดยให้สถานที่ควบคุมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรมให้แก่

เด็กและเยาวชน รวมทั้งต้องจัดหาบรรดาเครื่องอุปกรณ์ในการศึกษาขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรมให้แก่เด็กและเยาวชน (มาตรา ๓๘)

๗.๑.๒ ด้านจัดการกีฬา ดนตรี และนันทนาการ กำหนดให้สถานที่ควบคุมจัดการกีฬา ดนตรี และนันทนาการ ให้แก่เด็กและเยาวชน ที่เหมาะสมกับวัยและสภาพของเด็กและเยาวชนแต่ละคน รวมทั้งจัดกิจกรรมการแข่งขันกีฬาหรือการแสดง ดนตรีของเด็กและเยาวชน โดยให้สถานที่ควบคุมรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดการและจัดหาบรรดา เครื่องอุปกรณ์ดังกล่าว (มาตรา ๓๙) รวมถึงให้สถานที่ควบคุมจัดให้มีการสอนหลักคำสอนทางศาสนา ให้คำแนะนำทางจิตใจหรือประกอบศาสนกิจในสถานที่ควบคุมให้แก่เด็กและเยาวชนด้วย (มาตรา ๔๐)

๗.๑.๓ ด้านสิทธิของเด็กและเยาวชนในการรับเงินรางวัลฯ กำหนดให้เด็กและเยาวชน มีสิทธิได้รับเงินรางวัลจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการ ฝึกวิชาชีพหรือฝึกงานฝีมือเด็กและเยาวชน หรือรางวัลจากการแสดงหรือบริการต่าง ๆ ของเด็กและเยาวชน ทั้งนี้ ตามระเบียบที่อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกำหนด (มาตรา ๔๑)

๗.๒ ส่วนที่ ๒ สุขอนามัยของเด็กและเยาวชน (มาตรา ๔๒ ถึงมาตรา ๔๕)

๗.๒.๑ กรณีเด็กหรือเยาวชนเจ็บป่วย

(๑) ในกรณีที่แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานพินิจ ที่ผ่านการอบรมด้านการพยาบาล พบว่าเด็กและเยาวชนเจ็บป่วยซึ่งต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ถ้าเป็นอาการเจ็บป่วยที่ง่ายต่อการติดเชื้อ หรือเป็นโรคติดต่อ ให้จัดแยกเด็กและเยาวชนนั้นออกจากเด็กและเยาวชนอื่น โดยให้มีผู้ดูแลอย่างใกล้ชิดและ รายงานผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเพื่อดำเนินการให้ได้รับการตรวจจากแพทย์โดยเร็ว

(๒) ในกรณีที่แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานพินิจซึ่งผ่านการฝึกอบรมด้านการพยาบาลเห็นว่าเด็กและเยาวชนป่วยด้วยโรคที่ต้องการการบำบัดเฉพาะด้านหรือมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต ให้เสนอ ความเห็นต่อผู้อำนวยการเพื่อพิจารณาส่งตัวเด็กและเยาวชนดังกล่าวไปยังสถานบำบัดรักษาสำหรับ โรคชนิดนั้นโดยเฉพาะโรงพยาบาลหรือสถานบำบัดรักษาทางสุขภาพจิตนอกสถานที่ควบคุมต่อไป และให้ผู้อำนวยการแจ้งให้บิดามารดา ผู้ปกครอง หรือบุคคลซึ่งเด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ทราบ (มาตรา ๔๒)

๗.๒.๒ การดูแลด้านสุขภาพของตา หู และฟัน รวมถึงผู้มีกายพิการ กำหนดให้สถานที่ควบคุมจัดให้เด็กและเยาวชนได้รับอุปกรณ์ช่วยเหลือเกี่ยวกับสายตา และการได้ยิน การบริการทันตกรรม รวมถึงอุปกรณ์สำหรับผู้มีกายพิการ ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยให้สถานที่ควบคุมจัดให้มีการตรวจสุขภาพเด็กและเยาวชนอย่างน้อยปีละ ๑ ครั้ง รวมถึงให้บุตรของเด็กและเยาวชนในสถานที่ควบคุมได้รับการตรวจสุขภาพร่างกายโดยผู้เชี่ยวชาญด้านสุขภาพเด็ก เพื่อวินิจฉัยและให้การรักษาตามความจำเป็น รวมทั้งการตรวจป้องกันโรค และการบริการด้านสุขอนามัย ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าวให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด (มาตรา ๔๓)

๗.๒.๓ กรณีเด็กและเยาวชนหญิงตั้งครรภ์ ให้สถานที่ควบคุมจัดเตรียมให้เด็กหรือเยาวชนหญิงที่มีครรภ์ได้คลอดบุตรในโรงพยาบาล หรือสถานพยาบาลนอกสถานที่ควบคุม ณ ห้องที่ที่สถานที่ควบคุมนั้นตั้งอยู่ และเมื่อเด็กหรือเยาวชนหญิงคลอดบุตรแล้ว ให้เด็กหรือเยาวชนหญิงนั้นอยู่พักรักษาตัวต่อไปภายหลังการคลอดได้ไม่เกิน ๗ วันนับแต่วันคลอด ในกรณีที่จำเป็นต้องพักรักษาตัวนานกว่านี้ ให้เสนอความเห็นของแพทย์เพื่อขออนุญาต ต่อผู้อำนวยการ (มาตรา ๔๔) นอกจากนี้ยังกำหนดให้สถานที่ควบคุมจัดให้เด็กหรือเยาวชนหญิงผู้ตั้งครรภ์หรือผู้ให้นมบุตร ได้รับคำแนะนำทางด้านสุขภาพและโภชนาการจากแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าพนักงานพินิจ ซึ่งผ่านการฝึกอบรมด้านการพยาบาล และต้องจัดหาอาหารที่เพียงพอและในเวลา

เหมาะสมให้แก่เด็กหรือเยาวชนหญิงผู้ตั้งครรภ์ ทารก เด็กและมารดาผู้ให้นมบุตร และต้องไม่ขัดขวางเด็กหรือเยาวชนหญิงจากการให้นมบุตร เว้นแต่มีปัญหาด้านสุขภาพ (มาตรา ๔๕)

๗.๓ ส่วนที่ ๓ การติดต่อเด็กและเยาวชน (มาตรา ๔๖ และมาตรา ๔๗) กำหนดให้สถานที่ควบคุมจัดให้เด็กและเยาวชนได้รับการอนุญาตให้ติดต่อกับบุคคลภายนอก ตามระเบียบที่อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกำหนดและบุคคลภายนอกซึ่งได้รับอนุญาต ให้เข้าไปในสถานที่ควบคุมเพื่อกิจธุระเยี่ยมเด็กหรือเยาวชน หรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่น จะต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับของสถานที่ควบคุมที่ประกาศไว้โดยเปิดเผย หากฝ่าฝืนให้เจ้าพนักงานพินิจมีอำนาจสั่งให้ออกจากสถานที่ควบคุมได้ (มาตรา ๔๖) รวมทั้งต้องจัดสถานที่ให้เด็กและเยาวชนได้พบและปรึกษา กับที่ปรึกษากฎหมายหรือนายความของตนเป็นการเฉพาะตัว ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด (มาตรา ๔๗)

๗.๔ ส่วนที่ ๔ ทรัพย์สินของเด็กและเยาวชน (มาตรา ๔๘ และมาตรา ๔๙)

๗.๔.๑ ทรัพย์สินชนิดใดที่จะเป็นสิ่งที่ต้องห้าม หรือสิ่งของที่ได้รับอนุญาตหรือไม่ อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในสถานที่ควบคุม ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กำหนดระเบียบดังกล่าวเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ และให้ปิดประกาศรายชื่อสิ่งของต้องห้ามไว้ในสถานที่เปิดเผยหน้าสถานที่ควบคุมด้วย (มาตรา ๔๘ วรรคหนึ่ง)

๗.๔.๒ ทรัพย์สินที่เป็นสิ่งของอนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในสถานที่ควบคุม หากมีปริมาณหรือจำนวนเกินกว่าที่อธิบดีอนุญาต หรือเป็นสิ่งที่ไม่อนุญาตให้เก็บในสถานที่ควบคุม ให้แจ้งให้บิดา มารดา หรือผู้ปกครองมารับคืนจากเจ้าพนักงานพินิจ หากไม่มีผู้มารับสิ่งของดังกล่าวคืน สถานที่ควบคุมอาจ จำหน่ายแล้วมอบเงินให้แก่เด็กและเยาวชนภายหลังหักค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายในวันที่เด็กและเยาวชนได้รับ การปล่อยตัว แต่ถ้าสิ่งของนั้นเป็นของอันตรายหรือโสโครกให้เจ้าพนักงานพินิจทำลายเสีย ทั้งนี้การจำหน่าย และการทำลายสิ่งของดังกล่าว ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกำหนด (มาตรา ๔๘ วรรคสอง)

๗.๔.๓ ทรัพย์สินของเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยตัวหรือหลบหนีไปซึ่งตกค้างอยู่ในสถานที่ควบคุม หากเด็กและเยาวชนไม่มารับคืนไปภายใน ๑ ปีนับแต่วันที่ได้รับการปล่อยตัวหรือหลบหนี ให้ตกเป็นของแผ่นดิน (มาตรา ๔๙)

๘. หมวด ๒ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการติดตามภายหลังปล่อยจากสถานที่ควบคุม (มาตรา ๕๐ ถึงมาตรา ๕๙)

๘.๑ การจัดให้มีแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชน ให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนจัดให้มีแนวทางดังกล่าว โดยเริ่มเตรียมการตั้งแต่ได้รับตัวเด็กและเยาวชนไว้ในสถานที่ควบคุมเพื่อให้มีกระบวนการในการส่งเสริมและช่วยเหลือเด็กและเยาวชน ได้อย่างถูกวิธีและเหมาะสม เพื่อให้เด็กและเยาวชนแต่ละคนกลับไป ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข รวมทั้งต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรื่องส่วนตัว เศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครอบครัว และชุมชน ทั้งนี้ ตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด (มาตรา ๕๐)

๘.๒ การจัดทำแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชน ในการจัดทำแนวทางการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชน ให้เด็กและเยาวชน และบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรหรือชุมชนที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย มีส่วนร่วมพิจารณา ในเรื่องดังต่อไปนี้ (๑) การดำเนินชีวิตและการปฏิบัติตนของเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย (๒) การควบคุมดูแลเด็กและเยาวชนของบิดา มารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรหรือชุมชนที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย และ (๓) วิธีการและระยะเวลาที่สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนหรือศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน จะติดตามภายหลังปล่อยเพื่อการประคับประคองให้เด็กและเยาวชนสามารถดำรงตนอยู่ได้โดยไม่กลับไปกระทำผิดอีก (มาตรา ๕๑)

๘.๓ การดำเนินการเพื่อเตรียมการในช่วงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยเด็กและเยาวชน ในกรณีที่เด็กและเยาวชนพึงได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพภายหลังปล่อย ให้แจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองเด็กหรือติดต่อให้หน่วยงานเครือข่ายความร่วมมือ ภาครัฐและเอกชนเข้ามามี ส่วนร่วมในการสงเคราะห์หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ เพื่อเตรียมการตั้งแต่ในช่วงเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย (มาตรา ๕๒)

๘.๔ การเตรียมความพร้อมก่อนถึงกำหนดปล่อยเด็กและเยาวชน ก่อนถึงกำหนดปล่อยตัว เด็กและเยาวชน ให้มีการเตรียมความพร้อม ดังต่อไปนี้ (๑) แนะนำ ด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพ (๒) เตรียมเด็กและเยาวชนให้พร้อมคืนสู่ครอบครัวและสังคม (๓) ประสานกับบิดา มารดา หรือผู้ปกครองไม่ว่า เด็กหรือเยาวชนจะอาศัยอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือบุคคล หรือผู้แทนองค์การหรือชุมชนซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัย อยู่ด้วยให้พร้อมรับเด็กและเยาวชนเมื่อได้รับการปล่อยตัวโดยมีแผนการดูแลที่ชัดเจน และ (๔) ให้เด็กและ เยาวชนกลับไปอยู่กับครอบครัวเป็นการชั่วคราวหรือทดลอง ไปทำงานภายนอกสถานที่ควบคุมเพื่อประเมินผล การกลับไปใช้ชีวิตในสังคม (มาตรา ๕๓)

๘.๕ การจัดให้มีสถานที่เพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย ในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย หากพบว่าเด็กและเยาวชนประสบปัญหาด้านที่อยู่อาศัย หรือไม่สามารถอยู่ ร่วมกับบุคคลในครอบครัว หรือไม่มีความปลอดภัยเมื่อกลับไปอยู่ในชุมชน หรืออยู่ในระหว่าง การทดลองใช้ชีวิต ในชุมชน หรืออยู่ในระหว่างการจัดหางานเพื่อประกอบอาชีพ หรือมีความจำเป็นอื่น ๆ ให้สถานพินิจหรือ ศูนย์ฝึกและอบรมจัดให้มีสถานที่เพื่อให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือภายหลังปล่อย (มาตรา ๕๔)

๘.๖ การเตรียมความพร้อมของสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกและอบรมก่อนถึงกำหนดปล่อยตัวเด็ก และเยาวชน ก่อนถึงกำหนดปล่อยตัวเด็กและเยาวชน ให้สถานพินิจหรือศูนย์ฝึกและอบรมเตรียมความพร้อม ดังต่อไปนี้ (๑) จัดเตรียมผลการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนนำไปใช้ในการศึกษา หรือใช้เป็นหลักฐานใน การสมัครงาน (๒) ติดต่อบิดา มารดา หรือผู้ปกครองไม่ว่าเด็กหรือเยาวชนจะอาศัยอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือ บุคคล หรือผู้แทนองค์การหรือชุมชนซึ่งเด็กหรือเยาวชนอาศัยอยู่ด้วย เพื่อแจ้งวันครบกำหนดปล่อยตัวให้ทราบ (๓) เตรียมการสงเคราะห์ที่จำเป็น โดยต้องจัดให้หรือประสานกับหน่วยงานที่ให้การสงเคราะห์ เพื่อรับเด็กและ เยาวชนไปให้การสงเคราะห์ต่อ รวมทั้งต้องให้คำแนะนำแก่เด็กและเยาวชนตามสมควร และ (๔) จัดส่งประวัติ เด็กและเยาวชนไปยังสำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับทะเบียนประวัติของเด็กและเยาวชน (มาตรา ๕๕)

๘.๗ การจัดให้มีการติดตามผลการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชนให้สถานพินิจหรือศูนย์ฝึก และอบรมต้องจัดให้มีการติดตามผลการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชน รวมทั้งแก้ไขปัญหาข้อขัดข้อง ในการกลับไปดำรงชีวิตในสังคม และให้คำแนะนำหรือประสานกับหน่วยงาน ที่ต้องรับผิดชอบให้การช่วยเหลือ ต่อไป (มาตรา ๕๖)

๘.๘ การประชุมจัดทำแนวทางการติดตามภายหลังปล่อยเด็กและเยาวชน ให้สถานพินิจหรือ ศูนย์ฝึกและอบรมประชุมจัดทำแนวทางการติดตามภายหลังปล่อย ร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ พนักงานคุ้มครองเด็กในพื้นที่ รวมทั้งชุมชนหรือบุคคลที่เห็นสมควร เพื่อกำหนดวิธีการติดตามและการให้ความช่วยเหลือเด็กและเยาวชนภายหลัง การปล่อยตัวให้ตรงตามสภาพ ปัญหาและความจำเป็นของเด็กและเยาวชน โดยแนวทางจะต้องได้รับการยินยอมจากเด็ก เยาวชน บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแนวทางการติดตามภายหลังปล่อยให้เป็นไป ตามระเบียบที่อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกำหนด (มาตรา ๕๗)

๘.๙ ค่าป่วยการในการจัดทำแนวทางเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ให้ผู้เข้าร่วมประชุม ในการจัดทำแนวทางเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ตามมาตรา ๕๑ หรือแนวทางการติดตามภายหลังปล่อย ตามมาตรา ๕๗ ได้รับค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก หรือค่าตอบแทนอย่างอื่น ตามระเบียบที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยได้รับความเห็นชอบ จากกระทรวงการคลัง (มาตรา ๕๘)

๘.๑๐ การจัดให้มีระบบสงเคราะห์ช่วยเหลือและติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยให้ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจัดให้มีระบบสงเคราะห์ช่วยเหลือและติดตามเด็ก และเยาวชนภายหลัง ปล่อย โดยร่วมมือกับองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์การพัฒนาเอกชน รวมทั้งชุมชน หรือบุคคล ที่เห็นสมควร เพื่อให้การสงเคราะห์ ช่วยเหลือ และติดตามเด็กและเยาวชนให้ได้รับสวัสดิการ และการคุ้มครอง สวัสดิภาพ ที่เหมาะสมตรงตามสภาพปัญหาและความจำเป็น ทั้งนี้ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการสงเคราะห์ ช่วยเหลือและติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย ให้เป็นไปตามระเบียบ ที่อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชนกำหนด ส่วนกรณีการสงเคราะห์ช่วยเหลือภายหลังปล่อย ที่มีค่าใช้จ่ายเป็นเงิน ให้เป็นไปตาม ระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมกำหนด โดยได้รับความเห็นชอบ จากกระทรวงการคลังสำหรับกรณี ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรขององค์การหรือองค์กรอื่น หรือบุคคลอื่น ที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐที่ได้รับค่าป่วย การ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พัก และค่าตอบแทนอย่างอื่นตามระเบียบ ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กำหนดโดยได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงการคลัง (มาตรา ๕๙)

๙. หมวด ๘ บทกำหนดโทษ (มาตรา ๖๐) กฎหมายกำหนดโทษสำหรับผู้ใดที่นำสิ่งของต้องห้าม เข้าไปในสถานที่ควบคุมโดยไม่ได้รับอนุญาต จากเจ้าพนักงานพินิจ ให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับ ไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดดังกล่าวเป็นเจ้าหน้าที่ของ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต้องรับโทษ เป็น ๓ เท่า ของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น โดยสิ่งของต้องห้ามดังกล่าวให้รับเสียทั้งสิ้น (มาตรา ๖๐)

๑๐. บทเฉพาะกาล (มาตรา ๖๑) ในวาระเริ่มแรก ระหว่างที่ยังไม่มีการแต่งตั้งกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิตามมาตรา ๕ ให้คณะกรรมการ โดยตำแหน่ง ประกอบด้วย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็น ประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงแรงงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เลขาธิการ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม อธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชน และครอบครัวกลาง อัยการสูงสุด ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติอธิบดีกรมคุม ประพฤติ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และเลขาธิการ สำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกรรมการ และให้อธิบดีกรมพินิจและ คุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นกรรมการและเลขานุการ ปฏิบัติหน้าที่คณะกรรมการตามกฎหมายนี้ไปพลางก่อน จนกว่าจะมีการแต่งตั้ง กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตามกฎหมายนี้ แต่ต้องไม่เกิน ๙๐ วัน นับแต่วันที่กฎหมายนี้ใช้ บังคับ (วันที่กฎหมาย ใช้บังคับ คือ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ดังนั้นต้องภายในวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๖๑) (มาตรา ๖๑)

บทที่ ๒

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย
(Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๒.๑ สรุปผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวน ตัวบ่งชี้	ค่า น้ำหนัก	ค่า น้ำหนัก ที่ได้	ร้อยละ เฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ ๑	ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติการบริหารการ แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและ เยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ.๒๕๖๑
LE+ ๑.๑	หน่วยงานผู้รับผิดชอบ การประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชน
LE+ ๑.๒	หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและ เยาวชน
LE+ ๑.๓	ผู้รักษาการตามกฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ยุติธรรม
LE+ ๑.๔	เหตุแห่งการประเมินสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ครบรอบระยะเวลาที่กำหนด
LE+ ๑.๕	วันที่มีเหตุแห่งการประเมิน ผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ประเมินผลที่เกิดจากการบังคับ ใช้กฎหมายตั้งแต่ วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑ ถึง วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๖
LE+ ๑.๖	รายชื่อกฎที่เป็นส่วนหนึ่งของ การประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ไม่มี
LE+ ๑.๗	รายชื่อกฎที่ดำเนินการ การประเมินผลสัมฤทธิ์เป็น การเฉพาะ(ประเมิน ผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตาม แบบรายงานการประเมิน ผลสัมฤทธิ์ของกฎ).....	NA	NA	NA	NA	NA	ไม่มี
LE+ ๒	ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ ความจำเป็นและผลกระทบ ของกฎหมาย	๒๐	๑๐๐.๐๐ ๐	๕๔.๑๖ ๗	๕๔.๑๖๗		(F) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้ กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้อง ปรับปรุงหรือแก้ไข
LE+ ๒.๑	กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ แก้ปัญหาใด	๓	๑๒.๕๐ ๐	๘.๓๓๓	๖๖.๖๖ ๗		(C) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมาย นี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงใน องค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ
LE+ ๒.๒	มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุ วัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ.....	๓	๑๒.๕๐ ๐	๘.๓๓๓	๖๖.๖๖ ๗		(C) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้ กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวน ตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนัก ที่ได้	ร้อยละ เฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ ๒.๓	กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่อย่างไร	๒	๑๒.๕๐ ๐	๑๒.๕๐ ๐	๑๐๐.๐ ๐๐	(A)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ ๒.๔	กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์พัฒนาการของเทคโนโลยีและวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด	๒	๑๒.๕๐ ๐	๖.๒๕๐	๕๐.๐๐ ๐	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ ๒.๕	ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ.....	๓	๑๒.๕๐ ๐	๐.๐๐๐	๐.๐๐๐	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ ๒.๖	กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาตอบเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)	๒	๑๒.๕๐ ๐	๖.๒๕๐	๕๐.๐๐ ๐	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ ๒.๗	มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร	๓	๑๒.๕๐ ๐	๐.๐๐๐	๐.๐๐๐	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ ๒.๘	มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร	๒	๑๒.๕๐ ๐	๑๒.๕๐ ๐	๑๐๐.๐ ๐๐	(A)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ ๓	ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย	๖	๑๐๐.๐ ๐๐	๘๘.๘๘ ๙	๘๘.๘๘ ๙	(A)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ ๓.๑	กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร	๑	๓๓.๓๓ ๓	๓๓.๓๓ ๓	๑๐๐.๐ ๐๐	(A)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ ๓.๒	มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองหรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่อง และในประเด็นใด	๒	๓๓.๓๓ ๓	๓๓.๓๓ ๓	๑๐๐.๐ ๐๐	(A)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวน ตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนัก ที่ได้	ร้อยละ เฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ ๓.๓	การใช้ระบบอนุญาตรบบ คณะกรรมการ ดุลยพินิจของ เจ้าหน้าที่ และโทษอาญาใน กฎหมายนี้ (ถ้ามีประเด็นยังม ความเหมาะสมอยู่หรือไม่) อย่างไร	๓	๓๓.๓๓ ๓	๒๒.๒๒ ๒	๖๖.๖๖ ๗		(C) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้ กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้อง ให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่า คะแนนต่ำ
LE+ ๔	ส่วนที่ ๔ การประเมิน ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	๙	๑๐๐.๐ ๐๐	๑๐๐.๐ ๐๐	๑๐๐.๐ ๐๐		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้ กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ ๔.๑	มีการดำเนินการในการรับฟัง ความคิดเห็น	๑	๒๐.๐๐ ๐	๒๐.๐๐ ๐	๑๐๐.๐ ๐๐		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้ กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ ๔.๒	ได้นำรายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจาก กฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ ๒.๖ มา ประกอบการพิจารณาด้วย แล้วหรือไม่	๑	๒๐.๐๐ ๐	๒๐.๐๐ ๐	๑๐๐.๐ ๐๐		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้ กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ ๔.๓	การดำเนินการของหน่วยงาน เพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ ของกฎหมาย	๒	๒๐.๐๐ ๐	๒๐.๐๐ ๐	๑๐๐.๐ ๐๐		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้ กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ ๔.๔	ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	๔	๒๐.๐๐ ๐	๒๐.๐๐ ๐	๑๐๐.๐ ๐๐		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้ กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ ๔.๕	กฎหมายนี้มีความคุ้มค่าหรือ ได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ ที่ได้รับกับภาระของ ประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ ในการบังคับการให้เป็นไป ตามกฎหมาย	๑	๒๐.๐๐ ๐	๒๐.๐๐ ๐	๑๐๐.๐ ๐๐		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้ กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ ๕	ส่วนที่ ๕ ผลการประเมิน ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและ ข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ	๓๕	๓๐๐.๐ ๐๐	๒๔๓.๐ ๕๖	๘๑.๐๑ ๙		(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้ กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี
LE+ ๕.๑	สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุง กฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี					
LE+ ๕.๒	สมควรดำเนินการอื่นเพื่อ ปรับปรุงประสิทธิภาพใน การปฏิบัติตาม และบังคับ การให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร	NA					

๒.๒ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

(๑) หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

(๒) หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

(๓) ผู้รักษาการตามกฎหมาย

กำหนดให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้และให้มีหน้าที่และอำนาจออกกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ โดยกฎกระทรวง ระเบียบ หรือประกาศนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

(๔) เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

ครบรอบระยะเวลาที่กำหนด

(๕) วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

๑ มกราคม ๒๕๖๗ โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันอังคารที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑ เป็นต้นไป ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๖

(๖) รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้

- พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓
- กฎกระทรวงกำหนด ประเภท ชนิด และขนาดของเครื่องพั่นธนาการที่ใช้แก่เด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๖๓
- ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยสิ่งของต้องห้ามในสถานที่ควบคุม พ.ศ. ๒๕๕๖
- ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยการจำแนกประเภทและรูปแบบของสถานที่ควบคุม พ.ศ. ๒๕๖๒
- ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู พ.ศ. ๒๕๕๔
- ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการดำเนินงานสถานแรกรับและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๔๗
- ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย แนวทางการติดตามภายหลังปล่อยการสงเคราะห์ช่วยเหลือ และการติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย พ.ศ. ๒๕๖๕

๘. ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ว่าด้วยหลักสูตรการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๔

๙. ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยเงินทุนหมุนเวียนฝึกอาชีพของเด็กและเยาวชน ในสถานพินิจและคุ้มครอง (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๔๗

๑๐. ระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการติดต่อเด็กและเยาวชนของบุคคลภายนอก และการพบและปรึกษากับที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความ พ.ศ. ๒๕๖๕

๑๑. ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยค่าป่วยการ ค่าพาหนะเดินทาง ค่าเช่าที่พักและค่าตอบแทนอย่างอื่นของผู้เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กหรือเยาวชน พ.ศ. ๒๕๕๕

(๓) รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ)

- ไม่มี -

หมายเหตุ

๑. ประเภทของกฎหมาย/กฎ

การบริหารเงินโยบาย

๒. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับตามบทบัญญัติของกฎหมายตามลำดับ

- เด็กและเยาวชนที่อยู่ภายใต้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ผู้ที่ถูกบังคับเฉพาะตามที่กฎหมาย/กฎบัญญัติ

- คณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด คณะกรรมการ/คณะทำงาน/คณะบุคคลเฉพาะตามที่กฎหมาย/กฎบัญญัติ

ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

(๘) กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด

เพื่อให้มีกลไกในการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในเชิงบูรณาการ เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพอันจะเป็นประโยชน์ในการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน และความสงบเรียบร้อยของสังคม

โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้ โดยที่ในปัจจุบันการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดยังขาดกลไกในการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในเชิงบูรณาการ สมควรกำหนดแนวทางในการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูดังกล่าว เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นต้องจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลบางประการเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชน โดยให้มีคณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด ตลอดจนกำหนดสิทธิหน้าที่ และประโยชน์ที่เด็กและเยาวชนควรได้รับในระหว่างการควบคุมดูแลของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน การจำแนกประเภทเด็กและเยาวชน การกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของเจ้าพนักงานพินิจและสถานที่ควบคุม การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย

และกำหนดให้มีระบบสงเคราะห์ช่วยเหลือและติดตามภายหลังปล่อยจากสถานที่ควบคุม รวมทั้งจัดให้มีการร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับเอกชน และกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำบางอย่าง เพื่อให้การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

แก้ไขปัญหานี้เนื่องจากกฎหมายหลักที่กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น คือ พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ไม่มีบทบัญญัติกำหนดหน้าที่และอำนาจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดเอาไว้ ทำให้กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต้องไปอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ในการออกกฎ ระเบียบและคำสั่งเพื่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ ซึ่งทำให้มาตรการที่มีอยู่ในการแก้ไขปัญหเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไม่เพียงพอต่อการดำเนินการตามภารกิจ นโยบายของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และยังไม่ครอบคลุมการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในหลายมิติ โดยที่พระราชบัญญัติ ศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ ไม่ได้กำหนดหน้าที่ และอำนาจเอาไว้ ได้แก่

๑) การจัดการในกรณีที่บุคคลภายนอกพยายามส่งสิ่งของต้องห้ามเข้าไปในสถานที่ควบคุมด้วยวิธีการโยนหรือวิธีการอื่นใด และการจัดการกับสิ่งของต้องห้ามที่นำเข้าสถานที่ควบคุมหรือที่ตรวจพบ

๒) การใช้เครื่องพันธนาการในบางโอกาสเมื่อมีเหตุจำเป็น เช่น ในกรณีที่จะต้องพาเด็กและเยาวชน ไปศาล หรือเมื่อมีเหตุความรุนแรงในสถานที่ควบคุม เป็นต้น

๓) การจัดการกับสิ่งของที่น่าผากไว้แล้วไม่มารับคืน ทำให้เป็นภาระในการเก็บรักษา

๔) การรับเด็กที่ติดมากับเด็กหรือเยาวชน รวมทั้งการจัดสิ่งของเครื่องใช้ในการดูแลเด็กที่ติดมา

๕) การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยในบางเรื่อง เช่น การให้ทดลองกลับไปอยู่กับครอบครัว หรือให้ทดลองออกไปทำงานนอกสถานที่ควบคุม เป็นต้น

๖) การติดตามสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กหรือเยาวชนภายหลังปล่อย เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ และแก้ไขปัญหาลุกลามเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีการโอนย้ายไปปฏิบัติงานที่หน่วยงานอื่นเป็นจำนวนมาก ส่งผลต่อคุณภาพในการควบคุมดูแลและการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้กล่าว และยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารงานภาครัฐ รวมถึงสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมด้วย

(๙) มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ

เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น กรมพินิจฯ จึงได้กำหนดมาตรการหรือกลไกไว้ในกฎหมายดังต่อไปนี้

๑.๑ กำหนดให้มี “คณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด” เพื่อสร้างกลไกบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเชิงนโยบายที่เป็นภาพรวมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนและเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่อยู่ในอำนาจของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (มาตรา ๕ - มาตรา ๑๒)

๑.๒ กำหนดเหตุยกเว้นในการใช้เครื่องพันธนาการในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อป้องกันการหลบหนี เมื่อนำตัวเด็กและเยาวชนออกนอกสถานที่ควบคุมหรือ เพื่อความปลอดภัยของเด็กและเยาวชนเองหรือบุคคลอื่น ในกรณีที่เกิดความไม่สงบในสถานที่ควบคุม (มาตรา ๑๔)

๑.๓ กำหนดเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในสถานที่ควบคุมเป็นเจ้าพนักงานพินิจ และให้มีหน้าที่และอำนาจ ในการดูแลป้องกันสิ่งของต้องห้าม สิ่งสื่อสารภายในเขตควบคุม และดูแลพื้นที่เขตปลอดภัย (มาตรา ๑๓ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖)

๑.๔ กำหนดอาณาบริเวณภายนอกสถานที่ควบคุมซึ่งเป็นที่สาธารณะเป็นเขตปลอดภัย พร้อมแสดงแผนที่ของอาณาบริเวณ (มาตรา ๑๕)

๑.๕ กำหนดมาตรฐานในสถานที่ควบคุมในเรื่องการบริหารงานในสถานที่ควบคุม การปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานพินิจ การจำแนก การพัฒนาพฤตินิสัย และการปฏิบัติตัวของเด็กและเยาวชนแต่ละประเภท (มาตรา ๒๐ - มาตรา ๒๘)

๑.๖ กำหนดกลไกและวิธีปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูและการฝึกอบรมเด็กและเยาวชน (มาตรา ๒๙ - มาตรา ๓๖)

๑.๗ กำหนดสิทธิ หน้าที่ ประโยชน์และกิจการอื่น ๆ เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนที่อยู่ในสถานที่ควบคุม (มาตรา ๓๗ - มาตรา ๔๙)

๑.๘ กำหนดให้การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยจากสถานที่ควบคุม รวมทั้ง จัดให้มีระบบการสงเคราะห์ช่วยเหลือภายหลังปล่อย (มาตรา ๕๐ - มาตรา ๕๙)

๑.๙ กำหนดโทษทางอาญาสำหรับการกระทำบางอย่าง เพื่อให้การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (มาตรา ๖๐)

๑.๑๐ เพื่อแก้ไขปัญหาสมองไหลเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน มีการโอนย้ายไปปฏิบัติงานที่หน่วยงานอื่นเป็นจำนวนมาก โดยยกระดับระบบการบริหารงานบุคคล กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนด้านการกำหนดตำแหน่ง และทบทวนค่าตอบแทนให้ตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง (มาตรา ๑๘ - มาตรา ๑๙)

โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้น กรมพินิจฯ จึงได้กำหนดมาตรการหรือกลไกไว้ในกฎหมาย ดังต่อไปนี้

๑.๑ กำหนดให้มี “คณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด” เพื่อสร้างกลไกบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเชิงนโยบายที่เป็นภาพรวมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดให้สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนและเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่อยู่ในอำนาจของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน (มาตรา ๕ - มาตรา ๑๒)

๑.๒ กำหนดเหตุยกเว้นในการใช้เครื่องพันธนาการในกรณีที่มีเหตุจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อป้องกันการหลบหนี เมื่อนำตัวเด็กและเยาวชนออกนอกสถานที่ควบคุมหรือ เพื่อความปลอดภัยของเด็กและเยาวชนเองหรือบุคคลอื่น ในกรณีที่เกิดความไม่สงบในสถานที่ควบคุม (มาตรา ๑๔)

มีการจัดประชุมคณะกรรมการการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด คณะอนุกรรมการฯ ที่แต่งตั้งโดยคณะกรรมการฯ และคณะทำงานฯ เพื่อขับเคลื่อนมาตรการสำคัญที่กำหนดไว้ในกฎหมาย หน่วยงานมีการดำเนินการขับเคลื่อนตามมาตรการสำคัญตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

(๑๐) กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ มีบทบัญญัติ กำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

(๑) การติดต่อเด็กและเยาวชน กำหนดให้บุคคลภายนอกซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าไปในสถานที่ควบคุม เพื่อกิจธุระ เยี่ยมเด็กหรือเยาวชน หรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่น จะต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือ ข้อบังคับ ของสถานที่ควบคุมที่ประกาศไว้โดยเปิดเผย หากฝ่าฝืนให้เจ้าพนักงานพินิจมีอำนาจสั่งให้ออกจากสถานที่ ควบคุมได้ (มาตรา ๔๖)

(๒) การนำสิ่งของต้องห้ามเข้าไปในสถานที่ควบคุมโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานพินิจ โดยกฎหมายกำหนดโทษสำหรับผู้ใดที่นำสิ่งของต้องห้ามเข้าไปในสถานที่ควบคุมโดยไม่ได้รับอนุญาตจาก เจ้าพนักงานพินิจ ให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดดังกล่าวเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต้องรับโทษ เป็น ๓ เท่า ของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น (มาตรา ๖๐) โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้ (๑) การติดต่อเด็ก และเยาวชน กำหนดให้บุคคลภายนอกซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าไปในสถานที่ควบคุม เพื่อกิจธุระ เยี่ยมเด็กหรือ เยาวชน หรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่น จะต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับ ของสถานที่ควบคุมที่ประกาศ ไว้โดยเปิดเผย หากฝ่าฝืนให้เจ้าพนักงานพินิจมีอำนาจสั่งให้ออกจากสถานที่ควบคุมได้ (มาตรา ๔๖)

(๓) การนำสิ่งของต้องห้ามเข้าไปในสถานที่ควบคุมโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานพินิจ โดยกฎหมายกำหนดโทษสำหรับผู้ใดที่นำสิ่งของต้องห้ามเข้าไปในสถานที่ควบคุมโดยไม่ได้รับอนุญาตจาก เจ้าพนักงานพินิจ ให้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือปรับไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดดังกล่าวเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนต้องรับโทษ เป็น ๓ เท่า ของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น (มาตรา ๖๐)

(๑๑) กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของ ประชาชนหรือไม่ เพียงใด

สำหรับความสอดคล้องกับพัฒนาการของเทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วนั้น พระราชบัญญัติ การบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ สมควรได้รับการแก้ไขเพิ่มเติม ให้มี ความทันสมัยต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และเพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิรูประบบราชการ ๔.๐ โดยกำหนดให้นำระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (GIS) มาใช้ในการพัฒนาระบบงานคดีอาญา เช่น การนำระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์มาใช้สืบเสาะพินิจและกระบวนการพิจารณาของศาล หรือการติดตามเด็ก และ เยาวชนภายหลังปล่อย และการเชื่อมโยงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างหน่วยงานในกระบวนการ ยุติธรรม ต่าง ๆ รวมทั้งการส่งข้อมูลในระบบอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม

บทบัญญัติของกฎหมายยังจำเป็นและเหมาะสมและสามารถในการบังคับใช้ได้สอดคล้องกับภารกิจ หลักขององค์กร คือ การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด การฝึกอบรม ฝึกกาย ฝึกจิต ฝึกความคิด ฝึกอาชีพ เพื่อคืนเด็กดีสู่สังคม

(๑๒) ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ

ประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการที่เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดได้รับการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู และฝึกอบรมในด้านต่าง ๆ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมเสียอย่างเหมาะสมโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน เป็นสำคัญ โดยเด็กและเยาวชนในสถานพินิจหรือศูนย์ฝึกและอบรมจะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการ ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพ และการดูแลด้านสวัสดิภาพและสวัสดิการที่เหมาะสม และ เพียงพอ รวมถึงการเตรียมความพร้อมก่อนได้รับการปล่อยตัวและการกลับไปใช้ชีวิตในสังคม ทั้งนี้ เพื่อให้ เด็ก และเยาวชนที่กระทำความผิดได้กลับตนเป็นพลเมืองดีและดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนและสังคมได้อย่างปกติสุข

(๑๓) กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมและเป็นการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้อง กับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ ดังนี้

- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on The Rights of The Child – CRC)
- กฎอันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำของสหประชาชาติว่าด้วยการบริหารงานยุติธรรมเกี่ยวกับ เด็กและเยาวชน (United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice)
- กฎของสหประชาชาติว่าด้วยการคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งถูกไล่ออกจากเสรีภาพ (United Nations Rules for The Protection of Juveniles Deprived of Their Liberty)
- ข้อเสนอแนะของสหประชาชาติว่าด้วยการป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน (ข้อเสนอแนะแห่งกรุง ญิยาต) (United Nations Guidelines for The Prevention of Juveniles Delinquency (The Riyadh Guidelines))
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights – ICCPR)
- ข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคมและเป็นการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้อง กับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ

(๑๔) มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการ ให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

- ไม่มี -

(๑๕) มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

ปัจจุบันยังไม่มีปัญหาและอุปสรรค ในการบังคับใช้กฎหมาย (เนื่องจากยังไม่ได้มีการดำเนินการ ประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย)

ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

(๑๖) กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์กับพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

(๑๗) มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่องและในประเด็นใด

- ไม่มี -

(๑๘) การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ คุณพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร

การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ คุณพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ ยังมีความเหมาะสม ดังนี้

๑) การใช้ระบบคณะกรรมการ ยังมีความเหมาะสม เนื่องจากกระบวนการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดจำเป็นต้องมีการบูรณาการความร่วมมือกับส่วนราชการหรือหน่วยงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง กับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน อีกทั้งการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนต้องเสนอนโยบาย และแผนในการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อพิจารณา ให้ความเห็นชอบจำเป็นต้องมีความเชื่อมโยงระหว่างการทำหน้าที่ของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อเป็น การเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ดังนั้น ระบบคณะกรรมการเกี่ยวกับการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด จำเป็นต้องมีองค์กรอื่นเข้ามาร่วมทำหน้าที่กำหนดนโยบาย และแผนในการบริหาร การให้คำแนะนำ การให้คำปรึกษา การประสาน หน่วยงานของรัฐหรือองค์กรเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาพฤตินิสัยเด็กและเยาวชน ที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การติดตามช่วยเหลือสงเคราะห์เด็กและเยาวชนภายหลังปล่อย และการป้องกัน การกระทำผิดของเด็กและเยาวชน

๒) การใช้คุณพินิจของเจ้าหน้าที่ในการใช้เครื่องพันธนาการ มาตรา ๑๔ กฎหมายได้มีบทบัญญัติให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีคุณพินิจในการออกคำสั่งทางปกครองหรือดำเนินกิจการทางปกครอง ให้กระทำได้เท่าที่จำเป็น โดยกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การใช้คุณพินิจและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่เป็นสาระสำคัญไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจนและสอดคล้องต่อหลักการของรัฐธรรมนูญ โดยยึดหลักความพอสมควรแก่เหตุ ความเสมอภาคและไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล

๓) การใช้ระบบอนุญาต การอนุญาตให้บุคคลภายนอกติดต่อกับเด็กและเยาวชน ตามมาตรา ๔๖ ได้ดำเนินการออกกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายแม่บทให้อำนาจไว้ ซึ่งได้กำหนดระยะเวลาหรือขั้นตอนในการพิจารณายื่นคำขออนุญาตดำเนินการต่าง ๆ โดยคำนึงถึงหลักการและสาระสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกในการพิจารณาอนุญาตของทางราชการด้วย

๔) การใช้โทษทางอาญาสำหรับการกระทำบางอย่าง เช่น การนำสิ่งของต้องห้ามเข้าไปในสถานที่ควบคุม ตามมาตรา ๖๐ ก็ยังมีความจำเป็นต้องมีบทลงโทษทางอาญา และอัตราโทษที่กำหนดไว้ก็มี

ความเหมาะสม ไม่รุนแรงเกินไป ซึ่งการกำหนดโทษทางอาญาไว้ เพื่อเป็นการป้องปรามการกระทำความผิด และเพื่อให้การ แก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (เป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับ ใช้กฎหมายอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้ตามมาตรา ๒๑ (๘) ข. แห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒)

ระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญายังมีการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่หรือบังคับใช้ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ส่วนที่ ๔

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๑๙) การรับฟังความคิดเห็น

☀ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว

☀ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบุทุกวิธี)

การรับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง โดยอาจจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑

ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายนี้หรือผลกระทบของกฎหมายนี้อย่างไร ยังไม่มี เนื่องจาก ยังไม่ได้มีการดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายฉบับนี้

(๒๐) ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนไม่ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบดังกล่าวมาประกอบการพิจารณา เนื่องจากพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ ประกาศใช้ก่อนที่พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ จะมีผลใช้บังคับ จึงไม่ได้มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย

(๒๑) หน่วยงานได้

(๒๑.๑) ออกกฎหมายหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

ได้ดำเนินการออกกฎหมายลำดับรองตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมาย ดังนี้

(๑) การกำหนดเขตปลอดภัย ตามมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก และเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ กำหนดให้รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจประกาศกำหนดอาณาบริเวณภายนอกสถานที่ควบคุมซึ่งเป็นที่สาธารณะเป็นเขตปลอดภัย พร้อมแสดงแผนที่ของอาณาบริเวณดังกล่าว ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในบริเวณนั้น

ประกอบด้วย ในกรณีที่มีพฤติการณ์และเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลหรือยานพาหนะใดอาจมีการส่งสิ่งของต้องห้ามหรือกระทำการผิดกฎหมายในบริเวณดังกล่าว ให้เจ้าพนักงานพินิจมีหน้าที่และอำนาจสั่งให้บุคคล หรือยานพาหนะออกนอกเขตปลอดภัยได้ ในการนี้ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอยู่ระหว่าง ดำเนินการจัดทำร่างประกาศกระทรวงยุติธรรมเพื่อกำหนดอาณาบริเวณภายนอกสถานที่ควบคุม ซึ่งเป็นที่สาธารณะเป็นเขตปลอดภัย เสนอต่อกณะกรรมกรรมการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ที่กระทำผิดพิจารณาให้ความเห็นชอบ และเสนอรัฐมนตรีพิจารณาลงนามและส่งเรื่องประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้มีผลใช้บังคับต่อไป (เป็นการใช้มาตรการบังคับทางปกครองแทนการลงโทษทางอาญา ในกรณีที่มีพฤติการณ์และเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลหรือยานพาหนะใดอาจมีการส่งสิ่งของต้องห้ามหรือกระทำการผิดกฎหมายในบริเวณดังกล่าว ให้เจ้าพนักงานพินิจมีหน้าที่ และอำนาจสั่งให้บุคคลหรือยานพาหนะออกนอกเขตปลอดภัยได้)

(๒) การติดต่อเด็กและเยาวชน ตามมาตรา ๔๖ แห่งพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก และเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ กำหนดให้เด็กและเยาวชนพึงได้รับการอนุญาตให้ติดต่อกับ บุคคลภายนอกตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด และบุคคลภายนอกซึ่งได้รับอนุญาตให้เข้าไปในสถานที่ควบคุมเพื่อกิจธุระ เยี่ยมเด็กและเยาวชน หรือเพื่อประโยชน์อย่างอื่น จะต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบหรือข้อบังคับของสถานที่ควบคุมที่ประกาศไว้โดยเปิดเผย หากฝ่าฝืนให้เจ้าพนักงานพินิจมีหน้าที่และอำนาจสั่งให้ออกจากสถานที่ควบคุมได้ในการนี้ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ดำเนินการจัดทำ ระเบียบกรมพินิจ และคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วยการติดต่อเด็กและเยาวชนของบุคคลภายนอก และการพบและปรึกษากับที่ปรึกษากฎหมายหรือทนายความ พ.ศ. ๒๕๖๕ เสนออธิบดีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ ลงนาม และส่งเรื่องประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อให้มีผลใช้บังคับต่อไป ขณะนี้อยู่ระหว่างรอประกาศในราชกิจจานุเบกษา (เป็นการใช้มาตรการบังคับทางปกครองแทนการลงโทษทางอาญา หากผู้ใดฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบหรือข้อบังคับ ของสถานที่ควบคุมที่ประกาศไว้ให้เจ้าพนักงานพินิจมีหน้าที่และอำนาจสั่งให้ออกจากสถานที่ควบคุมได้)

(๓) สิ่งของต้องห้าม ตามมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็ก และ เยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ กำหนดให้ทรัพย์สินชนิดใดจะเป็นสิ่งของต้องห้ามหรือสิ่งของที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในสถานที่ควบคุม ให้เป็นไปตามระเบียบที่อธิบดีกำหนด ระเบียบดังกล่าว เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้ และให้ปิดประกาศรายชื่อสิ่งของต้องห้ามไว้ในสถานที่ เปิดเผยหน้าสถานที่ควบคุม และตามมาตรา ๖๐ กำหนดไว้ว่า ผู้ใดนำสิ่งของต้องห้ามเข้าไปในสถานที่ควบคุมไม่ว่าด้วยวิธีใด โดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงานพินิจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และถ้าผู้กระทำความผิดเป็นเจ้าหน้าที่ของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ต้องระวางโทษเป็นสามเท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ส่วนสิ่งของต้องห้ามให้รับเสียทั้งสิ้น ในการนี้ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ดำเนินการจัดทำระเบียบกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนว่าด้วย สิ่งของต้องห้าม สิ่งของที่อนุญาตหรือไม่อนุญาตให้เก็บรักษาไว้ในสถานที่ควบคุม และการจำหน่าย และการทำลายสิ่งของนั้น พ.ศ. ๒๕๖๔ เสนออธิบดีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบและลงนาม ในระเบียบเมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๔ และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๔ โดยกำหนดให้สถานพินิจและศูนย์ฝึกและอบรมปิดประกาศรายชื่อสิ่งของต้องห้ามไว้ในสถานที่เปิดเผยหน้าสถานที่ควบคุม

(๒๑.๒) ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ดำเนินการ ดังนี้

(๑) ดำเนินการจัดให้มีโครงการนิเทศให้คำแนะนำเกี่ยวกับกระบวนการปฏิบัติงานปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ การบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ โดยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเตรียมความพร้อมในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและ

เยาวชน ที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ ให้กับบุคลากรหน่วยงานในสังกัดกรมพินิจฯ ตามเขตพื้นที่ในส่วนภูมิภาคและส่วนกลางทั่วประเทศ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและวัตถุประสงค์ของกฎหมายและหน้าที่และอำนาจของเจ้าพนักงานพินิจตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน ที่กระทำผิดก่อนกฎหมายประกาศมีผลใช้บังคับ

(๒) ดำเนินการออกกฎหมายลำดับรองตามบทบัญญัติที่กฎหมายแม่บทให้อำนาจไว้ให้ครบถ้วน และดำเนินการจัดบรรยายให้ความรู้แก่บุคลากรหน่วยงานในสังกัดกรมพินิจฯ ตามเขตพื้นที่ในส่วนภูมิภาคและส่วนกลางทั่วประเทศ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการของกฎหมายลำดับรองในเรื่องนั้น ๆ เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

(๓) ดำเนินการจัดทำคู่มือหรือแนวทางการปฏิบัติงานให้หน่วยงานในสังกัดกรมพินิจฯ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้มีมาตรฐานไปในทิศทางเดียวกัน

(๒๒) ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๒๒.๑) กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ มีการบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๑ โดยกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนได้ดำเนินการสร้างกลไกการบูรณาการความร่วมมือด้านนโยบายกระบวนการในการการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดออกกฎหมายลำดับรองตามกฎหมายแม่บท และขับเคลื่อนให้หน่วยงานในสังกัดกรมพินิจฯ ดำเนินการตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวอย่างรอบครอบเพื่อให้กระบวนการการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ของเด็กและเยาวชนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(๒๒.๒) หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด โดยมีการสร้างกลไกในการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนในเชิงบูรณาการ ทำให้การแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้อัตราการกลับมากระทำผิดซ้ำของเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยลดลง

(๒๒.๓) ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

“รัฐมีต้นทุนที่เกิดจากการปฏิบัติงานและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายเพิ่มขึ้นในเรื่องการจัดการศึกษา ดนตรี นันทนาการ และกิจกรรมการแข่งขันกีฬาของเด็กและเยาวชนด้วย เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและประโยชน์ของเด็กและเยาวชนในระหว่างที่ถูกควบคุมตัว และจากการประชุมจัดทำแนวทางเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย การจัดทำแนวทางติดตามภายหลังปล่อย และการสงเคราะห์ช่วยเหลือและติดตามภายหลังปล่อย”

(๒๒.๔) เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่

- ไม่มี -

(๒๓) กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นกฎหมายที่มีความคุ้มค่าและได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่สังคมได้รับกับภาระของประชาชน และทรัพยากรที่รัฐต้องใช้ในการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย เนื่องจากเป็นกฎหมายตราขึ้นมาจากมีวัตถุประสงค์เพื่อบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในเชิงนโยบายที่เป็นภาพรวมในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชน

ที่กระทำผิดให้สอดคล้องกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน และเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดมากยิ่งขึ้น โดยประชาชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีภาระในการปฏิบัติตามกฎหมายในขั้นตอนของการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการติดตามภายหลังปล่อยจากสถานที่ควบคุม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับครอบครัวและชุมชน ที่เด็กและเยาวชนอาศัยอยู่ มีความจำเป็นที่บิดามารดา ผู้ปกครอง บุคคลหรือองค์กรหรือชุมชนที่เด็ก และเยาวชนอาศัยอยู่ ต้องให้ความร่วมมือในการดูแลให้การสงเคราะห์ หรือคุ้มครองสวัสดิภาพ ทั้งหน่วยงาน ที่ให้การสงเคราะห์ และหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบให้การช่วยเหลือซึ่งเป็นหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ในการสงเคราะห์ช่วยเหลือและการติดตามเด็กและเยาวชนภายหลังปล่อยตัว เพื่อประคับประคองให้เด็กและเยาวชนสามารถดำรงตนและกลับไปอยู่กับครอบครัวและชุมชน ได้อย่างปกติสุขเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยไม่กลับไปกระทำผิดอีก ก็ถือว่ามีความคุ้มค่าเพราะรัฐไม่ต้องเสียงบประมาณในการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กลับมากระทำผิดซ้ำ

ส่วนที่ ๕

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ

จากผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายมีคะแนนรวมที่ ๘๑.๐๑ คะแนน อยู่ในระดับ (B) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับคะแนน ระดับดี แต่ทั้งนี้ยังไม่สามารถสรุปได้ว่า จะดำเนินการอย่างไร สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร เนื่องจากยังไม่ได้มีการดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย การดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือข้อเสนออื่น ยังไม่สามารถสรุปได้ว่าจะใช้วิธีการหรือมาตรการอื่นใดในการแก้ปัญหาอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้ข้อสรุปและแนวทางต่าง ๆ จะสามารถเสนอได้ภายหลังจากที่ได้มีการดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

บทที่ ๓

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

มีหนังสือเวียนแจ้งหน่วยงานราชการในสังกัดหรือทั่วประเทศเพื่อให้ทราบถึงเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย LEI-AI และประโยชน์ของเครื่องมือฯ มีการประชาสัมพันธ์เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย LEI-AI ให้รู้จักอย่างแพร่หลาย มีช่องทางการใช้งานที่สะดวกและเข้าถึงง่าย แพลตฟอร์มฯ มีการรองรับจำนวนผู้ใช้งานได้เพียงพอ รวมถึงการรองรับข้อมูลที่ต้องอัปโหลดไฟล์ไปในแพลตฟอร์มฯ ระบบไม่ขัดข้อง ข้อมูลไม่สูญหาย แพลตฟอร์มฯ จึงเกิดประโยชน์สูงสุด หน่วยงานต่าง ๆ สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและเตรียมการสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายที่หน่วยงานต้องรับผิดชอบเป็นผู้ประเมินได้อย่างถูกต้องและครบถ้วน

๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและการใช้

มีช่องทางการใช้งานที่สะดวกและเข้าถึงง่าย แพลตฟอร์มฯ มีการรองรับจำนวนผู้ใช้งานได้เพียงพอ รวมถึงการรองรับข้อมูลที่ต้องอัปโหลดไฟล์ไปในแพลตฟอร์มฯ ระบบไม่ขัดข้อง ข้อมูลไม่สูญหาย หน่วยงานต่าง ๆ มีช่องทางการสมัครใช้งานด้วยตนเอง ด้านฟังก์ชันของแพลตฟอร์มฯ มี Header และ Logo ที่ดึงดูดความสนใจ แถบเมนูที่จะพาไปยังส่วนต่าง ๆ ชัดเจนแยกเป็นข้อ ๆ มีสีสันทัดตูด มีคำอธิบายที่สามารถเข้าใจง่าย มีตัวอย่างหรือภาพประกอบ หรือวิดีโอสั้น ๆ เพื่อแนะนำการใช้งาน

๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้

จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายที่ต้องนำมาใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามที่กำหนดจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีองค์ความรู้เกี่ยวกับพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ยังขาดประสบการณ์และองค์ความรู้ จะได้มีแนวทางในการทำงาน

๓.๔ ข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

ควรมีระยะเวลาในการอบรมหลักสูตรนานกว่านี้ เนื่องจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทั้งในด้านการเรียนในส่วนของเนื้อหา การทดลองใช้งานแพลตฟอร์มฯ และระยะเวลาในการทำรายงาน ต้องใช้ความเข้าใจและระยะเวลา

กลุ่มที่ ๙ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ
“พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖”

บทที่ ๑

การทบทวนบทบัญญัติของกฎหมาย

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ มีการประกาศใช้ เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติว่า ผู้ใดต้องโทษกักขัง ให้กักตัวไว้ในสถานที่กักขัง ซึ่งกำหนดอันมิใช่เรือนจำและผู้ต้องโทษกักขังจะต้องทำงานตามระเบียบข้อบังคับ และวินัยของสถานที่กักขัง โดยที่ยังไม่มีกฎหมายกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จึงสมควรมีกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อจะให้การปฏิบัติแก่ผู้ต้องกักขังได้เป็นไปด้วยความสะดวกและเรียบร้อย

แต่เนื่องจากพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ ใช้บังคับมาเป็นเวลานาน บางมาตราไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทำให้การปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง ในภารกิจหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงจำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขังได้มาตรฐานสอดคล้องกับหลักการทางด้านสิทธิมนุษยชน ถูกต้องเหมาะสม และบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ ขึ้น

๑.๒ สารสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังฯ กำหนดให้มีนิยามของผู้ต้องกักขังไว้ในมาตรา ๓ ให้อำนาจอธิบดีกรมราชทัณฑ์แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่และออกระเบียบ ข้อบังคับ และวินัยเกี่ยวกับการกักขัง และวิธีปฏิบัติในเรื่องที่กำหนดไว้ (มาตรา ๕)

กำหนดหลักเกณฑ์การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องกักขังและประเภทของเครื่องพันธนาการ (มาตรา ๕/๑)

กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสตุภัณฑ์ หรือสิ่งสื่อสารอื่น หรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคมหรือโดยทางใด ๆ ซึ่งมีถึงหรือจากผู้ต้องกักขัง (มาตรา ๕/๒)

การให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ใช้อาวุธอื่นนอกจากอาวุธปืนเฉพาะกรณี (มาตรา ๖) และการให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ใช้อาวุธปืนได้เฉพาะกรณี (มาตรา ๗)

กำหนดให้ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ทารก เด็ก และมารดาที่ให้นมบุตร ต้องได้รับการช่วยเหลือ และดูแลทางการแพทย์ และด้านโภชนาการที่เหมาะสม (มาตรา ๘/๑ และมาตรา ๘/๒)

ปรับปรุงอัตราโทษเกี่ยวกับการไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๙ วรรคหนึ่ง และการกระทำความผิดต่อสถานที่กักขังให้เหมาะสมยิ่งขึ้น (แก้ไขเพิ่มเติมวรรคสองของมาตรา ๙ และแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๐)

กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้เป็นหัวหน้าบังคับบัญชาสถานที่กักขังมีอำนาจลงโทษฐานผิดวินัยแก่ผู้ต้องกักขังแทนค่าปรับซึ่งได้กระทำความผิดละเมิดโทษในสถานที่กักขังนั้น และเมื่อลงโทษฐานผิดวินัยดังกล่าวแล้วให้คดีนั้นเป็นอันเลิกกัน (มาตรา ๑๐/๑)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

๑.๓ มาตรการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมาย

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังฯ มีเจตนารมณ์เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจบังคับกับผู้ต้องกักขังเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม จึงสมควรกำหนดให้เป็นกฎหมายระดับพระราชบัญญัติใช้บังคับทั่วราชอาณาจักร และต้องเป็นหน้าที่ของรัฐ (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม) ที่จะต้องดำเนินการกักขังให้เป็นไปตามกฎหมายและเกิดประสิทธิผลต่อไป

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังฯ มีการบังคับใช้กับผู้ต้องกักขัง โดยให้กฎหมายกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้การปฏิบัติแก่ผู้ต้องกักขังเป็นไปด้วยความสะดวกเรียบร้อย และเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง ได้มาตรฐาน สอดคล้องกับหลักการทางด้านสิทธิมนุษยชน ถูกต้องเหมาะสม และบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อนุบัญญัติที่เกี่ยวข้องซึ่งออกเพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปตามพระราชบัญญัติและบรรลุล่วงวัตถุประสงค์ตามภารกิจที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติ ดังนี้

(๑) กฎกระทรวง กำหนดเครื่องพันธนาการและหลักเกณฑ์การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องกักขัง พ.ศ. ๒๕๖๐ (อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕/๑ วรรค ๒)

(๒) กฎกระทรวง ว่าด้วยสิ่งของต้องห้ามนำเข้ามาในสถานที่กักขัง พ.ศ. ๒๕๕๒ (อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑)

(๓) ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง พ.ศ. ๒๕๔๙ และระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยเป็นการปรับปรุงระเบียบกรมราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขังให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน (อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕)

(๔) ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสดุภัณฑ์ หรือสิ่งสื่อสารอื่น หรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคม ซึ่งมีถึงหรือจากผู้ต้องกักขังในสถานที่กักขัง พ.ศ. ๒๕๕๙ (อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕/๒)

บทที่ ๒

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย
(Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๒.๑ สรุปผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1	ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น (ชื่อกฎหมายที่เข้ารับการประเมิน)	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับกา รกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2506
LE+ 1.1	หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผล สัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	กรมราชทัณฑ์
LE+ 1.2	หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	กรมราชทัณฑ์
LE+ 1.3	ผู้รักษาการตามกฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
LE+ 1.4	เหตุแห่งการประเมินสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ครบรอบระยะเวลาที่กำหนด
LE+ 1.5	วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	เป็นการประเมินผลในครั้งแรก โดยใช้ผลตั้งแต่วันที่เริ่มใช้บังคับ คือ 19 มกราคม พ.ศ. 2559 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2565
LE+ 1.6	รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประ เมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประ เมินผลสัมฤทธิ์ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับกา รกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2506 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2559) ดังนี้ 1. กฎกระทรวงว่าด้วยสิ่งของต้องห้าม เข้าเข้ามาในสถานที่กักขัง พ.ศ.2552 และที่แก้ไขเพิ่มเติม 2. กฎกระทรวงกำหนดเครื่องพันธนาการ และหลักเกณฑ์การใช้เครื่องพันธนาการ แก่ผู้ต้องกักขัง พ.ศ. 2560 3. ระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการปฏิบัติ ต่อผู้ต้องกักขัง พ.ศ.2559 และที่แก้ไขเพิ่มเติม 4. ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสดุภัณฑ์ หรือสิ่งสื่อสารอื่น หรือสื่อกันการติดต่อสื่อสารทางโทร คมนาคม ซึ่งมีถึงหรือจากผู้ต้องกักขังในสถานที่ กักขัง พ.ศ.2559

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1.7	รายชื่อกฎที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ(ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ)	NA	NA	NA	NA	NA	ไม่ได้นำกฎที่ออกตามพร.บ.กักชั่งฯ มาประเมินผลสัมฤทธิ์
LE+ 2	ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย	20.000	100.004	85.420	85.417	(B) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี
LE+ 2.1	กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด	3.000	12.501	8.334	66.667	(C) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ
LE+ 2.2	มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.3	กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียต้องกระทำกา ร หรือคว่นกระทำการอย่างใดอย่างหน ึ่งหรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.4	กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้ เสียหรือไม่ เพียงใด	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.5	ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย ได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	8.334	66.667	(C) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ
LE+ 2.6	กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรื อไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาขอบเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)	2.000	12.500	6.250	50.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 2.7	มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับ การให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.8	มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้ กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 3	ส่วนที่ 3 การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย	6.000	100.000	100.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 3.1	กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียง กับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร	1	33.333	33.333	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 3.2	มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือ ศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่ง ชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่อง และในประเด็นใด	2	33.334	33.334	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 3.3	การใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ การ ดุลยพิจารณาของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามีประเด็นยังมีความเหมาะสมอยู่ หรือไม่) อย่างไร	3.000	33.333	33.333	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4	ส่วนที่ 4 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	9.000	100.000	50.000	50.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 4.1	มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น	1	20.000	0.000	0.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 4.2	ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบ ที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ 2.6 มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่	1	20.000	0.000	0.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 4.3	การดำเนินการของหน่วยงานเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	2,000	20,000	20,000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.4	ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	4,000	20,000	20,000	50.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 4.5	กฎหมายนี้มีความคุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับการะของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย	1	20,000	20,000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 5	ส่วนที่ 5 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ	35	300,004	235,420	78.473	(B) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี
LE+ 5.1	สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี					
LE+ 5.2	สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตาม และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร	NA					

๒.๒ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

(๑) หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์

กรมราชทัณฑ์

(๒) หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย

กรมราชทัณฑ์

(๓) ผู้รักษาการตามกฎหมาย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

(๔) เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

ครบรอบระยะเวลาที่กำหนด

(๕) วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

เป็นการประเมินผลในห้วงแรก โดยใช้ผลตั้งแต่วันที่เริ่มผลใช้บังคับ คือ ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

๖. รายชื่อกฎที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้

รายชื่อกฎที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ ดังนี้

๑. กฎกระทรวง ว่าด้วยสิ่งของต้องห้ามนำเข้าในสถานที่กักขัง พ.ศ. ๒๕๕๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๒. กฎกระทรวง กำหนดเครื่องพันธนาการและหลักเกณฑ์การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องกักขัง

พ.ศ. ๒๕๖๐

๓. ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง พ.ศ. ๒๕๔๙ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๔. ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พستภัณฑ์ หรือสิ่งสื่อสารอื่น หรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคม ซึ่งมีถึงหรือจากผู้ต้องกักขังในสถานที่กักขัง พ.ศ. ๒๕๕๙

๗. รายชื่อกฎที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ)

ไม่ได้นำกฎที่ออกตาม พ.ร.บ. กักขังฯ มาประเมินผลสัมฤทธิ์

หมายเหตุ

๑. ประเภทของกฎหมาย/กฎ : การบังคับ

๒. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องตามบทบัญญัติของกฎหมายตามลำดับ

- พนักงานเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่รัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน

- ผู้ต้องกักขัง ผู้ที่ถูกบังคับเฉพาะตามที่กฎหมาย/กฎบัญญัติ

ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

(๘) กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด

เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติว่า ผู้ใดต้องโทษกักขัง ให้กักตัวไว้ในสถานที่กักขัง ซึ่งกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำและผู้ต้องโทษกักขังจะต้องทำงานตามระเบียบข้อบังคับ และวินัยของสถานที่กักขัง โดยที่ยังไม่มีกฎหมายกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว จึงสมควรมีกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้การปฏิบัติแก่ผู้ต้องกักขังได้เป็นไปด้วยความสะดวกและเรียบร้อย และเนื่องจากพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ ใช้บังคับเป็นเวลานานแล้ว ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิ

เสรีภาพและการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขังได้มาตรฐานสอดคล้องกับหลักการทางด้านสิทธิมนุษยชน ถูกต้องเหมาะสม และบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

(๑) ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา ฉบับแรก คือ พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ แต่ด้วยบริบททางสังคมทั้งภายในและภายนอกประเทศได้เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ ซึ่งได้ใช้บังคับเป็นเวลานานแล้วไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง ได้มาตรฐานสอดคล้องกับหลักการทางด้านสิทธิมนุษยชน ถูกต้องเหมาะสม และบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ ขึ้น

(๒) สอดคล้องกับด้านกระบวนการยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕๘ ด้านกระบวนการยุติธรรม และยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความปลอดภัยและความสงบสุขในสังคม ซึ่งมีเป้าหมาย คือ ลดการกระทำผิดซ้ำของผู้กระทำผิด และผู้ผ่านการแก้ไขฟื้นฟู มีการศึกษา มีงานทำ มีรายได้ พึ่งตนเองได้ และภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ คือการควบคุมและแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง และบุคคลที่อยู่ในความควบคุมหรือดูแลตามหน้าที่และอำนาจของกรม

(๓) หน่วยงานไม่มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ/หรือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจาก พ.ร.บ.กักขังฯ ในประเด็นความสมเหตุสมผล และเหมาะสมของหลักการและเหตุผลในการบัญญัติกฎหมายกับสถานการณ์ปัจจุบัน และในประเด็นความสอดคล้องของกฎหมายฉบับที่ประเมินกับภารกิจหลักของหน่วยงาน

(๔) มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ

กรมราชทัณฑ์ มีการออกระเบียบ ข้อบังคับ และวินัยเกี่ยวกับการกักขัง และวิธีปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขังภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายอาญา และเพื่อความสอดคล้องกับข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา : Mandela Rules) และข้อกำหนดสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มิใช่การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพ : Bangkok Rules)

๑. มีการออกระเบียบ ข้อบังคับ และวินัยเกี่ยวกับการกักขังในเรื่องที่กำหนดไว้ (มาตรา ๕) แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖

๒. การกำหนดหลักการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชน

๓. การกำหนดโทษทางอาญา ป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย

โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

(๑) มีการออกระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง พ.ศ. ๒๕๕๙ และฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ และระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสดุภัณฑ์ หรือสิ่งสื่อสารอื่น หรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคม ซึ่งมีถึงหรือจากผู้ต้องกักขังในสถานที่กักขัง พ.ศ. ๒๕๕๙ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๕/๒ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ มาเพื่อใช้เป็นวิธีปฏิบัติเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายบรรลุผล

(๒) มีหนังสือคำสั่งกรมราชทัณฑ์ ให้ข้าราชการและพนักงานราชการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง พ.ศ. ๒๕๔๙ และได้มีการจัดทำ SOPs มาตรฐานการปฏิบัติงานควบคุมผู้ต้องขัง : COR-CM-๐๒๘ มาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง ให้สถานกักขังทั่วประเทศใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับตัวบทกฎหมาย

(๓) มีการกำชับแนวทางปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส ๒๐๑๙, กำชับการปฏิบัติหน้าที่ในช่วงวันหยุดเทศกาลปีใหม่ และการควบคุมดูแลผู้ต้องกักขังติดสุรา

(๑๐) กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

มีบทบัญญัติตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ และมาตรา ๑๐/๑ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ มีผลบังคับใช้กับประชาชน และผู้มีส่วนได้เสีย ในการงดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีการกำหนดโทษทางอาญา ป้องกันการกระทำความผิดกฎหมายดังกล่าว โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

(๑) ไม่มีผลกระทบทางลบ เนื่องจากกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ในการควบคุมดูแลผู้ต้องกักขัง และเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขังได้มาตรฐานสอดคล้องกับหลักการทางด้านสิทธิมนุษยชน ไม่ได้เน้นในเรื่องบทลงโทษหรือการแก้แค้นทดแทน

(๒) ไม่มีผลกระทบทางลบ เนื่องจากกฎหมายตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ในการควบคุมดูแลผู้ต้องกักขัง และเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขังได้มาตรฐานสอดคล้องกับหลักการทางด้านสิทธิมนุษยชน และการกำหนดโทษทางอาญาตามมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๐/๑ เพื่อป้องกันการกระทำความผิดกฎหมายดังกล่าว มิได้เพื่อแก้แค้นทดแทน

(๑๑) กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด

บทบัญญัติของกฎหมายยังคงมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ และรองรับการปฏิบัติตามคำสั่งศาลตามประมวลกฎหมายอาญา จากข้อมูลรายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ พบว่า จำนวนผู้ต้องกักขังอยู่ที่ร้อยละ ๐.๗๔๘ (ข้อมูลการสำรวจ ณ วันที่ ๑ ธ.ค. ๒๕๖๕) จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติด้านการควบคุมดูแลผู้ต้องกักขัง ซึ่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้มีการแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขังได้มาตรฐานสอดคล้องกับหลักการทางด้านสิทธิมนุษยชน ถูกต้องเหมาะสม และบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

(๑) บทบัญญัติของกฎหมายยังคงมีความจำเป็นและเหมาะสมกับสถานการณ์การบังคับใช้ในปัจจุบัน และรองรับการปฏิบัติตามคำสั่งศาลตามประมวลกฎหมายอาญา และบทบัญญัติของกฎหมายได้มีการแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน เน้นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขังได้มาตรฐานสอดคล้องกับหลักการทางด้านสิทธิมนุษยชน ถูกต้องเหมาะสม และบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้กรมราชทัณฑ์ได้มีการศึกษาทบทวน และจัดทำ SOPs มาตรฐาน

การปฏิบัติงานควบคุมผู้ต้องขัง : COR-CM-๐๒๘ มาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขัง ให้สถานกักขังทั่วประเทศใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับตัวบทกฎหมายและสภาพการณ์ในปัจจุบัน

(๒) บทบัญญัติของกฎหมายนี้ ยังมีจำเป็น เหมาะสม และสามารถบังคับใช้ได้ ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ คือการควบคุมและแก้ไขพฤติกรรมผู้ต้องขัง และบุคคลที่อยู่ในความควบคุมหรือดูแลตามหน้าที่และอำนาจของกรม และยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความปลอดภัยและความสงบสุขในสังคม

(๑๒) ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ

ผู้ต้องขังได้รับการควบคุมดูแลที่เป็นไปตามกฎหมายกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา และได้รับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามหลักการทางด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างถูกกักขังในสถานกักขัง โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

(๑) ผู้ตอบแบบประเมินมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านทัศนคติและความพึงพอใจของการบังคับใช้ พ.ร.บ.กักขังฯ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙๐

(๒) ผู้ตอบแบบประเมินมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของการบังคับใช้ พ.ร.บ.กักขังฯ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๗

(๒) ผู้ตอบแบบประเมินมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกของการบังคับใช้ พ.ร.บ.กักขังฯ อยู่ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๙๐

(๑๓) กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

เป็นการพัฒนามาตรฐาน/กฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ โดยเป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำแห่งองค์การสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังฉบับปรับปรุง (ข้อกำหนดแมนเดลา : Mandela Rules) และข้อกำหนดสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง (ข้อกำหนดกรุงเทพ : Bangkok Rules) โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นการพัฒนามาตรฐาน/กฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ

(๒) รัฐมีค่าใช้จ่ายในการดูแลผู้ต้องขังตามสิทธิที่ผู้ต้องขังพึงได้รับ และค่าใช้จ่ายสำหรับค่าตอบแทนของผู้ควบคุมผู้ต้องขัง

(๑๔) มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

มีการเก็บสถิติ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ตามข้อ (๑) ดังนี้

(๑) กรมราชทัณฑ์มีสถิติจำนวนผู้ต้องขัง ๕ ปี ย้อนหลัง ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๖๑ = ๒,๘๘๔ คน

พ.ศ. ๒๕๖๒ = ๑,๗๕๙ คน

พ.ศ. ๒๕๖๓ = ๑,๒๙๑ คน

พ.ศ. ๒๕๖๔ = ๘๗๘ คน

พ.ศ. ๒๕๖๕ = ๒,๐๙๑ คน

จากสถิติผู้ต้องกักขัง ๕ ปีย้อนหลัง ผู้ต้องกักขังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (ปี ๒๕๖๔ กรมราชทัณฑ์มีผู้ต้องกักขังลดลง เนื่องจากมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโคโรนาไวรัส ๒๐๑๙)

(๒) คณะผู้จัดทำได้ตรวจสอบเบื้องต้นกับกองกฎหมาย สำนักผู้ตรวจราชการกรม พบว่า ไม่พบการร้องเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดจากการละเมิดกฎหมายนั้น ทั้งก่อนและภายหลังการบังคับใช้ พ.ร.บ. กักขังฯ

(๓) มีการศึกษาเรื่อง การปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง : การดำเนินงานสถานกักขังกลาง จังหวัดปทุมธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการกักขัง กระบวนการวิธีการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง และแนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง พบว่า มีประเด็นในวัตถุประสงค์ ใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกักขังทั้งหมด รวมทั้งทฤษฎีและแนวความคิดต่าง ๆ ด้านอาญาวิทยาและสังคมศาสตร์แบบเจาะลึกบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตั้งแต่ผู้บริหารลงไปถึงผู้ปฏิบัติ พบว่ามีประเด็นในวัตถุประสงค์ของการศึกษาทั้ง ๔ ประเด็นที่จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขต่อไป คือ

๑. กฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับการกักขัง
๒. กระบวนการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง
๓. ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง
๔. แนวทางการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง

(๑๕) มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

ไม่มีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายนี้ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

(๑) กรมราชทัณฑ์มีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ก่อนปฏิบัติงานในหลักสูตรเจ้าพนักงานเรือนจำและอบรมหลักสูตรการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานสากล สำหรับผู้ปฏิบัติงานราชทัณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และเพิ่มพูนทักษะการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้แก่ผู้อบรม ให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปปรับใช้ให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน ตามหลักอาญาวิทยา ทฤษฎีวิทยา และหลักกฎหมาย รวมทั้งสามารถยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

(๒) กรมราชทัณฑ์มีการอบรมความรู้แก่ผู้ต้องกักขังเข้าใหม่ เพื่อให้ทราบระเบียบ ข้อบังคับ และวินัยของสถานที่กักขัง ตลอดจนการประพฤติตัวภายในสถานที่กักขัง ซึ่งระบุไว้ใน SOPs มาตรฐานการปฏิบัติงานควบคุมผู้ต้องขัง : COR-CM-๐๒๘ มาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง หน้า ๑๗๗ ข้อ ๑๑

ส่วนที่ ๓

การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

(๑๖) กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

ไม่มีความใกล้เคียงกับกฎหมายอื่น เนื่องจากไม่มีกฎหมายอื่นที่ใช้บังคับกับผู้ต้องกักขัง และกฎหมายฉบับนี้เป็นการใช้ควบคุมผู้ต้องขังกลุ่มเฉพาะ

(๑๗) มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้ที่เรื่องและในประเด็นใด

คณะผู้จัดทำได้ตรวจสอบเบื้องต้นกับกองกฎหมาย สำนักผู้ตรวจราชการกรม พบว่า ไม่มีการฟ้องร้อง หรือข้อร้องเรียนจากการบังคับใช้ พ.ร.บ. กักขังฯ

(๑) ตัวบทบัญญัติของกฎหมายไม่มีการเอื้อประโยชน์ต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

(๒) ไม่มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองหรือข้อร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ องค์กรอิสระ หรือองค์กรตรวจสอบอำนาจรัฐที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกฎหมายนี้

(๑๘) การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร

กรมราชทัณฑ์ได้มีการใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญา ในกฎหมายนี้ โดยมีคำสั่งฯ แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำสถานกักขังและกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง พ.ศ. ๒๕๔๙, สถิติจำนวนผู้ต้องกักขัง ๕ ปี ย้อนหลัง, หนังสือชักซ้อมเกี่ยวกับการลงโทษตามหมายกักขัง และแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาล โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

(๑) กรมราชทัณฑ์ ได้มีคำสั่งฯ แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ประจำสถานกักขังและกำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง พ.ศ. ๒๕๔๙

(๒) กรมราชทัณฑ์มีสถิติจำนวนผู้ต้องกักขัง ๕ ปี ย้อนหลัง ดังนี้

พ.ศ. ๒๕๖๑ = ๒,๘๘๔ คน

พ.ศ. ๒๕๖๒ = ๑,๗๕๙ คน

พ.ศ. ๒๕๖๓ = ๑,๒๙๑ คน

พ.ศ. ๒๕๖๔ = ๘๗๘ คน

พ.ศ. ๒๕๖๕ = ๒,๐๙๑ คน

จากสถิติผู้ต้องกักขัง ๕ ปีย้อนหลัง ผู้ต้องกักขังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่ายังมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่อง

(๓) กรมราชทัณฑ์ ได้มีหนังสือชักซ้อมเกี่ยวกับการลงโทษตามหมายกักขัง และแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการตามคำพิพากษาและคำสั่งของศาล

ส่วนที่ ๔

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๑๙) การรับฟังความคิดเห็น

หน่วยงานไม่มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องโดยถูกต้องตามกระบวนการที่กำหนด ในพระราชบัญญัติฯ และแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๒๐) ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่

หน่วยงานไม่ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบทางบวกและทางลบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายตามรายงานข้อ ๑๓ (ผลกระทบที่เกิดจากการบังคับใช้ พ.ร.บ. กักขังฯ) มาประกอบการพิจารณา

(๒๑) หน่วยงานได้

(๒๑.๑) ออกกฎหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

กรมราชทัณฑ์มีการออกกฎกระทรวง ๒ ฉบับ

๑. กฎกระทรวง ว่าด้วยสิ่งของต้องห้ามนำเข้ามาในสถานที่กักขัง พ.ศ. ๒๕๕๒ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๐ และมาตรา ๑๑ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ อันเป็นกฎหมายที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา ๒๙ ประกอบกับมาตรา ๓๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

๒. กฎกระทรวง กำหนดเครื่องพันธนาการและหลักเกณฑ์การใช้เครื่องพันธนาการแก่ผู้ต้องกักขัง พ.ศ. ๒๕๖๐ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕/๑ วรรค ๒ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙

และมีการออกระเบียบกรมราชทัณฑ์ ๓ ฉบับ

๑. ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยที่เป็นการปรับปรุงระเบียบกรมราชทัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขังให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖

๒. ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขัง (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติม พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ ให้มีความถูกต้องและชัดเจนมากยิ่งขึ้น อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖

๓. ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ว่าด้วยการตรวจสอบจดหมาย เอกสาร พัสตุนภัณฑ์ หรือสิ่งสื่อสารอื่นหรือสกัดกั้นการติดต่อสื่อสารทางโทรคมนาคม ซึ่งมีถึงหรือจากผู้ต้องกักขังในสถานที่กักขัง พ.ศ. ๒๕๕๙ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕/๒ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวล

กฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๙

(๒๑.๒) ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

มีการดำเนินงานครบทั้ง ๒ ประเด็น โดยมีการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ก่อนปฏิบัติงานในหลักสูตรเจ้าพนักงานเรือนจำ และอบรมหลักสูตรการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามมาตรฐานสากล สำหรับผู้ปฏิบัติงานราชทัณฑ์

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้และเพิ่มพูนทักษะการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังให้แก่ผู้อบรม ให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปปรับใช้ให้ทันกับสถานการณ์ปัจจุบัน ตามหลักอาญาวิทยา ทัณฑวิทยา และหลักกฎหมาย รวมทั้งสามารถยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังในด้านต่าง ๆ ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ตลอดจนมีการอบรมความรู้แก่ผู้ต้องขังเข้าใหม่ เพื่อให้ทราบระเบียบข้อบังคับ และวินัยของสถานที่กักขัง ตลอดจนการประพฤติตัวภายในสถานที่กักขัง ซึ่งระบุไว้ใน SOPs มาตรฐานการปฏิบัติงานควบคุมผู้ต้องขัง : COR-CM-๐๒๘ มาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังกักขัง หน้า ๑๗๗ ข้อ ๑๑

(๒๒) ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๒๒.๑) กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖ บังคับใช้กับผู้ต้องกักขัง เพื่อให้กฎหมายกำหนดวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้การปฏิบัติแก่ผู้ต้องกักขังเป็นไปด้วยความสะดวกเรียบร้อย และเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการปฏิบัติต่อผู้ต้องกักขังได้มาตรฐานสอดคล้องกับหลักการทางด้านสิทธิมนุษยชน ถูกต้องเหมาะสม และบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยให้อำนาจอธิบดีกรมราชทัณฑ์แต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ และออกระเบียบ ข้อบังคับ และวินัยเกี่ยวกับการกักขังในเรื่องที่กำหนดไว้ (มาตรา ๕) ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ ตรวจสอบจดหมายหรือสื่อกักขังการสื่อสาร (มาตรา ๕/๒), ใช้อำนาจนอกจากอาวธินเฉพาะกรณี (มาตรา ๖), ใช้อำนาจพ้นได้เฉพาะกรณี (มาตรา ๗) และใช้บังคับกับประชาชนทั่วไป กรณีเข้าไปในสถานที่กักขังโดยมิได้รับอนุญาต นำเข้าหรือออกซึ่งเงินตราหรือสิ่งของต้องห้าม ให้ได้รับโทษทางอาญา (มาตรา ๑๐) โดยการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ มีสถิติจำนวนผู้ต้องกักขัง ทั่วประเทศ อยู่ที่ร้อยละ ๐.๗๙๘ อ้างอิงจากรายงานสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์ทั่วประเทศ กรมราชทัณฑ์ (สำรวจ ณ วันที่ ๑ ธ.ค. ๒๕๖๕)

(๒๒.๒) หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

จากแบบประเมินสามารถสรุปได้ว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบประเมินประโยชน์ และผลกระทบที่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียได้รับจากการบังคับใช้ พ.ร.บ.กักขังฯ อยู่ในระดับ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ ๘๙

(๒๒.๓) ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

รัฐต้องมีต้นทุนเพื่อดำเนินการควบคุมผู้ต้องกักขังตามสิทธิขั้นพื้นฐานที่พึงได้รับ นอกจากนี้ต้องจัดสรรเจ้าหน้าที่เพื่อควบคุมผู้ต้องกักขังในสถานกักขัง

(๒๒.๔) เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่

หน่วยงานไม่มีการวิเคราะห์และอธิบายว่าการบังคับใช้กฎหมาย/กฎเกิดผลอื่นนอกเหนือจากที่หน่วยงานคาดคิดไว้หรือเกิดผลไม่พึงประสงค์ตามรายงานผลกระทบทางลบตามข้อ ๑๓

(๒๓) กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

กฎหมายนี้ยังมีความคุ้มค่า เนื่องจากโทษกักขังเป็นโทษทางอาญาที่กระทำต่อสิทธิ เสรีภาพต่ำที่สุด อีกทั้งจำนวนผู้ต้องกักขังยังมีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แต่ยังไม่มากพอที่มีความจำเป็นต้องตั้งสถานกักขังขึ้นในทุกจังหวัด โดยปัจจุบันได้กำหนดสถานกักขังหลายแห่งอยู่ในเรือนจำ ซึ่งใช้ทรัพยากรบุคคล

และงบประมาณจากเรือนจำ อีกทั้งจากข้อเสนอแนะในแบบประเมินในเรื่องการขาดแคลนงบประมาณ แต่ยังสามารถดำเนินการบังคับใช้กฎหมายได้

(๒๔) สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี โดยสามารถอธิบายแผนการในการยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ได้ว่า

จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) พบว่า พ.ร.บ.กักขังฯ ยังขาดการนำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้มาประกอบการพิจารณา และไม่ได้ดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น ประกอบกับเนื้อหาตาม พ.ร.บ.กักขังฯ มีการกำหนดข้อกำหนดไว้เพียงหลักการ และเลียงให้ไปออกเป็นอนุบัญญัติ ซึ่งเรื่องสำคัญ ๆ ออกเป็นเพียงระเบียบกรมฯ เท่านั้น ไม่ได้มีหน่วยงานภายนอกตรวจสอบหรือให้ความเห็นอนุบัญญัติ ดังนั้น ควรมีการกำหนดคณะกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์จากการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีหน่วยงานภายนอกเข้ามามีบทบาทด้วย (เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล สาธารณสุข เป็นต้น) และควรทบทวนข้อกำหนดในบางข้อ เช่น กรณีการให้อำนาจอธิบดีออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับวิธีการกักขัง การอนามัยและสุขภาพ เป็นต้น

(๒๕) สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร

จากแผนการในการปรับปรุง แก้ไข พ.ร.บ. กักขัง เนื่องจากการเสนอแก้ไขกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติมีขั้นตอนค่อนข้างมาก ดังนั้น ควรเสนอนำร่องการจัดตั้งคณะกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์จากการบังคับใช้กฎหมายเป็นนโยบายของกรมก่อน

บทที่ ๓

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย
ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย
(Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

(๑) ควรนำแพลตฟอร์มฯ มาใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์กฎหมายหรือระเบียบที่ออกตามกฎหมายหลักตามระยะเวลาที่เหมาะสม เนื่องจากบางกฎหมายมีการกำหนดข้อกฎหมายไว้เป็นเพียงหลักการ และเสี่ยงให้ไปออกเป็นอนุบัญญัติเป็นส่วนใหญ่

(๒) คณะทำงานผู้ขับเคลื่อนการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย ควรมีคุณสมบัติที่เหมาะสม เช่น เป็นผู้มีความรู้ทางด้านกฎหมายหรือมีความรู้ที่เกี่ยวข้อง

๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและการใช้

(๑) ควรปรับปรุงระบบในการแก้ไขข้อผิดพลาดที่ดาวน์โหลดมาให้ตรงตามชื่อที่ปรากฏบนแพลตฟอร์ม

(๒) ควรมีการปรับปรุงแพลตฟอร์มให้เสถียรมากขึ้น เนื่องจากแพลตฟอร์มไม่บันทึกข้อมูลและไฟล์แนบ รวมถึงระบบล่ม

(๓) ควรปรับเนื้อหาความในคำอธิบายของคำถามสำหรับนำเข้าข้อมูลในแต่ละข้อบนแพลตฟอร์มให้คนทั่วไปเข้าใจมากขึ้น

(๔) ควรมีตัวอย่างกฎหมายที่ประเมินผลสัมฤทธิ์ในแพลตฟอร์มที่สมบูรณ์แล้ว เพื่อเป็นตัวอย่างในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย

(๕) ควรตั้งค่าน้ำกระดาษาไฟล์แบบรายงานกฤษฎีกาให้พร้อมใช้งาน

๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้

(๑) ควรมีการกำหนดคณะกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์จากการบังคับใช้กฎหมาย โดยมีหน่วยงานภายนอกเข้ามามีบทบาทด้วย (เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล สาธารณสุข เป็นต้น)

(๒) ควรทบทวนข้อกฎหมายในบางข้อ เช่น กรณีการให้อำนาจอธิบดีออกกฎ ระเบียบ ข้อบังคับเกี่ยวกับวิธีการกักขัง การอนามัยและสุขาภิบาล

๓.๔ ข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

(๑) ควรกำหนดระยะเวลาให้เหมาะสมกับเนื้อหาของการฝึกอบรม เนื่องจากกระแสดึงข้อมูลมีน้อย ทำให้การเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนประชากร และการเก็บข้อมูลของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) ไม่ครบทุกประเภท จึงอาจทำให้ข้อมูลที่ได้มีความถูกต้องและความแม่นยำลดลง

(๒) ควรกำหนดคุณสมบัติผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับเนื้อหาของการฝึกอบรม ยกตัวอย่างเช่น หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ควรกำหนดคุณสมบัติผู้เข้ารับการฝึกอบรมเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในด้านกฎหมาย ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะมีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมาย มากกว่าสามารถใช้แพลตฟอร์มได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถนำไปประยุกต์ในงานที่ปฏิบัติได้

(๓) ควรกำหนดรูปแบบการฝึกอบรมให้เหมาะสมกับเนื้อหาของการฝึกอบรม เนื่องจากผู้เข้ารับการฝึกอบรมบางคนอาจมีงานหลักในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายควบคู่ไปพร้อมกับการทำงานประจำ อาจก่อให้เกิดการประเมินผลสัมฤทธิ์ฯ ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

**กลุ่มที่ ๑๐ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ
“พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม”**

บทที่ ๑

การทบทวนบทบัญญัติของกฎหมาย

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

ด้วยในปัจจุบันการพัฒนาทางเทคโนโลยี ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยมากขึ้น ทำให้มีอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีการพัฒนาจากอาชญากรรมในรูปแบบเดิม ที่มีทั้งความรุนแรงทางอาญา และที่มีความเสียหายกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ทำให้เกิดความเสียหายในระดับชาติ รวมถึงบุคคลที่ก่ออาชญากรรมยังเกิดรูปแบบการก่ออาชญากรรมโดยมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมขึ้นทั้งในฐานะตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุน และในอาชญากรรมบางประเภทมีการชักจูง ล่อหลอกให้ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี คนพิการเป็นผู้ก่ออาชญากรรม แทนทำให้อาชญากรตัวจริงในฐานะผู้ใช้ ซึ่งเป็นผู้เป็นผู้ประกอบการอยู่เบื้องหลัง สามารถอำพรางปิดบังความผิดโดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมายและขอบเขตของรัฐ เพื่อหลีกเลี่ยงการติดตามและจับกุมมาดำเนินคดี ประกอบกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศขั้นสูง การทำงานผ่านเครือข่ายองค์กรอาชญากรรมที่เชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกประเทศ ผ่านการก่ออาชญากรรมที่หลากหลายทั้งการก่อการร้ายและการดำเนินการในลักษณะอาชญากรรมข้ามชาติ มาสนับสนุนการกระทำความผิดให้กว้างขวางและรุนแรงมากขึ้น จนพัฒนาการขึ้นเป็นองค์กรอาชญากรรมรูปแบบใหม่ที่หลากหลายตามลักษณะการกระทำความผิดและข้อจำกัดต่าง ๆ ทำให้ความสลับซับซ้อนและยากต่อการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดี

จึงได้มีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมและระบบราชการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยเมื่อวันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๐ และที่เห็นได้ชัดคือการปฏิรูประบบราชการตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. ๒๕๔๕ มีการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นในสังกัดกระทรวงยุติธรรมมีชื่อภาษาอังกฤษว่า “DEPARTMENT OF SPECIAL INVESTIGATION” มีชื่อย่อว่า “DSI” และด้วยเหตุที่มีการปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรม โดยมุ่งให้เป็นศูนย์กลางของระบบการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและจัดให้มีกรมสอบสวนคดีพิเศษรับผิดชอบในการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดทางอาญาบางประเภทที่กำหนดให้ อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และโดยที่คดีดังกล่าวจำเป็นต้องมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นผู้ดำเนินการสืบสวนและสอบสวน รวมทั้งกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ดังกล่าว เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และได้กำหนดให้มีพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ วิธีการสืบสวน และสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเป็นการเฉพาะ เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมตามอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวเป็นการเฉพาะ

๑.๒ สารสำคัญของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดให้กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีภารกิจเกี่ยวกับการป้องกัน ปราบปราม การสืบสวนและการสอบสวนคดีความผิดทางอาญาที่ต้องดำเนินการสืบสวนโดยใช้วิธีพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ โดยมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑. รับผิดชอบในงานธุรการของคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒. ป้องกัน ปราบปราม สืบสวน และสอบสวนคดีพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ และตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการคดีพิเศษประกาศกำหนดหรือตามมติของคณะกรรมการคดีพิเศษ ตลอดจนปฏิบัติงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นอันเกี่ยวกับความผิดทางอาญาที่เป็นคดีพิเศษ

๓. ศึกษา รวบรวม จัดระบบ และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ และเพื่อป้องกัน ปราบปราม สืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ

๔. จัดให้มีการศึกษา อบรม พัฒนาระบบงานการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษ การพัฒนาความรู้ และการประเมินสมรรถภาพการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการพนักงานราชการและลูกจ้างของกรม และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะมีฐานะเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษหรือไม่

๕. ดำเนินการเกี่ยวกับงานกฎหมายและระเบียบที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรมและงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

๖. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่รัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

การสืบสวนสอบสวนคดีความผิดทางอาญาที่เป็นคดีพิเศษจะต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ มาตรา ๒๑ ได้แก่คดีความผิดทางอาญา ดังนี้

๑. คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่กำหนดเพิ่มเติมในกฎกระทรวงโดยการเสนอแนะของคณะกรรมการคดีพิเศษ

โดยที่คดีความผิดทางอาญาตามกฎหมายดังกล่าวจะต้องมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(ข) คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน

(จ) คดีความผิดทางอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งมิใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นผู้ต้องสงสัย เมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา

ทั้งนี้ จะต้องเป็นไปตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดตามที่คณะกรรมการคดีพิเศษได้กำหนดไว้อีกด้วย

๒. คดีความผิดทางอาญาอื่นนอกจากข้อ ๑. ตามที่คณะกรรมการคดีพิเศษมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่

นอกจากนี้ ในคดีที่มีการกระทำอันเป็นกรรมเดียวผิดต่อกฎหมายหลายบทและบทใดบทหนึ่งจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษหรือคดีที่มีการกระทำความผิดหลายเรื่องต่อเนื่องหรือเกี่ยวพันกัน และความผิดเรื่องใด เรื่องหนึ่ง จะต้องดำเนินการโดย

พนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษก็ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสืบสวนสอบสวนสำหรับความผิดบ่อนหรือเรื่องอื่นด้วยและให้ถือว่าคดีดังกล่าวเป็นคดีพิเศษ อีกทั้งบรรดาคดีใดที่ได้ทำการสอบสวนเสร็จแล้ว โดยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ให้ถือว่าการสอบสวนนั้นเป็นการสอบสวนในคดีพิเศษ ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ ทั้งนี้ให้ใช้บังคับกับบุคคลที่เป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนการกระทำความผิดด้วย

๑.๓ มาตรการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมาย

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดมาตรการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมายเอาไว้หลายมาตรการ ดังนี้

๑.๓.๑ มาตรการคณะกรรมการ ได้แก่

๑.๓.๑.๑ คณะกรรมการคดีพิเศษ (กคค) ซึ่งเป็นไปตามมาตรา ๕ มีคุณสมบัติของคณะกรรมการฯ ตามมาตรา ๖ - ๙ และมีอำนาจตามมาตรา ๑๐ คือ

มาตรา ๑๐ ให้ กคค. มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) เสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงกำหนดคดีพิเศษตามมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง (๑)

(๒) กำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดตามมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง (๑)

(๓) มีมติเกี่ยวกับคดีความผิดทางอาญาอื่นตามมาตรา ๒๑ วรรคหนึ่ง (๒)

(๔) กำหนดข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์ตามที่มีบทบัญญัติกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กคค.

(๕) ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้

(๖) ให้ความเห็นชอบหลักสูตรสอบสวนคดีพิเศษ

(๗) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามพระราชบัญญัตินี้ หรือตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของ กคค.

๑.๓.๑.๒ คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) และมีคุณสมบัติของคณะกรรมการฯ เป็นไปตามมาตรา ๓๕ - ๓๖ และมีอำนาจตามมาตรา ๓๗ คือ

มาตรา ๓๗ ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะมีคำสั่งดังต่อไปนี้

(๑) ย้ายพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไปดำรงตำแหน่งอื่นอันมิใช่การเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นหรือย้ายประจำปี หรือเป็นกรณีที่อยู่ในระหว่างถูกดำเนินการทางวินัยหรือเป็นกรณีตกเป็นจำเลยในคดีอาญาที่ศาลมีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว

(๒) ไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือนประจำปีให้แก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

(๓) ลงโทษทางวินัยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

ให้ผู้บังคับบัญชาส่งความเห็นของตนพร้อมด้วยเหตุผลไปยัง กพศ. เพื่อพิจารณาให้ความเห็นว่าคำสั่งนั้นเป็นไปโดยถูกต้องและเหมาะสมหรือไม่

การพิจารณาให้ความเห็น กพศ. ต้องกระทำให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นของผู้บังคับบัญชา

ในกรณีที่ กพศ. มีความเห็นต่างไปจากความเห็นของผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาจะมีคำสั่งตามความเห็นของตนก็ได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลของการไม่เห็นด้วยกับความเห็นของ กพศ. ไว้ในคำสั่งด้วย

๑.๓.๒ มาตรการกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจ ได้แก่ มาตรา ๒๒
มาตรา ๒๒/๑ มาตรา ๒๓ มาตรา ๒๓/๑ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา
๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓

บทที่ ๒

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๒.๑ สรุปผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

ร้อยละเฉลี่ย ๘๙.๓๐๗ (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1	ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น (ชื่อกฎหมายที่ได้รับการประเมิน)	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547
LE+ 1.1	หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	กรมสอบสวนคดีพิเศษ
LE+ 1.2	หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	กรมสอบสวนคดีพิเศษ
LE+ 1.3	ผู้รักษาการตามกฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
LE+ 1.4	เหตุแห่งการประเมินสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ครบรอบระยะเวลาที่กำหนด มาตรา ๒๐ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นปีที่ ๕๖ ในรัชกาลปัจจุบัน
LE+ 1.5	วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๗ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕
LE+ 1.6	รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ประกาศ กคพ. เรื่อง กำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๘
LE+ 1.7	รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ(ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย)	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๘
LE+ 2	ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย	20.000	100.004	89.587	89.583	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

องค์ประกอบ /หัวบัญชี	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 2.1	กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด	3.000	12.501	8.334	66.667	(C) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ
LE+ 2.2	มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.3	กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียต้องกระทำกา ร หรือหน่วยงานการอย่างไรอย่าง นี้หรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.4	กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้ เสียหรือไม่ เพื่อใด	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.5	ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย ได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.6	กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)	2.000	12.500	6.250	50.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 2.7	มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษ ตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับ การให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 2.8	มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้ กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 3	ส่วนที่ 3 การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย	6.000	100.000	83.333	83.333	(B) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี

องค์ประกอบ /หัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 3.1	กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร	1	33.333	33.333	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 3.2	มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่อง และในประเด็นใด	2	33.334	16.667	50.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงส่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 3.3	การใช้ระบบกฎหมายระบบคณะกรรมการ คอเลกทีฟของเจ้าหน้าที่ และโฆษกภายในกฎหมายนี้ (ถ้ามีประเด็นยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่) อย่างไร	3.000	33.333	33.333	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4	ส่วนที่ 4 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	9.000	100.000	95.000	95.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.1	มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น	1	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.2	ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ 2.6 มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่	1	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.3	การดำเนินการของหน่วยงานเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	2.000	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.4	ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	4.000	20.000	20.000	75.000	(C) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ

องค์ประกอบ /หัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 4.5	กฎหมายนี้มีความคุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับกับการะของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย	1	20.000	20.000	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 5	ส่วนที่ 5 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ	35	300.004	267.920	89.307	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 5.1	สมควรยกเลิก แก้ไขปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก					
LE+ 5.2	สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตาม และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร	NA					

๒.๒ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

(๑) หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์

กรมสอบสวนคดีพิเศษ

(๒) หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย

กรมสอบสวนคดีพิเศษ

(๓) ผู้รักษาการตามกฎหมาย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

(๔) เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

ครบรอบระยะเวลาที่กำหนด มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป วันที่ ๑๓ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗ เป็นปีที่ ๕๙ ในรัชกาลปัจจุบัน

(๕) วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๔๗ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๗

(๖) รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้

๖.๑ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗

๖.๒ ประกาศ กคพ. เรื่อง กำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ

๖.๓ ระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๘

(๗) รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย)

๗.๑ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗

๗.๒ ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการเลือกกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๘

หมายเหตุ

๑. ประเพณีของกฎหมาย/กฎ การบังคับ

๒. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องตามบทบัญญัติของกฎหมายตามลำดับ

- เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่รัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน

- คณะกรรมการ คณะกรรมการ/คณะทำงาน/คณะบุคคลเฉพาะตามที่กฎหมาย/กฎบัญญัติ

- หน่วยงานต่าง ๆ หน่วยงานภาครัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน
- ประชาชน ผู้ที่ถูกบังคับเฉพาะตามที่กฎหมาย/กฎบัญญัติ
- ประชาชน/บุคคลทั่วไป

ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

(๘) กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด

กรมสอบสวนคดีพิเศษถูกจัดตั้งตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อรองรับการพัฒนาทางเทคโนโลยี ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยมากขึ้น ทำให้มีอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีการพัฒนาจากอาชญากรรมในรูปแบบเดิม ที่มีทั้งความรุนแรงทางอาญา และที่มีความเสียหายกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ทำให้เกิดความเสียหายในระดับชาติ รวมถึงบุคคลที่ก่ออาชญากรรมยังเกิดรูปแบบการก่ออาชญากรรมโดยมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมขึ้นทั้งในฐานะตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุน และในอาชญากรรมบางประเภทมีการ ซักจูง ล่อลวงให้ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี คนพิการเป็นผู้ก่ออาชญากรรมแทนทำให้อาชญากรรมตัวจริงในฐานะผู้ใช้ ซึ่งเป็นผู้บงการอยู่เบื้องหลัง สามารถอำพรางปิดบังความผิดโดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมายและขอบเขตของรัฐ เพื่อหลีกเลี่ยงการติดตามและจับกุมมาดำเนินคดี ประกอบกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศขั้นสูง การทำงานผ่านเครือข่ายองค์กรอาชญากรรมที่เชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกประเทศผ่านการก่ออาชญากรรมที่หลากหลายทั้งการก่อการร้ายและการดำเนินการ ในลักษณะอาชญากรรมข้ามชาติมาสนับสนุนการกระทำความผิดให้กว้างขวางและรุนแรงมากขึ้น จนพัฒนาการขึ้นเป็นองค์กรอาชญากรรมรูปแบบใหม่ที่หลากหลายตามลักษณะการกระทำความผิดและข้อจำกัดต่าง ๆ ทำให้ความสลับซับซ้อนและยากต่อการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดี จึงจำเป็นต้องมีคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาที่อาจจะใช้อำนาจเกิดขอบเขต เพื่อถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาที่อาจจะใช้อำนาจ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

มีงานวิจัยศึกษา เรื่อง “บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) ตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗”

ควรมีการแก้ไขในรายละเอียดมาตรา ๓๗ (๒) และ (๓) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ เรื่องการใช้และการควบคุมตรวจสอบในงานบริหารบุคคลในการไม่เลื่อนเงินเดือนประจำปีของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเรื่องการดำเนินการทางวินัย

มีงานวิจัยศึกษาเชิงวิชาการ "จากการศึกษาพบว่า กระบวนการตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม เป็นกระบวนการที่บัญญัติขึ้นมา เพื่อให้การตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของผู้บังคับบัญชาในการลงโทษทางวินัยแก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และการไม่เลื่อนเงินเดือนให้แก่พนักงานสอบสวนพิเศษ และคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) มีองค์ประกอบของคณะกรรมการส่วนมากเป็นบุคคลภายนอกหน่วยงาน และเป็นองค์กรคณะที่กฎหมายบัญญัติให้มีหน้าที่ในการพิจารณา ก่อนให้ผู้มีอำนาจออกคำสั่งทางปกครอง ซึ่งมีลักษณะเป็นพิเศษ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการบัญญัติตามมาตราดังกล่าวนั้น ไม่ได้ให้อำนาจจึงไม่มีผลเป็นการบังคับให้ผู้บังคับบัญชาจะต้องดำเนินการตามที่คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) มีความเห็นและผู้บังคับบัญชาที่มีอำนาจใน

การออกคำสั่งทางปกครองก็จะต้องดำเนินการตามมติ อ.ก.พ. สามัญ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งองค์ประกอบของคณะกรรมการเป็นบุคคลภายในหน่วยงานเป็นส่วนมาก จึงทำให้คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) ไม่ได้มีอำนาจหรือสามารถคุ้มครองพนักงานสอบสวนได้ตามเจตนารมณ์ ดังนั้น จึงควรมีการปรับปรุงกฎหมายในบทบัญญัติดังกล่าว โดยการกำหนดบทบัญญัติทางกฎหมายเพิ่มเติมองค์ประกอบของคณะกรรมการและเพิ่มอำนาจให้แก่คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ แทนอำนาจของ อ.ก.พ. สามัญ และแก้ไขบทบัญญัติลดขั้นตอนให้เหมาะสม เพื่อให้ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และลดการดำเนินการที่ซ้ำซ้อนต่อไป"

(๙) มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ

มาตรา ๓๕ - ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗ คือ คณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) และมีคุณสมบัติของคณะกรรมการฯ เป็นไปตามมาตรา ๓๕ - ๓๖ และมีอำนาจตามมาตรา ๓๗ คือ

มาตรา ๓๗ ในกรณีที่ผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะมีคำสั่งดังต่อไปนี้

(๑) ย้ายพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไปดำรงตำแหน่งอื่นอันมิใช่การเลื่อนตำแหน่งให้สูงขึ้นหรือย้ายประจำปี หรือเป็นกรณีที่อยู่ในระหว่างถูกดำเนินการทางวินัยหรือเป็นกรณีตกเป็นจำเลยในคดีอาญาที่ศาลมีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว

(๒) ไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือนประจำปีให้แก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

(๓) ลงโทษทางวินัยพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

ให้ผู้บังคับบัญชาส่งความเห็นของตนพร้อมด้วยเหตุผลไปยัง กพศ. เพื่อพิจารณาให้ความเห็นว่าคำสั่งนั้นเป็นไปโดยถูกต้องและเหมาะสมหรือไม่

การพิจารณาให้ความเห็น กพศ. ต้องกระทำไปแล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับความเห็นของผู้บังคับบัญชา

ในกรณีที่ กพศ. มีความเห็นต่างไปจากความเห็นของผู้บังคับบัญชา ผู้บังคับบัญชาจะมีคำสั่งตามความเห็นของตนก็ได้ แต่ต้องแสดงเหตุผลของการไม่เห็นด้วยกับความเห็นของ กพศ. ไว้ในคำสั่งด้วย

โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

๑. มีมาตรการสำคัญ คือ

- มีคณะกรรมการคดีพิเศษ ในการกลั่นกรองการรับเป็นคดีพิเศษ การพิจารณาเสนอกฎหมายที่มีความจำเป็นเพื่อภาระกิจในการดำเนินคดีของกรมสอบสวนคดีพิเศษ และมีการติดตามกำกับดูแลพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

- มีคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ที่มีหน้าที่ตรวจสอบในการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในการโยกย้ายแต่งตั้ง การดำเนินการทางวินัย และการไม่เลื่อนเงินเดือนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

๒. การบังคับใช้/การขับเคลื่อนมาตรการสำคัญ : มีการจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉลี่ยประมาณ ปีละ ๓ - ๔ ครั้ง เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ที่ได้กล่าวมาแล้วในข้อ ๑ (เอกสารมีชั้นความลับ) เนื่องจากเป็นข้อพิจารณาในเนื้อหาสำนวนคดีพิเศษ และคดีวินัย ซึ่งมีผลต่อการบังคับใช้กฎหมาย)

๓. มีการทบทวนมาตรการสำคัญ : - มีการเลือกตั้งคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

- มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

- มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อพิจารณารับเป็นคดีพิเศษ รวมถึงทบทวนกฎหมายที่จะต้องเพิ่มเป็นคดีพิเศษ

(เอกสารมีชั้นความลับ)

(๑๐) กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

๑๐.๑ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษให้ความร่วมมือในการเลือกกรรมการ เกินกว่า ๕๐ % (มีการเลือกตั้งกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ) มีเอกสารแนบรายงานผู้มาลงคะแนน และผลการลงคะแนนเลือกตั้งแทนกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ แสดงถึงการให้ความร่วมมือของเจ้าหน้าที่ที่ส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการรักษาสีทึบของเจ้าหน้าที่เอง และทำให้ประชาชนมั่นใจได้ว่าการดำเนินคดีของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างมีอิสระ และมีประสิทธิภาพ

๑๐.๒ มีการเลือกตั้งกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและมีการจัดประชุมคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษอย่างสม่ำเสมอ (รายงานการประชุมมีชั้นความลับ) มีเอกสารแนบ

๑๐.๓ ไม่มีผลกระทบทางลบ

(๑๑) กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด

กรมสอบสวนคดีพิเศษถูกจัดตั้งตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อรองรับการพัฒนาทางเทคโนโลยี ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทยมากขึ้น ทำให้มีอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่มีการพัฒนาจากอาชญากรรมในรูปแบบเดิม ที่มีทั้งความรุนแรงทางอาญา และที่มีความเสียหายกระทบต่อเศรษฐกิจอย่างรุนแรง ทำให้เกิดความเสียหายในระดับชาติ รวมถึงบุคคลที่ก่ออาชญากรรมยังเกิดรูปแบบการก่ออาชญากรรมโดยมีลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรมขึ้นทั้งในฐานะตัวการ ผู้ใช้ และผู้สนับสนุน และในอาชญากรรมบางประเภทมีการ ซักจูง ล่อลวงให้ผู้ด้อยโอกาส เด็ก สตรี คนพิการเป็นผู้ก่ออาชญากรรมแทน ทำให้อาชญากรรมตัวจริงในฐานะผู้ใช้ ซึ่งเป็นผู้บงการอยู่เบื้องหลัง สามารถอำพรางปิดบังความผิดโดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมายและขอบเขตของรัฐ เพื่อหลีกเลี่ยงการติดตามและจับกุมมาดำเนินคดี ประกอบกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศขั้นสูง การทำงานผ่านเครือข่ายองค์กรอาชญากรรมที่เชื่อมโยงทั้งภายในและภายนอกประเทศผ่านการก่ออาชญากรรมที่หลากหลายทั้งการก่อการร้ายและการดำเนินการ ในลักษณะอาชญากรรมข้ามชาติมาสนับสนุนการกระทำความผิดให้กว้างขวางและรุนแรงมากขึ้น จนพัฒนาการขึ้นเป็นองค์กรอาชญากรรมรูปแบบใหม่ที่หลากหลายตามลักษณะการกระทำความผิดและข้อจำกัดต่าง ๆ ทำให้ความสลับซับซ้อนและยากต่อการสืบสวนสอบสวนดำเนินคดี

โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

- มีการเพิ่มเติมกฎกระทรวง ให้เป็นคดีพิเศษ ฉบับที่ ๘ เพื่อเพิ่มคดีในการดำเนินการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน จำนวน ๒๕ คดีพิเศษ (ปัจจุบันกำลังพิจารณาเพิ่มกฎหมายขึ้นมาอีก ๖ ฉบับ ซึ่งอยู่ระหว่างดำเนินการ) ซึ่งมีผลทำให้การบังคับใช้กฎหมายครอบคลุมในคดีที่มีการก่ออาชญากรรมต่าง ๆ ได้มากขึ้น เป็นการดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติได้มากขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

- สอดคล้องกับภารกิจหลักขององค์กรและ/หรือยุทธศาสตร์ชาติ

(๑๒) ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ

ทำให้กรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจในการรับพิจารณาดำเนินคดีพิเศษมากขึ้น ทำให้ประชาชนมีช่องทางในการร้องทุกข์ดำเนินคดีได้มากขึ้น ประชาชนมีทางเลือกในการดำเนินคดี ซึ่งเป็นการรักษาผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติได้มากขึ้น

- มีการจัดคณะทำงานเพื่อปรับปรุงคณะทำงาน ให้มีคดีพิเศษเพิ่มเติมเท่ากับกับสถานการณ์ปัจจุบัน
- มีการสอบถามความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการและผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ปี ๒๕๖๕ ร้อยละ ๘๐.๖๐

- มีการสอบถามจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในคดีอาญา (สำนักคดีพิเศษอัยการ) ที่เห็นพ้องกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ผู้ร้องขอเป็นคดีพิเศษต่อการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ พบว่า ประเด็นที่กลุ่มผู้ร้องขอมีร้อยละความเชื่อมั่นมากที่สุด ๓ ประเด็นแรก คือ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีความเชี่ยวชาญในการสืบสวน แสวงหาข้อเท็จจริง และพยานหลักฐานในเบื้องต้น ร้อยละ ๘๕.๗๕

รองลงมา คือ กรมสอบสวนคดีพิเศษมีการดำเนินการสอบสวนปากคำผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีโดยยึดหลักความถูกต้องของกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด และกรมสอบสวนคดีพิเศษมีการดำเนินการสอบสวนปากคำผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีอย่างเป็นธรรม เสมอภาค และเท่าเทียม ร้อยละ ๘๒.๒๕ ในสัดส่วนที่เท่ากัน

และประเด็นที่มีร้อยละความเชื่อมั่นต่ำที่สุด คือ การส่งสำนวนการสอบสวนคดีพิเศษเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ร้อยละ ๖๗.๗๕

(๑๓) กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาตอบเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)

- เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน
- ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม
- เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขันหรือการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
- เป็นการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ
- มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมหรือสุขภาวะ หรือผลกระทบอื่นที่สำคัญ

มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือสุขภาวะ หรือผลกระทบอื่นที่สำคัญ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

มีการศึกษางานวิจัยในมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยสรุปได้ว่า การพิจารณาของคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อบังคับให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการลงโทษทางวินัย หรือการไม่เลื่อนเงินเดือนให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษยังไม่มีอำนาจที่แท้จริงมีอุปสรรคต่อการใช้กฎหมาย ไม่สัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย เกิดความล่าช้า ข้ำซ้อน และไม่มีอำนาจที่แท้จริง

(๑๔) มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

- มีการดำเนินคดีที่ศาลมีคำพิพากษาสอดคล้องกับสำนวนคดีพิเศษ ๒๔ จาก ๒๔ สำนวน คิดเป็น ๑๐๐%

- สามารถยึดอาณัติทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดมากขึ้น โดยตั้งเป้าหมาย ๑,๖๐๐ ล้านบาท และสามารถทำการยึดอาณัติได้ ๑๑,๙๖๗,๒๘๔,๒๒๖.๒๓ บาท จึงเป็นการดำเนินการเกิดกว่าเป้าหมายกำหนด
- มีการแถลงผลงานโดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมอย่างเป็นทางการ

(๑๕) มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

มีการบังคับใช้กฎหมายเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และมีช่องทางในการสื่อสารกับประชาชน โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

- มีช่องทางการในการให้ความรู้ตามสื่อต่าง ๆ มีคู่มือฯ ให้เจ้าหน้าที่และประชาชนมีความเข้าใจในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง
- มีช่องทางการในการให้ความรู้ และช่องทางร้องเรียน ไม่ว่าจะเป็นทางโทรศัพท์ Facebook เว็บไซต์ Application แม้ว่าจะมีผลการร้องเรียน แต่เป็นส่วนน้อย และสามารถชี้แจงตอบคำถามได้

ส่วนที่ ๓

การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

(๑๖) กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

เป็นกฎหมายที่มีอำนาจเฉพาะ

(๑๗) มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่องและในประเด็นใด

ไม่มี การฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมาย ในประเด็นข้อกฎหมายตามพระราชบัญญัตินี้ แต่มีเรื่องฟ้องร้องในการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นกรณีการร้องเรียนในการไม่พอใจและไม่เข้าใจในอำนาจหน้าที่

โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

(รายงานข้อร้องเรียนความไม่พอใจในการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ ตามรายงานสถิติ)

(๑๘) การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ คุณสมบัติของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร

๑. การมีระบบฯ : - คณะกรรมการในการพิจารณารับเป็นคดีพิเศษ ตาม พ.ร.บ. การสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๗

- มีคณะกรรมการกลั่นกรอง เพื่อช่วยเหลือ เสนอแนะ ให้ความเห็น แก่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ
- มีคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจในบางกรณีของผู้บังคับบัญชา

๒. การบังคับใช้ระบบฯ : มีการจัดประชุมคณะกรรมการต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น การจัดประชุม คณะกรรมการคดีพิเศษ เพื่อพิจารณาการรับคดีพิเศษ การปรับปรุงกฎหมาย ประกาศ หรือระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพระราชบัญญัตินี้

การจัดประชุมคณะกรรมการกลั่นกรอง เพื่อช่วยเหลือ เสนอแนะ ให้ความเห็น แก่ อธิบดี กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีการประชุมทุกสัปดาห์ ๆ ๒ - ๓ วัน, มีการจัดประชุมคณะกรรมการพนักงานสอบสวน คดีพิเศษ ในการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บังคับบัญชาพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ก่อนมีการโยกย้าย ตำแหน่ง หรือก่อนมีการลงโทษทางวินัย

๓. การทบทวนระบบฯ : มีการนำผลการพิจารณามาทบทวนและกำหนดแนวทางในการปฏิบัติ ของเจ้าหน้าที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ เช่น แนวทางการพิจารณาการเสนอข้อกฎหมาย แนวทางการพิจารณา ข้อมูลเพื่อเสนอรับเป็นคดีพิเศษ แนวทางการลงโทษทางวินัย เป็นต้น

โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

- มีคณะกรรมการคดีพิเศษ มีคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ
- มีคณะกรรมการคดีพิเศษ มีคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ พิจารณาย่างสม่ำเสมอ
- มีรายงานการของคณะกรรมการ มีการใช้ครบถ้วน (เอกสารมีชั้นความลับ)

ส่วนที่ ๔

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๑๙) การรับฟังความคิดเห็น

● ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ ของกฎหมายแล้ว

● ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบุทุกวิธี)..... ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายนี้หรือผลกระทบของกฎหมายนี้อย่างไร..

มีการรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจตามกฎหมาย ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตในภาครัฐ สำนักงานอัยการสูงสุด สำนักงานศาลยุติธรรม สำนักงานข่าวกรองแห่งชาติ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง สภาทนายความ เป็นต้น โดยมีผลสรุปได้ว่า ยังมีความเหมาะสมใน รายละเอียดอำนาจหน้าที่ในคดีพิเศษ

(๒๐) ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่

มีการนำผลมาวิเคราะห์ ประเมินทั้งผู้มีส่วนได้เสีย รายงานผลการวิเคราะห์ เพื่อปรับปรุง การให้บริการกับประชาชน รวมถึงมีการลดขั้นตอนการทำงานให้มีความรวดเร็วและเหมาะสมต่อสถานการณ์ มากขึ้น เช่น การมีเครือข่ายภายในประชาชนในการให้ความรู้ และช่องทางการร้องทุกข์ ร้องเรียน แจ้งเบาะแส มีการยกเลิกระเบียบภายในเพื่อลดขั้นตอนการพิจารณาดำเนินคดีให้มีความรวดเร็วมากขึ้น

(๒๑) หน่วยงานได้

๒๑.๑ ออกกฎหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

มีการดำเนินคดีเป็นที่ประจักษ์ ในการจับกุมผู้กระทำความผิดและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ และสามารถยึดอายัดทรัพย์สินในการกระทำความผิดเพื่อส่งคืนผู้เสียหายได้ และส่งคืนให้กับทางราชการได้อย่างจำนวนมาก

๒๑.๒ ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

ระเบียบกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการและพิจารณาการปฏิบัติหน้าที่ของตำแหน่งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีการอบรมเจ้าหน้าที่และมีช่องทางร้องเรียนทั้งการปฏิบัติหน้าที่และข้อร้องเรียนการบริการ

(๒๒) ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย**๒๒.๑๑ กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร**

มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่อง ยังมีประชาชนมาร้องทุกข์กล่าวโทษ เพื่อขอให้กรมสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการในคดีพิเศษ และมีหน่วยงานราชการด้วยกันมาขอให้กรมสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการรับเป็นคดีพิเศษอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

๒๒.๒ หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

มีผลการรับฟังความพึงพอใจของประชาชนจากการสำรวจความเชื่อมั่นของผู้ร้องขอ เป็นคดีพิเศษต่อการปฏิบัติงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษโดยภาพรวม พบว่า ผู้ร้องขอเป็นคดีพิเศษ มีความเชื่อมั่นต่อการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ร้อยละ ๗๑.๔๐

๒๒.๓ ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

ไม่ก่อให้เกิดต้นทุนที่เป็นภาระของประชาชน ประชาชนสามารถยื่นคำร้องได้หลายช่องทาง อาทิ เว็บไซต์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ E-mail ฯลฯ

๒๒.๔ เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่

ปรากฏข่าวในทางที่เสียหายแก่กรมสอบสวนคดีพิเศษ มีการการแต่งตั้งคณะกรรมการทางวินัยเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง และหากเป็นกรณีรุนแรงและมีกรณีมูลก็มีการออกคำสั่งพักราชการหรือให้ออกจากราชการไว้ก่อน

(๒๓) กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

คุ้มค่า ประชาชนได้รับการเยียวยาความเสียหาย และสามารถดำเนินการกับผู้กระทำความผิดได้รับโทษตามความเหมาะสม และยังป้องปรามไม่ให้ผู้กระทำความผิดมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจและการเมืองได้รับความเชื่อมั่นของต่างชาติ รวมถึงการดำเนินการบ้างกรณีมีคุณค่าทางจิตใจกับประชาชนที่ได้รับผลกระทบต่อการดำเนินคดี และประชาชนยังคงมีความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมของหน่วยงานและกฎหมายที่บังคับใช้อยู่

(๒๔) สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก โดยสามารถอธิบายแผนการในการยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ได้ว่า

แก้มาตรา ๓๗ (๒) และ (๓)

๑. ปัญหาเกี่ยวข้องกับขั้นตอนการดำเนินการทางวินัยตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพนักงานสอบสวน คดีพิเศษ (กพศ.) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๗

ตามมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๗ อันเกี่ยวกับการดำเนินการทางวินัย คณะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ (กพศ.) ไม่มีอำนาจในการพิจารณา เป็นเพียงขั้นตอนหลังจากที่ผู้บังคับบัญชาได้พิจารณาแล้ว ซึ่งไม่เป็นประโยชน์ในการช่วยเหลือให้ผู้บังคับบัญชาในการประกอบดุลพินิจก่อนออกคำสั่งอีกด้วย อีกทั้งเป็นขั้นตอนในกระบวนการทำให้เกิดความซ้ำซ้อน ลำช้า เพราะมีขั้นตอนที่สามารถทบทวนและพิจารณาตามกฎหมายของข้าราชการพลเรือนอยู่แล้ว ดังนั้น จึงเห็นควรแก้ไขปรับปรุง ดังนี้

(๑) ให้คณะกรรมการคณะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจหน้าที่ คือ ให้บทบัญญัติมาตรา ๓๗ แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม โดยเพิ่มอำนาจให้แก่คณะพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ แทนอำนาจของ อ.ก.พ. กรม และ อ.ก.พ. กระทรวง โดยให้แก้ไขบทบัญญัติมาตรา ๓๗ (๓) วรรคสอง และวรรคสี่ ดังนี้

มาตรา ๓๗ (๓) ให้บัญญัติว่า “อันเกี่ยวกับคำสั่งทางวินัยของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษตามบทบัญญัติของข้าราชการพลเรือน”

ยกเลิกข้อความวรรคสอง และให้บัญญัติว่า “ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจออกคำสั่งส่งเรื่องให้ กพศ. พิจารณา เมื่อ กพศ. มีมติเป็นประการใด ให้ผู้บังคับบัญชาซึ่งมีอำนาจออกคำสั่ง ให้สั่งหรือปฏิบัติให้เป็นไปตามนั้น”

ยกเลิกข้อความตามวรรคสี่

(๒) ให้เพิ่มผู้มีอำนาจสั่งบรรจุแต่งตั้ง ตามมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็นกรรมการหนึ่งในองค์คณะของคณะกรรมการพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในมาตรา ๓๕ แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๗ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

๒. ปัญหาความไม่ชัดเจนในการตรากฎหมาย ในกรณีมาตรา ๓๗ (๒) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๗ โดยได้บัญญัติไว้ว่า “ไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือนประจำปีให้แก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ”

ผู้เขียนพิจารณาแล้วเห็นว่า ในบทบัญญัติ ตามมาตรา ๓๗ (๒) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๕๗ อันเกี่ยวกับการไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือนประจำปีให้แก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ นั้นเป็นบทบัญญัติที่ทำให้เกิดความซ้ำซ้อน และล่าช้า เนื่องจากการไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือนประจำปีแก่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีบทบัญญัติของกฎหมาย และระเบียบต่าง ๆ ของกรมบัญชีกลาง กระทรวงการคลัง ที่ได้บัญญัติให้หน่วยงานราชการสังกัดข้าราชการพลเรือนสามัญจะต้องปฏิบัติตาม ซึ่งข้าราชการของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ก็เป็นข้าราชการพลเรือนสามัญจึงต้องปฏิบัติตามเช่นเดียวกัน ดังนั้น จึงเห็นควรแก้ไขปรับปรุง คือ แก้ไขบทบัญญัติในมาตรา ๓๗ (๒) ให้บัญญัติว่า “ไม่เลื่อนขึ้นเงินเดือนประจำปีให้แก่ข้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เว้นแต่กรณีผู้บังคับบัญชาได้มีคำสั่งลงโทษทางวินัยโดยผ่านการพิจารณาของ กพศ. ตาม (๓) แล้ว”

(๒๕) สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร

เห็นควรให้มีการแต่งตั้งคณะทำงานมาศึกษาให้เกิดความรอบรอบและสมบูรณ์ต่อไป โดยนำผลการวิจัยไปพิจารณาในรายละเอียด และแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งอาจให้มีการดำเนินการศึกษาในรอบ การศึกษาวิจัยพร้อมกับงานวิจัยของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่อยู่ในความรับผิดชอบของกองพัฒนาและสนับสนุน คดีพิเศษในคราวเดียวกัน

บทที่ ๓

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย
ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย
(Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

- ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการพัฒนากฎหมาย
- สร้างความเข้มแข็งให้ฝ่ายเลขานุการฯ และกลไกคณะกรรมการตามกฎหมาย
- พัฒนาระบบกลไกการกำกับ มีการเร่งรัด ติดตามโดยคณะกรรมการตามกฎหมาย
- พัฒนาขีดความสามารถของฝ่ายเลขานุการ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนา/ปรับปรุงกฎหมาย รวมทั้งการประเมินผลสัมฤทธิ์กฎหมาย
- สร้างการมีส่วนร่วม และบูรณาการภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในการจัดทำแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์
- ส่งเสริมการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อสร้างกำลังคนในการพัฒนากฎหมาย
- ส่งเสริมการวิจัยขั้นแนวหน้า และการวิจัยพื้นฐาน

๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและการใช้

การนำแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายมาใช้ประเมินทั้งฉบับนั้น มันกว้างเกินไป เพราะในกฎหมายฉบับเดียวมีหลายบท มีหลายหมวด รายละเอียดและการให้น้ำหนักไม่ เท่ากัน บางบทกฎหมายกระทบสิทธิประชาชนโดยตรง บางบทเป็นการพูดถึงกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ ผู้ใช้กฎหมายนั้น ๆ กฎหมายรายมาตรามีผลกระทบหนักเบาไม่เท่ากัน การจะประเมินผล/วิเคราะห์/วิจัย ก็ควรทำเป็นรายมาตราเจาะจง เพราะหากสรุปเป็นภาพรวม อาจจะทำให้เกิดการเข้าใจผิด หรืออาจเกิดผลกระทบอย่างอื่นตามมาได้ เห็นว่าควรระมัดระวังในการออกแบบสอบถามแพลตฟอร์มควรมีความรู้มากพอ และข้อคำถามของแต่ละประเภทกฎหมายควรมีความแตกต่างกันในสาระสำคัญของแต่ละบทกฎหมาย

แพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายสามารถวิเคราะห์และประเมินกฎหมายนำไปใช้จริงได้ในระดับหนึ่งแต่อาจจะไม่สามารถใช้ได้กับบางตัวบทกฎหมายเนื่องจากบางคำถามไม่เหมาะสมกับบางมาตรา

ยังไม่สามารถเสนอต่อที่ประชุมระดับผู้บริหารเพื่อผลักดันสู่การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายได้อันเนื่องมาจากควรมีการทำประชาพิจารณ์หรือแบบสอบถามให้มากกว่านี้

๓.๔ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้

ควรนำผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมกลับไปทำประชาพิจารณ์กับบุคลากรในหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกฎหมายดังกล่าวโดยตรงอีกครั้งหนึ่ง เพื่อประเมิน/สอบทานหรือทบทวน จากผู้ใช้กฎหมายส่วนใหญ่ป้องกันความผิดพลาด และเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการประเมินและแก้ปัญหาตรงจุด เพราะมีความแตกต่างระหว่างมุมมองที่มาวัตถุประสงค์ของกฎหมายในแต่ละฉบับ

๓.๕ ข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

- ควรเจาะจงผู้เข้ารับการฝึกอบรมเฉพาะผู้มีหน้าที่ประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายโดยตรง และควรเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ในกฎหมายนั้น ๆ ท่องแท้
- ควรพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นระบบที่ทำให้เราเข้าใจเนื้อหา ที่มา ประโยชน์ ความคุ้มค่าของกฎหมายมากขึ้น เกิดการตระหนัก จุดประกาย เห็นภาพอนาคต เกิดผลประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศในภาพรวม
- ควรจัดอบรมหลักสูตรหลายระดับ เพื่อเก็บฐานข้อมูลได้หลากหลาย (หากงบประมาณไม่เพียงพอ ใช้ระบบออนไลน์)

**กลุ่มที่ ๑๑ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ
“พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗”**

บทที่ ๑

การทบทวนบทบัญญัติของกฎหมาย

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

เนติบัณฑิตยสภาได้จัดตั้งสำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประสิทธิ์ประสาทและส่งเสริมการศึกษานิติศาสตร์ และความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย โดยได้เริ่มเปิดการเรียนการสอนเป็นครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๙๑ โดยมีหลักสูตรตามแบบอย่างของสภาการศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภาประเทศอังกฤษ และมติของเนติบัณฑิตยสภาสากล ซึ่งเนติบัณฑิตยสภาเป็นภาคีอยู่ด้วย

โดยเจตนารมณ์ของกฎหมาย ได้มีการกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ใน พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ คือ

- (๑) ส่งเสริมการศึกษานิติศาสตร์และการประกอบอาชีพทางกฎหมายรวมทั้งจัดให้มีทุนเพื่อการนั้น
- (๒) ควบคุมมรรยาททนายความ ตามกฎหมายว่าด้วยทนายความ
- (๓) ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิก

๑.๒ สารสำคัญของกฎหมาย

สารสำคัญในการบัญญัติกฎหมาย พ.ร.บ. เนติบัณฑิตฯ ขึ้นเพื่อใช้ในการส่งเสริมความรู้และกำกับดูแลการประกอบอาชีพของนักกฎหมายให้มีคุณภาพพอปรด้วยจริยธรรมและเกียรติศักดิ์ตามมาตรฐานสากล มุ่งเสริมสร้างความสมานฉันท์ในหมู่นักกฎหมายและความเชื่อถือศรัทธาของประชาชนที่มีต่อวิชาชีพกฎหมายให้มั่นคงยิ่งขึ้น ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน รวมทั้งเป็นองค์กรทางวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพนักกฎหมายไทยในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น การควบคุมคุณภาพของการประกอบวิชาชีพ รวมถึงการควบคุมวินัยและจรรยาบรรณ การวางกรอบมาตรฐานวิชาชีพ การศึกษาอบรมทางกฎหมาย การรักษาสถาบันของวิชาชีพ ตามข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ซึ่งถือได้ว่าเป็นสารสำคัญของกฎหมายที่กำหนดให้เนติบัณฑิตฯ ได้มีการดำเนินการเพื่อประโยชน์ต่อหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการกำกับดูแลหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในงานด้านกฎหมาย โดยได้มีการกำหนดให้เนติบัณฑิตยสภาถือเป็นองค์กรวิชาชีพที่มีภารกิจในการกำกับดูแลการประพฤติปฏิบัติของนักกฎหมาย การเข้าสู่วิชาชีพที่เป็นหลักสำคัญของสังคม เป็นแหล่งพัฒนาความรู้ด้านกฎหมาย และเป็นองค์กรที่สร้างมาตรฐานกลางในการวัดความรู้ทางกฎหมายที่ทำให้มาตรฐานการศึกษากฎหมายในสถาบันอุดมศึกษาทั้งรัฐและเอกชนมาสู่มาตรฐานเดียวกันจากการสอบวัดความรู้ของเนติบัณฑิตยสภา ตลอดจนพัฒนาวิชาชีพนักกฎหมายไทยให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับของสังคม

๑.๓ มาตรการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมาย

มาตรการทางกฎหมายตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ที่กำหนดวัตถุประสงค์ของเนติบัณฑิตยสภา โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

๑) มาตรการทางกฎหมายตามมาตรา ๔ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของหน่วยงานเนติบัณฑิตยสภา และมีการตั้งคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา เพื่อขับเคลื่อนกิจการของเนติบัณฑิตยสภาให้เป็นไปตาม

วัตถุประสงค์ตามกฎหมายและข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภาที่ได้กำหนดขึ้นซึ่งได้มีการตราข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา และตั้งคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภาครบถ้วนเพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๔ และยังเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการสภานายความอันมีส่วนร่วมในการพิจารณาคดีมรยาทนายความตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ มาตรา ๑๔

๒) ด้านการควบคุมคุณภาพของการประกอบวิชาชีพ ข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ได้กำหนดมาตรการรับสมาชิกเนติบัณฑิตยสภาทั้ง ๕ ประเภท ได้แก่ สามัญสมาชิก สมาชิกวิสามัญ สมาชิกสมทบ ภาคีสมาชิก และสมาชิกกิตติมศักดิ์ จะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติตามที่เนติบัณฑิตยสภากำหนด นอกจากนี้ ยังมีมาตรการกำกับดูแลสมาชิกให้อยู่ในมาตรฐานวิชาชีพทางกฎหมาย

๓) ด้านวินัยและจรรยาบรรณ พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ มาตรา ๔ (๒) และ (๓) ได้กำหนดให้เนติบัณฑิตยสภามีวัตถุประสงค์ควบคุมมารยาททนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความ และส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิก ทำให้ผู้ประกอบการวิชาชีพทางกฎหมายมีจรรยาบรรณในวิชาชีพและสามารถใช้ความรู้ด้านกฎหมายผดุงความยุติธรรมในสังคมได้อย่างแท้จริง

๔) ด้านการวางกรอบมาตรฐานวิชาชีพ เนติบัณฑิตยสภา มีการจัดสอบวัดความรู้เพื่อใช้เป็นคุณสมบัติประการหนึ่งในการสอบผู้ช่วยผู้พิพากษาและอัยการผู้ช่วย ซึ่งผู้ผ่านการสอบในระดับเนติบัณฑิตฯ ถือได้ว่าเป็นผู้ใช้กฎหมายในทางปฏิบัติได้เป็นอย่างดีพอควร รวมทั้งสภานายความซึ่งเป็นกรรมการประเภทหนึ่งของเนติบัณฑิตยสภาก็มีการสอบเพื่อรับอนุญาตว่าความหรือเป็นทนายความด้วย

๕) ด้านการศึกษาอบรม เริ่มจากการเป็นโรงเรียนกฎหมายที่มุ่งให้มีการศึกษาอบรมกฎหมายโดยตรง และพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ มาตรา ๔ (๑) กำหนดให้เนติบัณฑิตยสภามีวัตถุประสงค์ส่งเสริมการศึกษานิติศาสตร์ และการประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย ประกอบด้วยข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ข้อ ๔๘ ให้มี “สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประสิทธิ์ประสาท และส่งเสริมการศึกษานิติศาสตร์ และความรู้ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพกฎหมาย

๖) ด้านการรักษาผลประโยชน์ของวิชาชีพ ตามข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ข้อ ๒๘ คณะกรรมการ นอกจากนายกและอุปนายกซึ่งเป็นกรรมการโดยตำแหน่งตามความในมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ยังกำหนดให้มีกรรมการอื่นอีก ๒๐ คน ซึ่งเลือกตั้งจากบุคคล ๔ ประเภทที่เป็นสามัญสมาชิกล่วงมาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี ประเภทละ ๕ คน คือ (๑) ข้าราชการตุลาการ (๒) ข้าราชการอัยการ (๓) ทนายความ และ (๔) บุคคลอื่นนอกจาก (๑) (๒) (๓) ที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานและจรรยาบรรณของนักกฎหมาย ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการบริหารงานบุคคล และมีแนวทางในการรักษาผลประโยชน์และความเป็นธรรมของแต่ละวิชาชีพ

บทที่ ๒

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๒.๑ สรุปผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 1	ส่วนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น (ชื่อกฎหมายที่เข้ารับการประเมิน)	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2507
LE+ 1.1	หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	เนติบัณฑิตยสภา
LE+ 1.2	หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	เนติบัณฑิตยสภา
LE+ 1.3	ผู้รักษาการตามกฎหมาย	NA	NA	NA	NA	NA	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
LE+ 1.4	เหตุแห่งการประเมินสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2507 กรอบระยะเวลาที่กำหนดในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในห่วงโซ่ของกฎหมายตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2507 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2565
LE+ 1.5	วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	การประเมินผลสัมฤทธิ์ในห่วงโซ่โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2507 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2565
LE+ 1.6	รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA	NA	NA	NA	ข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2507
LE+ 1.7	รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย).....	NA	NA	NA	NA	NA	ข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. 2507
LE+ 2	ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย	20.000	100.004	54.168	54.166	(F)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงหรือแก้ไข
LE+ 2.1	กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด	3.000	12.501	4.167	33.333	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 2.2	มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	12.501	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 2.3	กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียต้องกระทำกา รหรือลดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหน ึ่งหรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดีมาก
LE+ 2.4	กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้ เสียหรือไม่ เพียงใด	2.000	12.500	0.000	0.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 2.5	ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย ได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ.....	3.000	12.501	0.000	0.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 2.6	กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรื อไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาตอบเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดีมาก
LE+ 2.7	มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษค ามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับ การให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร	3.000	12.501	0.000	0.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 2.8	มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้ กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร	2.000	12.500	12.500	100.000	(A) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดีมาก
LE+ 3	ส่วนที่ 3 การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย	6.000	100.000	66.667	66.667	(C) :	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีคะแนนต่ำ
LE+ 3.1	กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร	1	33.333	0.000	0.000	(FF)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 3.2	มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้ที่ไร้เรื่อง และในประเด็นใด	2	33.334	33.334	100.000		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 3.3	การใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามีประเด็นที่มีความเหมาะสมอยู่หรือไม่) อย่างไร	3.000	33.333	33.333	100.000		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4	ส่วนที่ 4 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	9.000	100.000	50.000	50.000		(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 4.1	มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น	1	20.000	0.000	0.000		(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 4.2	ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ 2.6 มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่	1	20.000	0.000	0.000		(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 4.3	การดำเนินการของหน่วยงานเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	2.000	20.000	20.000	100.000		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
LE+ 4.4	ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	4.000	20.000	20.000	50.000		(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
LE+ 4.5	กฎหมายนี้มีความคุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับกับการะของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย	1	20.000	20.000	100.000		(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ	รายละเอียดข้อมูล
LE+ 5	ส่วนที่ 5 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ	35	300.004	170.835	56.945	(F)	การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงหรือแก้ไข
LE+ 5.1	สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมาย หรือไม่ อย่างไร	(F) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงหรือแก้ไข					
LE+ 5.2	สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติตาม และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร	NA					

สรุปผลได้ว่า จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายแห่งพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ได้ค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๕๖.๙๔๕ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ๗๕.๐๐ ดังนั้น กฎหมายตามพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ จัดได้ว่าอยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องมีการปรับปรุงกฎหมายใหม่ ให้มีประสิทธิภาพ

โดยผลการประเมิน LE+ข้อ ๒.๑.๓ การดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ตาม LE ๒.๑.๒ - ๒.๑.๑ หน่วยงานได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้น ในส่วนนี้ยังขาดในการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งในการปรับปรุงแก้ไข จะต้องมีการดำเนินการในส่วนนี้

LE+ ข้อ ๒.๔ กฎหมายยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ เพียงใด ซึ่งในส่วนนี้ในการดำเนินการของเนติบัณฑิตฯ ในด้านการสนับสนุนการศึกษายังขาดการประชาสัมพันธ์และเอกสารการศึกษา รวมถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่ช่วยอำนวยความสะดวกและสามารถเข้าถึงข่าวหรือประกาศต่าง ๆ ได้อย่างง่ายและทั่วถึง

LE+ ข้อ ๒.๕ ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียได้รับจากการมีกฎหมายนี้ กฎหมายนี้ไม่ได้มีผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปโดยตรง จึงไม่ได้มีการจัดเก็บสถิติข้อมูลความพึงพอใจ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชน และด้านอำนวยความสะดวกของประชาชนไว้ จึงต้องมีการจัดทำการศึกษาความพึงพอใจ และสำรวจถึงประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ภายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สภานายความ สภานิติบัญญัติสภา ซึ่งยังไม่ครอบคลุม หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีการบังคับใช้กฎหมายและมีบุคลากรด้านกฎหมายปฏิบัติหน้าที่อยู่ด้วย

LE+ ข้อ ๒.๗ มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ในส่วนนี้ยังไม่ได้มีการเก็บสถิติข้อมูลในด้านดังกล่าวไว้ เพราะเป็นกฎหมายในเรื่องการบริหารเชิงนโยบายของสภานิติบัญญัติสภา จึงควรมีการจัดทำสถิติในการดำเนินการในด้านข้อมูลต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นใน ตัว พ.ร.บ. ที่กำหนดไว้ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการ ด้านการศึกษา เป็นต้น

LE+ ข้อ ๓.๑ กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ เนื่องจากกฎหมายดังกล่าวนี้ มีความใกล้เคียงกับกฎหมาย พ.ร.บ. ทนายความฯ ในเรื่องการควบคุมมรรยาททนายความ และการจัดตั้งคณะกรรมการสภานายความที่มีส่วนร่วมในการพิจารณาตีมรรยาททนายความ ในส่วนนี้จะเห็นได้ว่ากฎหมายมีความสัมพันธ์กับกฎหมายอื่น ซึ่งจะต้องมีการวิเคราะห์ว่า พ.ร.บ. เนติบัณฑิตยสภาฯ ในส่วนของการกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภานั้น มีความเกี่ยวข้องกับการพิจารณาตีมรรยาททนายความ ตาม พ.ร.บ. ทนายความฯ มากน้อยหรือไม่เพียงใด ซึ่งหากคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา

บทบาทหน้าที่สอดคล้องเช่นเดียวกัน ก็จะต้องมีการกำหนดและปรับแก้ไขอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ
เนติบัญญัติสภาให้มีความชัดเจนมากขึ้น

LE+ ข้อ ๔.๑ มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น เนื่องจากไม่ได้มีการรับฟังความคิดเห็น
ของผู้ที่เกี่ยวข้องโดยถูกต้องตามกระบวนการที่กำหนดตามพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายฯ
และแนวทางในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ในส่วนนี้ ในการรับฟังความคิดเห็น พ.ร.บ. เนติบัญญัติสภาฯ
ยังขาดข้อมูลในการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือผู้มีส่วนได้เสีย จึงต้องมีการดำเนินการจัดทำในส่วนนี้

LE+ ข้อ ๔.๒ ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้
ตามรายงานข้อ ๒.๖ มาประกอบการพิจารณาด้วย ไม่ได้มีการนำรายงานมาวิเคราะห์ข้อมูล เนื่องจากผู้ประเมิน
ยังไม่เห็นรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

๒.๒ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

(๑) หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์

เนติบัญญัติสภา

(๒) หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย

เนติบัญญัติสภา

(๓) ผู้รักษาการตามกฎหมาย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

(๔) เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

พระราชบัญญัติเนติบัญญัติสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ครอบคลุมระยะเวลาที่กำหนดในการประเมินผลสัมฤทธิ์
ในหัวข้อมแรกของกฎหมายตั้งแต่วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๗ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

(๕) วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

การประเมินผลสัมฤทธิ์ในหัวข้อมแรกโดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๗ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

(๖) รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้

ข้อบังคับเนติบัญญัติสภา พ.ศ. ๒๕๐๗

(๗) รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ)

ข้อบังคับเนติบัญญัติสภา พ.ศ. ๒๕๐๗

หมายเหตุ

๑. ประเภทของกฎหมาย/กฎ การบริหารเชิงนโยบาย

๒. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องตามบทบาทบัญญัติของกฎหมายตามลำดับ

- กลุ่มสมาชิกเนติบัณฑิตยสภา ผู้ที่ถูกบังคับเฉพาะตามที่กฎหมาย/กฎบัญญัติ
- สภานายความ หน่วยงานภาครัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน
- ทนายความ อัยการ ผู้พิพากษา เจ้าหน้าที่รัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน
- หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง หน่วยงานภาครัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน
- คณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา คณะกรรมการ/คณะทำงาน/คณะบุคคลเฉพาะตามที่

กฎหมาย/กฎบัญญัติ

ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

(๘) กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด

๑. ส่งเสริมการศึกษานิติศาสตร์และการประกอบวิชาชีพทางกฎหมาย
 ๒. ควบคุมมรรยาททนายความตามกฎหมายว่าด้วยทนายความ
 ๓. ส่งเสริมความสามัคคีและผดุงเกียรติของสมาชิก โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้
- ตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗

หลักการและเหตุผลความสอดคล้องและครบถ้วนในการดำเนินการครบวัตถุประสงค์ตามกฎหมาย

ยังไม่มี ความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ที่กำหนดประเด็นในเรื่อง ความสมดุล การสร้างโอกาส และเสมอภาค รวมถึงการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ และยังไม่มีเนื่องจากจะต้องมีการเปิดรับฟังความเห็น ในการพัฒนากฎหมาย รวมถึงผู้มีส่วนได้เสียในกลุ่มทนายความ

(๙) มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ

มาตรการทางกฎหมายตามมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ที่กำหนด วัตถุประสงค์ของเนติบัณฑิตยสภา โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

มาตรการทางกฎหมายตามมาตรา ๔ โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของหน่วยงานเนติบัณฑิตยสภา และ มีการตั้งคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา เพื่อขับเคลื่อนกิจการของเนติบัณฑิตยสภาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ตามกฎหมายและข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภาที่ได้กำหนดขึ้น

ซึ่งได้มีการตราข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภาและตั้งคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภาครบถ้วน เพื่อดำเนินการตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๔ และยังเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการสภานายความอันมี ส่วนร่วมในการพิจารณาตีมรรยาททนายความตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ มาตรา ๑๔

มีการทบทวนและการแก้ไขเพิ่มเติมข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา และการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการ ไปตามสมัยวาระ

(๑๐) กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

ตามพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นกฎหมายที่ได้กำหนดในอำนาจการดำเนินกิจการของเนติบัณฑิตยสภาเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้มีการกำหนดไว้ตามกฎหมาย โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นกฎหมายที่กำหนดให้เนติบัณฑิตยสภา มีอำนาจดำเนินกิจการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ตามกฎหมาย และมีการตั้งคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภาในการบริหารงานดังกล่าว ซึ่งมีลักษณะในการกำหนดในการบริหารจัดการตามวัตถุประสงค์ จึงไม่ได้มีการสะท้อนผลกระทบเชิงลบที่เกิดขึ้น

พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ไม่ได้มีการบัญญัติในส่วนของการจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของผู้มีส่วนได้เสีย/ ประชาชน/ งดเว้นให้กระทำไว้

(๑๑) กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด

ในด้านการดำเนินกิจการของเนติบัณฑิตยสภาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามกฎหมาย อย่างเช่นในการส่งเสริมการศึกษานิติศาสตร์ ได้มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเพื่อให้สอดคล้องทันต่อสภาพการณ์ในปัจจุบัน แต่ยังไม่ได้มีผลการศึกษาวิเคราะห์อันเป็นเชิงประจักษ์ที่แสดงออกมา และยังไม่มีการใช้ที่ครอบคลุมเหมาะสม และในด้านของการดำเนินการควบคุมมรรยาทนายความยังมีความสอดคล้องต่อสภาพการณ์ในการประพจน์ให้ถูกจรรยาบรรณตามวิชาชีพของทนายความนั้นอยู่ แต่ยังไม่มีการเฝ้าระวังการวิเคราะห์ถึงบทบัญญัติของเนติบัณฑิตฯ ปรากฏให้เห็นว่าบทบัญญัตินี้มีความจำเป็นและสอดคล้อง โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

ตามวัตถุประสงค์ตามกฎหมายของเนติบัณฑิตยสภาในการส่งเสริมการศึกษานิติศาสตร์ โดยเนติบัณฑิตยสภาได้มีการใช้ระบบทางอิเล็กทรอนิกส์ในการเรียนการสอนหรือการอบรมของผู้ที่ศึกษาในสำนักอบรมศึกษากฎหมายฯ เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์พัฒนาการของเทคโนโลยีและวิถีชีวิตในปัจจุบัน แต่ยังไม่ได้มีการศึกษาวิเคราะห์ในรูปแบบที่เป็นประจักษ์หรือเอกสารที่แสดงไว้และวิธีการดังกล่าวเป็นวิธีชั่วคราวระหว่างวิกฤตโควิด ๑๙ ในปัจจุบันการเรียนการสอนยังคงเป็นวิธีการในการเรียนในห้องอบรม เนติบัณฑิตยสภา และในด้านของการดำเนินการควบคุมมรรยาทนายความยังมีความสอดคล้องต่อสภาพการณ์ในการประพจน์ให้ถูกจรรยาบรรณตามวิชาชีพของทนายความนั้นอยู่

ตามบทบัญญัติกฎหมายในพระราชบัญญัติฯ นี้ ยังไม่มีประเด็นในความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ที่กำหนดประเด็นในเรื่อง ความสมดุล การสร้างโอกาสและเสมอภาค รวมถึงการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการ เนติบัณฑิตยสภาเลยยังไม่ได้มีการดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ในส่วนนี้ไว้

(๑๒) ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ

กฎหมายนี้เป็นการกำหนดอำนาจในการบริหารกิจการของเนติบัณฑิตยสภาโดยคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา ซึ่งเนติบัณฑิตยสภาต้องทำไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย ซึ่งจะไม่ได้มีผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปโดยตรง เลยมิได้มีการเก็บสถิติในการจัดเก็บข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งเป็นการยากที่จะเก็บข้อมูลเนื่องจากข้อจำกัดของผู้มีส่วนได้เสีย

(๑๓) กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

โดยการตราพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นไปเพื่อให้อำนาจแก่เนติบัณฑิตยสภา โดยคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภาในการบริหารและดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ตามกฎหมาย โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

โดยหลักเป็นเพียงกฎหมายเชิงนโยบายในการบริหารดำเนินกิจการของเนติบัณฑิตยสภา เพื่อให้ดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย และแต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งเป็นคณะทำงานในการดำเนินกิจการของเนติบัณฑิตยสภา และในส่วนของวัตถุประสงค์ในการควบคุมมรรยาทนายความ ที่เป็นไปเพื่อการตรวจสอบควบคุมความประพฤติของทนายความให้มีจรรยาบรรณที่ดีต่อทั้งลูกค้าหรือผู้อื่น เป็นการสร้างความเป็นธรรมให้แก่สังคมได้

พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นเพียงกฎหมายเชิงนโยบายในการบริหารดำเนินกิจการของเนติบัณฑิตยสภา เพื่อให้ดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามกฎหมาย และแต่งตั้งคณะกรรมการเป็นคณะทำงานในการดำเนินกิจการของเนติบัณฑิตยสภา ไม่ได้มีผลกระทบทางลบในประเด็นดังกล่าว

(๑๔) มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

ไม่ได้มีการกำหนดในเรื่องของการเก็บสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษ เพราะเป็นกฎหมายที่กำหนดในเรื่องการบริหารเชิงนโยบาย โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

ไม่ได้มีการเก็บสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย เพราะเป็นกฎหมายในการกำหนดอำนาจแบบแผนเชิงนโยบายในการดำเนินงานของเนติบัณฑิตยสภาตามวัตถุประสงค์ และในส่วนของ การเกี่ยวกับคดีมรรยาทนายความ ในส่วนหลักจะเป็นของสภานายความ ซึ่งอยู่ตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ อันเป็นอีกกฎหมายหนึ่งเสียมากกว่า

ไม่ได้มีการเก็บสถิติในเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดจากการละเมิดกฎหมาย เพราะเป็นกฎหมายในการกำหนดอำนาจแบบแผนในการดำเนินงานของเนติบัณฑิตยสภา จึงไม่ได้มีบทบัญญัติที่จะทำให้เกิดผลกระทบดังกล่าว

ไม่มีการดำเนินการสำรวจหรือศึกษาวิจัยผลการดำเนินงาน เพราะเป็นกฎหมายในการกำหนดอำนาจเชิงนโยบายแบบแผนในการดำเนินงานของเนติบัณฑิตยสภา

(๑๕) มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

ในการบังคับใช้กฎหมายจะเป็นอำนาจของเนติบัณฑิตยสภา ที่ต้องปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ซึ่งเป็นการทำในเชิงนโยบายในการดำเนินการของเนติบัณฑิตยสภานั้นเอง โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นกฎหมายในการกำหนดเชิงนโยบายบริหารงานของเนติบัณฑิตยสภาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด ซึ่งผู้บังคับใช้กฎหมายคือเนติบัณฑิตยสภา ก็ได้มีการจัดให้มีคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา เพื่อดำเนินการออกข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม และในส่วนของ การควบคุมมรรยาทนายความนั้น ก็ได้มีคณะกรรมการสภานายความที่มีตัวแทนของเนติบัณฑิตยสภาเป็นคณะกรรมการในการร่วมพิจารณาอยู่แล้วด้วยตามพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ.๒๕๒๘ แต่เมื่อตามมาตรา ๔(๒) ของพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗

ได้กำหนดให้เนติบัณฑิตยสภา มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมมรรยาททนายความ ก็ควรมีการกำหนดให้คณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภาเป็นคณะกรรมการที่อำนาจในการร่วมพิจารณาตีมรรยาททนายความด้วย

ในการดำเนินการกิจการของเนติบัณฑิตยสภานั้น รวมทั้งชาวประชาสัมพันธ์ และการเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ของเนติบัณฑิตยสภา หน่วยงานของเนติบัณฑิตยสภานั้นได้มีการจัดทำเว็บไซต์ของเนติบัณฑิตยสภา ไว้เพื่อเผยแพร่ความรู้และชาวประชาสัมพันธ์กิจการต่าง ๆ ให้ได้รับทราบ

ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

(๑๖) กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นกฎหมายที่กำหนดถึงอำนาจในการบริหารกิจการของเนติบัณฑิตยสภาโดยคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภาให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ในตามกฎหมายอันเป็นลักษณะของการบริหารเชิงนโยบาย โดยไม่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง และเป็นกฎหมายเฉพาะของเนติบัณฑิตยสภาเอง แต่มีส่วนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ใกล้เคียงกับกฎหมายอื่น ซึ่งคือ พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ โดยตามพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ มาตรา ๔(๒) ที่กำหนดให้เนติบัณฑิตยสภา มีวัตถุประสงค์ควบคุมมรรยาททนายความ ตามกฎหมายว่าด้วยทนายความด้วย และอีกทั้งในพระราชบัญญัติทนายความก็ได้มีการกำหนดคณะกรรมการสภาทนายความ ซึ่งมีตัวแทนของเนติบัณฑิตยสภาเป็นคณะกรรมการร่วมอยู่ด้วยในการพิจารณาตีมรรยาททนายความ ตามมาตรา ๑๔

(๑๗) มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้ที่เรื่องและในประเด็นใด

ไม่เคยมีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญ หรือศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

ตามพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ แม้จะมีการตั้งคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา แต่เป็นไปเพื่อการดำเนินงานของเนติบัณฑิตยสภาตามวัตถุประสงค์เท่านั้น ไม่ได้มีข้อขัดแย้งหรือเอื้อประโยชน์ต่อบุคคลอื่นใด

ไม่เคยมีการตรวจสอบการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองหรือข้อร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ องค์การอิสระ หรือองค์กรตรวจสอบอำนาจรัฐที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกฎหมายนี้

(๑๘) การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร

ตามกฎหมายนี้มีการใช้ระบบคณะกรรมการ คือ คณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา ซึ่งมีหน้าที่บริหารกิจการของเนติบัณฑิตยสภาให้เป็นไปตามกฎหมายและข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา โดยคณะกรรมการจะมีวาระ ๔ ปี ต่อสมัย และคณะกรรมการนี้มาจากการเลือกตั้งของสมาชิกสามัญเนติบัณฑิตยสภา โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

มีการกำหนดระบบคณะกรรมการ คือคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา เพื่อให้มีอำนาจในการบริหารกิจการของเนติบัณฑิตยสภา ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

คณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภาได้มีการบริหารกิจการของเนติบัณฑิตยสภา โดยมีการใช้อำนาจตามกรอบของกฎหมายในการตราข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามกฎหมายและข้อบังคับที่กำหนดไว้

มีการทบทวนแก้ไขข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภาตามอำนาจของคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา และมีการเปลี่ยนคณะกรรมการตามสมัยวาระ โดยใช้การเลือกตั้งในการจัดตั้งคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา

ส่วนที่ ๔

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๑๙) การรับฟังความคิดเห็น

- ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว

- ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบุทุกวิธี).....
ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายนี้หรือผลกระทบของกฎหมายนี้อย่างไร...

ไม่ได้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องโดยถูกต้องตามกระบวนการที่กำหนดในพระราชบัญญัติฯ และแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และได้นำผลการรับฟังความคิดเห็นดังกล่าวมาประกอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๒๐) ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่

ไม่ได้มีการนำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ ๒.๖ มาประกอบการพิจารณาด้วย

(๒๑) หน่วยงานได้

(๒๑.๑) ออกกฎหมายหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

เป็นการดำเนินการเชิงนโยบายของเนติบัณฑิตยสภาในการบริหารกิจการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามกฎหมายที่ได้กำหนดไว้ จึงไม่ได้มีผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปโดยตรง โดยมีการออกข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภาในการช่วยในการบริหารกิจการของเนติบัณฑิตยสภาโดยคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา ไม่ปรากฏสถิติข้อมูลเรื่องร้องเรียนในกฎหมายนี้

(๒๑.๒) ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

เป็นการดำเนินการในเชิงนโยบายของเนติบัณฑิตยสภา ในการดำเนินกิจการตามกรอบวัตถุประสงค์ของเนติบัณฑิตยสภาที่ได้มีการกำหนดไว้ ซึ่งผู้บังคับใช้กฎหมายคือเนติบัณฑิตยสภา ก็ได้มีการจัดให้มีคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา ที่ได้มาจากการเลือกตั้ง เพื่อดำเนินการออกข้อบังคับเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ สามารถนำไปสู่การปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งได้มีการแก้ไขปรับปรุงในส่วนข้อบังคับอยู่หลายครั้ง เพื่อให้สอดคล้องและแก้ไขปัญหาในแต่ละช่วงหรือแต่ละปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น และได้มีส่วนในการเป็นคณะกรรมการ

สภาพนายความ เพื่อทำการพิจารณาคดีมรยาทนายความ และมีช่องทางสำหรับการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานที่มีความอึดให้ไปเป็นไปตามสถานการณ์ปัจจุบัน

(๒๒) ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

(๒๒.๑) กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร

มีการบังคับใช้กฎหมายนี้ในลักษณะของเชิงนโยบายบริหาร โดยเนติบัณฑิตยสภาซึ่งเป็นการดำเนินการในวัตถุประสงค์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และในด้านของการควบคุมมรยาทนายความโดยส่วนหลักแล้วจะอยู่ในความรับผิดชอบของสภาพนายความเป็นหลักและหนึ่งในตัวแทนของเนติบัณฑิตยสภาเป็นคณะกรรมการสภาพนายความที่มีเพียงอำนาจในการพิจารณาร่วมในการลงโทษคดีมรยาทนายความเท่านั้น แต่ในพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภายังไม่ได้มีการเพิ่มเติมหรือกำหนดให้ชัดเจนในการให้คณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภาที่มีอำนาจในการพิจารณาร่วมในคดีมรยาทนายความ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ จึงไม่ได้มีการเก็บสถิติข้อมูลการดำเนินคดีหรือการบริการไว้

(๒๒.๒) หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

เป็นกฎหมายเชิงนโยบายในการบริหารดำเนินการของเนติบัณฑิตยสภา ซึ่งจะไม่ได้มีผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปโดยตรง จึงมิได้มีการเก็บสถิติในการจัดเก็บข้อมูลในประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งเป็นการยากที่จะเก็บข้อมูลเนื่องจากข้อจำกัดของผู้มีส่วนได้เสีย จึงไม่ได้มีการประเมินผลสำเร็จ

(๒๒.๓) ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

ไม่มีภาระต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

(๒๒.๔) เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่

พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ เป็นเพียงกฎหมายเชิงนโยบายในการบริหารจัดการของเนติบัณฑิตยสภา เพื่อให้ดำเนินการบริหารจัดการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามกฎหมายที่กำหนดไว้เท่านั้น จึงไม่ได้มีผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์เกิดขึ้น

(๒๓) กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

กฎหมายฉบับนี้นั้นยังคงมีความคุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย เพราะกฎหมายนี้เป็นกฎหมายในลักษณะเชิงการบริหารนโยบายของเนติบัณฑิตยสภา กำหนดวัตถุประสงค์ของการบริหารกิจการของเนติบัณฑิตยสภา ผ่านการทำงานของคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการศึกษานิติศาสตร์อันเป็นประโยชน์ที่ดีและคุ้มค่า และในด้านวัตถุประสงค์ในการควบคุมมรยาทนายความยังแม้ไม่ได้มีการกำหนดให้ชัดเจนของการที่เนติบัณฑิตยสภามีส่วนร่วมในการพิจารณาคดีมรยาทนายความนอกเหนือจากสภาพนายความ มีเพียงการเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการสภาพนายความที่เป็นการพิจารณาคดีมรยาทที่ได้รับมาจากคณะกรรมการมรยาทนายความ ซึ่งจะประกอบด้วยฝ่ายของนายความเป็นหลักเสียส่วนใหญ่ ตามพระราชบัญญัติทนายความฯ ทำให้อาจเกิดปัญหาด้านความโปร่งใสได้

(๒๔) สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

เนื่องจากพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้มีการกำหนดตามมาตรา ๑๔ ในการให้เป็นคณะกรรมการสภาพนายความประกอบไปด้วยผู้แทนเนติบัณฑิตยสภา เป็นคณะกรรมการร่วมในการพิจารณา

คดีมรยาททนายความนั้น ตามพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ยังขาดกฎหมายในเรื่องของการกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภาในการพิจารณาคดีมรยาททนายความ ซึ่งหากมีการพิจารณามรยาททนายความจำเป็นต้องมีคณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภาในการพิจารณาจึงสมควรมีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ ไว้ด้วย เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและบรรลุมตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ตามกฎหมาย และ โดยลักษณะของพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภาฯ นี้ มีใจความสำคัญทั้งในการกำหนดวัตถุประสงค์ของหน่วยงานโดยให้หน่วยงานนั้นเป็นนิติบุคคล การตั้งคณะกรรมการของหน่วยงานในการดำเนินกิจการของหน่วยงานนั้น ซึ่งเป็นลักษณะของกฎหมายที่เป็นการจัดตั้งหรือจัดองค์กรของหน่วยงานของรัฐ และไม่ได้มีผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปโดยตรง จึงสมควรที่จะได้รับการยกเว้นในการประเมินผลสัมฤทธิ์ ตามมาตรา ๒๙(๓) แห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒

(F) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงหรือแก้ไข โดยสามารถอธิบายแผนการในการยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ได้ว่า

(๒๕) สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร

สมควรดำเนินการในการแก้ไขเพิ่มเติมในการให้คณะกรรมการเนติบัณฑิตยสภามีอำนาจในการพิจารณาคดีมรยาททนายความร่วมกับคณะกรรมการสภาทนายความด้วย เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามมาตรา ๔(๒) แห่งพระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗ และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ มาตรา ๑๔

หรือดำเนินการในการยกเว้นในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายฉบับนี้ เพราะมีลักษณะของกฎหมายเป็นการจัดตั้งหรือการจัดองค์กรของหน่วยงานรัฐโดยไม่ได้มีผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะตามมาตรา ๒๙(๓) พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒

บทที่ ๓

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

ควรมีนโยบายนำร่องในการนำระบบการประเมินมาใช้ในการประเมินผลทางกฎหมายและเปรียบเทียบถึงประสิทธิภาพในการนำมาใช้งานภายในหน่วยงานต่าง ๆ

๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและการใช้

จากการใช้แพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย หรือ LEI-AI ในการประเมินผลสัมฤทธิ์กฎหมายนั้น พบได้ว่า ในด้านของระบบปฏิบัติการยังมีความบกพร่องเรื่องของความเสถียรของแพลตฟอร์มที่มีความเสถียรน้อย เช่น

ปัญหาในด้านของการเข้าใช้ระบบที่มักขัดข้องใช้งานไม่ได้อยู่บ่อยครั้งต่อวัน

ปัญหาของความไม่เสถียรของการลงข้อมูลระบบ เมื่อได้มีการกรอกข้อมูลลงระบบแล้วนั้นไม่สามารถบันทึกข้อมูล หรือ ข้อมูลนั้นอาจสูญหาย ไม่อัปเดตเป็นปัจจุบัน

ปัญหาของความไม่เสถียรของระบบแพลตฟอร์มขณะใช้งาน เมื่อได้ใช้งานระบบสักระยะ จะเกิดอาการค้าง หรือถึงขนาดทำให้ระบบเกิดการ ERROR / BAD GATEWAY ๕๐๒ ไม่สามารถใช้งานระบบต่อไปได้

จึงสมควรปรับปรุงแก้ไขในปัญหาดังกล่าว

๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้

สามารถช่วยให้การวิเคราะห์ผลของข้อมูลที่จะนำไปใช้มีความน่าเชื่อถือจากการนำสถิติมาปรับใช้เพื่อแสดงให้เห็นถึงระดับผลทางสถิติที่เป็นเกณฑ์บ่งชี้ถึงระดับคุณภาพของ พ.ร.บ.หรือกฎหมายที่นำมาใช้ประเมินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความแม่นยำสูง

๓.๔ ข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

เนื่องจากระยะเวลาในการฝึกอบรมในการปรับใช้โปรแกรมนั้นมีระยะเวลาที่สั้น และระบบการดำเนินการของโปรแกรมยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้อาจเกิดความผิดพลาดในการกรอกบันทึกข้อมูล จึงเห็นควรให้มีการพัฒนาโปรแกรมให้มีความเสถียรและไม่ก่อให้เกิดอุปสรรคในการนำไปใช้ในการทำงานในอนาคต

**กลุ่มที่ ๑๒ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ
“พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙”**

**บทที่ ๑
การทบทวนบทบัญญัติของกฎหมาย**

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙ เสนอโดยคณะรัฐมนตรี ชุดที่มีพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรี ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๘ เพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติ พิจารณาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ. ๒๕๕๗ และประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้บรรจุระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ โดยบรรจุเข้าระเบียบวาระการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติในการประชุม ครั้งที่ ๖๒/๒๕๕๙ วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๙

ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๓ ตอนที่ ๖๗ ก วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๙ หน้า ๔๕

วันเริ่มใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๕๙ เป็นต้นไป

ผู้รักษาการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

เหตุผลในการประกาศใช้ “พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙” คือ โดยที่ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการยุติธรรมและการพิสูจน์ข้อเท็จจริง เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้น สมควรจัดให้มีบริการในด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นการทั่วไป รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้ได้มาตรฐานสากล จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ขึ้น

โดยหลักการและเหตุผลในการบัญญัติกฎหมายนี้ มีความสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๕๘ ข้อ ๖. ด้านกระบวนการยุติธรรม (๒) กำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์และจัดให้มีการบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยงานที่มีอิสระจากกัน เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือก

จากแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม (พ.ศ. ๒๕๖๐ - พ.ศ. ๒๕๖๔) เรื่องและประเด็นการปฏิรูปที่ ๘ การปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อเท็จจริงแห่งคดี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐานระดับสากลเป็นที่น่าเชื่อถือและปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความเป็นอิสระ

๑.๒ สารสำคัญของกฎหมาย

“พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙” แบ่งเนื้อหาออกเป็น ๓ หมวด และบทเฉพาะกาล มีบทบัญญัติทั้งสิ้น ๑๘ มาตรา มีสาระสำคัญที่มุ่งจะพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้เกิดขึ้นผ่านการดำเนินการ สรุปได้ดังต่อไปนี้

๑) กำหนดบทนิยาม “การให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์” หมายความว่า การให้บริการตรวจพิสูจน์ให้ทราบความจริงโดยนำหลักวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ และการแพทย์มาใช้ในการประกอบประโยชน์ในการดำเนิน

กระบวนการยุติธรรม หรือเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใด “ข้อมูล” หมายความว่า ข้อมูลที่ได้มาจากการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ “สถาบัน” หมายความว่า สถาบันนิติวิทยาศาสตร์

๒) กระบวนการยุติธรรม “ผู้อำนวยความสะดวก” หมายความว่า ผู้อำนวยความสะดวกสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ “คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการการกับการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ “รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ (มาตรา ๓)

๓) การให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ (หมวด ๑)

มาตรา ๕ ให้สถาบันมีหน้าที่ในการให้บริการและส่งเสริมงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ โดยให้รวมถึงงานดังต่อไปนี้ด้วย

(๑) ช่วยเหลือและสนับสนุนการสืบสวนสอบสวนและการดำเนินคดีอาญาตามที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจตามกฎหมายร้องขอ

(๒) ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การอำนวยความสะดวก และการทะเบียนราษฎร ตามที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ที่เกี่ยวข้องร้องขอ

(๓) ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองหรืออำนวยความสะดวกแก่เด็กและเยาวชนตามที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ปกครอง ผู้ใช้อำนาจปกครองหรือผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงร้องขอ

(๔) ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอในกรณีที่เป็นการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา ผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้ตรวจซ้ำได้ต่อเมื่อไม่ได้อยู่ในระหว่างการตรวจพิสูจน์ของหน่วยงานอื่นที่ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ และต้องเป็นไปตามมติของคณะกรรมการเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวก

(๕) ส่งเสริมและพัฒนาการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ของภาคเอกชน

(๖) ร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ องค์การระหว่างประเทศ และภาคเอกชน ในการพัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

(๗) ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นของรัฐในการวิจัยและพัฒนาเพื่อกำหนดค่าพื้นฐานทางนิติวิทยาศาสตร์การให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ในกรณีมีการร้องขอตาม (๑) (๒) (๓) และ (๔) ที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา ๖ การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของสถาบันต้องเป็นอิสระและเป็นไปตามหลักวิชาชีพและมาตรฐานที่คณะกรรมการกำหนด

ให้ผู้อำนวยความสะดวกมีหน้าที่กำกับดูแลให้เจ้าหน้าที่ของสถาบันปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปตามวรรคหนึ่ง

เจ้าหน้าที่ของสถาบันที่ปฏิบัติหน้าที่ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์อาจได้รับค่าตอบแทนวิชาชีพตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

มาตรา ๗ ให้สถาบันมีอำนาจเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการให้บริการตามมาตรา ๕ จากผู้ที่ร้องขอที่มีหน่วยงานของรัฐตามอัตราที่คณะกรรมการกำหนด

สถาบันอาจงดหรือลดค่าธรรมเนียมในการให้บริการตามมาตรา ๕ ได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

ค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บได้ตามวรรคหนึ่งให้นำส่งคลังเป็นรายได้แผ่นดินแต่ให้สถาบันหักเป็นค่าใช้จ่ายได้ในอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด

๔) ข้อมูล (หมวด ๒)

๔.๑ กำหนดให้ข้อมูลที่ได้จากการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้ถือเป็นความลับ โดยสถาบันนิติวิทยาศาสตร์มีหน้าที่เก็บรักษาและทำลายตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำกับการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์กำหนด (มาตรา ๘)

๔.๒ กำหนดให้เปิดเผยข้อมูลที่ได้จากการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์แก่ผู้ร้องขอรับบริการ เท่านั้น เว้นแต่กรณีการเปิดเผยข้อมูลตามคำสั่งศาลหรือเปิดเผยข้อมูลตามมติของคณะกรรมการกำกับการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวก (มาตรา ๙)

๕) คณะกรรมการกำกับการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ (หมวด ๓)

๕.๑ กำหนดให้มีคณะกรรมการกำกับการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นประธานกรรมการ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติอธิบดีกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ นายกแพทยสภา ผู้บัญชาการสำนักงานพิสูจน์หลักฐานตำรวจ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจำนวนไม่เกินห้าคน เป็นกรรมการ โดยมีผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เป็นกรรมการและเลขานุการ และเจ้าหน้าที่ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เป็นผู้ช่วยเลขานุการ (มาตรา ๑๐)

๕.๒ กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (มาตรา ๑๑)

๕.๓ กำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี (มาตรา ๑๒)

๕.๔ กำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งด้วยเหตุอื่นนอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระ (มาตรา ๑๓)

๕.๕ กำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นใหม่ในระหว่างที่ยังไม่ครบวาระไม่ว่าจะเป็นการแต่งตั้งเพิ่มหรือแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่าง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการอื่น (มาตรา ๑๔)

๕.๖ กำหนดให้คณะกรรมการกำกับการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดมาตรฐานการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กำหนดขอบเขตของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียในการขอรับบริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ของสถาบัน และหลักเกณฑ์วิธีการงดหรือลดค่าธรรมเนียมการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการเก็บรักษาและทำลายข้อมูล กำหนดแนวทางในการส่งเสริม การให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ภาคเอกชน และกำหนดอัตราค่าตอบแทนวิชาชีพ ในการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ของเจ้าหน้าที่ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ และกำหนดเกี่ยวกับการประชุม และการลงมติของคณะกรรมการกำกับการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ (มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖)

๕.๗ กำหนดให้คณะกรรมการกำกับการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์มีอำนาจแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการกำกับ การให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์มอบหมาย (มาตรา ๑๗)

๖) บทเฉพาะกาล

กำหนดให้ในระหว่างที่คณะกรรมการกำกับการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ยังมิได้กำหนด มาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่ใช้บังคับอยู่ใน วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ (มาตรา ๑๘)

๑.๓ มาตราการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมาย

โดยกฎหมายนี้ มีการบังคับใช้เป็นการทั่วไป มีมาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของ “พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙” คือ

หมวด ๓ คณะกรรมการกำกับการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์

มาตรา ๑๕ คณะกรรมการกำกับการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ มีหน้าที่

๑. กำหนดมาตรฐานการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ของสถาบัน
๒. กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ในกรณีมีการร้องขอตามมาตรา ๕ (๑) (๒) (๓) และ (๔) ที่เกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนคดีอาญา
๓. กำหนดขอบเขตของผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียในการขอรับบริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ตามมาตรา ๕ (๒) และ (๔)
๔. กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ของสถาบัน และหลักเกณฑ์และวิธีการงดหรือลดค่าธรรมเนียมการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ของสถาบัน
๕. กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเก็บรักษาและทำลายข้อมูล
๖. กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการเปิดเผยข้อมูล
๗. กำหนดแนวทางในการส่งเสริมการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ ภาคเอกชน รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาด้านนิติวิทยาศาสตร์กับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน
๘. ออกระเบียบกำหนดอัตราค่าตอบแทนวิชาชีพในการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ของเจ้าหน้าที่ของสถาบัน

บทที่ ๒

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๒.๑ สรุปผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย “พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙” ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย มีรายละเอียดในการประเมิน ๕ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

ส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

ส่วนที่ ๕ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ

โดยมีรายละเอียดในการประเมินเป็น ๓ ส่วน จาก ๕ ส่วน ได้แก่ ผลการประเมินส่วนที่ ๒ - ๔ รายละเอียด ดังต่อไปนี้

ผลการประเมินในส่วนที่ ๒ คือ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย ประกอบด้วย ๘ องค์ประกอบ และ ๒๐ ตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

๑) องค์ประกอบที่ ๒.๑ กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด

ตัวชี้วัดที่ ๑ หลักการและเหตุผลในการบัญญัติกฎหมายยังมีความสมเหตุสมผล และเหมาะสมกับสถานการณ์การบังคับใช้ในปัจจุบัน โดยพิจารณาจากบทบัญญัติหรือมาตรการที่กำหนดว่ามีความสามารถตอบสนองารมณ์ของกฎหมาย และสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย

ตัวชี้วัดที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของกฎหมายฉบับที่ประเมินกับภารกิจหลักขององค์กรและ/หรือ ยุทธศาสตร์ชาติและ/หรือ แนวทางปฏิรูปของประเทศและ/หรือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ

ตัวชี้วัดที่ ๓ การดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ตามตัวชี้วัด ๑ และ ๒ หน่วยงานได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ/หรือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้น

๒) องค์ประกอบที่ ๒.๒ มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ ๔ หน่วยงานมีการกำหนดมาตรการสำคัญตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ ๕ หน่วยงานมีการดำเนินการขับเคลื่อนตามมาตรการสำคัญตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ ๖ หน่วยงานมีการทบทวนมาตรการสำคัญตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

๓) องค์ประกอบที่ ๒.๓ กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียต้องกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

ตัวชี้วัดที่ ๗ ผลกระทบทางลบจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ก่อให้เกิด “สิ่งที่ต้องกระทำ”

ตัวชี้วัดที่ ๘ ผลกระทบทางลบจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ก่อให้เกิด “จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย/งดเว้นให้กระทำ”

๔) องค์ประกอบที่ ๒.๔ กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ เพียงใด

ตัวชี้วัดที่ ๙ บทบัญญัติของกฎหมายยังมีจำเป็นและเหมาะสมกับสถานการณ์การบังคับใช้ในปัจจุบัน โดยพิจารณาจากบทบัญญัติหรือมาตรการที่กำหนดว่ามี ความสามารถในการบังคับใช้ได้สอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย

ตัวชี้วัดที่ ๑๐ บทบัญญัติของกฎหมายยังมีจำเป็นและเหมาะสมและสามารถในการบังคับใช้ได้สอดคล้องกับภารกิจหลักขององค์กรและ/หรือ ยุทธศาสตร์ชาติและ/หรือ แนวทางปฏิรูปของประเทศและ/หรือแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ

๕) องค์ประกอบที่ ๒.๕ ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียได้รับการมีกฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ ๑๑ มีการดำเนินการประเมินหรือสำรวจด้านทัศนคติและความพึงพอใจของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้

ตัวชี้วัดที่ ๑๒ มีการดำเนินการประเมินหรือสำรวจด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้

ตัวชี้วัดที่ ๑๓ มีการดำเนินการประเมินหรือสำรวจด้านการอำนวยความสะดวกของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้

๖) องค์ประกอบที่ ๒.๖ กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

ตัวชี้วัดที่ ๑๔ ผลกระทบทางบวกที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายนี้ ในประเด็นดังต่อไปนี้ (๑)ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม, (๒) เป็นการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ และ (๓) มีผลกระทบทางบวกต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพ หรือผลกระทบอื่นที่สำคัญ

ตัวชี้วัดที่ ๑๕ ผลกระทบทางลบที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายนี้ ในประเด็นดังต่อไปนี้ (๑) เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย, (๒) เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขัน หรือเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และ (๓) มีผลกระทบลบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือสุขภาพ หรือผลกระทบอื่นที่สำคัญ

๗) องค์ประกอบที่ ๒.๗ มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

ตัวชี้วัดที่ ๑๖ มีข้อมูลเปรียบเทียบสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ทั้งก่อนและภายหลังการบังคับใช้กฎหมายเพื่อวิเคราะห์ผลสำเร็จ ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น

ตัวชี้วัดที่ ๑๗ มีข้อมูลตัวเลขที่แสดงจำนวนข้อร้องเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดจากการละเมิดกฎหมายนั้นทั้งก่อนและภายหลังการบังคับใช้กฎหมายและเกิดผลเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น

ตัวชี้วัดที่ ๑๘ มีการสำรวจหรือศึกษาวิจัยผลการดำเนินงานตามกฎหมายหรือการนำมาตรการทางกฎหมายมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมในสภาพจริง หรือจ้างหน่วยงานภายนอกดำเนินการศึกษาวิจัย

๘) องค์ประกอบที่ ๒.๘ มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

ตัวชี้วัดที่ ๑๙ ความสามารถในการเปลี่ยนเนื้อหาสาระของกฎหมายสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมผู้ปฏิบัติงานหรือผู้บังคับใช้กฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ ๒๐ ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและความรู้ของผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายหรือผู้มีส่วนได้เสียภายหลังที่กฎหมายมีผลบังคับใช้

ผลการประเมินในส่วนที่ ๓ คือ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย ประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบ และ ๖ ตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

๑) องค์ประกอบที่ ๓.๑ กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

ตัวชี้วัดที่ ๑ กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

๒) องค์ประกอบที่ ๓.๒ มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่อง และในประเด็นใด

ตัวชี้วัดที่ ๒ มีการตรวจสอบการเอื้อประโยชน์ของกฎหมายต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล

ตัวชี้วัดที่ ๓ มีการตรวจสอบการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองหรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ องค์การอิสระ หรือองค์กรตรวจสอบอำนาจรัฐที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกฎหมายนี้

๓) องค์ประกอบที่ ๓.๓ การใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามีประเด็นยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่) อย่างไร

ตัวชี้วัดที่ ๔ หน่วยงานมีการกำหนดการใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ ๕ ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาตามยังมีการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่หรือบังคับใช้ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ ๖ หน่วยงานมีการทบทวนความเหมาะสมของระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

ผลการประเมินในส่วนที่ ๔ คือ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ประกอบด้วย ๕ องค์ประกอบ และ ๙ ตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

๑) องค์ประกอบที่ ๔.๑ มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น

ตัวชี้วัดที่ ๑ มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็นหรือไม่ อย่างไร

๒) องค์ประกอบที่ ๔.๒ ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อองค์ประกอบที่ ๒.๖ มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่

ตัวชี้วัดที่ ๒ ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อองค์ประกอบที่ ๒.๖ มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่

๓) องค์ประกอบที่ ๔.๓ การดำเนินการของหน่วยงานเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ ๓ การดำเนินการอนูวัติตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ ๔ ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ในประเด็น ดังนี้ (๑) ส่งเสริมความสามารถในการเปลี่ยนเนื้อหาสาระของกฎหมายสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้บังคับใช้กฎหมาย และ (๒) ส่งเสริมความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและความรู้ของผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายหรือผู้มีส่วนได้เสียภายหลังที่กฎหมายมีผลบังคับใช้

๑) องค์ประกอบที่ ๔.๔ ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ ๕ การบังคับใช้กฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ ๖ มีการดำเนินการประเมินผลสำเร็จตามเป้าหมายของกฎหมาย โดยเป็นการประเมินจากค่าคะแนนเฉลี่ยจากการศึกษา ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านการอำนวยความสะดวก จากประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ ตามข้อองค์ประกอบที่ ๒.๕

ตัวชี้วัดที่ ๗ ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ ๘ เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์

๒) องค์ประกอบที่ ๔.๕ กฎหมายนี้มีความคุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

ตัวชี้วัดที่ ๙ กฎหมายนี้มีความคุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

ซึ่งจากผลการประเมินในส่วนที่ ๒ – ๔ จำนวน ๑๖ องค์ประกอบ ๓๕ ตัวชี้วัด พบว่า กฎหมาย “พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙” มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก (ระดับ A) โดยในส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบ ของกฎหมาย ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ๙๕.๘๓๓

ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ๑๐๐.๐๐ และส่วนที่ ๕ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ ได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ๙๘.๖๑๒ รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ ๑ และ ภาคผนวก ๓

ตารางที่ ๑ สรุปผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ “พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙”

ประเด็น	จำนวนตัวบ่งชี้	ค่าน้ำหนัก	ค่าน้ำหนักที่ได้	ร้อยละเฉลี่ย	ระดับ
ส่วนที่ ๑: ข้อมูลเบื้องต้น					
ส่วนที่ ๒: การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย	๒๐	๑๐๐.๐๔	๙๕.๘๓๔	๙๕.๘๓๓	A
ส่วนที่ ๓: การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย	๖	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	A
ส่วนที่ ๔: การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	๙	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	A
ส่วนที่ ๕: ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ	๓๕	๓๐๐.๐๐๔	๒๙๕.๘๓๗	๙๘.๖๑๒	A

๒.๒ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

จากการประเมินผลการบังคับใช้ “พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙” ด้วยแพลตฟอร์มวัดกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator

Assessment Innovation: LEI-AI) สรุปได้ว่า การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก (ระดับ A) คะแนนเฉลี่ยร้อยละ ๘๘.๖๑๒ รายละเอียดดังแสดงในภาคผนวก ๔ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

อย่างไรก็ตาม สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งเป็นหน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมายนี้ มีแผนดำเนินการในการแก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยพบว่า มาตรา ๕ (๔) ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ ยังมีข้อจำกัดที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ได้อย่างรวดเร็ว ทันทั่วถึง จากข้อจำกัดดังกล่าว ทางสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ จึงได้ดำเนินการเปิดรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อขอแก้ไขข้อความในมาตรา ๕ (๔) เพื่อให้ประชาชนสามารถร้องขอรับบริการได้ทันทั่วถึง เพื่อประโยชน์ในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม และเพื่อประโยชน์ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทันต่อสถานการณ์สำคัญ เร่งด่วน หรืออยู่ในความสนใจของประชาชน โดยดำเนินการแก้ไข ดังนี้

- แก้ไขข้อความในมาตรา ๕ (๔) แห่งพระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙ จากมาตรา ๕ (๔) ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดที่ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ “ในกรณีที่เป็นการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา ผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้ตรวจซ้ำได้ต่อเมื่อไม่ได้อยู่ในระหว่างการตรวจพิสูจน์ของหน่วยงานอื่นที่ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ และต้องเป็นไปตามมติของคณะกรรมการเพื่อประโยชน์ในการอำนวยความสะดวก”

- แก้ไขเป็น มาตรา ๕ (๔) แห่งพระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙ จากมาตรา ๕ (๔) ให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างหนึ่งอย่างใดที่ผู้มีส่วนได้เสียร้องขอ “ในกรณีที่เป็นการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญา หากยังมีข้อสงสัยในการตรวจพิสูจน์ผู้มีส่วนได้เสียหรือหน่วยงานที่ให้บริการตรวจพิสูจน์อยู่นั้น จะร้องขอให้มีการตรวจซ้ำอีกครั้งได้ โดยการตรวจพิสูจน์ซ้ำนั้น จะต้องเป็นการอำนวยความสะดวกในคดีอาญาด้วย”

โดยหน่วยงานได้จัดทำการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย โดยการเปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนทั่วไป จำนวน ๒ ครั้ง ดังนี้

๑. ครั้งที่ ๑ การรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านช่องทาง Facebook และ Website ของหน่วยงาน www.cifs.go.th ตั้งแต่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๔ ถึงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๔ จำนวน ๑๙ วัน มีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็น จำนวน ๑๙๔ คน (รายละเอียดตามรายงานวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย ฉบับลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๔)

๒. ครั้งที่ ๒ การรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านทาง Website ระบบกลางทางกฎหมาย www.law.go.th ตั้งแต่ ๑๙ กันยายน ๒๕๖๕ ถึงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๖๕ จำนวน ๑๙ วัน มีผู้ร่วมแสดงความคิดเห็น จำนวน ๗๗ คน (รายละเอียดตามรายงานวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย ฉบับลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๕)

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ได้ดำเนินการเผยแพร่รายงานผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย บน Website หน่วยงาน www.cifs.go.th จำนวน ๒ ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๔ และ ๖ ธันวาคม ๒๕๖๕ และได้้นำข้อเสนอจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมาพัฒนา ปรับปรุง แก้ไขกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะนี้อยู่ระหว่างการดำเนินการการจัดทำการปรับปรุง/แก้ไขกฎหมายมาตรา ๕ (๔) เพื่อกำหนดเงื่อนไขในการพิสูจน์ซ้ำ ให้สอดคล้องกับกระบวนการด้านการอำนวยความสะดวก เพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับประชาชน ให้ได้รับบริการการตรวจพิสูจน์ข้อเท็จจริง ได้ทันต่อสถานการณ์สำคัญหรือเร่งด่วน

หน่วยงานจะดำเนินการประเมินหรือสำรวจด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙ เพื่อนำมาเพื่อแก้ไข ปัญหาหรืออุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย และปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม (พ.ศ. ๒๕๖๐ - พ.ศ. ๒๕๖๔) เรื่อง และประเด็นการปฏิรูปที่ ๘ การปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อเท็จจริงแห่งคดี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เพื่อให้ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐานระดับสากลเป็นที่น่าเชื่อถือและปฏิบัติงาน ด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความเป็นอิสระ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่มีมาตรฐานกลางในการดำเนินการ ด้านนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศ ทำให้มีความจำเป็นในการกำหนดมาตรฐานกลางในการให้บริการทาง นิติวิทยาศาสตร์และมาตรฐานกลางของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์อันอาจนำไปสู่การจัดตั้ง สภาวิชาชีพ เพื่อให้การตรวจเก็บพยานหลักฐานและการตรวจพิสูจน์มีความน่าเชื่อถือและเป็นมาตรฐานสากล

โดยในปัจจุบัน ประเทศไทยมีหน่วยงานที่ให้บริการในด้านนิติวิทยาศาสตร์ จำนวน ๒ หน่วยงาน เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม (พ.ศ. ๒๕๖๐ - พ.ศ. ๒๕๖๔) เรื่องและประเด็นการปฏิรูปที่ ๘ การปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อเท็จจริง แห่งคดี เห็นควรผลักดันให้มีการจัดทำพระราชบัญญัติปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย เพื่อให้ ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน ได้รับบริการด้านนิติวิทยาศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส เป็นไปตามมาตรฐาน ผู้ปฏิบัติงานมีศักยภาพ และมีกรอบการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ประชาชน และสังคมเชื่อมั่นในคุณภาพของผลการตรวจพิสูจน์ต่าง ๆ รวมถึงกำหนดมาตรฐานการเก็บพยานหลักฐาน จากสถานที่เกิดเหตุ การตรวจพิสูจน์หลักฐาน ตลอดจนมาตรฐานของการเก็บหลักฐานจากศพ และการตรวจ ร่างกายผู้เสียหาย ผู้ต้องหา และพยาน และจะมีการจัดตั้งสภาวิชาชีพเพื่อดูแลมาตรฐาน วิชาชีพ และส่งเสริม การประกันคุณภาพต่อไปอีกด้วย

บทที่ ๓

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

หลักการในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นหลักการที่ถูกต้องและเหมาะสมทำให้กฎหมายและกฎต่าง ๆ ได้มีการประเมินผลและทบทวนเมื่อครบระยะเวลาที่เหมาะสมหรือมีประชาชนเสนอให้มีการประเมินกฎหมายขึ้น ทำให้กฎหมายและกฎต่าง ๆ มีประสิทธิภาพและทันสมัยต่อเหตุการณ์ปัจจุบัน แต่ในทางปฏิบัติ หลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนและทำความเข้าใจได้ค่อนข้างยาก และไม่มีเกณฑ์บ่งชี้ชัดเจนว่ากฎหมายและกฎที่ประเมินสมควรยกเลิกแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหรือไม่ การพัฒนาแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) นำมาใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายสามารถกระทำได้ง่าย เป็นระบบ และครบถ้วนครอบคลุมทุกองค์ประกอบในการประเมินตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ อีกทั้งยังมีเกณฑ์บ่งชี้ที่ชัดเจนว่ากฎหมายและกฎที่ประเมินสมควรยกเลิกแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหรือไม่

การพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป และเป็นไปตามความต้องการของประชาชน ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๗๗ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) ซึ่งเป็นเครื่องมือการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และสามารถต่อยอดสู่การผลักดันให้มีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เกิดผลในทางปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่จะส่งผลให้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของรัฐเกิดประสิทธิภาพ เพื่อให้มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ในการนำเครื่องมือการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายอย่างเป็นรูปธรรม ควรมีการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่เครื่องมือดังกล่าวไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายหรือกฎในแต่ละฉบับ เช่น การจัดทำ Clip เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านทางช่องทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ และการจัดทำ Infographic เป็นต้น เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้เห็นถึงความสำคัญของการนำแพลตฟอร์มฯ ดังกล่าวมาใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายอย่างแพร่หลายมากขึ้น และส่งเสริมให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายของกฎหมายและกฎทั้งหมดที่ครบระยะเวลาที่เหมาะสมที่จะต้องประเมิน

๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและการใช้

หลังจากได้ใช้งานระบบแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) แล้ว มีข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการและการใช้ ซึ่งเกี่ยวข้องกับด้านการออกแบบหน้าจอของระบบ ประสิทธิภาพของผู้ใช้งาน ความถูกต้องของระบบและความเสถียรของระบบ ดังนี้

๓.๒.๑ การออกแบบหน้าจอของระบบ (User Interface)

หน้าจอของระบบ LEI-AI โดยรวมดูเรียบง่ายและสะอาดตา สามารถแสดงผลได้ดีทั้งในคอมพิวเตอร์และในโทรศัพท์มือถือ ทางกลุ่มมีข้อเสนอแนะในการพัฒนา User Interface ดังนี้

๓.๒.๑.๑ หน้าการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย

มีหัวข้อการประเมินจำนวนมากอยู่ในหน้าเดียวกัน มีช่อง Textfield และ Textarea จำนวนมาก ทำให้หน้าจอมีความซับซ้อนและไม่น่าใช้งาน ทางกลุ่มมีข้อเสนอแนะคือ อาจแบ่งองค์ประกอบ/ตัวชี้วัดออกเป็นทีละหน้าหรือแถบสำหรับให้ผู้ใช้กรอกเข้าไปประเมินทีละหัวข้อพร้อมทั้งแสดง Progression ของการประเมิน และอาจซ่อนช่อง Textfield และ Textarea ที่เป็นคะแนนการประเมิน คำนำนหนัก ร้อยละ และระดับทั้งหมดที่ผู้ใช้กรอกไม่ได้กรอกและแสดงค่าดังกล่าวให้ผู้ใช้กรอกเห็นเฉพาะในหน้าสรุปผลหรือแสดงไว้ด้านล่างสุดของแต่ละหน้าจอ เพื่อลดความซับซ้อนของหน้าจอ

๓.๒.๑.๒ ไอคอนสื่อความหมายไม่ถูกต้อง

จากการใช้งานระบบ พบว่า ไอคอน สำหรับเมนูสรุปผลการประเมินฯ ไม่สื่อความหมายว่าเป็นเมนูสรุปผล แต่ทำให้เข้าใจว่าเป็นเมนูสำหรับค้นหามากกว่า จึงขอเสนอแนะให้เปลี่ยนไอคอนดังกล่าว โดยอาจเปลี่ยนเป็นรูปอื่น เช่น รูปเอกสาร/รายงาน

๓.๒.๒ ประสบการณ์ของผู้ใช้งาน (User Experience)

ในหน้าการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายโดยรวมดูใช้งานยากและยังจำเป็นต้องมีการอบรมการใช้งานก่อนจึงจะเข้าใจการใช้งานทั้งหมด ทางกลุ่มมีข้อเสนอแนะในการพัฒนา User Experience ดังนี้

๓.๒.๒.๑ ประเด็นที่ให้ประเมินในแต่ละหัวข้อเป็นประโยคบอกเล่า ทำให้ผู้ใช้งานต้องกดอ่านคำอธิบายหรือศึกษาเพิ่มเติมทุกครั้งว่าประเด็นนี้ต้องให้คะแนนอย่างไร จึงขอเสนอแนะให้เปลี่ยนประเด็นในแต่ละหัวข้อเป็นประโยคคำถามแทน เพื่อลดความสับสนของผู้ใช้งาน

๓.๒.๒.๒ การให้ผู้ใช้งานกรอกคะแนน ๐ หรือ ๑ เพื่อการประมวลผล อาจทำให้ผู้ใช้งานสับสนว่า ๐ คืออะไร ๑ คืออะไร จึงขอเสนอแนะให้เปลี่ยนเป็นตัวเลือก ใช่ หรือ ไม่ใช่ แทน น่าจะทำให้ง่ายต่อการใช้งานมากขึ้น

ตัวอย่างเช่น ข้อ LE+ ๒.๑.๑ เปลี่ยนเป็น “หน่วยงานมีการดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ หลักการและเหตุผลในการบัญญัติกฎหมาย/กฎ แล้ว - ใช่/ไม่ใช่” ถ้าผู้ใช้งานตอบใช่ ให้ทำข้อถัดไปคือ “ถ้าดำเนินการแล้ว กฎหมาย/กฎยังมีความสมเหตุ สมผล และเหมาะสมกับสถานการณ์การบังคับใช้ในปัจจุบันหรือไม่ - ใช่/ไม่ใช่”

๓.๒.๒.๓ ระบบอาจให้ผู้ใช้งานสามารถเปลี่ยนแปลง Password เองได้ เพื่อความสะดวกในการเข้าใช้งาน ให้ผู้ใช้งานสามารถจดจำ Password ได้โดยง่าย

๓.๒.๓ ความถูกต้องของระบบ

ระบบยังมีข้อผิดพลาดเล็กน้อยที่ต้องแก้ไข เช่น ตรงข้อ ๑. ประเภทของกฎหมาย/กฎ เมื่อกดอ่านคำอธิบายของ “การบริหารเชิงนโยบาย” ระบบกลับแสดงคำอธิบายของ “การให้บริการ” แทน

ในส่วนของรายงานสรุปผลที่เป็นไฟล์ Word การดึงข้อมูลมาแสดงผลจะดึงข้อมูลจากข้อประเมินย่อย มาใส่รวมกันทั้งหมดในข้อประเมินหลักเพียงข้อเดียว ทำให้ข้อความในรายงานไม่เกี่ยวเนื่องกันกับหัวข้อคำถาม เช่น

“๑๒. ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ... ประโยชน์ที่ได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ ทำให้ประชาชนมีการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น และเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนมากยิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์หาข้อเท็จจริง และมีทางเลือกในการรับบริการด้านนิติวิทยาศาสตร์มากกว่า ๑ หน่วยงาน โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

- มีการประเมินความพึงพอใจและความเชื่อมั่นของผู้รับบริการ/ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ปีละ ๒ ครั้ง

- ไม่มีการดำเนินการประเมินหรือสำรวจด้านการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้

- มีการจัดทำการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย โดยการเปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้รับบริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชนทั่วไป”

จากตัวอย่างข้างต้นในหัวข้อดังกล่าว เป็นเรื่องของประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ แต่ข้อความที่ดึงมาจากข้อประเด็นย่อยว่า เคยมีการวิเคราะห์ผลกระทบหรือไม่ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของกฎหมาย

๓.๒.๔ ความเสถียรของระบบ

ในช่วงการอบรมการใช้ระบบ ระบบไม่สามารถใช้งานได้บ่อยครั้งและมีความเสถียรน้อย จึงเสนอแนะให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบให้มีความเสถียรมากขึ้น

๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้

ไม่มีข้อเสนอแนะ

๓.๔ ข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

ควรมีการพัฒนา รูปแบบจัดฝึกอบรมเพิ่มเติมในรูปแบบของการเรียนรู้ด้วยตนเองผ่านระบบ E-Learning หรือเป็นคลิปวิดีโอเพื่อให้ผู้ใช้งานมีอิสระในการอบรม สามารถเลือกศึกษาในหัวข้อที่สนใจได้

สำหรับรูปแบบการจัดอบรมการใช้งานแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) ที่จัดขึ้น มีความเหมาะสมแล้ว กล่าวคือ จัดให้มีการแนะนำวิธีใช้งานระบบ ๑ วัน และให้เวลาผู้เข้ารับการอบรมลองใช้งานจริงและหาข้อมูลเพิ่มเติม ประกอบการประเมินเป็นเวลา ๑ สัปดาห์ จึงจะมีการประเมินความเข้าใจในการใช้งานแพลตฟอร์มอีกครั้ง โดยการใช้การประเมินผลอาจไม่จำเป็นต้องอยู่ในรูปแบบของการนำเสนอก็ได้ อาจเป็นการที่วิทยากรเข้าประกบในแต่ละกลุ่ม และให้ผู้ใช้งานเปิดหน้าจอในระบบและถามตอบสั้น ๆ ถึงเหตุผลที่เลือกคะแนน ๐ หรือ ๑ เพื่อประเมินความเข้าใจในการใช้งานแพลตฟอร์มของผู้เข้าร่วมการอบรม พร้อมให้คำแนะนำ

กลุ่มที่ ๑๓ รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ
“พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙”

บทที่ ๑
การทบทวนบทบัญญัติของกฎหมาย

๑.๑ เจตนารมณ์ของกฎหมาย

พระราชบัญญัติฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารงานด้านกระบวนการยุติธรรมที่ยังไม่มีความเชื่อมโยงกันเท่าที่ควร เนื่องจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมมีอยู่หลายองค์กร ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายในแต่ละด้านแยกจากกัน ประกอบกับงานด้านกระบวนการยุติธรรมมีความจำเป็นต่อการสร้างความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นแก่สังคม ทั้งในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชน การบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายและให้เกิดความสะดวกรวดเร็วแก่ประชาชน

๑.๒ สารสำคัญของกฎหมาย

หลักการทั่วไป กล่าวถึง การบริหารงานยุติธรรม โดยให้หมายความว่า การดำเนินการที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการในการอำนวยความสะดวก การป้องกันและแก้ไขอาชญากรรม การคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพให้กับประชาชน การบังคับการตามกฎหมายและการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน แต่ไม่รวมถึงอำนาจอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาลและการดำเนินการของหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ

คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีหรือรองนายกรัฐมนตรี ซึ่งนายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เป็นรองประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงยุติธรรม ปลัดกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อัยการสูงสุด เจ้ากรมพระธรรมนูญ ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา เลขาธิการ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เลขาธิการคณะรัฐมนตรี เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม เลขาธิการเนติบัณฑิตยสภา นายกสภาทนายความ คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน คณบดีคณะนิติศาสตร์หรือเทียบเท่าของสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนทุกแห่งซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน ผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ผู้แทนสำนักงานประมาณ ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรีจำนวนสามคน เป็นกรรมการ และ ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรมเป็นเลขาธิการ

อำนาจหน้าที่ (๑) จัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมเสนอต่อคณะรัฐมนตรี (๒) เสนอแนะและให้ความเห็นเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารงานยุติธรรมต่อคณะรัฐมนตรี (๓) พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรมที่คณะรัฐมนตรีขอให้พิจารณา (๔) ประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน ยุติธรรม หรือรายงานต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการประสานงานระหว่าง

หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม เพื่อแก้ไขข้อขัดข้องที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานยุติธรรม ส่งเสริมความร่วมมือในการบริหารงานยุติธรรม หรือการดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรม (๕) ศึกษา วิเคราะห์ และประเมินผลการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือการปฏิบัติตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น (๖) ศึกษา วิเคราะห์และทำการศึกษาวิจัยเพื่อกำหนดแนวทาง กลยุทธ์ และมาตรการในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม หรือการดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติให้เป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผลและเสนอแนะต่อ คณะรัฐมนตรีหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมเพื่อพิจารณา (๗) ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรม จัดประชุม สัมมนาฝึกอบรม หรือเสนอแนะหน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมใน การเผยแพร่ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม (๘) กำกับดูแลการจัดทำรายงานประจำปีของสำนักงานตามมาตรา ๑๖(๖) เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

๑.๓ มาตรการ กลไก และการบังคับใช้กฎหมาย

กลไกการมีคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรม เสนอแนะความเห็นในการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารงานยุติธรรม ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม เพื่อให้เกิดความร่วมมือและแก้ไขข้อขัดข้องที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานยุติธรรม รวมถึงศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และประเมินผลการบังคับตามกฎหมายและตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ กำหนดแนวทาง กลยุทธ์ และมาตรการในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม อีกทั้งประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรม

บทที่ ๒

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๒.๑ สรุปผลคะแนนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

ข้อมูล LE+ ๑ ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๙ LE+ ๑.๑ หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม LE+ ๑.๒ หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม LE+ ๑.๓ ผู้รักษาการตามกฎหมาย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม LE+ ๑.๔ เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์ ครอบคลุมระยะเวลาที่กำหนด LE+ ๑.๕ วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๔๙ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕ LE+ ๑.๖ รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ ไม่มี LE+ ๑.๗ รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ ไม่มี

ข้อมูล LE+ ๒ ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย (B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดี LE+ ๒.๑ กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดีมาก LE+ ๒.๒ มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดีมาก LE+ ๒.๓ กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียต้องกระทำการ หรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดีมาก ข้อมูล LE+ ๒.๔ กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้ เสียหรือไม่ เพียงใด (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก LE+ ๒.๕ ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย ได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ (C) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ LE+ ๒.๖ กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดีมาก LE+ ๒.๗ มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร (FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก LE+ ๒.๘ มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้ กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

ข้อมูล LE+ ๓ ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย (B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดี LE+ ๓.๑ กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดีมาก LE+ ๓.๒ มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือ ศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่อง และในประเด็นใด (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดีมาก LE+ ๓.๓ การใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก

ข้อมูล LE+ ๔ ส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย (C) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ LE+ ๔.๑ มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพใน ระดับดีมาก LE+ ๔.๒

ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ ๒.๖ มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่ (FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก LE+ ๔.๓ การดำเนินการของหน่วยงานเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย (FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพ ต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก LE+ ๔.๔ ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก LE+ ๔.๕ กฎหมายนี้มีความคุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย และทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย (A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก

ข้อมูล LE+ ๕ ส่วนที่ ๕ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ
(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี LE+ ๕.๑ สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร (B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี

(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี (คะแนนรวม ๗๗.๐๓๘ คะแนน)

LE+ 5	ส่วนที่ 5 ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ	100	300.004	231.114
	Numbers of Factor	16.000	100.001	77.038
	Numbers of Indicator / คำนำหลัก	35	A	B
LE+ 5.1	สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร ❶	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี		
	โปรดอธิบายแผนการในการยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมาย	๑. ให้แก้ไขมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข พรบ.กพช. pdf		
LE+ 5.2	สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตาม และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร ❶	โปรดอธิบายแนวทางเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือข้อเสนออื่น ไม่มี ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงแก้ไข พรบ.กพช. pdf		

๒.๒ แบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตามแบบของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

(๑) หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

(๒) หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม

(๓) ผู้รักษาการตามกฎหมาย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

(๔) เหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

ครบรอบระยะเวลาที่กำหนด

(๕) วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๒ โดยประเมินผลที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายตั้งแต่วันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕

(๖) รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์ในรายงานฉบับนี้

- ไม่มี -

(๗) รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย)

- ไม่มี -

หมายเหตุ

๑. ประเภทของกฎหมาย/กฎ การบริหารเชิงนโยบาย

๒. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียสำคัญ ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องตามบทบัญญัติของกฎหมายตามลำดับ

- ประชาชน/บุคคลทั่วไป หน่วยงานภาครัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน
- เจ้าหน้าที่รัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน เจ้าหน้าที่รัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน
- หน่วยงานภาครัฐ/ในกำกับของรัฐ/องค์การมหาชน หน่วยงานภาคเอกชน/NGO
- เจ้าหน้าที่เอกชน/บุคลากรภาคเอกชน/NGO ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่/บุคลากรภาคเอกชน/NGO
- หน่วยงานภาคเอกชนเอกชน/NGO ประชาชน/บุคคลทั่วไป

ส่วนที่ ๒

การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย

(๘) กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด

พระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการบริหารงานด้านกระบวนการยุติธรรมที่ยังไม่มีความเชื่อมโยงกัน เนื่องจากองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมมีอยู่หลายองค์กร ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบตามกฎหมายในแต่ละด้านแยกจากกัน ประกอบกับงานด้านกระบวนการยุติธรรมมีความจำเป็นต่อการสร้างความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นแก่สังคม ทั้งในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาอาชญากรรม การคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชน การบังคับใช้ให้เป็นไปตามกฎหมายและให้เกิดความสะดวกรวดเร็วกว่าประชาชน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีพระราชบัญญัตินี้เพื่อแก้ไขปัญหาให้ครบทุกด้านไปพร้อมกัน และเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการประสานการบริหารงานยุติธรรมของชาติให้เป็นไปโดยสอดคล้องกัน และมีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้การอำนวยความสะดวก มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ควรส่งเสริมให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการใช้กฎหมายด้านต่าง ๆ ได้ร่วมกันวางแผนการบริหารงานยุติธรรมและแก้ไขปัญหาอุปสรรคในกระบวนการยุติธรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศได้ต่อไป

(๙) มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้ คือ

กลไกการมีคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมเสนอแนะความเห็นในการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารงานยุติธรรม ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม เพื่อให้เกิดความร่วมมือและแก้ไขข้อขัดข้องที่เป็นอุปสรรคต่อการบริหารงานยุติธรรม รวมถึงศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และประเมินผลการบังคับตามกฎหมายและ ตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ กำหนดแนวทาง กลยุทธ์ และมาตรการในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม อีกทั้งประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรม

(๑๐) กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชนต้องกระทำการหรืองดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัตินี้ไม่ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อประชาชนแต่เป็นลักษณะของการส่งผลกระทบทางอ้อม เนื่องจากคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติมีหน้าที่หลักในการจัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนแม่บทที่เป็นกรอบแนวทางประสานความร่วมมือในการบริหารงานยุติธรรมระหว่างหน่วยงานของรัฐและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรม ให้เป็นไปอย่างสอดคล้องและพัฒนาอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะทำให้การอำนวยความสะดวก มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานยุติธรรมจะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาตินี้ ซึ่งจัดเป็นแผนระดับ ๓ รองจากยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนปฏิรูปประเทศที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ซึ่งในการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ มีความจำเป็นที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนในบางกรณี เช่น

การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมทุกขั้นตอน การศึกษาข้อมูลเรื่องกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเพิ่มมากขึ้น รวมถึงการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายอาสาสมัครงานยุติธรรมต่าง ๆ ส่วนในเรื่องของการงดเว้นกระทำการ ประชาชนอาจจะต้องให้ความร่วมมือในการลดการก่ออาชญากรรม การคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ การยุติการข่มเหงและการหาประโยชน์อย่างไม่ถูกต้อง เป็นต้น

(๑๑) กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด

พระราชบัญญัตินี้ยังมีความจำเป็นและเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน อันเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของรัฐ องค์กรที่เกี่ยวข้อง และประชาชนทั่วไป เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของประชาชน ซึ่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับปัจจุบันเป็นสังคมยุคดิจิทัล การบริหารงานยุติธรรม จำเป็นต้องมาพร้อมกับการพัฒนาทางเทคโนโลยีสารสนเทศด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทสังคมในยุคดิจิทัลนี้ด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงคลังความรู้ในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม สร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

(๑๒) ประโยชน์ที่ประชาชนได้รับจากการมีกฎหมายนี้ คือ

สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม อันเป็นการคุ้มครองความปลอดภัย และคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชน การอำนวยความสะดวกมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ประชาชนได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงคลังความรู้ในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม สร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

(๑๓) กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัตินี้ก่อให้เกิดผลในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม เนื่องจากเมื่อมีแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรม จะทำให้ประเทศมีกรอบในการวางแนวทางการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมของชาติอย่างรอบด้าน ไม่ว่าจะเป็นทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชน ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวกและรวดเร็ว อันนำมาซึ่งความเป็นธรรมต่อประชาชน นอกจากนี้ ยังเป็นการวางกรอบแนวทางการพัฒนาและการมีเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยตามสภาพการณ์ของสังคม ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น และสามารถเข้าใจได้มากขึ้นด้วย เพราะนอกจากจะพัฒนาเทคโนโลยีแล้ว ยังมีการวางแนวทางพัฒนาสื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นและเหมาะสมกับประชาชนแต่ละกลุ่มด้วย อันเป็นการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

(๑๔) มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

พระราชบัญญัตินี้ไม่มีบทบัญญัติที่ส่งผลกระทบต่อประชาชน และไม่ได้มีการกำหนดบทกำหนดโทษไว้ รวมถึงหน่วยงานไม่ได้มีการดำเนินการจัดเก็บสถิติการดำเนินคดี สถิติการลงโทษ หรือสถิติการปฏิบัติหรือบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย จึงไม่มีข้อมูลสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมายที่จะนำมาพิจารณาได้

ประกอบกับเนื่องจากหน่วยงานไม่ได้มีการจัดเก็บข้อมูลตัวเลขที่แสดงจำนวนข้อร้องเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดจากการละเมิดกฎหมายทั้งก่อนและหลังการบังคับใช้กฎหมาย จึงไม่มีข้อมูลที่จะใช้ในการประกอบการพิจารณาในข้อนี้ได้ แต่ในการดำเนินงานของคณะกรรมการพัฒนา การบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติได้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ ได้มีการจัดประชุมและมีผลการดำเนินงานที่สำคัญ คือ ร่างพระราชบัญญัติประวัติอาชญากรรม พ.ศ. อย่างไรก็ตาม สำนักงานกิจการยุติธรรมได้มีการจ้างที่ปรึกษาเพื่อดำเนินโครงการวิจัยการติดตามและการประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติ พัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ผ่านเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ผ่านเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายที่สำนักงานกิจการยุติธรรมได้พัฒนาขึ้น และเพื่อเสนอผลการวิเคราะห์การประเมินการบังคับใช้พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ต่อหน่วยงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้ทราบถึงปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงให้กฎหมาย มีความสอดคล้องต่อความจำเป็นในการตรากฎหมาย บริบทของสังคม และการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพสมดังเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้อันจะนำมาซึ่งการพัฒนากระบวนการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากหน่วยงานไม่ได้มีการจัดเก็บข้อมูลตัวเลขที่แสดงจำนวนข้อร้องเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดจากการละเมิดกฎหมายทั้งก่อนและหลังการบังคับใช้กฎหมาย จึงไม่มีข้อมูลที่จะใช้ในการประกอบการพิจารณาในข้อนี้ได้

สำนักงานกิจการยุติธรรมได้มีการจ้างที่ปรึกษาเพื่อดำเนินโครงการวิจัยการติดตามและการประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติ พัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ผ่านเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย โดยการศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและประเมินผลการบังคับใช้พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ผ่านเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายที่สำนักงานกิจการยุติธรรมได้พัฒนาขึ้น และเพื่อเสนอผลการวิเคราะห์การประเมินการบังคับใช้พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙ ต่อหน่วยงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวให้ทราบถึงปัจจัยความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงให้กฎหมายมีความสอดคล้องต่อความจำเป็นในการตรากฎหมาย บริบทของสังคม และการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพสมดังเจตนารมณ์ที่ตั้งไว้อันจะนำมาซึ่งการพัฒนากระบวนการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๑๕) มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร

มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้พระราชบัญญัตินี้ในบางประการ และจำเป็นต้องมีการแก้ไขกฎหมาย ดังนี้

๑. องค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติควรมีเฉพาะหน่วยงานที่มีบทบาทภารกิจหน้าที่ขององค์กรเกี่ยวกับการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรม ส่วนหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไม่ควรเป็นองค์ประกอบในคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ เนื่องจากจะทำให้คณะกรรมการมีจำนวนมากเกินไป ทั้งนี้ หากมีประเด็นหรือวาระการประชุมที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานดังกล่าวเป็นการเฉพาะสามารถเชิญเข้าร่วมการประชุมเพื่อขอความคิดเห็นเป็นรายครั้ง

๒. องค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ มีเฉพาะผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐและผู้แทนสถานศึกษา แม้จะมีการกำหนดให้มีการรวมการผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ หรือมีประสบการณ์ในด้านอาชญาวิทยา สังคมวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ กฎหมาย หรือด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรม ไว้ก็ตาม แต่หน่วยงานที่สำคัญที่เป็นองค์กรภาคเอกชนหรือภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับงานยุติธรรมยังมีอีกหลายแห่ง จึงควรกำหนดจำนวนของผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ องค์กรภาคเอกชน และภาคประชาสังคมให้ได้สัดส่วน เพื่อให้นโยบายที่กำหนดออกมาจากคณะกรรมการชุดนี้มีความเป็นธรรม รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย และเกิดประโยชน์ต่องานยุติธรรมในส่วนรวมอย่างแท้จริง

๓. อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติยังคงไม่ครอบคลุมในบางบริบท จึงควรเพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๑๐ (๕) เนื่องจากบทบาทของแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติมีบทบาทค่อนข้างน้อย ดังนั้น ควรมีการกำหนดมาตรการที่กำหนดให้หน่วยงานนำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติไปบังคับใช้ และควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินการผ่านตัวชี้วัดภายใต้ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง มีการกำหนดให้มีระบบติดตาม ประเมินผลที่สะท้อนการบรรลุเป้าหมาย และตัวชี้วัดของแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติในแต่ละด้านและทุกระดับ และเพิ่มมาตรา ๑๐ (๙) เพื่อให้เกิดการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนด จำเป็นต้องมีการจัดสรรงบประมาณแบบบูรณาการตามกรอบนโยบาย โดยคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ต้องจัดทำกรอบนโยบายการจัดทำแผนงานงบประมาณการบริหารงานยุติธรรมแบบบูรณาการ โดยสำนักงานกิจการยุติธรรมควรหารือกับสำนักงบประมาณ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการสาระสำคัญของแผนแม่บทฯ และจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกัน นอกจากนี้สำนักงบประมาณและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันกำหนดแนวทางแผนพัฒนาจังหวัด กลุ่มจังหวัดและท้องถิ่น ตามแผนบริหารงานยุติธรรม รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณรายกระทรวงและมิติพื้นที่ โดยในส่วนแผนบูรณาการงบประมาณปีนั้น คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติจะต้องเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ

๔. อำนาจหน้าที่ของสำนักงานกิจการยุติธรรมยังคงขาดการดำเนินการจัดทำตัวชี้วัดร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ และหน่วยงานในแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ เพื่อรับการติดตามและประเมินผล และควรให้สำนักงานกิจการยุติธรรมจัดตั้งหน่วยงานกลาง ในการขับเคลื่อนการบริหารงานยุติธรรมในระดับประเทศเพิ่มเติม เพื่อเป็นการทำให้เกิดการบูรณาการ ในภาพรวมได้อย่างแท้จริง

๕. สาระสำคัญในการจัดทำแผนแม่บทควรต้องมีการเพิ่มเติม เพื่อให้เห็นถึงการบูรณาการร่วมกันในการทำงาน จึงควรเพิ่มสาระสำคัญในการจัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติในส่วนของ การดำเนินการจัดทำแผนการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติต้องจัดทำร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ เพื่อให้การใช้เป็นแนวทางร่วมกันระหว่างหน่วยงานในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น และเป็นการเชื่อมโยงกับแผนสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมของประเทศ โดยเฉพาะเรื่องของช่วงเวลาและขั้นตอนการจัดทำแผนตลอดจนการถ่ายทอดไปสู่ระดับการปฏิบัติ โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

หน่วยงานได้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถ สมรรถนะ และคุณสมบัติที่เหมาะสมกับตำแหน่ง รวมถึงสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามขอบข่ายงานอย่างถูกต้องและมีดุลยพินิจที่จะปรับใช้ความรู้ความสามารถรวมถึงทักษะเฉพาะตัวที่จะแก้ไขปัญหาและสถานการณ์เพื่อการบังคับใช้กฎหมาย/กฎได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มีการเผยแพร่ พ.ร.บ. นี้ ไว้ในระบบสารสนเทศของสำนักงานฯ ซึ่งบุคลากรในสำนักงาน คณะกรรมการฯ และคณะอนุกรรมการฯ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นเครือข่าย สามารถเข้าถึงและเข้าใจบทบัญญัติของกฎหมายได้โดยง่าย

ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย

(๑๖) กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติไม่มีเนื้อหาหรือบทบัญญัติที่มีความสัมพันธ์ทับซ้อนหรือใกล้เคียงกับกฎหมายฉบับอื่น เนื่องจากเป็นกฎหมายเฉพาะที่กำหนดเกี่ยวกับการมีคณะกรรมการเพื่อกำหนดกรอบหรือวางแนวทางเกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรมระดับชาติในภาพรวมของทั้งประเทศ และมีการกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบเป็นธุรการของคณะกรรมการเฉพาะชุดนี้ และกำหนดเกี่ยวกับวิธีการจัดทำแผนแม่บทเฉพาะแผนแม่บทตามพระราชบัญญัตินี้เท่านั้น รวมถึงแนวทางการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ก็เป็นการกำหนดเพื่อให้การปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้บรรลุวัตถุประสงค์ มิได้เกี่ยวข้องกับกฎหมายฉบับอื่น

(๑๗) มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่องและในประเด็นใด

ไม่มีการฟ้องร้องต่อศาล โดยมีข้อมูลเชิงประจักษ์ดังต่อไปนี้

ไม่ปรากฏข้อมูลว่ามีการเอื้อประโยชน์ของกฎหมายต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล เนื่องจากพระราชบัญญัตินี้เป็นการกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ซึ่งจะประกอบไปด้วยผู้แทนจากหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม หน่วยงานอิสระ รวมถึงองค์กรอุดมศึกษา สภาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบด้าน และเป็นกลางในนามมติที่ประชุม อันจะเป็นการลดปัญหาการเอื้อประโยชน์ต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดโดยเฉพาะ

ไม่ปรากฏข้อมูลว่ามีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดิน หรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

(๑๘) การใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามี) ยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัตินี้มีการใช้ระบบคณะกรรมการ เป็นไปตามหมวด ๑ แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว เพื่อให้มีอำนาจหน้าที่หลักในการวางนโยบายและแนวทางการบริหารงานยุติธรรมและเสนอแนะ ต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งสอดคล้องกับหลักการการจัดทำร่างกฎหมายตามมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่กำหนดให้การจัดทำร่างกฎหมายของหน่วยงานของรัฐต้องไม่ใช้ระบบคณะกรรมการ เว้นแต่เพื่อกำหนดนโยบาย หรือกำกับ หรือกำหนดหลักเกณฑ์ หรือเพื่อการอื่นที่จำเป็น ประกอบกับมาตรา ๗๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ที่กำหนดให้รัฐพึงใช้ระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่เหมาะสมโดยองค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ประกอบไปด้วยผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ องค์กร

วิชาชีพทางกฎหมาย และสถานศึกษาชั้นนำด้านกฎหมายของประเทศไทย ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวเป็นไปตามข้อ ๒ และข้อ ๓ ของคำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เรื่อง การใช้ระบบคณะกรรมการในกฎหมายที่กำหนดให้มีกรรมการโดยตำแหน่งเท่าที่จำเป็น และการแต่งตั้งกรรมการต้องไม่เป็นการเพิ่มพระราชภาระโดยไม่จำเป็น และไม่แต่งตั้งบุคคลซึ่งมีลักษณะการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ระบบคณะกรรมการตามพระราชบัญญัตินี้จึงยังมีความจำเป็นและยังมีความเหมาะสมอยู่ คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติยังคงมีการดำเนินการจัดประชุมอย่างต่อเนื่อง อย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง นับตั้งแต่ปี ๒๕๔๙ จนกระทั่งถึงปัจจุบัน สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ดำเนินการเป็นฝ่ายเลขานุการฯ ของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติมาอย่างต่อเนื่อง และคำนึงถึงภารกิจรวมถึงปัญหากระบวนการยุติธรรมในขณะนั้นเป็นสำคัญ พร้อมทั้งพิจารณาทบทวนการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการให้เหมาะสมกับภารกิจอยู่เสมอ ดังนั้น การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการจึงมีทั้งคณะอนุกรรมการหลัก และคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจ รวมไปถึงหากคณะอนุกรรมการใดที่หมดความจำเป็นก็จะมีข้อเสนอให้มีการยกเลิกคณะอนุกรรมการไป

ส่วนที่ ๔

ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

๑๙. การรับฟังความคิดเห็น

☀ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยถูกต้องตามข้อ ๕ และข้อ ๖ ของแนวทางการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายแล้ว

☀ ได้รับฟังความคิดเห็นโดยวิธีอื่นนอกจากผ่านระบบกลาง (หากมี โดยระบุทุกวิธี).....
ผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายนี้หรือผลกระทบของกฎหมายนี้อย่างไร

รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั่วไปผ่านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของสำนักงานกิจการยุติธรรม (<https://www.oja.go.th/TH/>) ตั้งแต่วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ถึง ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๕ รวมทั้งสิ้น ๒๐ วัน โดยแบบสำรวจความคิดเห็นประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน ๗ ข้อ มีผู้ตอบแบบสำรวจ จำนวน ๓๑ คน รับฟังความคิดเห็นจากองค์กรหรือหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและองค์กรวิชาชีพ ในกระบวนการยุติธรรม โดยมีหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๓๑ หน่วยงาน เป็นไปตามองค์ประกอบของคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติตั้งแต่วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ถึง ๑๓ สิงหาคม ๒๕๖๕ รวมทั้งสิ้น ๒๐ วัน โดยแบบสำรวจความคิดเห็นประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน ๖ ข้อ มีหน่วยงานตอบแบบสำรวจ จำนวน ๔๕ หน่วยงาน

(๒๐) ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ (ถ้ามี) มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่

ไม่มีการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของพระราชบัญญัตินี้ไว้

(๒๑) หน่วยงานได้

(๒๑.๑) ออกกฎหรือดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชนจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

ไม่ได้ออกกฎหรือดำเนินการตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย จะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมายแล้วหรือไม่

(๒๑.๒) ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

มีการจัดตั้งศูนย์พยากรณ์สถานการณ์อาชญากรรม เพื่อให้สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านอาชญากรรมได้อย่างทันทั่วทั้งที่เป็นระบบ และมีข้อมูลเชิงประจักษ์สามารถอ้างอิงได้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ และมีศูนย์บริการข้อมูลด้านการกระบวนกรยุติธรรม (Data Exchange Center หรือ DXC) จากการทำ MOU กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานที่ลงนาม MOU ร่วมกัน

๒๒. ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย**(๒๒.๑) กฎหมายนี้มีการบังคับใช้หรือไม่ อย่างไร**

มีการบังคับใช้โดยมีการจัดประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ(กพยช.) อย่างสม่ำเสมอ มีการจัดทำแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศ กระบวนการยุติธรรมเสนอต่อคณะรัฐมนตรีทุกรอบ ๔ ปีและยังมีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการภายใต้กพยช. เช่น คณะอนุกรรมการพัฒนากฎหมายและการบังคับใช้เป็นต้น เพื่อให้มีการวางแผนงานและแนวนโยบายที่เกี่ยวข้องและเสนอต่อ กพยช. พิจารณา เพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบต่อไปนอกจากนี้และสำนักงานกิจการยุติธรรมก็ยังคงปฏิบัติหน้าที่ตามหมวด ๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้อยู่อย่างต่อเนื่องเช่นกัน

(๒๒.๒) หากมีการบังคับใช้ เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ อย่างไร

เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เนื่องจากมีการปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้อยู่อย่างต่อเนื่อง และจากค่าคะแนนเฉลี่ยของประชาชนผู้ใช้บริการมีความพึงพอใจ สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนได้ และการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(๒๒.๓) ประชาชนมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร

ประชาชนไม่มีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย

(๒๒.๔) เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์หรือไม่

- ไม่มี -

(๒๓) กฎหมายนี้คุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัตินี้มีความคุ้มค่าและได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ได้รับกับภาระของประชาชนและทรัพยากร ที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่ให้แก่ประชาชนให้ต้องกระทำหรืองดเว้นกระทำการใด และทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ โดยหลักจะมุ่งเน้นใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วเป็นหลัก เช่น ผู้เชี่ยวชาญหรือบุคลากร งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เป็นต้น ถือเป็นกฎหมายเชิงบริหารที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชน กระบวนการยุติธรรม และสังคมโดยรวม

(๒๔) สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ ประเมินแล้วอยู่ในระดับ (B) คือ การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี สมควรปรับปรุงพระราชบัญญัตินี้ในบางประการ ดังนี้

๑. ให้แก้ไขมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยเพิ่มผู้แทนจากองค์กรภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และกำหนดจำนวนของผู้แทนทุกภาคส่วนให้ได้สัดส่วน รวมถึงเพิ่มจำนวนของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จากจำนวน ๓ คน เป็นจำนวนไม่น้อยกว่า ๕ คน แต่ไม่เกิน ๗ คน เพื่อให้นโยบายที่กำหนดออกมาจากคณะกรรมการชุดนี้มีความเป็นธรรม รับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย และเกิดประโยชน์ต่องานยุติธรรมในส่วนรวมอย่างแท้จริง

๒. ปรับระยะเวลาของแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและแผนแม่บท เทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรม เป็นแผนระยะ ๕ ปี ตามมาตรา ๑๘ เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนระดับชาติอื่น ๆ

๓. เพิ่มเติมอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๑๐ (๕) “กำกับ ติดตามการดำเนินการโครงการต่าง ๆ ภายใต้แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ โดยการกำหนดตัวชี้วัดร่วม เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติราชการประจำปี” เนื่องจากบทบาทของแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ มีบทบาทค่อนข้างน้อย

๔. กำหนดบทบาทบัญญัติให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามแผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติและแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศกระบวนการยุติธรรมมีบทบาทหน้าที่ในการแสวงหาและกำหนดแนวทางในการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานและบูรณาการการทำงานในกระบวนการยุติธรรมร่วมกัน โดยเน้นให้มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อความสะดวกและรวดเร็วของการดึงข้อมูลมาใช้งาน ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานต้นทางจนถึงปลายทางสามารถประสานงานและส่งต่อการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง โดยอาจกำหนดให้มีหน่วยงานกลางเพื่อทำหน้าที่ กรองข้อมูลเพื่อปรับข้อมูล ให้มีความเป็นปัจจุบันและเป็นข้อมูลชุดเดียวกัน เพื่อให้มีความเป็นเอกภาพเมื่อนำไปใช้งาน นอกจากนี้ให้มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการเสนอปัญหาในการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่นในกระบวนการยุติธรรมต่อที่ประชุมคณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติอันเป็นการเสนอปัญหาเชิงรุก เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาด้านกระบวนการยุติธรรมอย่างตรงจุด

(๒๕) สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายหรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร

- ไม่มี -

บทที่ ๓

ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI)

๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการ

การพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป และเป็นไปตามความต้องการของประชาชน ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๗๗ ดังนั้น หน่วยงานของรัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย ด้วยแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย (Law Enforcement Indicator Assessment Innovation: LEI-AI) ซึ่งเป็นเครื่องมือการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และสามารถต่อยอดสู่การผลักดันให้มีการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เกิดผลในทางปฏิบัติตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย และเป็นมาตรการอย่างหนึ่งที่จะส่งผลให้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ของรัฐ เกิดประสิทธิภาพ เพื่อให้มุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ในการนำเครื่องมือการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายอย่างเป็น รูปธรรม ควรมีการประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่เครื่องมือดังกล่าวไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบังคับ ใช้กฎหมายหรือกฎหมายในแต่ละฉบับ เช่น การจัดทำวิดีโอเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านทางช่องทางสื่อออนไลน์ต่าง ๆ และการจัดทำ Infographic เป็นต้น เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้เห็นถึงความสำคัญของการนำแพลตฟอร์มฯ ดังกล่าวมาใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายอย่างแพร่หลายมากขึ้น และส่งเสริมให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายของกฎหมายและกฎหมายทั้งหมดที่ครบระยะเวลาที่เหมาะสมที่จะต้องประเมิน

๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการและการใช้

สำนักงานกิจการยุติธรรม มีข้อเสนอแนะดังนี้

๑. เห็นควรมีปุ่มไอคอนกดบันทึกต่อท้ายในการกรอกข้อความและอัปโหลดรูปภาพทุกครั้ง ทุกหัวข้อ เนื่องจากเวลาใช้งานในระบบ ในการกรอกข้อความและอัปโหลดรูปภาพ มีหลายครั้งที่กรอกข้อความ อัปโหลดรูปภาพ ไปเป็นจำนวนมากแล้ว พอกดปุ่มบันทึกที่มีแค่ตอนท้าย ระบบไม่เสถียร เว็บล่ม ทำให้ข้อความและรูปภาพที่กรอกลงไปไม่ถูกบันทึก ทำให้เสียเวลาในการทำรายงานมาก

๒. เห็นควรมีปุ่มไอคอนดูรายงานการกรอกข้อมูลก่อนกดแปลงไฟล์เป็น word หรือ PDF เพื่อตรวจสอบข้อความให้ถูกต้องเพื่อสะดวกรวดเร็วในการใช้ระบบ

๓. ในช่วงการอบรมการใช้ระบบ ระบบไม่สามารถเข้าใช้งานได้บ่อยครั้งและมีความเสถียรน้อย จึงเสนอแนะให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพของระบบให้มีความเสถียรมากขึ้น

๓.๓ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการประยุกต์ใช้องค์ความรู้

สำนักงานกิจการยุติธรรม ไม่มีข้อเสนอแนะข้อนี้

๓.๔ ข้อเสนอแนะในการจัดฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

สำนักงานกิจการยุติธรรม เสนอให้มีการเพิ่มระยะเวลาในการฝึกการใช้งานให้มากขึ้น เพื่อให้ผู้เข้าอบรมมีความเข้าใจในการใช้งานระบบได้ดียิ่งขึ้น

รายงานสรุปผลการทบทวนและประเมินผลเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย ด้วยเครื่องมือแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย

บทสรุปผู้บริหาร

รายงานสรุปผลการทบทวนและประเมินผลเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายด้วยเครื่องมือแพลตฟอร์มนวัตกรรมการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมาย เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม รุ่นที่ ๗ : การประยุกต์ใช้เครื่องมือในการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยในเบื้องต้น อีกทั้งเพื่ออธิบายถึงเครื่องมือในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้กฎหมาย และทดสอบการใช้งานจริง ตลอดจนเพื่อประเมินผลงานวิจัยการทบทวนและประเมินผลเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายมาให้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลต่อไป

ทั้งนี้ จากการดำเนินการโดยทีมคณะวิทยากรจากคณะสังคมศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ โดย พันตำรวจเอกโสรัถย์ กลั้ววิลาและคณะ สามารถสรุปสาระสำคัญของผลที่ได้จากการดำเนินการตามกรอบของวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. ระดับความรู้ความเข้าใจถึงเครื่องมือในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้กฎหมาย ด้วยการทดสอบจากแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม (Pre-Test) และหลังการฝึกอบรม (Post-Test) พบว่าค่าคะแนนมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรม (Pre-Test) อยู่ที่ ๔.๗๐ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๐๐ และหลังการฝึกอบรม (Post-Test) อยู่ที่ ๘.๑๑ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๘๑.๐๕

๒. การทดสอบการใช้งานจริง ได้มีการดำเนินการทดสอบกับกฎหมายทั้งสิ้น ๑๓ ฉบับ จาก ๙ หน่วยงาน โดยสามารถสรุปผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้กฎหมายจากการทดสอบการใช้งานจริงได้ดังนี้

พระราชบัญญัติ	ผู้รับผิดชอบ	ผลการประเมิน	แปลค่า
๑. พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔	สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	๒๑.๗๖	(FF) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงเร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
๒. พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘	สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม	๖๗.๒๒	(C) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงในองค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ
๓. พระราชบัญญัติคุมประพฤติ พ.ศ. ๒๕๕๙	กรมคุมประพฤติ	๙๘.๖๑	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
๔. พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๕๔	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	๘๖.๘๑	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี

พระราชบัญญัติ	ผู้รับผิดชอบ	ผลการประเมิน	แปลค่า
๕. พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒	กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ	๘๕.๕๖	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี
๖. พระราชบัญญัติกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔	กรมบังคับคดี	๘๑.๒๕	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี
๗. พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	๙๔.๔๕	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
๘. พระราชบัญญัติการบริหารการแก้ไขบำบัดฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑	กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน	๘๑.๐๒	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี
๙. พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขังตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๖	กรมราชทัณฑ์	๗๙.๘๖	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี
๑๐. พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗	กรมสอบสวนคดีพิเศษ	๘๙.๓๑	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
๑๑. พระราชบัญญัติเนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗	สถาบันนิติวิทยาศาสตร์	๕๖.๙๕	(F) การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงหรือแก้ไข
๑๒. พระราชบัญญัติการให้บริการด้านนิติวิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙	สถาบันนิติวิทยาศาสตร์	๙๘.๖๑	(A) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดีมาก
๑๓. พระราชบัญญัติพัฒนาการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙	สำนักงานกิจการยุติธรรม	๗๗.๐๔	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี

๓. ผลการประเมินผลงานวิจัยการทบทวนและประเมินผลเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล สามารถสรุปได้เป็นประเด็นย่อยได้ ดังนี้

๓.๑ ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC : Index of item objective congruence) ของเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Indicators Plus : LEI+) กับแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยประเมินจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมซึ่งผ่านการอบรมสร้างการรับรู้และทดสอบการใช้งานจริง จำนวน ๓๘ ราย ในจำนวนข้อคำถามจำนวน ๔๓ ข้อ ได้ค่าความสอดคล้อง (IOC : Index of item objective congruence) ของเครื่องมือเฉลี่ยทั้งฉบับที่ระดับ ๐.๙๕ ซึ่งมากกว่าค่ามาตรฐานที่ยอมรับได้ที่ ๐.๗๐

๓.๒ ผลการประเมินผลเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่ค่าคะแนนเฉลี่ยที่ ๔.๐๗ คะแนน จาก ๕.๐๐ คะแนน โดยมีด้านที่ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าคะแนนเฉลี่ยที่ ๔.๒๖ คะแนน ได้แก่ เครื่องมือมีการนำระบบสารสนเทศมาช่วยให้การใช้งานง่ายขึ้น

และเครื่องมือนี้ช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย รองลงมาคือเครื่องมือมีความสะดวกในการใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าคะแนนเฉลี่ยที่ ๔.๐๐ คะแนน และเครื่องมือมีคู่มือในการใช้งานที่เข้าใจง่าย และมีรายละเอียดชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าคะแนนเฉลี่ยที่ ๓.๙๓ คะแนน และน้อยที่สุดคือเครื่องมือมีความเป็นมิตรกับผู้ใช้งาน (User Friendliness) อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าคะแนนเฉลี่ยที่ ๓.๘๙ คะแนน

๓.๓ การระดมความคิดเห็นและรวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ได้มีการสรุปและรวบรวมความเห็นที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความเห็นและการทดสอบการใช้งานจริงจากผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยจากการระดมความคิดเห็นสามารถรวบรวมและสรุปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ได้ทั้งข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเครื่องมือและการใช้ประโยชน์ ซึ่งจากการระดมความคิดเห็นและรวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ มีความเห็นว่าควรมีการประชาสัมพันธ์และแจกจ่ายเครื่องมือนี้ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทราบและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดย ควรมีช่องทางในการประชาสัมพันธ์และแจกจ่ายเครื่องมือที่สะดวกและเข้าถึงง่ายเมื่อได้รับการอนุมัติให้สามารถไปใช้ได้ รวมทั้งการทำหนังสือเวียนแจ้งหน่วยงานราชการทั่วประเทศเพื่อให้ทราบถึงเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายและประโยชน์ของเครื่องมือ นอกจากนี้สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ควรประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อนำเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายที่มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ มาใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายที่กำลังจะมีการเสนอใหม่หรือครบรอบการประเมิน ตลอดจนเตรียมความพร้อมแก่บุคลากรในการดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทั้งนี้เนื่องจากทุกหน่วยงานที่ต้องทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายเป็นการดำเนินการครั้งแรก ซึ่งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินการ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเครื่องมือในการที่เข้าไปช่วยในการเตรียมตัวและเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องสำหรับการประเมินสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ในการที่จะช่วยในส่วนดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังได้มีการเสนอให้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย การเตรียมข้อมูลหรือทำคำอธิบายในแต่ละเกณฑ์พิจารณาควรวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการที่กำหนดให้ทราบถึงผลของการดำเนินการ รวมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินการที่กำหนดในแต่ละเกณฑ์พิจารณา ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสำหรับการนำไปใช้ในการตอบแบบรายงานการประเมินสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตลอดจนการนำเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายไปใช้ควรมีการเลือกให้เหมาะสมกับบริบทของกฎหมายแต่ละฉบับ/ประเภท โดยเจ้าหน้าที่ที่สามารถที่จะปรับจำนวนตัวชี้วัดและปรับข้อความในเกณฑ์พิจารณาให้เหมาะสมกับกฎหมายที่จะประเมิน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเจ้าหน้าที่ที่จะต้องทำความเข้าใจกฎหมายที่จะประเมินให้ชัดเจนว่าเป็นกฎหมายประเภทใด มีวัตถุประสงค์/เจตนารมณ์อะไร ต้องการให้เกิดผลอะไรกับใครบ้าง (Stakeholders) เพื่อช่วยในการที่จะตัดสินใจตัวชี้วัดและเกณฑ์พิจารณาไปใช้ในการเตรียมข้อมูลสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

บทที่ ๑
ระดับความรู้ความเข้าใจถึงเครื่องมือ
ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้กฎหมาย

ตามขอบเขตของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม รุ่นที่ ๗ : การประยุกต์ใช้เครื่องมือในการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมาย ที่กำหนดให้อธิบายถึงเครื่องมือในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้กฎหมาย คณะวิทยากรจึงได้ดำเนินการในการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยได้กำหนดรายละเอียดในการเรียนการสอนทั้งสิ้น ๒๑ ชั่วโมง โดยเป็นการบรรยาย ๖ ชั่วโมง บรรยายและฝึกปฏิบัติ ๑๘ ชั่วโมง และ Self Learning ๑๕ ชั่วโมง โดยกำหนดตารางและแผนการสอน ดังนี้

วัน-เวลา	แผนการสอน/กิจกรรม
๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	ที่มาและความสำคัญในการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมาย (๓ ชั่วโมง)
๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น.	การใช้ระบบและคำอธิบาย ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย/กฎ (๓ ชั่วโมง)
๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	การใช้ระบบและคำอธิบาย ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย/กฎ ส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎ ส่วนที่ ๕ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎและข้อเสนอแนะเพื่อ การดำเนินการ การวางแผนในการจัดเก็บข้อมูลและการสำรวจ (๓ ชั่วโมง)
๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น.	ฝึกปฏิบัติการนำเข้าสู่ข้อมูลสู่ระบบและการอ้างอิงเอกสารหลักฐานประกอบ (๓ ชั่วโมง)
๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	Self Learning เก็บข้อมูลประกอบการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับกฎหมาย (๓ ชั่วโมง)
๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น.	Self Learning เก็บข้อมูลประกอบการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับกฎหมาย (๓ ชั่วโมง)

วัน-เวลา	แผนการสอน/กิจกรรม
๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	นำเสนอผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ การปรับปรุงผลการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมาย และการเสนอ ข้อเสนอแนะ (๓ ชั่วโมง)
๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น.	ฝึกปฏิบัติการนำเข้าสู่ข้อมูลสู่ระบบและการอ้างอิงเอกสารหลักฐานประกอบ (๓ ชั่วโมง)
๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	Self Learning เก็บข้อมูลประกอบการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับกฎหมาย (๓ ชั่วโมง)
๒๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น.	Self Learning เก็บข้อมูลประกอบการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับกฎหมาย (๓ ชั่วโมง)
๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ๐๙.๐๐-๑๒.๐๐ น.	แนวทางในการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติและข้อเสนอแนะ ปรับปรุงผลการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมาย (๓ ชั่วโมง)
๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖ ๑๓.๐๐-๑๖.๐๐ น.	แนวทางในการนำผลการประเมินไปสู่การปฏิบัติและข้อเสนอแนะ ปรับปรุงผลการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมาย (๓ ชั่วโมง) พิธีปิด

ทั้งนี้ คณะวิทยากรได้วัดระดับความรู้ความเข้าใจถึงเครื่องมือในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้กฎหมาย ด้วยการทดสอบจากแบบทดสอบก่อนการฝึกอบรม (Pre-Test) และหลังการฝึกอบรม (Post-Test) พบว่าค่าคะแนนมีแนวโน้มสูงขึ้น จากผู้เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน ๓๐ คน โดยค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรม (Pre-Test) อยู่ที่ ๔.๗๐ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๐๐ และหลังการฝึกอบรม (Post-Test) อยู่ที่ ๘.๘๗ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๑๐ คะแนน คิดเป็นร้อยละ ๘๘.๖๗ โดยมีรายละเอียดสามารถสรุปได้ ดังนี้

ข้อคำถาม	Pre-Test (N= ๓๐)	Post-Test (N= ๓๐)
๑. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตราใดกำหนดให้รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมาย ที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือ การประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัว บทกฎหมายต่าง ๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ ☐ มาตรา ๔๔ ☐ มาตรา ๕๕ ☐ มาตรา ๖๖ ☒ มาตรา ๗๗	๒๗ (๙๐.๐๐%)	๓๐ (๑๐๐.๐๐%)
๒. เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายภายหลังเมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว และพัฒนากฎหมายให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปและการเข้าถึงบทบัญญัติของกฎหมายของประชาชน จึงกำหนดให้ตรากฎหมายใด ☒ พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ ☐ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๕๒ ☐ พระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๕๖ ☐ พระราชบัญญัติ ประกอบ รัฐธรรมนูญว่า ด้วย คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐	๒๘ (๙๓.๓๓%)	๓๐ (๑๐๐.๐๐%)
๓. ข้อใดถูกต้อง ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายผ่านเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย ☒ การขับเคลื่อนการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย คือ การประเมินความเหมาะสมของกฎหมาย และผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายโดยหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายนั้น และจะต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องด้วยเสมอ ☐ เฉพาะหน่วยงานในฝ่ายบริหารและคณะรัฐมนตรีจะได้รับประโยชน์จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ ของกฎหมาย ☐ หากหน่วยงานจะเสนอร่างกฎหมายเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายจะต้องประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายนั้นก่อนเสมอ ☐ สามารถใช้เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (LEI) แทนรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ ของกฎหมายได้	๑๗ (๕๖.๖๗%)	๒๖ (๘๖.๖๗%)

ข้อคำถาม	Pre-Test (N= ๓๐)	Post-Test (N= ๓๐)
๔. โครงการทบทวนและประเมินผลเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Indicators : LEI) เป็นการดำเนินโครงการให้สอดคล้องกับกฎหมายฉบับใด ☐ มาตรา ๗๗ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ ☐ พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ ☒ ใช่ ทั้ง ๒ ข้อ ☐ ไม่ใช่ ทั้ง ๒ ข้อ	๒๖ (๘๖.๖๗%)	๒๙ (๙๖.๖๗%)
๕. จำนวนส่วนของแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย (Law Enforcement Indicators Plus : LEI+) มีจำนวนกี่ส่วน ☐ ๒ ส่วน ☐ ๓ ส่วน ☐ ๔ ส่วน ☒ ๕ ส่วน	๗ (๒๓.๓๓%)	๓๐ (๑๐๐.๐๐%)
๖. ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย ประกอบด้วย กี่องค์ประกอบ ☐ ๖ องค์ประกอบ ☐ ๗ องค์ประกอบ ☒ ๘ องค์ประกอบ ☐ ๙ องค์ประกอบ	๐ (๐.๐๐%)	๒๑ (๗๐.๐๐%)
๗. ข้อใด ไม่ใช่ ประเด็นในองค์ประกอบของ ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย ☐ กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร ☐ มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่อง และในประเด็นใด ☐ การใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามีประเด็นยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่) อย่างไร ☒ กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชนหรือไม่ เพียงใด	๒ (๖.๖๗%)	๒๔ (๘๐.๐๐%)

ข้อคำถาม	Pre-Test (N= ๓๐)	Post-Test (N= ๓๐)
๘. ข้อใดไม่ใช่ ส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย มีองค์ประกอบ ทั้ง ๕ องค์ประกอบ ☐ มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น ☐ การดำเนินการของหน่วยงานเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ☐ ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ☒ มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่อย่างไร	๘ (๒๖.๖๗%)	๒๔ (๘๐.๐๐%)
๙. ส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ในกรณีที่ประชาชนไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมาย จะต้องประเมินคะแนนเท่าใด ☒ ๐ คะแนน ☐ ๑ คะแนน ☐ ๒ คะแนน ☐ ๓ คะแนน	๒๒ (๗๓.๓๓%)	๓๐ (๑๐๐.๐๐%)
๑๐.จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย หากได้รับการประเมิน ในระดับ (F) หมายถึง การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มีประสิทธิภาพต้องปรับปรุงหรือแก้ไข จะมีคะแนนอยู่ในเกณฑ์ประเมินผลในช่วงใด ☐ ๐.๐๐๐ - ๕๐.๐๐๐ ☒ ๕๐.๐๐๑ - ๖๒.๕๐๐ ☐ ๖๒.๕๐๑ - ๗๕.๐๐๐ ☐ ๗๕.๐๐๑ - ๘๗.๕๐๐	๔ (๑๓.๓๓%)	๒๑ (๗๐.๐๐%)
สรุปภาพรวม คะแนนเฉลี่ย ๑๐ คะแนน (ร้อยละ)	๔.๗๐ (๔๗.๐๐%)	๘.๘๗ (๘๘.๖๗%)

บทที่ ๒
การทดสอบการใช้งานจริง
เครื่องมือในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้กฎหมาย

ตามขอบเขตของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม รุ่นที่ ๗ : การประยุกต์ใช้เครื่องมือในการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมาย **ที่กำหนดให้ดำเนินการทดสอบการใช้งานจริง ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้กฎหมาย** คณะวิทยากรจึงได้ดำเนินการในการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยได้กำหนดรายละเอียดในการเรียนการสอนทั้งสิ้น ๒๑ ชั่วโมง โดยเป็นการบรรยาย ๖ ชั่วโมง บรรยายและฝึกปฏิบัติ ๑๘ ชั่วโมง และ Self Learning ๑๕ ชั่วโมง โดยดำเนินการทดสอบการใช้งานจริง ได้มีการดำเนินการทดสอบกับกฎหมายทั้งสิ้น ๑๓ ฉบับ จาก ๙ หน่วยงาน โดยรายละเอียดในการประเมิน สามารถสรุปได้ดังนี้

๒.๑ เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย/กฎ

เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย/กฎ โดยแบ่งออกเป็น ๓ แบบตามประเภทของกฎหมาย/กฎ ได้แก่ ๑) กฎหมาย/กฎที่มีลักษณะบังคับ ๒) กฎหมาย/กฎประเภทการให้บริการ และ ๓) กฎหมาย/กฎประเภทการบริหารเชิงนโยบาย แต่อย่างไรก็ตามอาจจะมีกฎหมาย/กฎที่มีลักษณะแตกต่างจากที่มีการแบ่งทั้งสามประเภทข้างต้น ดังนั้นเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการประเมินสามารถใช้ดุลพินิจในการเลือกตัวชี้วัดที่เหมาะสมและปรับข้อความของเกณฑ์พิจารณาให้เหมาะสมกับบริบทของกฎหมาย/กฎที่จะประเมิน โดยเครื่องมือการประเมินผลบังคับใช้กฎหมาย/กฎมุ่งเน้นไปที่การนำไปใช้ในการช่วยเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎในการเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรายงานผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎตามที่พระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมาย/กฎและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎ พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนด ซึ่งสามารถนำไปใช้ประเมินกฎหมาย/กฎ ตามมาตรา ๒๘ ประกอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด และประกาศหรือคำสั่งที่มีผลบังคับ เช่นเดียวกับกฎหมาย/กฎ รวมทั้งกฎที่ออกตามความในกฎหมาย/กฎข้างต้นด้วย โดยมีข้อยกเว้นในมาตรา ๒๙ ซึ่งประกอบด้วยกฎหมาย/กฎ ดังนี้

(๑) กฎหมาย/กฎที่มีผลใช้บังคับเฉพาะระยะเวลาหนึ่งและระยะเวลานั้นได้ล่วงพ้นไปแล้ว เช่น กฎหมาย/กฎว่าด้วยงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ กฎหมาย/กฎว่าด้วยการโอนงบประมาณรายจ่าย กฎหมาย/กฎว่าด้วยการกู้เงินของรัฐบาล เป็นต้น

(๒) กฎหมาย/กฎที่บัญญัติให้ดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง และได้มีการดำเนินการตามกฎหมาย/กฎนั้นแล้ว เช่น กฎหมาย/กฎให้ใช้ประมวลกฎหมาย/กฎ กฎหมาย/กฎเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ กฎหมาย/กฎโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน กฎหมาย/กฎจัดตั้งศาล กฎหมาย/กฎจัดตั้งจังหวัด เป็นต้น

(๓) กฎหมาย/กฎว่าด้วยการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม หรือการจัดตั้งหรือการจัดองค์กรของหน่วยงานของรัฐ เฉพาะที่ไม่มีผลกระทบต่อประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ ผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ)

(๔) กฎหมาย/กฎที่กำหนดลักษณะของเครื่องแสดงวิทยฐานะ เครื่องหมาย หรือเครื่องแบบ

(๕) ประมวลกฎหมาย/กฎ

(๖) กฎหมาย/กฎอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ได้แก่ ๑) กฎมณเฑียรบาลทุกฉบับและที่แก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมาย/กฎเกี่ยวกับกิจการในพระมหากษัตริย์ ๒) กฎหมาย/กฎเกี่ยวกับการบริหารการศาสนา ๓) กฎหมาย/กฎเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลของข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ และ ๔) กฎหมาย/กฎเกี่ยวกับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันสำหรับองค์การระหว่างประเทศและการประชุมระหว่างประเทศในประเทศไทย

๒.๒ องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ของเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย/กฎ

เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย/กฎ โดยแบ่งออกเป็น ๓ แบบตามประเภทของกฎหมาย/กฎ ได้แก่ ๑) กฎหมาย/กฎที่มีลักษณะบังคับ ๒) กฎหมาย/กฎประเภทการให้บริการ และ ๓) กฎหมาย/กฎประเภทการบริหารเงินนโยบาย เพื่อนำมาสู่การกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียของกฎหมาย/กฎแต่ละประเภท โดยมีรายละเอียดในการประเมิน ๕ ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น

ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย/กฎ

ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย/กฎ

ส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎ

ส่วนที่ ๕ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ

โดยมีรายละเอียดในการประเมินเป็น ๓ ส่วน จาก ๕ ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ ๒-๔ โดยจำแนกเป็นการประเมินกฎหมาย/กฎที่มีลักษณะบังคับประกอบด้วย ๑๖ องค์ประกอบ ๓๕ ตัวชี้วัด โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย/กฎ คำนำน้าหนักคะแนน ๑๐๐ คะแนน

ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย/กฎ คำนำน้าหนักคะแนน ๑๐๐ คะแนน

ส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎ คำนำน้าหนักคะแนน ๑๐๐ คะแนน

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัว บ่งชี้	ค่าน้ำหนัก
LE+ ๑	ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น	NA	NA
LE+ ๑.๑	หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA
LE+ ๑.๒	หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย/กฎ	NA	NA
LE+ ๑.๓	ผู้รักษาการตามกฎหมาย/กฎ	NA	NA
LE+ ๑.๔	เหตุแห่งการประเมินสัมฤทธิ์	NA	NA
LE+ ๑.๕	วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA
LE+ ๑.๖	รายชื่อกฎที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์	NA	NA
LE+ ๑.๗	รายชื่อกฎที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ(ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎ)	NA	NA
LE+ ๒	ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย/กฎ	๒๐	๑๐๐.๐๐๐
LE+ ๒.๑	กฎหมาย/กฎนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด	๓	๑๒.๕๐๐
LE+ ๒.๒	มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมาย/กฎนี้ คือ	๓	๑๒.๕๐๐

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัว บ่งชี้	ค่าน้ำหนัก
LE+ ๒.๓	กฎหมาย/กฎนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ ผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ)ต้องกระทำการ หรือดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่ อย่างไร	๒	๑๒.๕๐๐
LE+ ๒.๔	กฎหมาย/กฎนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ)หรือไม่ เพียงใด	๒	๑๒.๕๐๐
LE+ ๒.๕	ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ ผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ) ได้รับจากการมีกฎหมาย/กฎนี้ คือ.....	๓	๑๒.๕๐๐
LE+ ๒.๖	กฎหมาย/กฎนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่ อย่างไร (ให้พิจารณาตอบเฉพาะประเด็นสำคัญที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของกฎหมาย/กฎ โดยไม่ต้องตอบทุกประเด็นก็ได้)	๒	๑๒.๕๐๐
LE+ ๒.๗	มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย/กฎ หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย/กฎอย่างไร	๓	๑๒.๕๐๐
LE+ ๒.๘	มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย/กฎนี้หรือไม่ อย่างไร	๒	๑๒.๕๐๐
LE+ ๓	ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย/กฎ	๖	๑๐๐.๐๐๐
LE+ ๓.๑	กฎหมาย/กฎนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมาย/กฎอื่นหรือไม่ อย่างไร	๑	๓๓.๓๓๓
LE+ ๓.๒	มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมาย/กฎนี้กี่เรื่อง และในประเด็นใด	๒	๓๓.๓๓๓
LE+ ๓.๓	การใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมาย/กฎนี้ (ถ้ามีประเด็นยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่) อย่างไร	๓	๓๓.๓๓๓
LE+ ๔	ส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎ	๙	๑๐๐.๐๐๐
LE+ ๔.๑	มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น	๑	๒๐.๐๐๐

องค์ประกอบ /ตัวบ่งชี้	ประเด็น	จำนวนตัว บ่งชี้	ค่าน้ำหนัก
LE+ ๔.๒	ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย/กฎ ของกฎหมาย/กฎฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ ๒.๖ มาประกอบการ พิจารณาด้วยแล้วหรือไม่	๑	๒๐.๐๐๐
LE+ ๔.๓	การดำเนินการของหน่วยงานเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ กฎหมาย/กฎ	๒	๒๐.๐๐๐
LE+ ๔.๔	ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎ	๔	๒๐.๐๐๐
LE+ ๔.๕	กฎหมาย/กฎนี้มีความคุ้มค่าหรือได้สัดส่วนเมื่อเทียบประโยชน์ที่ ได้รับกับภาระของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ ผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้อง วิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ) และ ทรัพยากรที่ใช้ในการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย/กฎ	๑	๒๐.๐๐๐
LE+ ๕	ส่วนที่ ๕ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย/กฎและ ข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ	๓๕	๓๐๐.๐๐๐

๒.๓ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้กฎหมายจากการทดสอบการใช้งานจริง

คณะวิทยากรจึงได้ดำเนินการในการจัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยได้กำหนดรายละเอียดใน
การเรียนการสอนทั้งสิ้น ๒๑ ชั่วโมง โดยเป็นการบรรยาย ๖ ชั่วโมง บรรยายและฝึกปฏิบัติ ๑๘ ชั่วโมง และ
Self Learning ๑๕ ชั่วโมง โดยดำเนินการทดสอบการใช้งานจริง ได้มีการดำเนินการทดสอบกับกฎหมายทั้งสิ้น
๑๓ ฉบับ จาก ๙ หน่วยงาน โดยสามารถสรุปผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ในการบังคับใช้กฎหมายจากการทดสอบ
การใช้งานจริงได้ดังนี้

พระราชบัญญัติ	ผู้รับผิดชอบ	การ วิเคราะห์ ความ จำเป็นและ ผลกระทบ	การ ตรวจสอบ เนื้อหา	การ ประเมิน ผลสัมฤทธิ์	ผลการ ประเมิน	แปลค่า
๑. พระราชบัญญัติว่าด้วย ความผิดอันเกิดจากการ ใช้เช็ค พ.ศ. ๒๕๓๔	สำนักงาน ปลัดกระทรวง ยุติธรรม	๒๙.๑๗	๑๑.๑๑	๒๕.๐๐	๒๑.๗๖	(FF) การดำเนินการเพื่อ บังคับใช้กฎหมายนี้ไม่มี ประสิทธิภาพต้องปรับปรุง เร่งด่วนหรือพิจารณายกเลิก
๒. พระราชบัญญัติกองทุน ยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๘	สำนักงาน ปลัดกระทรวง ยุติธรรม	๙๑.๖๗	๕๐.๐๐	๖๐.๐๐	๖๗.๒๒	(C): การดำเนินการเพื่อบังคับ ใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพ แต่ควรต้องให้ปรับปรุงให้ องค์ประกอบที่มีค่าคะแนนต่ำ

พระราชบัญญัติ	ผู้รับผิดชอบ	การวิเคราะห์ ความ จำเป็นและ ผลกระทบ	การ ตรวจสอบ เนื้อหา	การ ประเมิน ผลสัมฤทธิ์	ผลการ ประเมิน	แปลคำ
๓. พระราชบัญญัติคุ้มครอง ประพณี พ.ศ. ๒๕๕๙	ก ร ม คุ ม ประพณี	๙๕.๘๓	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	๙๘.๖๑	(A) : การดำเนินการเพื่อ บังคับใช้กฎหมายนี้มี ประสิทธิภาพในระดับดีมาก
๔. พระราชบัญญัติ ค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทน และ ค่าใช้จ่ายแก่จำเลยใน คดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๔	กรมคุ้มครอง สิทธิ และ เสรีภาพ	๗๗.๐๘	๘๓.๓๓	๑๐๐.๐๐	๘๖.๘๑	(B) : การดำเนินการเพื่อ บังคับใช้กฎหมายนี้มี ประสิทธิภาพในระดับดี
๕. พระราชบัญญัติการไกล่ เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๖๒	กรมคุ้มครอง สิทธิ และ เสรีภาพ	๑๐๐.๐๐	๖๖.๖๗	๙๐.๐๐	๘๕.๕๖	(B) : การดำเนินการเพื่อ บังคับใช้กฎหมายนี้มี ประสิทธิภาพในระดับดี
๖. พระราชบัญญัติกักเรือ พ.ศ. ๒๕๓๔	กรมบังคับคดี	๙๓.๗๕	๑๐๐.๐๐	๕๐.๐๐	๘๑.๒๕	(B) : การดำเนินการเพื่อ บังคับใช้กฎหมายนี้มี ประสิทธิภาพในระดับดี
๗. พระราชบัญญัติศาล เยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดี เยาวชนและครอบครัว พ.ศ. ๒๕๕๓	กรมพินิจและ คุ้มครองเด็ก และเยาวชน	๑๐๐.๐๐	๘๓.๓๓	๑๐๐.๐๐	๙๔.๔๕	(A) : การดำเนินการเพื่อ บังคับใช้กฎหมายนี้มี ประสิทธิภาพในระดับดีมาก
๘. พระราชบัญญัติการ บริหารการแก้ไขบำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชนที่ กระทำผิด พ.ศ. ๒๕๖๑	กรมพินิจและ คุ้มครองเด็ก และเยาวชน	๕๔.๑๗	๘๘.๘๙	๑๐๐.๐๐	๘๑.๐๒	(B) : การดำเนินการเพื่อ บังคับใช้กฎหมายนี้มี ประสิทธิภาพในระดับดี
๙. พระราชบัญญัติวิธี ปฏิบัติเกี่ยวกับการกักขัง ตามประมวลกฎหมาย อาญา พ.ศ. ๒๕๐๖	กรมราชทัณฑ์	๘๙.๕๘	๑๐๐.๐๐	๕๐.๐๐	๗๙.๘๖	(B) : การดำเนินการเพื่อ บังคับใช้กฎหมายนี้มี ประสิทธิภาพในระดับดี
๑๐. พระราชบัญญัติการ สอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. ๒๕๔๗	กรมสอบสวน คดีพิเศษ	๘๙.๕๘	๘๓.๓๓	๙๕.๐๐	๘๙.๓๑	(A) : การดำเนินการเพื่อ บังคับใช้กฎหมายนี้มี ประสิทธิภาพในระดับดีมาก
๑๑. พระราชบัญญัติ เนติบัณฑิตยสภา พ.ศ. ๒๕๐๗	สถาบันนิติ วิทยาศาสตร์	๕๔.๑๗	๖๖.๖๗	๕๐.๐๐	๕๖.๙๕	(F) การดำเนินการเพื่อบังคับ ใช้ ก ฎ ห ม า ย นี้ ไม่ มี ประสิทธิภาพต้องปรับปรุง หรือแก้ไข
๑๒. พระราชบัญญัติการ ให้บริการด้านนิติ วิทยาศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๕๙	สถาบันนิติ วิทยาศาสตร์	๙๕.๘๓	๑๐๐.๐๐	๑๐๐.๐๐	๙๘.๖๑	(A) : การดำเนินการเพื่อ บังคับใช้กฎหมายนี้มี ประสิทธิภาพในระดับดีมาก

พระราชบัญญัติ	ผู้รับผิดชอบ	การวิเคราะห์ ความ จำเป็นและ ผลกระทบ	การ ตรวจสอบ เนื้อหา	การ ประเมิน ผลสัมฤทธิ์	ผลการ ประเมิน	แปลคำ
๑๓. พระราชบัญญัติ พัฒนาการบริหารงาน ยุติธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๙	สำนักงาน ก จ ก ร ยุติธรรม	๘๓.๓๓	๗๗.๗๘	๗๐.๐๐	๗๗.๐๔	(B) : การดำเนินการเพื่อบังคับใช้กฎหมายนี้มีประสิทธิภาพในระดับดี

บทที่ ๓

**การประเมินผลงานวิจัยการทบทวนและประเมินผล
เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายและข้อเสนอแนะ**

ตามขอบเขตของวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม
รุ่นที่ ๗ : การประยุกต์ใช้เครื่องมือในการประเมินผลสัมฤทธิ์การบังคับใช้กฎหมาย ที่กำหนดให้ประเมินผล
งานวิจัยการทบทวนและประเมินผลเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อ
พัฒนาประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล คณะวิทยากรจึงได้ดำเนินการเพื่อตอบวัตถุประสงค์
ดังนี้

๑. การประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC : Index of item objective congruence) ของ
เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Indicators Plus : LEI+) กับแบบรายงาน
การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๒. การประเมินผลเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม
๓. การระดมความคิดเห็นและรวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและสอดคล้องกับ
มาตรฐานสากล

โดยรายละเอียดในการประเมิน สามารถสรุปได้ดังนี้

**๓.๑ การประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC : Index of item objective congruence) ของ
เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Indicators Plus : LEI+) กับแบบ
รายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา**

ในการทดสอบการใช้เครื่องมือที่สอดคล้องกับแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของสำนักงาน
กฤษฎีกา คณะผู้วิจัยกำหนดค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
วัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (IOC : Index of item objective congruence) ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมจากการ
ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมตรวจสอบแบบสอบถาม โดยวัดในรายข้อไม่ต่ำกว่า ๐.๗๐ โดยปกติแล้วในการตรวจสอบ
โดยให้เกณฑ์ในการตรวจพิจารณาข้อคำถาม ดังนี้

- ให้คะแนน +๑ ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
- ให้คะแนน ๐ ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์
- ให้คะแนน -๑ ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

แล้วนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่า IOC ตามสูตร

โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อและรายด้าน จะสามารถสรุปผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC :
Index of item objective congruence) และความคิดเห็นต่อเครื่องมือการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย
โดยการนำเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Indicators : LEI) เพื่อความ
สอดคล้องกับแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
จากผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยผลการศึกษาพบว่าค่า IOC วัดในรายข้อ ปรากฏว่าทุกข้อ มีค่า IOC ไม่ต่ำกว่า
๐.๗๐ ตามเกณฑ์ที่กำหนด

ผลการประเมินค่าความสอดคล้อง (IOC : Index of item objective congruence) ของเครื่องมือ
การประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Indicators Plus : LEI+) กับแบบรายงานการ
ประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา โดยประเมินจากผู้เข้าร่วมกิจกรรมซึ่ง
ผ่านการอบรมสร้างการรับรู้และทดสอบการใช้งานจริง จำนวน ๓๘ ราย ในจำนวนข้อคำถามจำนวน ๔๓ ข้อ ได้

ค่าความสอดคล้อง (IOC : Index of item objective congruence) ของเครื่องมือเฉลี่ยทั้งฉบับที่ระดับ ๐.๙๕ ซึ่งมากกว่าค่ามาตรฐานที่ยอมรับได้ที่ ๐.๗๐ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

ข้อคำถาม	คะแนน IOC
ส่วนที่ ๑ แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๑ ข้อมูลเบื้องต้น (ชื่อกฎหมายที่เข้ารับการประเมิน)	
๑.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๑.๑ ถาว่า “หน่วยงานผู้รับผิดชอบการประเมินผลสัมฤทธิ์”	๐.๙๓
๑.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๑.๒ ถาว่า “หน่วยงานผู้บังคับใช้กฎหมาย”	๐.๙๖
๑.๓ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๑.๓ ถาว่า “ผู้รักษาการตามกฎหมาย”	๐.๙๖
๑.๔ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๑.๔ ถาว่า “เหตุแห่งการประเมินสัมฤทธิ์”	๐.๙๖
๑.๕ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๑.๕ ถาว่า “วันที่มีเหตุแห่งการประเมินผลสัมฤทธิ์”	๑.๐๐
๑.๖ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๑.๖ ถาว่า “รายชื่อกฎหมายที่เป็นส่วนหนึ่งของการประเมินผลสัมฤทธิ์”	๑.๐๐
๑.๗ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๑.๗ ถาว่า “รายชื่อกฎหมายที่ดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นการเฉพาะ (ประเมินผลสัมฤทธิ์เป็นรายฉบับตามแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย)	๐.๙๖
ส่วนที่ ๒ แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๒ การวิเคราะห์ความจำเป็นและผลกระทบของกฎหมาย	
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๒.๑ กฎหมายนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาใด	
๒.๑.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๑.๑ ถาว่า “หลักการและเหตุผลในการบัญญัติกฎหมายยังมีความสมเหตุ สมผล และเหมาะสมกับสถานการณ์การบังคับใช้ในปัจจุบัน โดยพิจารณาจากบทบัญญัติหรือมาตรการที่กำหนดว่ามี ความสามารถตอบสนองารมณ์ของกฎหมาย และสอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย”	๑.๐๐
๒.๑.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๑.๒ ถาว่า “ผลการวิเคราะห์ความสอดคล้องของกฎหมายฉบับที่ประเมินกับภารกิจหลักขององค์กรและ/หรือ ยุทธศาสตร์ชาติและ/หรือ แนวทางปฏิรูปของประเทศและ/หรือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ”	๐.๙๖
๒.๑.๓ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๑.๓ ถาว่า “การดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ตามข้อ LE + ๒.๑.๒-๒.๑.๑ หน่วยงานได้รับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ/หรือ ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้น”	๑.๐๐
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๒.๒ มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้	
๒.๒.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๒.๑ ถาว่า “หน่วยงานมีการกำหนดมาตรการสำคัญตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย”	๐.๙๓
๒.๒.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๒.๒ ถาว่า “หน่วยงานมีการดำเนินการขับเคลื่อนตามมาตรการสำคัญตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย”	๐.๙๓
๒.๒.๓ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๒.๓ ถาว่า “หน่วยงานมีการทบทวนมาตรการสำคัญตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย”	๐.๙๓

ข้อคำถาม	คะแนน IOC
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๒.๓ กฎหมายนี้มีบทบัญญัติกำหนดให้ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียต้องกระทำการ หรือดเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือไม่	
๒.๓.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๓.๑ ถามว่า “ผลกระทบทางลบจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ก่อให้เกิดสิ่งที่จะต้องกระทำ”	๐.๘๕
๒.๓.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๓.๒ ถามว่า “ผลกระทบทางลบจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ก่อให้เกิด "จำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย/งดเว้นให้กระทำ”	๐.๙๓
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๒.๔ กฎหมายนี้ยังมีความจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพการณ์พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่	
๒.๔.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๔.๑ ถามว่า “บทบัญญัติของกฎหมายยังมีจำเป็นและเหมาะสมกับสถานการณ์การบังคับใช้ในปัจจุบัน โดยพิจารณาจากบทบัญญัติหรือมาตรการที่กำหนดว่ามี ความสามารถในการบังคับใช้ได้สอดคล้องกับสภาพการณ์ พัฒนาการของเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย”	๐.๙๖
๒.๔.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๔.๒ ถามว่า “บทบัญญัติของกฎหมายยังมีจำเป็นและเหมาะสมและสามารถในการบังคับใช้ได้สอดคล้องกับภารกิจหลักขององค์กรและ/หรือ ยุทธศาสตร์ชาติและ/หรือ แนวทางปฏิรูปของประเทศและ/หรือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ”	๐.๙๓
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๒.๕ มาตรการสำคัญที่ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายนี้	
๒.๕.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๕.๑ ถามว่า “มีการดำเนินการประเมินหรือสำรวจด้านทัศนคติและความพึงพอใจของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้”	๑.๐๐
๒.๕.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๕.๒ ถามว่า “มีการดำเนินการประเมินหรือสำรวจด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้”	๐.๘๙
๒.๕.๓ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๕.๓ ถามว่า “มีการดำเนินการประเมินหรือสำรวจด้านการอำนวยความสะดวกของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้”	๐.๙๖
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๒.๖ กฎหมายนี้ก่อให้เกิดผลดังต่อไปนี้หรือไม่	
๒.๖.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๖.๑ ถามว่า “ผลกระทบทางบวกที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายนี้ ในประเด็นดังต่อไปนี้ ลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม เป็นการพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับหลักสากลและพันธกรณีระหว่างประเทศ มีผลกระทบทางบวกต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือสุขภาวะ หรือผลกระทบอื่นที่สำคัญ”	๐.๘๙

ข้อคำถาม	คะแนน IOC
๒.๖.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๖.๒ ถามว่า “ผลกระทบทางลบที่เกิดจากการบังคับใช้กฎหมายนี้ ในประเด็นดังต่อไปนี้ เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย เป็นอุปสรรคต่อการแข่งขัน หรือเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีผลกระทบลบต่อเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม หรือสุขภาวะ หรือผลกระทบอื่นที่สำคัญ”	๐.๘๙
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๒.๗ มีสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างไร	
๒.๗.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๗.๑ ถามว่า “มีข้อมูลเปรียบเทียบสถิติการดำเนินคดีและการลงโทษตามกฎหมาย หรือสถิติการปฏิบัติตามและการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ทั้งก่อนและภายหลังการบังคับใช้กฎหมายเพื่อวิเคราะห์ผลสำเร็จ ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น”	๐.๘๙
๒.๗.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๗.๒ ถามว่า “มีข้อมูลตัวเลขที่แสดงจำนวนข้อร้องเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหาที่เกิดจากการละเมิดกฎหมายนั้นทั้งก่อนและภายหลังการบังคับใช้กฎหมายและเกิดผลเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้น”	๐.๘๙
๒.๗.๓ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๗.๓ ถามว่า “มีการสำรวจหรือศึกษาวิจัยผลการดำเนินงานตามกฎหมายหรือการนำมาตรการทางกฎหมายมาใช้อย่างเป็นรูปธรรมในสภาพจริงหรือจ้างหน่วยงานภายนอกดำเนินการศึกษาวิจัย”	๑.๐๐
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๒.๘ มีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายนี้หรือไม่ อย่างไร	
๒.๘.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๘.๑ ถามว่า “ความสามารถในการเปลี่ยนเนื้อหาสาระของกฎหมายสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมผู้ปฏิบัติงานหรือผู้บังคับใช้กฎหมาย”	๐.๙๓
๒.๘.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๒.๘.๒ ถามว่า “ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและความรู้ของผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายหรือผู้มีส่วนได้เสียภายหลังที่กฎหมายมีผลบังคับใช้”	๐.๙๓
ส่วนที่ ๓ แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๓ การตรวจสอบเนื้อหาของกฎหมาย	
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๓.๑ กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร	
๓.๑ ท่านมีความเห็น กับข้อ LE+ ๓.๑ ถามว่า “กฎหมายนี้มีความสัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับกฎหมายอื่นหรือไม่ อย่างไร”	๑.๐๐
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๓.๒ มีการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง หรือร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเกี่ยวกับกฎหมายนี้กี่เรื่อง และในประเด็นใด	
๓.๒.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๓.๒.๑ ถามว่า “มีการตรวจสอบการเอื้อประโยชน์ของกฎหมายต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล”	๑.๐๐

ข้อคำถาม	คะแนน IOC
๓.๒.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๓.๒.๒ ถามว่า “มีการตรวจสอบการฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองหรือข้อร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินหรือคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ องค์กรอิสระ หรือองค์กรตรวจสอบอำนาจรัฐที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกฎหมายนี้”	๑.๐๐
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๓.๓ การใช้ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาในกฎหมายนี้ (ถ้ามีประเด็นยังมีความเหมาะสมอยู่หรือไม่) อย่างไร	
๓.๓.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๓.๓.๑ ถามว่า “หน่วยงานมีการกำหนดการใช้ระบบอนุญาต ระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย”	๐.๙๓
๓.๓.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๓.๓.๒ ถามว่า “ระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาตามยังมีการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่หรือบังคับใช้ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย”	๐.๙๓
๓.๓.๓ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๓.๓.๓ ถามว่า “หน่วยงานมีการทบทวนความเหมาะสมของระบบอนุญาตระบบคณะกรรมการ ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และโทษอาญาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย”	๐.๙๖
ส่วนที่ ๔ แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๔ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๔.๑ มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น	
๔.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๔.๑ ถามว่า “มีการดำเนินการในการรับฟังความคิดเห็น”	๑.๐๐
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๔.๒ ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ ๒.๖ มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่	
๔.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๔.๒ ถามว่า “ได้นำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายของกฎหมายฉบับนี้ ตามรายงานข้อ LE+ ๒.๖ มาประกอบการพิจารณาด้วยแล้วหรือไม่”	๐.๙๖
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๔.๓ การดำเนินการของหน่วยงานเพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	
๔.๓.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๔.๓.๑ ถามว่า “การดำเนินการอนวัตืตามตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียจะสามารถปฏิบัติตามกฎหมายหรือได้รับสิทธิประโยชน์จากกฎหมาย”	๐.๘๙
๔.๓.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๔.๓.๒ ถามว่า “ดำเนินการอื่นเพื่อปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย ในประเด็นดังนี้ ๑. ส่งเสริมความสามารถในการเปลี่ยนเนื้อหาสาระของกฎหมายสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรมผู้ปฏิบัติงานหรือผู้บังคับใช้กฎหมาย ๒. ส่งเสริมความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลและความรู้ของผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายหรือผู้มีส่วนได้เสียภายหลังที่กฎหมายมีผลบังคับใช้”	๐.๙๓

ข้อคำถาม	คะแนน IOC
แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๔.๔ ผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย	
๔.๔.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๔.๔.๑ ถาว่า “การบังคับใช้กฎหมาย”	๐.๙๖
๔.๔.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๔.๔.๒ ถาว่า “มีการดำเนินการประเมินผลสำเร็จตามเป้าหมายของกฎหมาย โดยเป็นการประเมินจากค่าคะแนนเฉลี่ยจากการศึกษา ใน ๓ ด้าน ได้แก่ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และด้านการอำนวยความสะดวก จากประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ ตามข้อ LE+ ๒.๕”	๐.๙๓
๔.๔.๓ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๔.๔.๓ ถาว่า “ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสียมีภาระหรือรัฐมีต้นทุนที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย”	๐.๙๖
๔.๔.๔ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๔.๔.๔ ถาว่า “เกิดผลที่ไม่ได้คาดคิดหรือไม่พึงประสงค์”	๑.๐๐
ส่วนที่ ๕ แบบประเมิน LEI+ ส่วนที่ ๕ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายและข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินการ	
๕.๑ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๕.๑ ถาว่า “สมควรยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหมายหรือไม่ อย่างไร”	๑.๐๐
๕.๒ ท่านมีความเห็น กับ ข้อ LE+ ๕.๒ ถาว่า “สมควรดำเนินการอื่นเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติตาม และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย หรือมีข้อเสนออื่นหรือไม่ อย่างไร”	๑.๐๐

๓.๒ การประเมินผลเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวม

ผลการประเมินผลเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย กำหนดช่วงคะแนนระดับความเห็นเป็น ๕ ช่วง ได้แก่

คะแนนค่าเฉลี่ย ๑.๐๐-๑.๕๐ หมายถึง ระดับเห็นด้วย น้อยที่สุด

คะแนนค่าเฉลี่ย ๑.๕๑-๒.๕๐ หมายถึง ระดับเห็นด้วย น้อย

คะแนนค่าเฉลี่ย ๒.๕๑-๓.๕๐ หมายถึง ระดับเห็นด้วย ปานกลาง

คะแนนค่าเฉลี่ย ๓.๕๑-๔.๕๐ หมายถึง ระดับเห็นด้วย มาก

คะแนนค่าเฉลี่ย ๔.๕๑-๕.๐๐ หมายถึง ระดับเห็นด้วย มากที่สุด

ผลการประเมินผลเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายในภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดที่ค่าคะแนนเฉลี่ยที่ ๔.๐๗ คะแนน จาก ๕.๐๐ คะแนน โดยมีด้านที่ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าคะแนนเฉลี่ยที่ ๔.๒๖ คะแนน ได้แก่ เครื่องมือมีการนำระบบสารสนเทศมาช่วยให้การใช้งานง่ายขึ้น และเครื่องมือนี้ช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย รองลงมาคือเครื่องมือมีความสะดวกในการใช้งาน อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าคะแนนเฉลี่ยที่ ๔.๐๐ คะแนน และเครื่องมือมีคู่มือในการใช้งานที่เข้าใจง่ายและมีรายละเอียดชัดเจน อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าคะแนนเฉลี่ยที่ ๓.๙๓ คะแนน และน้อยที่สุดคือเครื่องมือมีความเป็นมิตรกับผู้ใช้ (User Friendliness) อยู่ในระดับมากที่สุดที่ค่าคะแนนเฉลี่ยที่ ๓.๘๙ คะแนน โดยสามารถสรุปได้ตามตารางดังนี้

ลำดับ	รายการ	ค่าคะแนนเฉลี่ย	แปลค่า
๑.	เครื่องมือมีความเป็นมิตรกับผู้ใช้งาน (User Friendliness)	๓.๘๙	เห็นด้วยมาก
๒.	เครื่องมือมีความสะดวกในการใช้งาน	๔.๐๐	เห็นด้วยมาก
๓.	เครื่องมือมีคู่มือในการใช้งานที่เข้าใจง่ายและมีรายละเอียดชัดเจน	๓.๙๓	เห็นด้วยมาก
๔.	เครื่องมือมีการนำระบบสารสนเทศมาช่วยทำให้การใช้งานง่ายขึ้น	๔.๒๖	เห็นด้วยมาก
๕.	เครื่องมือนี้ช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย	๔.๒๖	เห็นด้วยมาก
สรุปคะแนนเฉลี่ย		๔.๐๗	เห็นด้วยมาก

๓.๓ การระดมความคิดเห็นและรวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

จากการระดมความคิดเห็นและรวบรวมข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ผู้เข้าร่วมกิจกรรมฯ มีความเห็นว่าควรมีการประชาสัมพันธ์และแจกจ่ายเครื่องมือนี้ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทราบและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยควรมีช่องทางในการประชาสัมพันธ์และแจกจ่ายเครื่องมือที่สะดวกและเข้าถึงง่ายเมื่อได้รับการอนุมัติให้สามารถไปใช้ได้ รวมทั้งการทำหนังสือเวียนแจ้งหน่วยงานราชการทั่วประเทศเพื่อให้ทราบถึงเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายและประโยชน์ของเครื่องมือ นอกจากนี้สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ควรประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อนำเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายที่มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ มาใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายที่กำลังจะมีการเสนอใหม่หรือครบรอบการประเมินตลอดจนเตรียมความพร้อมแก่บุคลากรในการดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทั้งนี้เนื่องจากทุกหน่วยงานที่ต้องทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายเป็นการดำเนินการครั้งแรก ซึ่งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายยังขาดความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินการ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือในการที่เข้าไปช่วยในการเตรียมตัวและเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องสำหรับการประเมินสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ในการที่จะช่วยในส่วนดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ยังได้มีการเสนอให้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย การเตรียมข้อมูลหรือทำคำอธิบายในแต่ละเกณฑ์พิจารณาควรที่จะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการที่กำหนดให้ทราบถึงผลของการดำเนินการ รวมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินการที่กำหนดในแต่ละเกณฑ์พิจารณา ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสำหรับการนำไปใช้ในการตอบแบบรายงานการประเมินสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ตลอดจนการนำเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายไปใช้ควรมีการเลือกให้เหมาะสมกับบริบทของกฎหมายแต่ละฉบับ/ประเภท โดยเจ้าหน้าที่ที่สามารถที่จะปรับจำนวนตัวชี้วัดและปรับข้อความในเกณฑ์พิจารณาให้เหมาะสมกับกฎหมายที่จะประเมิน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเจ้าหน้าที่ที่จะต้องทำความเข้าใจกฎหมายที่จะประเมินให้ชัดเจนว่าเป็นกฎหมายประเภทใด มีวัตถุประสงค์/เจตนารมณ์อะไร ต้องการให้เกิดผลอะไรกับใครบ้าง (Stakeholders) เพื่อช่วยในการที่จะตัดสินใจตัวชี้วัดและเกณฑ์พิจารณาไปใช้ในการเตรียมข้อมูลสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

ทั้งนี้ จากการระดมความคิดเห็นสามารถรวบรวมและสรุปเป็นข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ได้ดังนี้

(๑) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและมาตรการในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย

๑.๑ หน่วยงานของรัฐที่หน้าที่รับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายจะต้องจัดให้มีการทบทวน ความจำเป็น ความล้าสมัย หรือความสอดคล้องกับสภาพสังคม ตลอดจนการบรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ ในกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย โดยมุ่งในการอำนวยความสะดวกและความยุติธรรมให้แก่สังคม โดยจะต้องไม่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพ ของประชาชน หรือมีผลกระทบอื่นอัน ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน โดยอาจกำหนดให้มีการตั้งกลไกในการกำกับ ติดตาม และดำเนินการใน การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายที่มีบทบาทหน้าที่ชัดเจน และมีระยะเวลาในการประเมินฯ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้พร้อมในการรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ฯ ตามกรอบระยะเวลาต่อไป

๑.๒ ในการทดสอบการใช้เครื่องมือในการประเมินกฎหมายทั้ง ๑๓ ฉบับนี้ หน่วยงานสามารถ นำข้อเสนอแนะดังกล่าวไปศึกษาและเป็นประเด็นชี้แนะในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย โดยเฉพาะบทบาท อำนาจ หน้าที่ของกลไกคณะกรรมการต่าง ๆ ตามบทบัญญัติของกฎหมาย ตลอดจนอำนาจหน้าที่ซึ่งมีทั้งรูปแบบ อำนาจหน้าที่พิเศษกว่าปกติ และอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายซึ่งเป็นส่วนที่ก่อให้เกิดการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่าง เจ้าหน้าที่กับประชาชนหรือผู้ถูกบังคับตามบทบัญญัติตามกฎหมาย ต้องประเมินว่ากฎหมายที่รับผิดชอบใน การบังคับใช้นั้น มีความจำเป็น ล้าสมัย หรือสอดคล้องกับสภาพสังคมหรือไม่ ตลอดจนมาตรการในกฎหมายและ การบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันบรรลุวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายหรือไม่ หรือเป็นอุปสรรคต่อ การดำรงชีวิต หรือการประกอบอาชีพ ของประชาชน หรือมีผลกระทบอื่นอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม แก่ประชาชนหรือไม่ เพื่อให้มีการยกเลิก ปรับปรุง หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหรือกระบวนการบังคับใช้กฎหมาย นั้นต่อไป

๑.๓ ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายฯ นั้น หน่วยงานของรัฐที่หน้าที่รับผิดชอบใน การบังคับใช้กฎหมายจะต้องประเมินด้วยความจริงใจและตรงไปตรงมา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำซึ่ง จะเป็นประโยชน์ในการปรับปรุง แก้ไข หรือการกำหนดนโยบายในการบังคับใช้กฎหมายที่ถูกต้องต่อไป ตลอดจนถึงพิจารณาความคุ้มค่าในการบังคับใช้กฎหมายเมื่อเปรียบเทียบกับทรัพยากรที่รัฐต้องเข้าไป

๑.๔ เจ้าหน้าที่ที่จะต้องทำความเข้าใจกฎหมายที่จะประเมินให้ชัดเจนว่าเป็นกฎหมายประเภทใด มีวัตถุประสงค์/เจตนารมณ์อะไร ต้องการให้เกิดผลอะไรกับใครบ้าง (Stakeholders) เพื่อช่วยในการที่จะตัดสินใจ เลือกตัวชี้วัดและเกณฑ์พิจารณาไปใช้ในการเตรียมข้อมูลสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายต่อไป

๑.๕ หน่วยงานต้องจัดให้มีการจัดทำรายงานวิเคราะห์ผลกระทบ ด้วยว่ากฎหมายจะมี ผลกระทบอย่างไรและต้องรับฟัง ความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง และเมื่อเกิดกฎหมายออกมาแล้ว ต้องทำอย่างไรเพื่อให้ กฎหมายนั้นดีขึ้นให้เป็น การปฏิรูปกฎหมายให้มีความ ชัดเจนแล้วก็เป็นธรรมกับ ประชาชนมากขึ้น นอกจากนี้ ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายต้องมีแนวทางที่ชัดเจนว่ากฎหมายจะบังคับใช้อย่างไร แต่จะใช้โดยทั่วไป เช่นเดิมมาคงไม่อาจที่จะกระทำได้ และต้องให้ความระมัดระวังคือโทษทางอาญา โดยปรับเปลี่ยนกฎหมายเอา โทษอาญาที่ไม่จำเป็นออกมาให้เยอะที่สุด โดยเฉพาะโทษที่มันเกี่ยวกับเรื่องด้าน เศรษฐกิจ เพราะว่าโทษ เศรษฐกิจมีอัตราโทษที่สูงกว่าโทษทางอื่น

๑.๖ ทำการศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นที่เหมาะสม และเสนอเพื่อยกเลิกกฎหมายหรือแก้ไขกฎหมาย นอกจากนี้อาจแก้ไขได้โดยการจำกัดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่ และการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยเพื่อก่อให้เกิดความโปร่งใสในการใช้อำนาจบังคับใช้กฎหมายฉบับนั้น ๆ หากพบว่า กฎหมายที่ตนรับผิดชอบในการบังคับใช้นั้น หมดความจำเป็น ล้าสมัย หรือไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมเป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพของประชาชนมีผลกระทบอื่นอันก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชนหรือการบังคับใช้กฎหมายไม่เกิดผลตามวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายแล้ว หน่วยงานจะต้องดำเนินการเพื่อให้มีการยกเลิก ปรับปรุง หรือแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายหรือกระบวนการบังคับใช้กฎหมายนั้นต่อไป โดยหน่วยงานที่มีหน้าที่ประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามมาตรา ๓๒ จะเป็นหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบการบังคับใช้กฎหมายแต่ละฉบับ

๑.๗ ต้องทดลองใช้กับกฎหมายและหน่วยงานต่าง ๆ และมาตรวจสอบเครื่องมือนี้อีกครั้งในอนาคต นอกจากนี้ เพื่อให้สามารถนำเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม ควรประสานงานกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบให้มีการจัดการประเมินสัมฤทธิ์ของกฎหมายทั่วประเทศ เพื่อนำเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายที่มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อนำไปใช้แจกจ่ายให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือที่เป็นประโยชน์ในการที่จะช่วยในส่วนดังกล่าวได้เป็นอย่างดี จึงควรมีการประชาสัมพันธ์และแจกจ่ายเครื่องมือนี้ให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทราบและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

๑.๘ ให้ความสำคัญกับการ พัฒนากฎหมาย โดยเน้นการพัฒนากฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ และมาตรการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับบริบท และเอื้อต่อการพัฒนาประเทศ โดยประเมินผลสัมฤทธิ์ ทบทวนความจำเป็นและความเหมาะสมของกฎหมาย ที่มีอยู่ทุกลำดับชั้นของกฎหมาย แก้ไขปรับปรุงกฎหมาย ให้ทันสมัย ยกเลิกกฎหมายที่มีเนื้อหาไม่จำเป็น หรือเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ เพื่อให้กฎหมาย กฎ ระเบียบมีความทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้กระบวนการยุติธรรมมีความสอดคล้องกับหลักสากลและสามารถนำไปปฏิบัติได้ โดยอาศัยการวิจัยและพัฒนากฎหมายและระบบงาน ยุติธรรม เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ได้อย่างเป็นรูปธรรมต่อไป การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายจึงเป็นสิ่งจำเป็นและ เป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ

๑.๙ หน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่จะต้องรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของ กฎหมายในปี พ.ศ. ๒๕๖๕ ควรนำเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Indicators : LEI) ไปใช้ตอบข้อคำถามในแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย และรายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งหากปรากฏว่ารายงานในเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Indicators : LEI) สามารถตอบคำถามได้อย่างชัดเจนมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับหน่วยงานอื่นที่มีได้ดำเนินการตามแบบของ เครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Indicators : LEI) สำนักงานคณะกรรมการ กฤษฎีกาจะมีการนำเสนอต่อคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย และพิจารณาว่าข้อมูลส่วนใดสามารถปรับใช้ได้ อย่างไรบ้าง ซึ่งอาจนำไปสู่แนวทางในการปรับเปลี่ยนแบบรายงานการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายของ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาในอนาคตได้ต่อไป ตลอดจนปัจจุบันกระทรวงยุติธรรมมีกฎหมายซึ่งครอบคลุม ในการประเมินหลายสิบฉบับ ดังนั้นทางกระทรวงยุติธรรมและสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งเป็นหน่วยที่มีความเชี่ยวชาญด้านกฎหมายทั้งคู่ จึงอาจต้องร่วมมือกันในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้การบังคับใช้กฎหมายที่ดี ขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในอนาคตต่อไป

๑.๑๐ ควรพิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ในปลายทางของกระบวนการและควรอ่านคำอธิบายให้ละเอียด เพราะการที่จะได้ ๑ คะแนนนั้น จะมีเพียงแต่องค์ประกอบว่าได้ดำเนินการหรือได้ปฏิบัตินั้นหาได้ไม่ ต้องดูว่าผลของการดำเนินการนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการวัดผลหรือไม่ประกอบกันไปด้วย โดยในการดำเนินการให้คะแนนตนเองในทุกข้อคำถาม ควรหาหลักฐานหรือเอกสารเชิงประจักษ์มาประกอบและยืนยัน อยู่เสมอ เพื่อเป็นการอ้างอิงและรวบรวมข้อมูลสำหรับประกอบการพิจารณาของผู้ให้คะแนน ตลอดจนผู้บริหารด้วย

๑.๑๑ นอกจากนี้ ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายนั้น ในการปฏิบัติจริงอาจจำเป็นต้องมีการตั้งในรูปของคณะทำงานซึ่งมาจากผู้มีส่วนได้เสียในทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถได้ข้อมูลและ เครือข่ายที่ครบมิติมากขึ้นในยกการระดมความเห็น ตลอดจนเป็นการลดการใช้ดุลยพินิจหรืออคติส่วนตัวที่มีต่อ กฎหมายฉบับนั้น ๆ ก่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อทุกฝ่าย และได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนในรอบด้าน รวมถึงหน่วยงาน ควรมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของกฎหมายที่จะประเมินให้ชัดเจน เนื่องจากกฎหมายมีอยู่ในหลายลักษณะและ มีการบังคับใช้ซึ่งมีผู้มีส่วนได้เสียที่แตกต่างกันออกไป โดยหน่วยงานสามารถที่กำหนดให้เหมาะสมตามจำนวน ประชากรซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสีย และที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายนั้นอย่างแท้จริง ซึ่งหน่วยงานสามารถ อ้างอิงตามหลักวิชาการเชิงสถิติได้ก็ได้ที่หน่วยงานคิดว่าจะมีความเหมาะสม และในส่วนของ การรับฟังความคิดเห็น สามารถดำเนินการได้ในหลายรูปแบบ ทั้งแบบสนทนากลุ่ม หรือการรับฟังความคิดเห็นด้วยระบบเปิดผ่านเว็บไซต์ ตามที่กำหนดไว้ตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งได้วางแนวทางไว้ แต่หัวใจสำคัญคือเมื่อรับฟังความคิดเห็นแล้ว และผลที่ได้ต้องเป็นในทางที่เห็นด้วยในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนั้น ๆ จึงจะสามารถได้คะแนนในส่วนนี้

๑.๑๒ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น จากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์นั้นต่อ ประชาชน และนำมาประกอบการพิจารณา นอกจากนี้รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทุกรอบ ระยะเวลาที่กำหนด โดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้ สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป ตลอดจนรัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและ ระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่จำเป็น กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และพึงกำหนดโทษอาญา เฉพาะความผิดร้ายแรง

๑.๑๓ การเตรียมข้อมูล เจ้าหน้าที่ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละเกณฑ์พิจารณาเพื่อให้ทราบถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละเกณฑ์พิจารณา การเตรียมข้อมูลหรือทำคำอธิบายในแต่ละเกณฑ์พิจารณาควรมีการนำเสนอมากกว่าแค่การมีกระบวนการตามเกณฑ์พิจารณาแต่ละเกณฑ์ จึงควรที่จะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาก กระบวนการที่กำหนดให้ทราบถึงผลของการดำเนินการ รวมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินการ ที่กำหนดในแต่ละเกณฑ์พิจารณา ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสำหรับการนำไปใช้ในการตอบแบบรายงาน การประเมินสัมฤทธิ์ของกฎหมายต่อไป นอกจากนี้ การนำเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายไปใช้ ควรมีการเลือกให้เหมาะสมกับบริบทของกฎหมายแต่ละฉบับ/ประเภท โดยเจ้าหน้าที่ที่สามารถที่จะปรับจำนวน ตัวชี้วัดและปรับข้อความในเกณฑ์พิจารณาให้เหมาะสมกับกฎหมายที่จะประเมิน ตลอดจนมีความจำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับเจ้าหน้าที่ที่จะต้องทำความเข้าใจกฎหมายที่จะประเมินให้ชัดเจนว่าเป็นกฎหมายประเภทใด มีวัตถุประสงค์/ เจตนารมณ์อะไร ต้องการให้เกิดผลอะไรกับใครบ้าง (Stakeholders) เพื่อช่วยในการที่จะตัดสินใจเลือกตัวชี้วัดและ เกณฑ์พิจารณาไปใช้ในการเตรียมข้อมูลสำหรับการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายต่อไป

(๒) ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาเครื่องมือและการใช้ประโยชน์

๒.๑ ปัจจุบันกระทรวงยุติธรรมมีกฎหมายซึ่งครอบคลุมในการประเมินหลายสิบฉบับ ดังนั้นทางกระทรวงยุติธรรมควรนำระบบดังกล่าวมาช่วยในการประมวลผลข้อมูลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายทั้งในภาพรวมทั้งหมด รายกฎหมาย และรายหน่วยงาน ทำให้สามารถติดตามความคืบหน้าและพัฒนาการในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย อีกทั้งเป็นช่องทางในการติดต่อสอบถามผ่านระบบออนไลน์ในรูปแบบของ Chat Box LEI Clinic ทำให้หน่วยงานสามารถรับคำปรึกษาได้สะดวกและเป็นกันเองกับผู้เชี่ยวชาญทั้งนี้ ระบบการประเมินยังสามารถเป็นคลังความรู้สำหรับผู้ที่ต้องการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายได้อีกช่องทางหนึ่ง

๒.๒ การปรับปรุงคู่มือในการใช้งานที่เข้าใจง่ายและมีรายละเอียดชัดเจนแก่ผู้ใช้ระบบ และสร้างการรับรู้ความเข้าใจในความสำคัญของการใช้เครื่องมือฯ ดังกล่าวเพื่อสร้างความมั่นใจต่อผู้บริหารในการตัดสินใจยกเลิก แก้ไข ปรับปรุงกฎหมาย ควรแยกจัดทำเครื่องมือและคู่มือตามประเภทของกฎหมายด้วย เช่น กฎหมายบริหาร ผู้เกี่ยวข้องควรกำหนดตัวอย่างให้ชัดเจนว่าได้แก่ใครบ้าง นอกจากนี้หน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ) ได้รับความร่วมมือจากกรมกฎหมาย/กฏนี้ นั้น เป็นการประเมินผลจากการดำเนินการสำรวจ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยน ตลอดจนด้านการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้

๒.๓ พิจารณาปรับปรุงขอบเขตการสำรวจให้มีความหลากหลายมีความสะดวกต่อการปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐ เช่น การให้ทำแบบประเมินตามแนบท้ายคู่มือ อาจจะทำให้หน่วยงานสามารถสำรวจโดยใช้สื่อสารสนเทศได้แทนการสำรวจตามกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดเป้าหมายพอสมควร โดยไม่จำเป็นต้อง ๔๐๐ คน

๒.๔ ควรส่งเสริมให้มีแนวทางการประชาสัมพันธ์และแจกจ่ายเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย ควรมีช่องทางในการประชาสัมพันธ์และแจกจ่ายเครื่องมือที่สะดวกและเข้าถึงง่ายเมื่อได้รับการอนุมัติให้สามารถไปใช้ได้ รวมทั้งการทำหนังสือเวียนแจ้งหน่วยงานราชการทั่วประเทศเพื่อให้ทราบถึงเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายและประโยชน์ของเครื่องมือ ทั้งนี้สำหรับการเตรียมข้อมูลเจ้าหน้าที่ควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละเกณฑ์พิจารณาเพื่อให้ทราบถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละเกณฑ์พิจารณา โดยในการเตรียมข้อมูลหรือทำคำอธิบายในแต่ละเกณฑ์พิจารณาควรมีการนำเสนอมากกว่าแค่การมีกระบวนการตามเกณฑ์พิจารณาแต่ละเกณฑ์ จึงควรที่จะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการที่กำหนดให้ทราบถึงผลของการดำเนินการรวมทั้งข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการดำเนินการที่กำหนดในแต่ละเกณฑ์พิจารณา ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสำหรับการนำไปใช้ในการตอบแบบรายงานการประเมินสัมฤทธิ์ของกฎหมายต่อไป

๒.๕ นอกจากนี้ การนำเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมายไปใช้ควรมีการเลือกให้เหมาะสมกับบริบทของกฎหมายแต่ละฉบับ/ประเภท โดยเจ้าหน้าที่ที่สามารถที่จะปรับจำนวนตัวชี้วัดและปรับข้อความในเกณฑ์พิจารณาให้เหมาะสมกับกฎหมายที่จะประเมิน อย่างไรก็ตามการแบ่งกฎหมายออกเป็น ๓ ประเภท ซึ่งประกอบด้วย ๑. กฎหมายที่มีลักษณะบังคับ ๒. กฎหมายที่มีลักษณะบริการ ๓. กฎหมายที่มีลักษณะบริหาร/นโยบาย เป็นการแบ่งเบื้องต้นเท่านั้น หากนำไปดำเนินการกับกฎหมายอื่นแล้ว อาจสามารถแบ่งประเภทออกได้ในลักษณะอื่น ๆ โดยในการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะแบ่งกฎหมายกฎหมายออกเป็นประเภทที่หลากหลายมากขึ้น และในที่สุดท้ายคือควรมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่จะมีส่วนร่วมในการตอบคำถามในแต่ละตัวชี้วัด/เกณฑ์พิจารณาตามความเหมาะสม ทั้งกลุ่มที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือผู้ถูกบังคับใช้กฎหมาย หรือผู้มีส่วนได้เสีย โดยหากมีการพัฒนาเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (LEI) ในระยะต่อไป ควรจะมีการระบุรายละเอียดดังกล่าว เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ที่เกี่ยวข้องครอบคลุมทุกฝ่าย

๒.๖ เครื่องมือฯ ควรต้องสามารถที่จะเชื่อมโยงข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมาย และกลั่นกรองเป็นประเด็นสำคัญในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางกฎหมายที่เหมาะสมกับลักษณะของกฎหมายฉบับนั้น ๆ และกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ มีความเหมาะสม เที่ยงตรง และสะท้อนถึงประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนั้น ๆ ได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้เครื่องมือดังกล่าวต้องง่ายในการเข้าถึง โดยสามารถเข้าถึงได้ทุกที่ ทุกเวลา นอกจากนี้ระบบดังกล่าวต้องง่ายในการที่จะให้ประชาชนทั่วไปหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกฎหมายฉบับดังกล่าวสามารถเข้าถึงการใช้ระบบนี้ได้ ทั้งเพื่อใช้ประเมินความพึงพอใจ ตลอดจนความคิดเห็นต่อกฎหมาย ฯลฯ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำความคิดเห็นของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับกฎหมายฉบับดังกล่าวมาพัฒนาระบบกฎหมายและนำมาสู่การกำหนดแนวทางการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานที่รับผิดชอบกฎหมายฉบับนั้น ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

๒.๗ ควรมีการจัดการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายในหน่วยงานต่าง ๆ เพื่ออธิบายแนวทางและวิธีการใช้เครื่องมือ รวมทั้งการนำเครื่องมือไปปรับใช้กับแบบการการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย นอกจากนี้สำนักงานกิจการยุติธรรมควรนำเครื่องมือการประเมินผลการบังคับใช้กฎหมาย (LEI) ไปทดลองประเมินกับกฎหมายที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรมหรือกฎหมายที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงยุติธรรม เพื่อที่จะสะท้อนว่าผลจากนำเครื่องมือดังกล่าวเมื่อนำไปประเมินกฎหมายด้านกระบวนการยุติธรรมแล้ว สามารถสนับสนุนให้เกิดการวิเคราะห์ข้อคำถามตามแบบประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมมากขึ้นเพียงใด

๒.๘ ในการดำเนินการตามข้อ LE+ ๒.๕ ประโยชน์ที่ประชาชน/ผู้มีส่วนได้เสีย (เช่น เจ้าหน้าที่ องค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือ ผู้รับบริการ ฯลฯ ซึ่งหน่วยงานต้องวิเคราะห์ตามบริบทการบังคับใช้ของกฎหมายฉบับนั้น ๆ) ได้รับจากการมีกฎหมาย/กฎนี้ นั้น เป็นการประเมินผลจากการดำเนินการสำรวจ ด้านทัศนคติและความพึงพอใจ ด้านการปรับเปลี่ยน ตลอดจนด้านความยุติธรรมของประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสีย/ผู้ที่เกี่ยวข้องจากการบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ ตามข้อ LE+ ๒.๕.๑ - LE+ ๒.๕.๓ ตามลำดับ โดยกลุ่มตัวอย่างเสนอให้ต้องสำรวจเฉพาะเนื้อหาของกฎหมายหรือภาพรวมการดำเนินการของหน่วยงาน และในการสำรวจด้านทัศนคติกับความพึงพอใจของประชาชนตาม LEI+๒.๕.๑ อาจพิจารณาประเมินผลรวมไปกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชนตาม LEI+๒.๕.๒ ได้ แต่อาจพิจารณาปรับปรุงขอบเขตการสำรวจให้มีความหลากหลายมีความสะดวกต่อการปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐ เช่น การให้ทำแบบประเมินตามแนบท้ายคู่มือ อาจจะให้หน่วยงานสามารถสำรวจโดยใช้สื่อสารสนเทศได้แทนการสำรวจตามกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดเป้าหมายพอสมควรโดยไม่จำเป็นต้อง ๔๐๐ คน

๒.๙ โดยภาพรวมของความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ ตาม LE+ ๕.๑ สมควรยกเลิก แก้ไขปรับปรุงกฎหมายหรือกฎหรือไม่ อย่างไร นั้น กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าผลการประเมินตรงกับความรู้สึกต่อประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายนั้น อีกทั้ง การใช้เกณฑ์ในการวัดในลักษณะ ๐ และ ๑ ทำให้ง่ายต่อการประเมินและการตัดสินใจของผู้ปฏิบัติการประเมิน รวมทั้งการใช้หลักเกณฑ์ในการประเมินผลประสิทธิภาพของกฎหมายช่วยให้เป็นการลดการตัดสินใจโดยใช้ดุลยพินิจ และทำให้หน่วยงานต้องอ้างอิงหลักฐานเชิงประจักษ์

๒.๑๐ การให้คะแนนระหว่าง ๐ และ ๑ ซึ่งหน่วยงานไม่มีความมั่นใจว่าควรให้ระดับใดดี เนื่องจากในบางกรณีอยู่ระหว่างการดำเนินการตามเกณฑ์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ ดังนั้นจึงให้คำแนะนำต่อหน่วยงานในกรณีดังกล่าวว่า ควรพิจารณาถึงผลสัมฤทธิ์ในปลายทางของกระบวนการและควรอ่านคำอธิบาย

ให้ละเอียด เพราะการที่จะได้ ๑ คะแนนนั้น จะมีเพียงแต่องค์ประกอบว่าได้ดำเนินการหรือได้ปฏิบัตินั้นหาได้ไม่ ต้องดูว่าผลของการดำเนินการนั้นเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการวัดผลหรือไม่ประกอบกันไปด้วย

๒.๑๑ การดำเนินการให้คะแนนตนเองในทุกข้อคำถาม ควรหาหลักฐานหรือเอกสารเชิง ประจักษ์มาประกอบและยืนยันอยู่เสมอ เพื่อเป็นการอ้างอิงและรวบรวมข้อมูลสำหรับประกอบการพิจารณาของ ผู้ให้คะแนน ตอบจดจนผู้บริหารด้วย

๒.๑๒ หน่วยงานควรมีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของกฎหมายที่จะประเมินให้ชัดเจน เนื่องจากกฎหมายมีอยู่ในหลายลักษณะและมีการบังคับใช้ซึ่งมีผู้มีส่วนได้เสียที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นคำว่า กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียจึงมีความหมายที่กว้างกว่าคำว่าประชาชน การที่หน่วยงานสามารถกำหนดกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย ที่ชัดเจนนั้นย่อมทำให้สามารถกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณภาพในการให้ข้อมูลเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์กฎหมายได้ ดีต่อไป ทั้งนี้การดำเนินการในการสำรวจและเก็บข้อมูล ไม่จำเป็นต้อง ๔๐๐ คน ตามคำอธิบาย หากแต่ หน่วยงานสามารถที่กำหนดให้เหมาะสมตามจำนวนประชากรซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้เสีย และที่เกี่ยวข้องกับการบังคับ ใช้กฎหมายนั้นอย่างแท้จริง ซึ่งหน่วยงานสามารถอ้างอิงตามหลักวิชาการเชิงสถิติได้ก็ได้ที่หน่วยงานคิดว่ามี ความเหมาะสม

๒.๑๓ การรับฟังความคิดเห็นสามารถดำเนินการได้ในหลายรูปแบบ ทั้งแบบสนทนากลุ่ม หรือการรับฟังความคิดเห็นด้วยระบบเปิดผ่านเว็บไซต์ ตามที่กำหนดไว้ตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่เกี่ยวข้องกับ การประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ซึ่งได้วางแนวทางไว้ แต่หัวใจสำคัญคือเมื่อรับฟังความคิดเห็นแล้ว และผลที่ได้ ต้องเป็นในทางที่เห็นด้วยในการบังคับใช้กฎหมายฉบับนั้น ๆ จึงจะสามารถได้คะแนนในส่วนนี้

๒.๑๔ การให้คะแนนและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย ไม่ได้มีความมุ่งหมายที่ ต้องการให้แข่งขันกันให้ได้คะแนนสูง แต่อยากมุ่งเน้นให้เป็นการประเมินในเชิงของ Checklists เพื่อให้ทราบ สภาพของปัญหาแท้จริงที่เป็นอยู่ ดังนั้นควรให้คะแนนให้เป็นไปตามข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อให้เป็นฐานข้อมูล ที่แท้จริง ซึ่งจะนำมาสู่การแก้ไขปัญหาที่ตรงจุดต่อไป